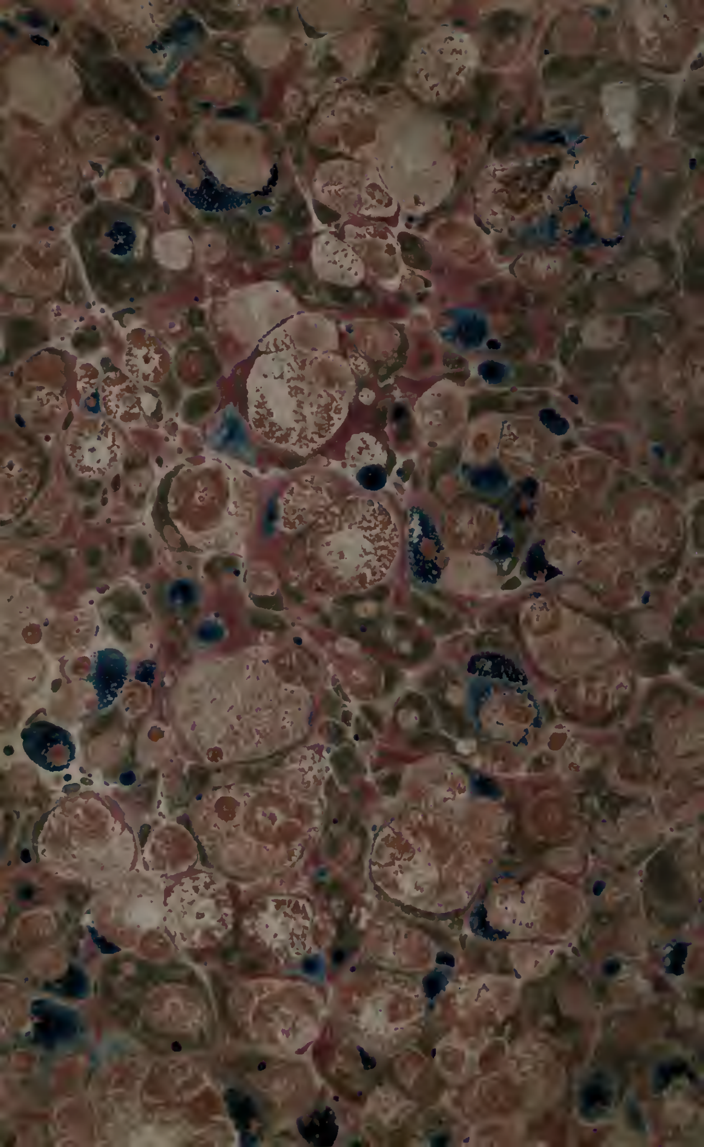
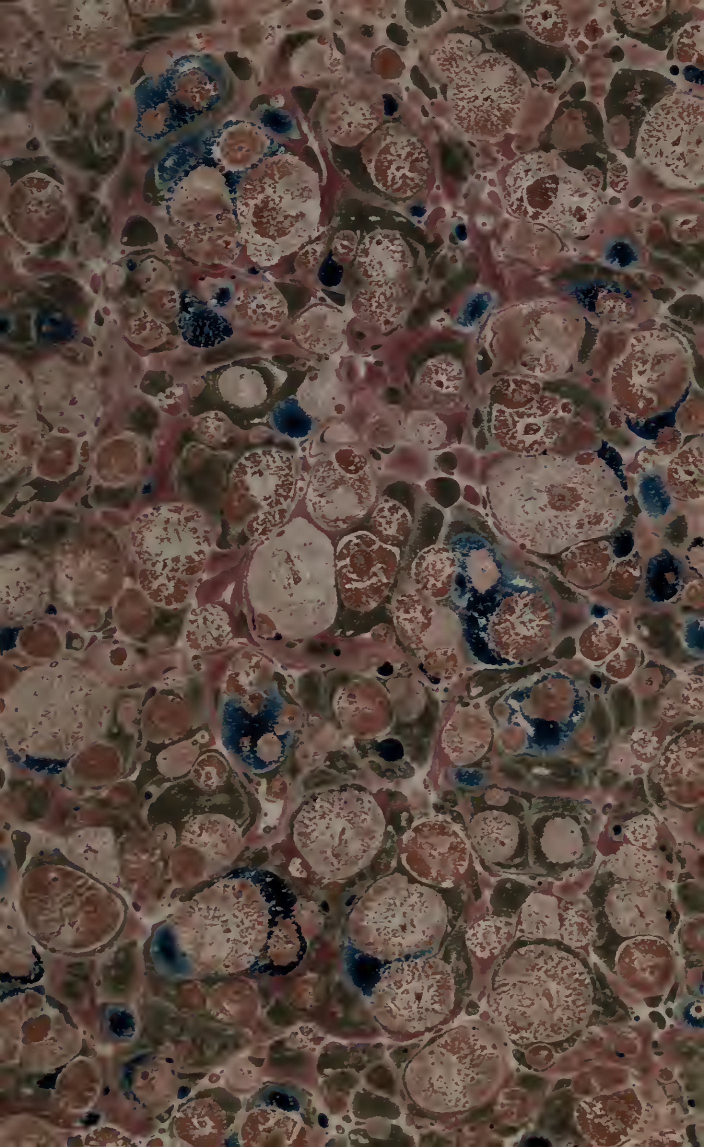

CALENDARI CATALÁ

DEL ANY

1871,

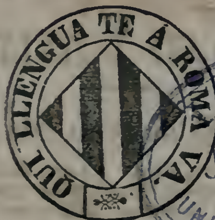
ESCRIT PELS MES CONEGUTS ESCRIPTORS Y POÉTAS CATALANS, MALLORQUINS Y VALENCIANS,

COL-LECCIONAT Y PUBLICAT

PER

FRANCESCH PELAY BRIZ.

Any septé de sa publicació.

BARCELONA:

ESTAMPA DE LO PORVENIR,

á càrrech de J. Medina, Tallers 51.

1871.

TAULA.

FIRAS, MERCATS Y FESTAS MAJORS.

FIRAS DE CATALUNYA.

Janer. 1 Artés, La Bisbal y Pons. 6 Amer, Manlleu y Monclar. 7 Igualada. 11 San Hilari. 17 Borjas d' Urgell, Malgrat, Navata, Palamós, S. Celoni, S. Quirse de Besora y Santa Pau. 20 Arbucias, S. Feliu de Pallerols y S. Pere de Torelló. 21 Castelltersol. 22 Espluga de Francolí y Taradell. 23 Cervera. 24 Sort. 25 Torrellas y S. Pol de Mar. *Movibles.* 8 Tarrassa. 22 Pla.

Febrer. 2 Pobla de Claramunt, Centellas, Mataró, Molins de Rey, Calonje y S. Llorens dels Piteus. 8 Isona. 22 Tortellá. 24 Crespiá. 25 Cervera *Movibles.* 5 Seo d' Urgell y Balsareny. 12 Palafrugell, Besalú y Balaguer. 19 Viladrau. 24 Berga. 26 Cardona. 27 Tordera. S. Martí Sasgayolas y Solsona.

Mars. 1 Salás. 3 Cardona. 7 Calaf. 19 Torres de Segre. 25 Alpens. 30 Guisona. *Movibles.* 1 Sta. Coloma de Queralt. 4 Cardona. 5 Ntra. Sra. de

Pinós. Tortellá y Capellades. 9 Berga. 11 Calaf. 12 Manresa. 26 Ripoll y Bellpuig.

Abril. 1 Mayals. 15 Corsá, Lleida, Pobla de Segur y Prades. 16 Agramunt. 18 Calaf. 25 Castelló. Martorell. Selva y Verdú. 27 Sallent. 28 Piera y S. Sadurní de Noya. *Movibles.* 3 Guisona. 10 Palafrugell, Perelló y Ntra. Sra. del Miracle. 16 Arenys de Munt, Tortosa, Vidreras y Sabadell. 22 Calaf. 23 Solsona. 30 Tarragona..

Maig. 1 Hostalrich, Olot, Tárrega, S. Fello Saserra, Villafranca del Panadés y Badalona. 3 Agramunt, Figueras y Vich. 8 Calella. 9 Alcarraz. 13 S. Llorens dels Piteus. 15 Arbusias, Balaguer, Cardedeu, Palamós, Tortosa, Torroella de Montgrí y Moyá. 17 Alpens. 20 Vidreras. 21 Manresa. 22 Llagostera y Pobla de Segur, y Tortellá. 25 La Bisbal. 26 Palautordera. 27 S. Antoni de Vilamajor. 28 Artía del Vall de Arán. 31 Copons, Arbucia. y Molins de Rey. *Movibles.* 7 Torredembarra y Tarrasa. 18 Cambrils. Lleida, Manresa. S. Culgat del Vallés y Torelló. 21 Alpens y Sabadell. 28 Folgarolas. 29 Mataró, Molins de Rey, Guisona, Granollers, S. Genís de Vilasar, Caldes de Malabella. La Bisbal y Mora de Ebro. 31 Palafrugell y Sta. Coloma de Queralt.

Juny. 2 Sort, 8 Cervera. 11 Salardú. 13 S. Celoni, Centellas y Sta. Pau. 24 Pineda. 29 La Bisbal y Pons. *Movibles.* 3 Copons. 4 Arbucias. 8 Vilaller. 11 Berga.

Juriol. 9 Arenys de Mar. 13 Calonje. 17 Malgrat. 22 Massanet de la Selva. 25 Amposta, Reus, Torroella de Montgrí y S. Salvador de Toló. 27 Mataró. *Movibles.* 2 Esparraguera. 10 Sta. Coloma de Queralt. 16 Vilaseca y Vidreras.

Agost. 1 Cervera. 2 Mora de Ebro. 4 Massanet de la Selva y Piera. 9 Olot. 10 Agramunt, Arbós, Castelló, Espluga de Francolí, Moyà y Riudoms. 15 Barbará. 16 Lleida, Hospitalet y Caldes de Malabella. 17 Navata. 18 Bellpuig y Borjas de Urgell. 20 Olesa de Montserrat. 24Figueras, Prades, Ripoll, Solsona y Torroella de Montgrí. 28 Manlleu y Montblanch. 29 Granollers, Igualada, Torras de Segre y Pineda. 30 Alcarraz. *Movibles.* 5 Prats de Rey y S. Martin Sasgayolas. 6 Sellent y Manresana. 9 Banyolas. 10 La Bisbal. 27 Martorell.

Septembre. 1 La Bisbal y Alcarraz. 2 Granollers. 5 Monistrol de Montserrat. 8 Balaguer, Calaf, S. Culgat del Vallés, Viella y Villamur. 10 Manresa. 11 Isona. 14 Almenar, Cardedeu, La Granadella, Torroella de Montgrí, Tortosa, S. Sadurni, Salardú, Perelada, y Sta Coloma. 15 Viella 16 Bagá. 21 Camprodon, Sta. Coloma, Tortosa, Granadella, Cardedeu, y Berga. 23 Cassá de la Selva, Castelló y Sta. Coloma de Queralt. 25 Mataró. 27 S. Quirse de Besora. 28 S. Fost de Campcentellas y S. Llorens dels Piteus. 29 Hostalrich, Lleida, Sampedor Corsá y Vich. *Movibles.* 3 S. Llorens Saball, Vilaseca y Badalona. 10 Castelltersol, Besalú y Vidreras. 17 Tortellá y Calella.

Octubre. 8 Brafim, Viella y Caldes de Montbuy. 12 Arbucias. 13 Esterri de Aneo. 14 Besalú y Ripoll. 15 Verdú Campdevanol, S. Joan de las Abadesas y Vendrell. 16 Camprodon. 17 Hostalrich. 18 Figueras, Olot, Tremp y Vilafranca. 23 Alcover. 25 Altafulla y Tortellá. 26 Mora la Nova. 28 Cardona, Perelada, Pons, y Villafranca del Panadés. 29 Gerona y Turbiá. *Movibles.* Banyolas. 8 Alorja, Brafim, Caldas de Montbuy y Palautordera. 15 Palafrugell. 22 La Bisbal, Tarrassa y Manresa. 29 Altafulla y Plá de Cabra.

Novembre. 1 Tortosa, Vilarrodona, Mayals, S. Felu Saserra y Seo de Urgell. 2 Pobla de Lillet y Pugcerdá. 6 Olot. 8 Sort y Manlleu. 11 Amer, Cervera, Solsona y Ullastrell. La Bisbal. 24 Banyolas. 25 S. Llorens dels Piteus, Arbeca, Centellas, Torá y Pons. 27 Hostalrich. 30 Falset, La Llacuna, Manresa, Olot, Organyá, Puigcerdá, Torá, S. Fellu de Torellóy Torroe-

lla de Montgrí. *Movibles.* 5 Tortosa, Sellent y Vilarrodona. 12 Gandesa, Arenys de Munt y S. Quintí de Mediona.

Desembre. 1 S. Feliu de Llobregat y Torroella de Montgrí. 4 Agramunt y Cardona. 8 Ager, Palafrugell, Cardedeu y Sarreal. 10 Hospitalet. 13 Arbós, Balaguer, Castelló, Hostalrich yTaradell. 21 Barcelona, Blanes, Cervera, Falset, Lleida, Montblanch, Olot, Vilafranca, Tarragona, Figueras, Girona, Palamós y Tremp. 27 Pineda. *Movibles.* 3 Sabadell y Viladrau. 10 Sitjes.

MERCATS.

Dilluns de cada semmana. Agramunt, Lleyda, Manresa, Olot, Reus, S. Feliu de Llobregat, Tárrega, S. Martí Sasgayolas, Manlléu y Sta. Coloma de Queralt.

Dimars de idem. Arbós, Calaf, Caldas de Montbuy, Cervera, Girona, Montblanch, Seo de Urgell, Besalú y Vich.

Dimecres de id. Balaguer, Banyolas, S. Celoni, Tarrasa, Torelló, Igualada y Valls.

Dijous de idem. Agramunt, Cardona, Figueras, Girona, Granollers, Lleyda, Manresa, S. Sadurní de Noya, S. Hipólit de Voltregá, Tárrega, S. Quirse de Besora y Palafrugell.

Divendres de idem. Cervera, Balaguer, La Bisbal, Olot, Seo de Urgell, y Torá.

Dissapte de idem. Balaguer, Girona, Sabadell, Valls, Vich, Igualada, Calaf y Vilafranca del Panadés.

Diumenge de idem. Artesa de Segre, Capellades, Castellá, Esparraguera Malgrat, Moyá, Piera, Puigcerdá, Ripoll, Roda, Rubí, S. Pere de Riudevitlles, S. Quintí Sarreal, S. Cugat del Vallés. Tarrasa, Sentmenat, Tortellá, Calonje, Valls, La Escala y Besalú.

MERCATS ESTRORDINARIS.

28 Juliol y 10 de Novembre, Calonje.

FESTAS MAJORS.

Janer. 15 Vilanova. 20 Palafrugell. 22 Tossá Besalú. **Febrer.** 12 Sarriá. **Abril.** Balsareny. 26 Tortellà. **Maig.** 11 Lleida. 13 Tárrega. 20 S. Feliu de Llobregat. **Juny.** 4 Montblanch. 24 Vilassar. 29 Tossa y Masnou. **Juriol.** 1 Sabadell 2 Tarrassa. 5 Vich. 9 Arenys de Mar. 20 Palafrugell. 22 Corbera y Masquefa. 24 Lloret. 25 Monistrol de Montserrat y Reus. 26 Vendrell. 27 Mataró. 30 Hortas de S. Bertran. **Agost** 5 S. Pere de Riudevitlles, Alella y S. Feliu de Torelló. 6 S. Just Desvern. 7 Papiol, Riells del Fay. 10 S. Feliu de Llobregat. 15 Gracia, Badalona, Montmeló, Martorell, Las Palmas, Capellades, Bruch, Vallformosa, Cardedeu, Gelida, Cornellá, Tortellá, La Bisbal, Hospitalet, Manlleu y Amer, 20 Sta. Coloma de Queralt. 23 Sitjes. 24 Sans, Igualada y Vallbona. 25 S. Genís. y S. Vicens dels Horts. 28 Premiá. 29 S. Juan Despí, Alcarraz y Manresa. 30 Ripollet y Vilafranca. **Septembre.** 1 Centellas y Torá. 2 Granollers. 4 Artés. 5 Rubí y La Escala. 7 Viladecans. 8 S. Andreu de la Barca, Olot. Cadaqués, S. Adriá de Besós y Viladrau. S. Celoni, Llinás y Piera. 10 S Joan de Horta. 12 Agramunt. 13 Cornellá. 14 S Sadurní, y S. Gervasi 15 Calaf. 16 Tiana. 22 Santa Coloma de Farnés. 23 Tarragona, Besalú, Calella. y Sellent. 27 Molins de Rey. 29 Sarriá y S. Fost de Campcentellas. **Octubre.** 2 Hostafranchs. 10 Corts de Sarriá. 11 Palafrugell **Novembre.** 9 Balaguer. 11 S. Celoni, Palafrugell y Tayà. 12 S Martí. 23 S. Climent de Llobregat. 30 S. Andreu de Palomar. **Desembre.** 10 Berga y Hospitalet de Llobregat. 27 Pineda.

JANER.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' allargan 1 h. 14 ms.

1 diu. CAP D' ANY.
2 dill. s. Macari.
3 dim. sta. Genoveva.
4 dime. s. Tito bisbe.
5 dij. s. Telesfor.
6 div. ✠ LOS REYS.

á las 9 y 32 m. de la n. frets.

7 dis. s. Ramon de P.
8 diu. s. Eladi mr.
9 dill. s. Juliá mr.
10 dim. s. Nicanor mr.
11 dime. sta. Honorata.
12 dij. s. Arcadi mr.
13 div. s. Gumersindo.
14 dis. s. Hilari bisb.

á las 7 y 5 ms. del m. Gels.

15 diu. Lo nom de J.
16 dill. s. Marcel.
17 dim. s. Anton abat.
18 dime. La c. de s. Pere
19 dij. s. Canut rey.
20 div. s. Sebastia mr.

á las 12 y 4 m. nit. Vents forts.

21 dis. sta. Agnés mr.
22 diu. s. Vicens espa.
23 dill s. Anfós arq.
24 dim. s. Timoteo.
25 dime. La c. de s. Pau
26 dij. sta. Paula v.
27 div. s. Joan Cris.
28 dis. s. Julià.

á la 1 y 23 m· de la t. Frets vts·

29 diu. s. F.° de Sales.
30 dill. sta. Martina.
31 dim. s. Pere Nolasch

FEBRER.

Aquest mes té 28 dias.

Los dias s' allargan 1 hora 34 ms.

1 dime. s. Ignaci bisb.
2 dij. ✠ LA CANDELERA.
3 div. s. Blay bisbe.
4 dis. s. Rembert.
5 diu. sta. Calamanda.

á las 2 y 11 m. de la t. Pl. óneus

6 dill. sta Dorotea.
7 dim. s. Ricart rey.
8 dime. s. Joan de Mat
9 dij. sta. Apolonia.
10 div. sta. Escolàstica
11 dis. Los 7 s. de Maria
12 diu. sta. Eularia m.

á las 3 y 9 m. de la. t. B. T.

13 dill. sta. Cat.ª de R.
14 dim. s. Valentí.
15 dime. s. Fausti m.
16 dij. s. Honésim.
17 div. s. Rómul.
18 dis. s. Simeó mr.
19 diu. s. Alvar de C.

á la 1 y 57 m. de la t. B. T.

20 dill. s. Nemeci.
21 dim. s. Cirici.
22 dime. La C. de s. Pere en A —*Cendra.*
23 dij. s. Pere Damiá.
24 div. s. Mateu Ap.
25 dis. s. Avertá.
26 diu. La Mare de Deu de Guadalupe.
27 dill. s. Leandre y s. Baldomero.

á las 10 y 47 m. del m. Gels.

28 dim. s. Rom. y Rufi.

MARS.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' allargan 1 hora 43 ms.

1 dime. s. Rosendo.
2 dij. s. Simplici.
3 div. s. Emeteri mr.
4 dis. s. Casimir rey.
5 diu. s. Teófil.
6 dill. s. Olaguer b.
7 dim. s. Tomás de A.

á las 3 y 48 m. del m. B. T.

8 dime. s. Joan de Deu
9 dij. s. Paciá b.
10 div. s. Melilon.
11 dis. s. Constantí.
12 diu. s. Gregori.
13 dill. s. Ramiro.

á las 10 28 m. de la n. Bor.

14 dim. sta. Florentina
15 dime. sta. Madrona.
16 dij. s. Heribert.
17 div. s. Patrici.
18 dis. s. Grabiel Arc.
19 diu. s Joseph.
20 dill. Sta. Fotina.
21 dim. s. Benet.

á las 4 y 9 m. del m. Vario.

22 dime. s. Deogracias.
23 dij. Lo B. J. Oriol.
24 div. s. Timolao.
25 dis. ✠ LA ANUNCIA.
26 diu. s. Brauli.
27 dill. sta. Lidia.
28 dim s. Sixt.
29 dime. s. Eustasi.

á las 6 y 53 m. del m. B. t.

30 dij. s. Joan Clim.
31 div. Los D. de Maria

ABRIL.

Aquest mes té 30 dias.

Los dias s' allargah 1 hora 20 ms.

1 dis. sta. Teodora.
2 diu. Rams.
3 dill. s. Benet de P.
4 dim. s. Isidoro.
5 dime. s. Vicens F.

á las 2 y 32 m. m. de la t. B. T.

6 dij. Sant. s. Celestí.
7 div. Sant. s. Epifani.
8 dis. Sant. s. Albert.
9 diu. PASQUA DE RESU.
10 dill. s. Ezequiel.
11 dim s. Lleó papa.
12 dime. s Víctor.

á las 6 del m. Tróns.

13 dij. s. Hermenegildo.
14 div. s. Telm.
15 dis. sta. Anastasia.
16 diu. sta. Engracia.
17 dill. La B. M. de J.
18 dim. s. Eleuteri.
19 dime. s. Vicens.

á las 7 y 12 m. de la t. Plujas.

20 dij. sta. Agnés de M P.
21 div. s. Anselm bisb.
22 dis. s. Sotero p.
23 diu. s. *Jordi* p. de C.
24 dill. s. Fidel.
25 dim. s. March evang.
26 dime. s. Marcelino.
27 dij. s. Pere Armeng.

á las 11 y 56 m. de la n. Vario.

28 div. s. Vidal mr.
29 dis. s. Robert ob.
30 diu. s. Pelegrí conf.

MAIG.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' allargan 1 hora 10 ms.

1 dill. s. Segimon.
2 dim. s. Atanasi b.
3 dime. sta. Creu.
4 dij. sta. Mónica.

á las 11 y 9 m. de la n. B. T.

5 div. La c. de s. Ag.
6 dis. s. Joan.
7 diu. s. Estanislao b.
8 dill. La A. de S. M. A.
9 dim. s. Gregori N.
10 dime. s. Antoni.
11 dij. s. Pons.

á las 2 y 32 m. de la t. P. y v.

12 div. s. Pancrás.
13 dis. s. Pere Regalat.
14 diu. s. Bonifàs.
15 dill. s. Isidro llaur.
16 dim. s. Joan Nep.
17 dime. sta. Restituta.
18 dij. ✠ LA ASENCIÓ.
19 div. s. Ibo advocat.

á las 10 y 44 m. del m. Revolt.

20 dis. s. Boy.
21 diu. s. Secundi.
22 dill. sta. Rita de C.
23 dim. s. Basileo.
24 dime. sta. Susagna.
25 dij. s. Gregori VII.
26 div. s. Félip Neri.
27 dis. s. Joan papa.

á la 1 y 11 m. de la t. Calors

28 diu. PASQUA DE P.
29 dill. sta. Teodosia.
30 dim. s. Fernando R.
31 dime. sta. Petronilla

JUNY.

Aquest mes té 30 dias.

Los dias s' allargan fins al 21, 27 ms.

1 dij. s. Fortunat.
2 div. s. Erasme.
3 dis. sta. Clotilde R.

á las 6 y 36 m. del m. Vents.

4 Diu. La Trinitat.
5 dill. s. Sanxo.
6 dim s. Norbert.
7 dime. sta. Sabinia.
8 dij. ✠ CORPUS.
9 div. s. Prim.

á las 12 y 46 m. de la n. T. y p.

10 dis. sta. Margarida.
11 diu. s. Bernabé.
12 dill. s. Onofre.
13 dim. s. Antoni.
14 dime. s. Basili.
15 dij. sta. Crescencia.
16 div. sta. Luigarda.
17 dis. s. Ismael.
18 diu. s. Marceliá.

á la 2 y 28 m. del matí. Calors.

19 dill. s. Gervasi.
20 dim. s. Silveri.
21 dime. s. Pallari.
22 dij. s. Pauli.
23 div. sta. Agripina.
24 dis. s. Joan.
25 diu. s. Guillem.

á las 2 y 28 m. del m. B. T.

26 dill. s. Pau mr.
27 dim. s. Ladislao.
28 dime. s Lleó II papa
29 dij. ✠ s. Pere y s. Pau ap.
30 div. s. Marcial.

JULIOL.

Aquest mes té 31 días.

Los dias s' escursan 1 hora.

1 dis. sta. Leonor.
2 diu. La Visitació.
á la 1 y 45 m. de t. V. Calor.
8 dill. s. Trifò.
4 dim. s. Lauriá.
5 dime. s. Miq. dels S.
6 dij. s. Isaías.
7 div. s. Otós.
8 dis. sta. Isabel R.
9 diu. s. Zenon.
á la 1 y 18 m. t. Vent hurac.
10 dill. s. Cristofol.
11 dim. s. Abundi Pb.
12 dime. s. Félix.
13 dij. s. Anaclet.
14 div. s. Bonaventura.
15 dis. s. Enrich.
16 diu. M. D. del Car.
17 dill. s. Aleix.
á las 5 y 36 m. de la n. Calor.
18 dim. s. Federico.
19 dime. s. Vicens de P.
20 dij. s. Elias.
21 div. s Pràxedes.
22 dis. sta. Maria Mag.
23 diu. s. Libori.
24 dill. sta. Cristina.
25 dim. ✠ S. Jaume.
á las 6 del matí. Bon temps.
26 dime. sta. Ana.
27 dij. s. Pantaleó.
28 div. s. Nassari.
29 dis sta. Marta.
30 diu. s. Nen y Non.
31 dill. s. Ignaci de L.
á las 9 y 25 m. de la n. Trons.

AGOST.

Aquets mes té 31 dies.

Los dias s' escursan 1 hora 36 ms.

1 dlm. sta. Fé, E. y C.
2 dime. M. D. dels An.
3 dlj. La I. de s. Este.
4 div. s. Diumenge G.
5 dis. M. D. de las N.
6 diu. s. Just y s. Past
7 dill. s. Gayetà.
8 dim. s. Ciriach.
á las 4 y 32 m. Calor fort.
9 dime. s. Roman mr.
10 dij. s. Llorens.
11 div. sta. Filomena.
12 dis. sta. Clara.
13 diu. s. Hipolit.
14 dill. s. Eusebi.
15 dim. ✠ La Asunció.
16 dime. s. Roch.
á las 9 y 19 m. del m. T. y pluja.
17 dij. s. Lliberat.
18 div. sta. Elena.
19 dis. s. Magí y Mart.
20 diu. s. Joaquim.
21 dill. sta. Joana F.ª
22 dim. s. Sinforià.
23 dime. s. Felip Benicio
á las 11 y 44 m. del m. V. fort
24 dij. s. Bartomeu.
25 div. s. Genis.
26 dis. s. Ceferi.
27 diu. Lo purisim cor de María.
28 dill. s. Agustì.
29 dim. sta. Sabina.
30 dime. sta. Rosa de L.
á las 6 y 29 m. del m. T. bó.
30 dij. s. Ramon N.

SEPTEMBRE.

Aquest mes té 30 dias.

Los dias s' escursan 1 hora 46 ms.

1 div. s. Llop.
2 dis. s. Esteve rey.
3 diu. M. D. de la C.
4 dill. sta. Rosalia.
5 dim. sta. Obdulia.
6 dime. s. Fost.
á las 10 y 18 m. de la n. B. T.
7 dij. sta. Regina.
8 div. ✠ Lo naixement de la Mare de Deu.
9 dis. s. Gregori.
10 diu. sta. Pulqueria.
11 dill. s. Quinto.
12 dim. s. Leonci.
13 dime. s. Eulogi.
14 dij. s. General.
á las 7 y 18 m. de la t. Pluja.
15 div. s. Nicomedes.
16 dis. s. Ciprià.
17 diu. L. d. de Maria.
18 dill. s. Ferreol.
19 dim. s. Genaro.
20 dime. s. Eustaqui.
21 dij. s. Mateu ap.
á las 5 y 28 m. de la t. Vents.
22 div. s. Maurici.
23 dis. sta. Tecla.
24 diu. M. D. de Mercé.
25 dill. sta. M.ª del S.
26 dim. sta. Justina.
27 dime. s. Cosme y D.
28 dij. s. Wenceslao.
á las 5 y 53 m. de la t. T. bó.
29 div. La D. S. M. Ar.
30 dis. s. Geroni fr.

OCTUBRE.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' escursan 1 hora 48 ms.

1 diu. M. de D. del R.
2 dill. L. Angels de F.
3 dim. s. Candi.
4 dime. s. Francesch.
5 dij. s. Placit.
6 div. s. Bru.

á las 5 y 40 m. de la t. B. temps.

7 dis. s. Márcos.
8 diu. M. de D. del R.
9 dill. s. Dioni.
10 dim. s. Fr.º de B.
11 dime. s. Nicasi
12 dij. s. M. D. del Pilar.
13 div. s. Eduart.
14 dis. s. Calixto.

á la 6 y 28 m. del m. V. ó pl.

15 diu. sta. Teresa.
16 dill. s. Galo abat.
17 dim. sta. Eduvigis.
18 dime. s. Lluch ev.
19 dij. s. Pere Alcant.
20 div. sta. Irene.

á las 12 y 3 m. de la n. Plujas.

21 dis. sta. Ursula.
22 diu. sta. Maria. S.
23 dill. s. Pere Pasqual.
24 dim. s. Rafel ar.
25 dime. s. Crispi.
26 dij. s. Evaristo.
27 div. s. Vicens.
28 dis. s. Simó y s. Jud

á las 8 y 23 m. del matí. Variant.

29 diu. s. Narcís.
30 dill. s. Claudi.
31 dim. s. Quintí.

NOVEMBRE.

Aquest mes té 30 dias.

Los dias s' escursan 1 hora 16 ms.

1 dime. ✠ Tots Sants.
2 dij. Los morts.
3 div. s. Armengol.
4 dis. sta. Modesta.
5 diu. s. Sacarias.

á la 1 y 4 m. de la tarde. Géls.

6 dill. s. Sever bisbe.
7 dim. s. Florenci.
8 dime. Los 4 m. coron
9 dij. s. Teodoro.
10 div. s. Andreu Av.º
11 dis. s. Martí.
12 diu. Lo P. de M. D.

á las 5 y 18 m. de la t. V. ó pluj.

13 dill. s. Homobó.
14 dim. s. Serapi.
15 dime. s. Leopoldo.
16 dij. s. Elpidi.
17 div. sta. Gertrudis.
18 dis. s. Maxim.
19 diu. sta. Isabel R.

á las 8 y 55 m. del matí. Frets.

20 dill. s. Felix de V.
21 dim. La P. de la M
22 dime. sta. Cecilia.
23 dij. s. Climent.
24 div. s. Joan de la C.
25 dis. sta Catalina.
26 diu s. Conrat.
27 dill. s. Primitiu.

á las 2 y 2 m. del matí.

28 dim. s Gregori III.
29 dime. s. Saturní.
30 dij. s. Andreu apostol.

DECEMBRE.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' escursan 10 m. fins al dia 22.

1 div. s. Anfós.
2 dis. sta. Aurelia.
3 diu. s. F.º Xavier.
4 dill. sta. Bárbara.
5 dim. s. Sabas.

á las 6 y 54 m. del m. N. ó n.

6 dime. s. Nicolau B.
7 dij. s. Ambrós.
8 div. ✠ La Purísima
9 dis. sta. Leocadia.
10 diu. sta. Eularia M.
11 dill. s. Damás papa.
12 dim. s. Sinesi.

á las 4 y 10 m. del m. Vario.

13 dime. sta. Llucia.
14 dij. s. Nicasi.
15 div. s. Eusebi.
16 dis. sta. Adelaida.
17 diu. s. Llatze.
18 dill. M. D. de la Es.

á las 8 y 50 m. de la n. Var.

19 dim. sta. Fosta.
20 dime. s D.º de Silos
21 dij. s Tomás.
22 div. s. Zenó.
23 dis. sta. Victoria.
24 diu. s. Dufí.
25 dill. ✠ Nadal.
26 dim. s. Esteve.

á las 8 y 43 de la n. G. y plu.

27 dime. s. Joan.
28 dij. Los Ignocents.
29 div. s. Tomás C.
30 dis. La T. de s. Jau.
31 diu. s. Silvestre y sta. Coloma.

BONS RECORTS.

I.

Al fer la ressenya acostumada del moviment anyal de nostra literatura, comensarém fent constar l' existencia de «*La jove Catalunya*» societat que, com la qu' existia en los estats germánichs ab lo titol de «*La jove Alamanya*», es composta de joves aymadors de sa terra; ab la diferencia de ser aquella política y esta instituida per lo foment de la llenga, la literatura, las ciencias y las arts de Catalunya. Forman part d' ella personas molt conegudas pels seus travalls y altres pel seu patriotisme. A tots los donem la enhorabona per haver dut á cap un pensament que honra molt y molt á la joventut de la nostra patria.

Las obras que s' han publicat enguany son las següents: *Jochs florals de* 1870.

Flors y violas, aplech de rimas premiadas, per F. Pelay Briz. (Barcelona.)

Jardinet d' orats (fracment), pel mateix.

Flors del Canigò, poesias de Pere Curtais (Perpinyá.)

Ademès sabem que n' hi ha moltas per eixir, entre altras lo ters volum de las *Cansons de la terra*, per Briz, y *Lo rondallaire*, per Francisco Maspons.

Tambè es motiu de gaubansa per nosaltres la vinguda de algunas notabilitats estrangeras, ab lo fi d' estudiar la nostra literatura; recordem entre altras N' Eduart Lidforss, mestre de llengas meridionals en l' universitat de Lund (Suecia),

qui 'n resta tant satisfet, que se 'n duguè la majoría de las obras publicadas, destinantne molta part á una de las bibliotecas públicas de sa terra. Ademès, de las paraulas y de la il-lustraciò de dit senyor nos prometem qu' en sa cátedra dará á coneixe lo que val aquesta literatura y la llenga en qu' es escrita, llenga que tè tants contraris y que, per desgracia, com diu un de nostres poetas, *tè fills borts que la menysprean.*

No 'ns han desplagut tampoch unas paraulas ditas en las Corts constituyents espanyolas per lo diputat per Salamanca lo Sr. Sanxez Ruano, qui després de dir que á Catalunya s' estrafeya tot, *moneda, paper, robas y tot lo que pot estraferse,* finia confessant (pot ser sens adonarsen) qu' Espanya era EN TOT tributaria de Catalunya.

Desprès un diari de Madrit encisat per la eloqüencia del dit senyor publicá un article ocupantse del discurs; heus aquí una petita mostra de lo que deya:

«No hi ha ni política espanyola, ni administraciò espanyola, ni lleys espanyolas, ni democrácia espanyola, ni industria espanyola Allí, la política, l' administraciò, las lleys, la democrácia, la literatura, l' industria, tot es catalá y diferent qu' en lo demès d' Espanya.»

Donem las gracias de tot cor al deputat per una part de sas paraulas y al periódich, per totas, com tambè als deputats y periódichs catalans que á tot assó respongueren com se mereixia.

Y ara que ve á tom, no podem menys de parlar d' un travall en castellá llegit en l' Academia de bonas lletras ab lo titol «*Noticia de la vida y escritos de D. Francisco Permanyer y Tuyet*» Molt plaent nos es que una persona tan respectable y de tanta il-lustraciò com son autor En Manel Duran y Bas, s' ocupe tan be de la nostra reinaxensa literaria; mes devem notar que al parlar dels Jochs florals dòna per sentat qu' en ells no si veu res que sia somniar ab *aquella aurora d' independencia.* Podrá dir lo Sr. Duran que aquesta no es la seva escola; pero si 's fixa be en tot lo qu' en diferentas publicacions s' ha escrit d' alguns anys á aquesta part, pot ser trobe composicions hont veurá que no tots pensan com ell.

II.

Del teatre catalá ni cal parlarne, pus s' es arrelat tant, que 's pot ben dir que 'l veure representacions catalanas forma part dels nostres costums. Tot sovint s' estrenan obras de tot genre. desde la lleugera pessa en un acte al drama históricb, y de tota mena n' hi ha que son ben aplaudidas. En los teatres que 's travalla en catalá es ahont se trova la concurrencia mes triada y en major nombre.

III.

La festa dels Jochs florals fou celebrada, com antany, en la gran sala de Llotja, guarnida ab tanta riquesa com bon gust y rumbejant en la galería moltas banderas gremials. L' auditori no podia ser mes nombròs, perque tot era ple, ple, tant á dalt com á baix, y fins molts no hi capigueren, y tampoch podia ser mes triat, perque gent respectable de tots brassos y estaments hi havia.

A l' hora assenyalada comensá la festa ab un discurs d' un segon arcalde, discurs, que per ser en castellá y per no correspondre al ajuntament la presidencia en aquell lloch, nos va semblar impropi. Després lo mestre en gay saber En Ll. Pons y Gallarza, com president qu' era, llegí lo seu que molt nos plaguè y que fou molt y molt aplaudit; mes notarem una cosa que no podem passar per alt, y es que al aconsellar als conreadors del nostre idioma lo mirament en l' us de certas paraulas que 's tenen por antigas, diguè que, si Ausias March visqués en lo nostre segle, cambiaria moltas de las que va escriure. Molt estrany se 'ns fa que una persona com lo Sr. Pons haja dit tal; á nosaltres nos apar que, si ara Ausias March visqués comensaria escribint en lo llenguatge millor d' ara (que per alguns es tildat d'arcaich) y en assó de cambiar paraulas en sos vells escrits, pot ser no 'u faria tant com li sembla al Sr. Pons, pus es evident que paraulas ben tingudas per antigas, quan un menys s' ho pensa las veu moneda corrent. Finit lo discurs del president lo segretari En Joseph de Palau llegí una ben escrita memoria, y després

s' obriren los plechs que duyan los noms dels premiats. Lo quin guanyá la flor natural, volguè que fos regina de la festa la senyoreta Na Francisca Nanot-Renart, que ab la rojor vergonyosa de son bell rostre y lo mantell blanch que tant bè li esqueya, tal volta robá la pau del cor á mes d' un jove dels que la miravan. Veus aquí los noms de las composicions y sos autors.

Flor natural: «*Montserrat*», de Jaume Collell.—*Primer accéssit:* «Pollentia», de R. Picò.—*Segon accéssit:* «*Las minyonas de Son Cigala*», de G. Maura.—*Premi de la Deputaciò de Girona:* «*La fira*», de J. Collell.—*Primer accéssit:* «*L' istmo de Suez*», de D. Calvet.—*Segon accéssit.* «*Lo vassall de remensa*», De Pere Nanot-Renart.—*Premi de l' englantina d' or:* «*La cansó d' En Jaume d' Urgell*», d' Albert de Quintana.—*Primer accéssit: L' ombra d' En Muntaner*», de T. Forteza.—*Segon accéssit:* «*Lo compte Dalmau*», de P. Ventalló.—*Premi de la Deputaciò de Tarragona:* «*Romansos del compte Ramon Berenguer*», de F. Ubach.—*Primer accéssit:* «*Joan Crespí*», de R. Picó.—*Segon accéssit:* «*Lo penò de la terra*» (anónim.)—*Premi de la viola d' or y d' argent: No s' adjudicá.*—*Primer accéssit:* «*Meditaciò*» (anónim.)—*Segon accéssit: L' ángel de la guarda*», del Cansoner de Vilatorta.—*Rosa d' or oferta pels poetas de Valencia:* «*Rey y Lley*», de F. Ubach.—*Primer accéssit:* »*En Dalmau Cruilles*» (anónim.)—*Segon accéssit:* «*Valencia*», de F. Ubach.—*Premi de la fraternitat literaria:* Anicet de Puig.—*Primer accéssit:* Antoni Molins.—*Segon accéssit:* J. Roca y Roca. Y termená la festa ab un bonich parlament de En Joaquim Riera.

Lo premi al millor travall sobre l' oratoria catalana y lo que acostuma á oferir l' Ateneo catalá no pogueren ser adjudicats; lo primer per no haverse presentat cap treball.

A mes dels Jochs hi ha hagut lo certámen de Valencia en lo qual guanyá joya En Francesch Pelay Briz, per son romans «*Alazarch*,» y lo de la Societat católica de Barcelona, en lo quin guanyaren los tres accéssits escribint en catalá los senyors En Joan de Jesus Cruz, F. U. V. y Eussebi Anglora. Quatre mes n' hi ha d' anunciats per enguany: lo de la societat católica d'amichs del Poble; lo de la Joventut católica; lo de la Societat d'amichs del pais de Valencia y lo de la Societat bibliográfica-mariana de Lleyda.

Y ara que de Lleyda parlem, nos ve á la memoria que 'l premi que s' hi acostumava á donar á la millor poesia catalana, ara 's podrá guanyar també escribint en castellá. Assó y lo veure que en los Jochs florals Lleyda es estada l' única provincia catalana que no ha tingut representació, nos fan pensar si aquell tros de terra h'a perdut l' amor á la mare comuna Catalunya. No 'u creyem; pero tampoch voldriam tindre de sospitarho.

MORTS.

Aquest any las lletras catalanas han perdut quatre de sos aymadors, lo advocat En *Marian Franquesa*, lo periodista En *Marian Flotats*, lo apotecari En *Joseph Subirana*, del que 's pot dir que travallá per nostra causa mentres s' hi va veure, pus á la fi restá cech, y lo metge En *Pau Estorch*, á qui l' amor á la ciencia y á la humanitat, sentiments arrelats en son cor, no li feyan oblidar á Catalunya, com ne doná provas en llibres, periódichs y teatres. L' Estorch y en Subirana foren dels primers que varen eixir arborant la senyera de nostra gloriosa restauració, tant ells com en Flotats foren mantenedors dels Jochs florals y tots quatre tan bons patricis, que no s' oblidará d' ells qui bon catalá sia.

Antoni Careta y Vidal.

AFANY.

Ahont ets amor que lo teu goig may provo?
Trist y ab enuig mon cor sols sab penar.
¿Qué es per mí 'l mon si sense tú jo 'm trovo?
Nit sens estels, sens vela nau al mar.

Per tot te veig com ombra encisadora,
Te veig en alas d' ilusió no mes,

Vina al desert de l' ánima que plora,
Son plor de dol, rich plor de joya fes.

Si miro al cel quan ne punteja 'l dia
Allí t'hi veig ab alas, resplandent,
Cercat de núvols que l' aubor t' envia
De grana y or enrivetats d' argent.

De nits, menant lo carro de Sant Jaume,
T'hi veig, tal es l' afany ab que jo 't vull;
Quan d' ilusió la vena dels ulls caume
Mon cor parteix, d' un mar de dols, l' escull.

Conech ta veu que dintre meu ressona,
Com sent la mare de son fill la veu;
mes eixa veu qu' als altres vida dona
á mi lo pes aumenta de ma creu.

Comprench d' amor tota la joya inmensa;
Mes Deu m' allunya de son dols johí.
Corsécat cor y desvanéixet' pensa!
Sino 'm serviu ¿perque ni hau en mí?

Jo comprench be que l' au tinga sas alas,
Com ne comprench que tinga forsa 'l brau;
Mes no que un mort vagi vestit de galas
Quan de sa fossa la llosana cau.

Si amor me deix ¿perque m' ánima pensa?
Si amor no 'm vol ¿de que 'm serveixes cor?
Caigan mos goigs com l' arbre 'l fullam llensa.
Veniu dolors. Corra á mos brassos mort.

MARIA DE BELL-LLOCH.

—Qui diu mal del ase, aquell lo compra.
—Lo badall no pot mentir
fam ó set ó ser robí.

—La Mare de Deu de Nuria
feta es d'un cor de noguer
las nous ne son preciosetas,
la Mare de Deu tambè.

C. P.

—Ahont hi ha barrets no hi campan caputxas.
—Lo be no es conegut fins qu'es perdut.

LOS DOS ROMEUS.

Camí del cel, tot escalant los núvols
pujant del cálit é insondable infern
un lloch se troba, desolat, ombrivol,
cobert de boiras, soterrat en neu.

Joliu floresta de l'amor un dia
ans que l'mal ángel ne fassès desert;
ditxosa y santa soletat poblada
de exercits d' ángels, de visions de Deu.

Vuy res ne queda de sa antiga gloria,
ni flors, ni arpas, ni esplendors, ni aucells;
vall de anyoransa vuy se'l veu, esteril,
vall plé de tombas y sembrat de creus.

En éll se troban tot pujant la costa
dos pelegrins, dos jovenets romeus:
éll es lo fort, la romereta es tendra
y axí la alenta en son camí dient:

—¿Ploras, lasseta, la de ròssas trenas,
nineta hermosa la dels ulls de cel,
planys tot pujant la pedragosa senda
del vall hont ploro fá trenta anys complerts?

Planys, y te admiras ovirant com cahuen
perlas tan ricas de tos blaus ullets,
¿per qué ho estranyas, desterrada hermosa?
si tots, m'aymia, per plorar naixem.

Mira ¿no veus com en lo vall tot plora?
¿Ous com fins l'ayre de sospirs va plé?
Ploran las herbas y las rocas ploran,
fins plora l'auba y 'ls errants estels.

Plora la nina que com tú encisada
fantasma hermosa se li emporta l'vent;
plora la mare á lo aubatet que enterran,
lo infant ne plora'l papalló que'n pert;

Y guarda nina, que lo infant ja al naixer
plora y llur vida n' es un plor no mes;
éll conta 'ls dias per los plors que llansa,
sos ulls ne ploran fins lo instant darrer.

Ploran los jóves illusions perdudas,
ploran las horas que han perdut los vells,
los pares ploran y llurs fills heretan
son plor y 'ls llegan com á herencia als seus.

¡Pobre romera en aquest vall de llágrimas!
¿quin tros de terra de lo plor veus sech?
Llágrimas regan las humils cabanyas,
llágrimas regan los palaus dels reys.

Tots ne ploram en esta vall de proba,
tots lo Calvari ne pujam romeus,
los peus descalsos, en lo front espinas,
al coll portanne la feixuga creu.

Vina romera, la montanya es alta,
aspre es la senda, delicats tos peus,

mes no desmayes, pujarem la costa
junts lo romiatge tot plorant farem.

¡Que ay del que estanca lo seu plor pujantne
per la aspre senda de lo vall funest!
Ay del que en rialla lo seu plor cambia
per mes passable son Calvari fer!

¡Ay de ell! perdut per las singleras roda!
Ay de ell que'n plora eternitats després!
Plora donchs, nina falaguera, plora,
que ab tú jo ploro y son mos plants de fel.—

Y'ls dos romeus van escalant la senda:
ell com mes fort lo pas de ella sosté:
ella son front ab llurs patons refresca
y los dos plorant ne van camí del Cel.

EUSSEBI ANGLORA.

MAL MARIT.

En Ramon y en Bernat feya molt de temps que no s' havian vist.

—¿Ets tú, Ramon?

—¿Ets tú, Bernat?

—¿Com aném, Ramon?

—No pas gayre be, Bernat: m' he casat.

—Siga la enhorabona.

—No me la dongas pas, perque he arreplegat una dona que no val una malla. Es negra com un carbó.

—Mal fet!

—Mal fet no; perque te quatre mil lliuras de dot.

—Quatre mil lliuras? Bè, home, bè.

—Bè, no; perque ab aquests diners he comprat molts bous y tots se m' han mort.

—Mal!

—Mal, no del tot; perque he venut á bon preu las pells.

—Bè!

—Bè, no, perque la casa hont tenia jo 'ls diners s' es cremada.

—Quina desgracia!

—Desgracia, ca! si ma dona hi era dins y tot s' ha cremat!

SOL D'ESTIU.

Amor, guayta y admira
del mon lo gran misteri, extassiada
la terra 's fon en lo mirar del sol;
la dolsa marinada
ab quin alé respira,
n' ajuda als aucellets á pendre vol.

De son amor l' ardencia,
las fonts estronca en las que 'l llabi mulla
la febre que la encen per condormir,
y en la darrera fulla
de las flors, la essencia
respira tota que las fa ensopir.

Callada, embadalida,
del sol los besos reb que la enamora
cobrintla de sos raigs ab lo vel d' or,
mentre los fruyts colora
ab que l' home convida
la ma mateixa del etern amor.

Tan sols de la cigala
la veu, desperta l' eco y la bocina
del que la fals brandeja estreta al puny,
ó de la mar vehina
en la deserta cala,
de l' ona mansa lo gemech retruny.

Roman en la pineda
lo ventijol que 'ls marvellars encisa,
y alatejant l' aucell dins lo torrent
de mata en mata, frisa
per trovar l' aiga freda,
que bull y mimva 'ls raigs del sol ardent.

Ni ha boyras dalt la serra,
ni una ratja del taronjer fa moura
la fulla, que alsa dela copa al cim;
la crosta de la terra,
se bada de tant coura,
en or cambia la esmeragda 'l rahim.

Y per tot imponenta
quietut s' escolta, cap remor alena,
la llum cega los ulls, la magestat
del espectacle, amplena
l' ambit del cor que intenta
del entussiasme retenir l' esclat.

Amor, aquesta es l' hora
en que natura en lo seu tálem, brilla
tot quan la vida xucla de sos pits,
des de la flor senzilla
á l' au devoradora
que puja al sol y en ell los ulls te fits.

¿Qué fer donchs en ta falda,
tálem y cel d' aquesta amor mateixa
en que al foch de tos ulls se 'm bada 'l cor?
Que caiga en mon front deixa
sa benfactora calda,
l' amor es vida y jo vull viure amor.

Oh, cállatho, no hu digas
lo que en lo fons del cor ardit te passa,
cada estrevada ab que remou lo pit

del meu un tros rebassa,
y dels pulmons obligas
la febre á creixe que 'm te ja rendit.

Falagui la esperansa
l' una meytat del mon; que l' altra plori
recors de passats segles, tan me fa!
Ni se de que m' anyori
ni re 'm dona frisansa,
sols tinch tos brassos hont lo goig está.

Obremlos donchs, no temis
lo foch s' apagui que 'n mon pit alena
mentres lo cel no 'm tanquis de tos ulls;
obremlos sense pena,
fins que 'n mos llabis cremis
de ton negre cabell los flotants rulls.

¿Te dol? La flor es nada
perque la mel xucli en son fons l' abella,
lo rahim per dar such, la llum claror,
per brillajar la estrella,
per tremolar la onada,
per fer de dos un ánima l' amor.

Lo mon deu la existencia
á Dèu font dels amors, la terra esclava
d' amor fa segles roda en torn del sol,
la seva vida acaba
del flam á la inclemencia,
la papallona en amoròs condol.

Las plantas s' entrellassan,
las flors se besan, los estels pels ayres
s' enamoran, sos raigs fent reflectir;
las auras y los flayres
ensemps confosas, passan
y escalan los espays fins al empir.

De tot l' amor es vida,
etern alé que crea y que sustenta,
per ell foren los mons y altres serán...
¿Qué sents, la veu potenta
del tró? Es la estimada
que á la terra conmou, lo bès mes gran.

No temis la soptada
fosca que apaga 'l sol, al retornarte
de ton defalliment ja haurá passat;
de nou vindrá á besarte
sa llum abrillantada,
quan á obrir tú los ulls haurás tornat.

¿No véus? com miraria
sa obra 'l Pare Etern al acabarla,
aixís mira á la terra, aixís sonriu;
lo jorn que d' estimarla
deixés, se moriria.
Com jo de ton amor, del seu ell viu.

F. Ubach y Vinyeta

SENTIMENTS

POESIAS DE JULI ALARCON Y MELENDEZ.

No fa pas molt temps qu' enrahonant de bellas lletras, un amich nostre 'ns feu concixe una poesía castellana, y fou tant lo que 'ns plaguè que 'ns va moure á demanarnhi trasllat, á lo que nostre amich, complert com es, accedí gustosament prometentnos que faria per manera que poguessem veure lo llibre que encloia la tal poesía y altras del mateix autor. Com de fet, un altre dia l' amich aná á sa casa payral, y tornat que fou, posá en nostras mans un volum xich de poesías que ab lo titol *Sentimientos* havia publicat á Madrit l' any 65 un jove cordovés anomenat Juli Alarcon. Comensar á llegirlo y agradar-

nos va ser tot hu, en termes que no 'l poguerem deixar fins al acabament. Totas las composicions son curtas, pero tan rodonas, tan ben fetas y tan notables por sos pensaments filosófichs y delicats, que ab assó y ser cosa poch coneguda nos vingueren temptacions de ferne alguna traducciò. De bona gana ho hagueram probat ab totas, pero no hâvem pogut; massa atrevits som estats encara en lo que havem fet.

Avans de posar las poesías, devem advertir que unas tenen títol, altras no, y aixís mateix las deixem.

I.

Ja 's va acostant lo dia,
canta lo gall.
«A Dèu, llum de mos ulls,
d' aquí á demá...»
Y s' oyguè un bes
y allunyarse uns quants passos
poch á poquet...
A poch un tir va oirse
y un ¡ay! de mort
y d' una veu mofeta
també 'l ressó,
veu qu' exclamá:
«A Déu, llum de mos ulls,
d' aquí á demá!»

II.

¡Es tant lo que jo t' estimo,
tant, que fins te 'm menjaria!
trasformant á un mateix temps
en una las nostras vidas;
en una las nostras vidas
ab la mes íntima unió:
pera que jo, siguès tú;
pera que tú, fosses jo.

III.

Cosas de noys.

Mare, militars s' acostan
molt ben posats y galants,
lluhint los seus uniformes
en sos fogosos cavalls.
Y que m' agrada la tropa!...
Jo voldria ser soldat!

Mare, ve lo senyor Bisbe
aquí pera confirmarns;
dihuen que pega á la cara,
mes dihuen que no fa mal.
M' agradaria ser Bisbe,
y estar sempre confirmant.

Ay mare, quina comedia
vaig veure representar!
Tothom, tothom aplaudia,
y á mí m' agradava tant!...
¡Ay! jo voldria ser cómich,
perque piquessen de mans.

Mare, se passeja en cotxo
lo crïat d' aquí davant;
en una má du las bridas
y 'l fuet á l' altra má.
¡Que si deu anar be en cotxo!...
Jo voldria ser crïat.

Mare, sò anat á l' esglesia,
y en los altars, allí dalt,
so vistas moltas imatges
ab trajos negres y blanchs!
Y com m' agradavan totas!...
¡Ay! jo voldria ser Sant!

IV.

Jo aní, germaneta meva,
á cercarte en lo fossar:
ton nom vegí en una llosa,
y desprès deya *aquí jau.*
Y, com que deya *aquí jau,*
vaig posarme allí á cercar;
y sols troví pols y terra
que 'm diguè: «aquí no hi es pas!»

V.

Rondalla de mare.

Vaja ¿vols que 't conte un qüento? (1).
Donchs escòltam, filla mia.
Hi havia una pobre mare
que sols tenia una filla,
que se 'n era enamorada
y res la mare 'n savia...
Pero, perqué 't tornas groga!
No t' agrada 'l qüento, filla?
Al fadri mes ben plantat
qu' en tots los voltants hi havia,
enganyada ab promentensas
donava á la reixa citas;
y, mentres la pobre mare
ben descansada dormia!...
Mes... y perqué t' entristeixes?
No t' agrada 'l qüento, filla?
Convingueren que una nit
sens de ningú fos sentida,
per anarsen ab ell, ella,

(1). Posem la paraula qüento no perque sia catalana, sino perque es corrent en nostre llenguatje vulgar y, al mateix temps, curta y a propósit per cabre á dins del vers.

sa casa abandonaria,
abandonant á sa mare
quan tranquila dormiria!...
Mes digam, perqué sanglotas?
No t' agrada 'l qüento, filla?
Y arribá la nit aquella...
y aprés la hora de la cita...
y lo fadrí l' esperava...
y ella... no hi compareixia,
perqué tot contantli un qüento
sa mare l' entretenia...
Pero... digas ¿perqué ploras?
¿Es vritat lo qüento, filla?

VI.

—Johim, hermosa es la vida?
hermós nostre viure n' es!
Brindo, los meus companys, brindo
per nostre Dèu, lo plaher;
per nostre Deu lo plaher
torná á dir ab feble veu,
y, sens acabar de beure,
allá terra mort caygué.

VII.

Mes enllá.

Anava per un camí
molt cansat un pelegrí
cercant la felicitat;
y la gent que al pas trobava,
tothom, tothom l' endressava
mes enllá.

Y travessa per las salas
de richs palaus plens de galas

cercantla ab molt gran afany,
y entre la remor que 's feya
de disbauixa, una veu deya:
mes enllá.

A la gent de las montanyas
pregunta si en sas cabanas
se troban ab ella en pau;
y ab tristesa manifesta
diuhen abaixant la testa:
mes enllá.

Se n' entra ab defalliment
en los claustres d' un convent,
y resta allí agenollat;
y en la remor de l' absolta
ou, sols una que altra volta:
mes enllá.

Per fí, en lo fossar, lloch sant,
ab ulls amarats de plant
cerca la felicitat;
y una figura espantosa
li diu obrint una fossa:
mes enllá!

VIII.

—Filla, ¿qué fa lo fuster
que tan afanyat travalla?
—Mare, la creu de la vida
d' una fusta molt pesanta;
y com n' es tant de pesanta,
ahí, mare, 'm preguntá
que... per no durla ell tot sol....
que... si 'l volia ajudar!

IX.

Y jo seré mort.

Tocan las campanas ab molt trist sonar,
tocan las campanas en lo campanar;
pot ser aviat toquen ab molt trist acort...
y jo serè mort.

Quan pera mí toquen pot ser será un dia
de sol sens cap broma, de pau y alegria,
irá l' hortolá cantant al seu hort...
y jo serè mort.

Irá 'l caminant entre boschs de pins,
per llarchs viaranys y per llarchs camins,
veurá 'l navegant des de lluny lo port...
y jo serè mort.

Se veurá en las vilas la gent com s' afanya,
volar los aucells per vall y montanya,
corre 'l regaró cobert d' herba y flor...
y jo serè mort!

Irán los soldats, irán á la guerra,
y los missioners travessant la terra,
y 'l desert, l' arab del sol en lo fort...
y jo serè mort!...

Quan pera mí toquen ab molt trist sonar,
quan pera mi toquen en lo campanar;
si al obrir la fossa s' obra 'l cel ¡gran sort!...
jo no serè mort!

Termenarem dient que 'ns havem pres algunas llibertats en la versificació, no mes que per conservar, fins allá ahont hem pogut, lo sabor de las composicions; y, si no 'u havem fet com se déu, be se 'ns pot perdonar en gracia á la bona intenció.

Antoni Careta y Vidal.

LO CLAVELLER.

Una vegada eran tres germanetas, totas tres com un pom de flors, que si l'una n'era guapa, l'altra encara mes, las quals en la porxada hi tenian un claveller que tot l' any floria.

Al davant de casa seva habitava lo fill del rey, lo qui era tan agradat dels fasteigs, que sempre era á la finestra per quan ellas se mostressin; cosa que succehia cada dematí quan anavan á regar lo claveller, que ho feyan ab l'aigua de nou olors. Y un dia que hi era la mes gran tota sola, lo fill del rey, cercant conversa, que li diu:

—¿Quants clavells hi ha en lo claveller?

Y la noya tota avergonyida, per tal qu'era 'l fill del rey, no tingué esma, mes que pera tornarsen cap abaix ab la cara bermella, de lo qual se'n estranyaren las germanas, fins qu'ella 'ls hi contá lo que li havia succehit ab lo fill del rey. Y la mitjana que diu:

—¡Bah! Ja hi aniré jo y veurás com me'n desixo.

Ella que se'n puja cap á dalt y ab la regadora comensa de regar lo claveller, quan lo fill del rey tot ab broma li pregunta.

—¿Quants clavells hi ha en lo claveller?

Y la noya tota roja, per tal qu'era 'l fill del rey, ne baixa'l cap y se'n va cap á baix sense dir paraula.

La mes petita que diu:

—Bah, donchs ja hi aniré jo.—Y se'n puja cap amunt.

Lo fill del rey quan la veu, ab la mitja rialla li pregunta:

—¿Quants clavells hi ha en lo claveller?

Y la noya tota resolta, ella que li diu:

—¿Quantas estrellas hi ha en lo cel?—Y rega lo claveller ab l'aigua de las nou olors com solia.

Lo fill del rey tot burlat va pensar: «Ja me'n venjaré d'aqueixa resposta», y á l' endemá al matí, ell que's vesteix de marxant y comensa carré amunt, carré avall per davant de casa de las noyas.

—A sou y á dos sous los didals de plata. A sou y á dos sous.

Y veus aquí que la noya mes gran ho sent y se n'hi baixa, mes lo marxant li diu:

—A sou y á dos sous, y á mes á mes un patò y una abrassada,—y la noya que'n fuig tota avergonyida.

—A sou y á dos sous—cridava lo marxant, y la mitjana que se n'hi baixa.

—Donáumen un, lo marxant.

Y·ell que li diu:—A sou y á dos sous; y á mes á mes un patò y una abrassada.—Y la noya lo mateix que la altre tota s'avergonyeix y fuig á mes corre.

La mes petita que ho sap y diu:—¿Y per aixó'us espantéu? ja li compraré jo.—Y se'n baixa al carrer y sent lo marxant que diu:

—A sou y á dos sous los didals de plata, á sou y á dos sous.

Ella que se n'hi va, mes lo marxant li diu:—A sou y á dos sous y á mes un patò y una abrassada,—y la noya qu'era traidorota respon:—¡Y be!—y se'n porta lo didal de plata.

Veus aquí que l'endemá las noyas anaren á regar lo claveller y lo fill del rey que desde la finestra se las guaitava, las hi preguntá:

—¿Quantas poncellas hi ha en lo claveller?

Y la mes petita que li'n torna paraula y pregunta:

—¿Quantas estrellas hi ha en lo cel?

Y lo fill del rey:

—¿Y'l patò y l'abrassada d'ahi tarda?

Ab això conegué la noya que havia estat burlada y no volguent esser la darrera, ella qu'en sent la nit ben fosca, s'embolica ab un llansol blanch y á llargas passas, se'n va cap al palau del rey. Lo centinella, s'estamordí quan la va veure; mes per aixó feu cor fort y no la volia deixar entrar.

—Centinella, centinella, si no'm deixas entrar, serás morta dintre d'una hora: si no'm deixas entrar serás morta dintre d'un quart.

Aixó ab veu tan fosca que lo centinella va espalmarse y li deixá pas franch. Y la fantasma cap endins, cap endins, amenassant á quants trobava fins á esser á la cambra del Primpcep, hont hi havia tambè una centinella que per tindre la consigna mes forta, no la volia deixar passar en cap manera.

—Centinella, centinella, si no'm deixas entrar serás morta dintre d'una estona.

Y tot d'una se ficá en la cambra y quan va esser en ella, lo Primpcep sentint soroll se despertá y va cridarne:

—¿Qui hi ha aqui?—Mes encara no ho havia dit quan se sentí una gran bofetada en sa cara.

Y la fantasma fugi á corre cuyta y'l Primpcep cridava que la deturessin y tothom de lluny se senyava y ella corria per entre mig d'aquells corredossos y grans salas mig foscas mig claras que totas ressonavan y ab sas confosas llums y sorolls espahordian.

Y veus aqui que l'endemá al mati las noyas ab sa aigua de nou olors regavan lo claveller, quan lo fill del rey isqué en finestra y 'ls hi preguntá com cada dia:

—¿Quántas poncellas hi ha en lo claveller?

Y la mes petita que li respon:—¿Quántas estrellas hi ha en lo cel?

Y ell:—¿Y 'l pató y la abrassada?

Y ella:—¿Y 'l revés d' anit?

Lo Princep quan ho senti tot s'encoratjá y resolgué pendren grossa vengansa.

Y 'l modo com ho feu, va esser, lo festejar á la noya, pera después casarshi y matarla. Y com paraulas cativan y tractes fan bodas, se'n celebraren prompte las sevas, ab gran contentament y goig de quants s'hi trobavan, sino es lo Primpcep que duya mals intents. Per aixó que la noya, traidora com era, s'ho pensava, y quan fou hora de dormirne ella que posa al llit una figura tota de sucre y s'amaga.

Y al ser al punt de las dotze horas, poch á poch ne ve lo Primpcep, se treu la espasa, pega cop al llit y toca lo nas de la figura, lo quin de rebot li caigué á la boca. Y ell trobantne la dolsor diu:

—Dolseta en vida, dolseta en mort
si t'hagués coneguda, no t'hauria mort.

Ella que ho senti y exint del amagatall li contá perque s'era amagada, y ell ne fou content d'haberla per esposa, y se'n

agradá de veras, ab lo qual succehí que sols per sa gracia y vivesa, ne fou, la noya, esposa del Príncep y fins mes endevant tota una reyna.

FRANCISCO MASPONS Y LABRÓS.

—Qui infants te massa, may mor grassa.
—Si vols pau preparat per guerra.

¡DEU Y PATRIA!

POESIA DEDICADA Á MON VOLGUT AVI DON FRANCISCO THOS Y GIRONS, CAPITÁ DE TIRADORS EN LO SITI DE GIRONA. (1)

Bandera vella honra de capitá.

Veníu, fills de la patria, si un cor teniu encare
De bronzo per la guerra, de cera per la fé;
Veníu qu'en mans traydores badalla nostre mare...
¡La patria 'ns necessita! ¡La fé 'ns crida també!

Veníu! Mostrémnos dignes dels prous que 'ns engendráren!
Bons nets de nostres avis, bons catalans siguém!
Ab sos llorers de gloria l'honra també'ns llegáren...
¡Veniu y de la patria l'antich penó arbolém!

Que quant al cor del poble lo nostre cor s'atansa
Y ab dos ses bategades confonen y sa veu,
Si del passat retreuen la santa recordansa,
L'ánima crida ¡*patria*! l'ánima crida ¡*Deu*!

Y aquets dos crits de l'ánima un mot no mes formaren
Que com estel de gloria brillá en nostre penó,

(1) Fou presentada y no premiada en los Jochs Florals de 1870, no habent trovat lo Consistori cap composició digne del premi religiós.

Lo mot de ¡*Deu y patria*! que fins al cel levaren
Dels héroes les promeses, dels sants l'abnegació.

De fé y de patriotisme lo nostre llens penyora,
Quant al combat anava, de llors tornava plé;
Llavors si l'assatjavan tenia á punt tothora
Mártirs d'aquesta patria, mártirs d'aquesta fé.

Del vell guerrer l'espasa de batres' may se cansa
Pe'ls furs de la justicia, pe'ls drets de la vritat;
A l'honra y fé del poble servada está sa llansa,
Son pit n'es la corassa del camp y la ciutat.

Ardit, la por menyspreantne, si l'arma aixeca irada,
Llampega com centella qu'en patri ardor se fon...
Mes al torná á sa casa, voltat de sa maynada,
De genollons en terra, abaixa al cel son front.

¿Y permetrás, oh patria, que folla gent forana
De ton casal ne vinga la fé á foragitá?
Oh, nó! s'perdrá pe'ls aires com só d'una campana.
Com vana fumareda sa veu s'esbalairá.

Partir en dues llengues voldrian ta senyera,
Lo nom qu'en l'una hi brilla per remolcar pe'l fanch...
¿Mes quant s'es vist qu'un poble trosseji la bandera
Per qui á grat scient donára mil voltes rius de sanch?

Y si l'amor de patria vers Deu nos encamina,
Y si la fé á la terra nos diu que l'cor obrim,
¿Qui, donchs, podrá cegarne d'eix foch sagrat la mina,
Si per la fé y la patria un cor no mes tenim?

¡Vergonya, patria meua, si may s'ou en tes serres
De ¡*guerra á Deu*! l'escarni llensat per catalans!
Mes nó, no'ls reconegas! No es fill d'aquestes terres
Qui barallarne vulla germans contra germans.

Que'ls fills de Catalunya, avans d'arrabassarne

Del cor les santes creenses, del llabi'ls sagrats prechs,
Primer la mort escullen!.. Primer han de mancarne
Mans per curar les nafres, cors per sentí'ls gemechs.

Dins nostres pits encare la veu dels avis sona,
De *fé* y de *patria* s'alsa la flama en nostres llars,
Per Deu y per la terra desperta está l'ascona...
¡Que tinga Deu sos temples, la patria sos altars!

¿Amants tots de la patria, gelosos de sa gloria,
Jamay son crit de guerra voldrá ningú escarnir?
¡Guardémne pura y santa dels héroes la memoria,
Y avans que renegarne quiscun vulla morir!

Que ¡*Deu y patria*! sia lo nostre crit de guerra,
Als vots dels nostres avis restant lo cor fidel,
L'espasa en la má dreta per defensar la terra,
La creu en la má esquerra per conquistar lo cel.

La gent de Catalunya jamay negá sa mare:
Fills som tots de la Verge que regna en Montserrat!
Al crit de ¡*Deu y patria*! germans som tots encare...
Quant aquest crit s'aufogui, la patria haurá finat!
Mars de 1870.

SILVINO THOS Y CODINA.

HISTÓRICH.

Som á la classe de historia. Pregunta 'l catedrátich.
—¿Fulano de tal?
—Servidor.
—Anem á veure si 'ns diu vosté ¿qui era Syla?
—Syla..... Syla!
—Si home, Syla... que no ha repassat la lliçó d' ahí?
—Sí, senyor catedrátich, la tinch pel cap dels dits.

—Donchs llavors, respongui á la pregunta.

Lo deixeble mira las bigas.

—¿No 's recorda vosté, diu lo catedrátich per posarlo en camí, de un general que 's deya Mari?

—Sí, senyor, sí, sí, sí, sí, ja sè, ja sè, ja sè.

—Y be! donchs ¿qui era Syla?

—La dona de Mari.

LA MONJA.

Ay mare la meua mare
Compréume un vestit de sarja
Que tot á nit so plorat
Per les sivelles de plata,
Les faldilles, 'l jipó
Y la mantellina blanca.
Apartéumho del devant
Que sian per ma germana.
Arrecades de set pedres
Agulla y botons de mániga
Present de bon aymador
Pel jorn de las desposalles
Adeu siau, adeu siau
Que 'm consumiu les entranyes.
A Montserrat portaré
Les trenes per presentalla,
Mes joyes les donaré
Y m' abillaré de sarja.
Un llong corretj al costat
Y en mos peus unes saldaries
Jo no 'm puch enmaridar
A quinze anys doní paraula
Are que 'n tinch prop de vint
sols de pensarhi jam glassa.
Set anys faré penitencia
Que 's ferne moltas semmanes

Pels jorns que jo l' enganyés
Donantli las esperançes.
Mes casarme no hu poch fer
Que fora molta desgracia.
Encara anava á custura
Encar á nines jogava
Que 'l vatx topar en la font
Y 'm va dir tendres paraules,
Cada paraula que 'm deya
Se m' encenien les galtes,
Varem sé á festa major
En la plaça feyen balles,
Tot ballant un tirabou
Me va dir que m' estimava,
Tot desseguit 'm va eixir
Una rosa á cada galta,
D' allavors tot lo sant dia
Que diu li he dat paraula.
Jo l' estim com un germá,
Mes no mare per casarm'hi.
Adeu siau robes de nuvia
Mes m' estim l' hábit de sarja.

Octubre 1867.

JOSEPH DE PALAU Y DE HUGUET.

—Al qui no vol sella, Deu li dona bast.
—Dona ni tela no te la mires ab candela.
—Lo qui d' altras casas fa hostal
de la seva 'n fa corral.

LO CANT DE L' ESPASA.

(*de Kœrner.*)

LO CAVALLER.

Trempada fulla blanca
que jaus sobre ma anca

¿perqué ab tanta dolsor
mig rius á t' aymador?

LA ESPASA.

Un cavaller m' empunya
y ab mi 'ls nemichs allunya
si 'm fa dringar son bras.
Sí, lliure tú serás.

LO CAVALLER.

Sí, lliure! Espasa aymada,
serás tú ma estimada,
ho jur davant del cel,
besante ab tot anhel.

LA ESPASA.

Jo sò ta jove aymia
que 't vol ab frenesía.
Mon goig ¿quan ve la nit
qu' espero ab tant delit?

LO CAVALLER.

Vindrá tost, la nit bona,
ja la trompeta sona.
Al ronch bram dels canons
farem nostres petons.

LA ESPASA.

Jo 'm mor d' enamorada
d' ensá que m' has besada.
Jo cremo; estrenyme be.
Amor, teva vull só.

Lo cavaller.

Au! fulla ben trempada!
Au! canta verge aymada
ton cant d' amor preuhat:
«Sanch roja y llivertat!» (1)

LO ESPANTA MOSCAS.

Eram en un hostal de fora y no podiam viure de tantas moscas. L' un deya si faria això, l' altre deya si faria allò, tot eran ditas per alleujerarnos de tal plepa.

Un que menjava á taula ab nosaltres, tot espolsant la cendra de son cigarro, nos escoltava mig rient.

—De que riu? li preguntá un company nostre.

—De véurels tan amohinats per una cosa tan senzilla.

—Li sembla cosa de res traure aquest moscam?

—Per mi sí qu' ho es.

—Vol encarragarsen?

—Prou.

—Donchs fassiu.

—De tot grat.

Això era al mig dia; tots anarem á fer la siesta. Quan nos varem aixecar, obrim las portas y enganxat sobre una mitja fulla de cada una de ellas, hi veyém un paper com si cada cambra fos per llogar.

—Han tingut moscas? nos preguntá aixís que 'ns va veure sortir, tot ventantse boy sentat prop de la taula.

—Las mateixas.

—No pot ser.

—Perqué?

(1) Kætner escrigué aquesta composició á la matinada del mateix dia que morí d' una bala, despres de haver passat tota la nit à cavall, d' avansada, vetllant com bon soldat.

—Perque jo he fet lo remey y sempre m' ha dat bon profit.
—Quin remey ha fet? li vaig dir jo tot estranyat.
—Que no han llegit lo de las portas?
—No.
—Pus féssinho.

Los papers de las portas deyan aixís: «*Las moscas no poden entrar en aquesta cambra.*»

—Y que ha lograt ab això? li preguntí tot maravellat.
—He lograt que no hi entrés cap mosca que sapigués de llegir. ¿Li sembla poch?

GERMANDAT.

Johesca 'l cor; la ma un' altra ma cerqui.
Símbol de pau la germandat desplegui
en lo cel del enginy son mantell noble.
Las veus de tants com l' ideal adorin
en cor ardent sas armonias junten.
Siam germans en esperit al manco,
ja que la llenga nostra carn allunya.

—

Com las estrellas en lo cel ne lluhen
y, encar que lliures, la estrellada forman,
aixís los cants que en aquest mòn s' aixecan,
lliures essent, tot un conjunt ne fassan:
si 'l blau espay es lo lligam d' aquellas,
la terra sia lo ferm llas d' aqueixos
y alegrement de segle á segle 'ls passi.

—

Tot son germans, tots ells fills d' una idea
que en tot lo mon troba sahò y arrela;
tant si en lo Nort com si al Mitjorn ne naixen
á la Poesía tots li diuhen mare.
Si son germans, en germandat ne viscan:
trepitjin uns los florits camps dels altres.
¡Oh camps que sempre en primavera 's troban!

Mes no perçó los qu' han nascut al ayre
de nostras concas ne deixem per altres
qu' en terras llunyas ban pres vol alegres.
Primer ne sian los qu' al cor nos parlan
perque de llenga de la terra 's valen.
Siám d' aqui; després dels altres sigas:
may pel forá lo pa de casa 's llensi.

—

Aymém los nostres; tot de cor aymantlos
benvoldrém lo casal, las vellas generas.
Estimant lo passat, la rella antiga
d' avis á nets lo mateix tros ne llaura;
estimant lo passat, los fulls ne creixen
del llibre d' or hont ab esparsas bellas
escriu la nostra casolana musa.

—

Estimant lo passat, s' apren á serne
prou digne hereu, y ben honrat exemple;
lo casal xich ab son recort millora,
lo cor ne troba en ell mes llarga vida,
lo enginy molt mes espay, la fé mes alas,
lo recort mes plahè y la fantasía
doll abundòs de venturosas horas.

—

Estimant lo passat, s' ayma la patria
y aymant la patria estimarem la llenga,
llenga ja may ab prou amor volguda,
sempre pèl llavi ab tota fé parlada,
de nostra terra en cada gleba impresa,
de nostre cel sota 'l mantellcotxada,
que nostre mar y nostres rius bateja.

—

Oh llenga may de nostras llars sepárat'
qu' ets tú lo llas que als vells ascons nos lliga:
y si may de las llengas que ara 's parlan
una se 'n fes que sent de tots, no fora
ni de ningú ni per ningú, llavoras

tornant al cel d' aqui la terra allúnyat;
mes ans lo nom de Catalunya esborran'.

—

Temple del art la volta del cel siga,
trobi á n' allí tot esperit sas alas,
tots allí dalt en germandat s' ajuntin,
tots lo ideal en dols acort ne llohin;
mes quan á terra los seus ulls ne clavin;
cantin la llar que n' ha escalfat sos avis,
los pams de terra que rebrán sos ossos.

F. P. Briz.

PLANTS D' AMOR.

(*Mallorqui.*)

Desitj.

Ara qu' estich tota sola per entre sas murtreras qu' enrevoltan s' hort de casa; còr meu, digasmé lo que t' passa. ¿Com es que te bellugas tant sovint? Estás alegre; pero 'm sembla que m' enganyas. Jo me mir dins s' aygo clara y es mal-dol no s' ha desllepissat de sas meuas galtas.

Esplayet còr meu, ara que estich tota sola per entre sas murtreras qu' enrevoltan s' hort de casa; ja t' escolt, disgasmé lo que te passa.

«Tench mal d' amó; no me dexis per mes temps desampa-rat; cerque 'm es có d' un jove que me puga correspondre, un no mes, mira si 'l trovas, dónat pressa perque s' amó m' ofega y me falta un altre còr que venga á obrirmé un espiray.»

¿Que cerqui es còr d' un jove....?

Deu esse éll. Deu esse es mateix que mitx adormiscada, s' altre vespre 'm va apareixe. Tenia es cabeis rahulls y ets uis blaus; semblava 'm sa figura un colomet, quan li lluhan sas plomas en es sol.

Còr meu, espera y calla; jo pens que trobaré lo que 't fa fal

ta. ¿Però, que es lo que dicb, ahont y quan podré tornarlo veure? Me 'n aniré á cercá una bona amiga perque me don ajuda. Còr meu, aconseyém, que vòls que fassa?

«No cerquis cap amiga perque 't tendrán enveja ó 't farán bèfa. Si estojas ab secret tant bella joya, quan la trobís, no-res te faltará y serás ditxosa.

Oh! axí com una clavellinera sembrada en terra seca espera sas gotetas de rohada, axí mateix esper jó sa meua ditxa.

Es meu còr d' amò s' ofega; esclama un altre còr que venga á obrirli un espiray.

Dins l' esglesia.

Me confés Pare: de que primé tenia per costum anar á missa dematinet, y ara sa paresa no me deixa sortí fins que sent tocar sa de las onze.

Jo no sé lo que m' estira d' ensá que he reparat que hi vá aquell jove, aquell que 's sol posá en un mateix siti. En aquella hora es sò de sa campana apar que sigá molt mes viu, apar que 'm vuiga dir: «ara 'l pots veure.»

Y me 'n hi vaig, y me pós poch mes ó manco en es seu endret, y cada pich que m' assèch ó m' ajonoy, componguentme es vestit, me gir derrera.

No té es cabeis rabulls ni ets uis blaus, emperò axís mateix li dona uns aires á n' aquell que somiant tant plantós veya.

Sempre mira á s' enfront, may sa belluga ni conversa. Me sembla un ángel pregant á Deu. Y jo... sempre distreta! Pare, jo me 'n acús: si tench es llibre emb sas mans lo repás d' eyme. y cuant trech es rosari, es grans me corren entre es dits però no rés.

Me seny quan alsan Deu y preg per ell de-veras. Llevò en aquell instant som mes devota, y dich: Senyor! perdonaume s' atreviment si dins ca-vostra gosa es meu cor nodrir aquest afecte.

Me te etsisada. No 'm bastan forsas pera fogí d' allá hont es. Emperò, Pare, n' estich segura que es ple que 'm dona es tan pur y tan honest com sas veus dolsas que de derrera sas jelosias de sas tribunas al cèl sen muntan.

Quan surt, me 'n vaig á pendre aygo beneyta de sa pila qu' ell l' ha presa, y si en esse defòra 'l trob, bé pot llegí en sa meua cara que l' estim, y entreveure qualque cosa de lo que guart dins es meu pit.

Veu aqui perque, despres d'una semana de soledat y de tristor ¡y d'ansi, per aixamplar una estona sa meua ánima, solech aná á sa missa de las onze. Y la trob curta...

Pare, no teng res mes que di...

¿Me voldrá absoldre?

Mal dol.

Es mitja nit; veng de passeitx, estig cansada y abatuda

¡Y de qué m'ha valgut treure un vestit nóu, de que dá tantas passas, si una volta tan sols m'ha reparada?

¡Eran tantas sas joves que anavan enllestidas! Bé es ver que l'he mirat de llampegada y que prest he acalat els uis en terra.

Massa cruel ets en sas donas, ¡oh Modestia! Si fins y tot mos negas es bon us de sa mirada, perqué abaus no se minva es nostro sentiment?

Quanta pena he passat mentras no'l veya! y goig, sols n'he sentit un breu instant, mentras l'he vist. Si sempre lo mateix me succheix, perqué anyor tant sas festas y diumenges?

Abans de sortí de casa, es meu esperit tremola com sa flamada d'una llumeneta que espiretja á s'endret d'un corredó cubèrt de passioneras; y es vespre, quan m'en torn á casa, es meu esperit s'alleugeix com sa flamada groga d'una llumeta que s'apaga dins una cambra desmoblada.

Mentras tant que me despuy, de badas guait per entre sas persianas; es trepitx des qui passan, me sembla d'ell que m'ha seguit derrera... y torn enfonyá es cap mes trista y concirosa.

Me manca s'humó per alluixarme sas trenas des cabeis: es brotet de jasemius que 'ls adornavan breca, y espargint encara un pòch d'oló par que's compatesca des meu sufriment.

Es hora ja de tombá es cap sobre es coxi: mentras es cos reposi, comensará sa tanda mes feixuga s'esperit.

TÓRTOLAS.

A tú puch dirt'ho tot cosina; anem-mos-né plegadas devall aquella enredadera: vorás sa meua tortoleta que vá á lloure. Tot d'una que me veu se posa demunt de mí; está ensenyada à prenderme sas micas de sa boca emb so bequet.

—La deus estimá molt.

—Per quant hi ha en el mon no la daria; torn loca derrer ella, perque li convèrs y ella volatetxa, juga, me mira, canta y me distréu.

—Te sa tonada trista.

—Maldement, á mí m'agrada escoltarla quan ella's condoleix de que li vá mori sa companyera. També jo'm condelesch, pero no cant. Ha mesos que no'm senten sas veynadas. Y com he de cantar si he perdut es delit, si tench es cò ensetat, si res me pot passa pes coll?

—¿Estás malalta?

—Estich enamorada. Tú encara ets massa nina y no sabs que cosa es, ni ho vulgas sebre.

—T'encomenaré á Deu.

—¡Ay! Vesten, ves tortoleta á cercarlo, dígali que ja se torba massa, que vinga ó que m'escriga, que jo no hi puch anar, que estich desconsolada, que me muyr..!

—Pero, ¿Qu'es lo que't passa?

—No res. Deixem, deixem desveriá; mentras tant es mèu cò sa rablaneix. ¡Sí ell sentís quantas vegadas l'anomen petit, petit! ¡Si ara'm pogués veure, sé cert que me voldria!

Deu meu, que es lo que dich? No contes á ningú lo que convèrs; m'entens?

—No tengas ansi.

—¡Oh! ¡quin dia será aquell que me podré mirá dins sas ninetas des seus uis! ¡Quin dia será aquell que mesclaré emb sos seus es meus alens!

Lluny, mol lluny de sa gent, en rompre s'auba, mos n'aniriam á veure desxondi sas flôs; y en adressarse es sol lluent dalt sa montanya, saludant á la Verge, de noltros dos no mes faria un ombra.

¡Allò seria viure!

No ha'stad seua...

¿Qui m'ho havia de dí, quant m'han duit aquesta carta d'amagat y jo l'he presa y l'he besada?

Quan ets uis m'espiretjavan d'alegría, estava tota encesa, y tancada de part de dins sa cambra l'he desclòsa; quan he llegit sa firma, ¿qui m'ho havia de di que no fos seua?

Sas alas des cò m'han pegat baix, axi com cau des niu un' oronella ferida emb un cop de passetja.

M'he temut d'un estray dins mí mateixa; com si hagués estat una barqueta que fa via y topant una roca baix de s'aigo allá s'estella.

Jaume! Jaume! tú tens es pit de roure: jo'm pensava que á l' hora d'ara m'escoltarias ran de sa finestra. Ay! si sabesses quan d'amó te teng y es geméchs que'm costas, no comportarias que un altre m'escrigués. Però, tú callas. ¿Qué es lo que veus en mi que no t'agrat? ¿Perquè sa carta que he rebuda, tú no la firmavas?

Jaume! Jaume! ó teua ó de ningú: ja estich resolta.

Mentras s'esper que vengas, cada vespre regaré plorant es trispol d'aquesta cambra, viuré d'amó; pero, si qualque dia't veig anemorat d'un'altre... aborriré la vida.

Bartomeu Ferrá.

LO VIATGER.

(Original de Zacaries Werner.)

Jo vinch de la montanya.
Remoguda la mar ses ones infla,
La vall brugenta sona.
Y me 'n vaig ab lo cor ple de tristesa.
Y diuhen mos sospirs: ¿ahont anar?
La fosca nit desplega
Son blau mantell dessobre 'l mon sens terme.
¡Quán gran lo mon que 'm cobre

Y quán petit so jo! La gent li vessa
Y jo en mitj d' ell tot desolat!
Llurs cases be se tocan
Allá baix, dins la vall tota florida.
En pau hi entran y en surten.
¡Ay! l' estranger ab son bastó de viatge
Devalla y munta, en lloch may reposant.
De l' auba y del cap-vespre
Los raigs de llum les valls esteses dauran:
Jo ab l' ánima entristida
Través á poch á poch munts y planures,
Y diuhen mos sospirs: ¿ahont anar?
¿Ahónt ets, terra de l' ánima,
Terra aymada que cerch, devant mi sempre
Y jamay assolida?
Pays vert y florit de l' esperansa
Hon crexen solament mes flors de maig?
Pays hon voletejan
Mos somnis, d' hon los morts ne ressucitan;
Tú qui parlas ma llengua,
Tú qui tens per mon cor tot quant li manca,
Per quina afrau del mon t' has amagat?
¡La llum aqui es tan poca,
¡Tan fret lo sol! Les flors son totes mústigues,
Sens joventut la vida,
Tot quant se diu no es mes qu' un so qui passa:
Jo so estranger per tot arreu ahon vaig.
La tristesa dins l' ánima,
Vaig poch á poch; y mos sospirs me diuhen,
¿Ahont anar?... Y 'm contesta
Una veu des lo cel: allá hon no 't trobas,
Allá hi clareja 'l sol del bé somiat!

Sant Hilari, 16 *d' Agost* 1870.

MIQUEL V. AMER.

PENA DE BURROS.

Los burros sempre han estat travalladors.

Aixó qu' ara 'us dirè passava en temps en que ferravan las gallinas al pont de Lleyda.

Ara be, veuse aqui que una vegada tots ells se congregaren per tractar de sos negocis. Quan tots hi van esser, ve l' un y pren la paraula.

—Germans, no es ben trist que mentres altres animals fan lo dropu tot lo dia, nosaltres tinguem d' anar per varals y camins, curriols y fondaladas carregats fins á mes no poguer, comque ja s' es fet dita, quan se vol significar un carregat que no puga mes, dir «¿va carregat com un burro?» Aqui teniu los aucells, tots cantan y refilan y no tenen altres travalls que aplegar lo gra de terra. Aqui teniu las granotas, tot lo dia de panxa al aiga, desfeinadas y cantadoras. Aqui teniu los cans ben menjats y may traginers de pes ni brossa. Aixó m' apar que dèu finir. ¿No 'us apar á vosaltres?

—¡Clar que si! varen respóndreli 'ls demes.

—Veig que 'ns entenem. Cal dir ara com ho devem engiponar per deslliurarnos de semblant pena.

—Jo fugiria al bosch, diu l' un.

—No, que 'ns hi atraparian.

—Jo, salta un altre, m' aquadrillaria y tots plegats, anant de mas á mas, podriam á cossas matar á tots los amos que tant nos maltractan.

—No forem lliures de cástich, si 'u feyam.

—Lo millor de tot, crida un ters, es fer un memorial y enviarlo al rey perque 'ns fassi franchs de travall.

Tots picaren de mans y aceptaren lo pensament.

Mes aqui van ser los travalls. ¿Qui l' escriurá? De tots los que hi havia allí, cap ne savia, com no fos un de molt vell vell, que n' era estat d' un mestre de fora y que ab feynas y travalls sols savia posar lo seu nom en la escortxa dels arbres. Tots van anarli á pregar, y si be ell no volia abaixarshi de pri-

mer, fini per gosar á ferho, com de fet ho compongué á gust de tots. No tenint paper, lo memorial fou escrit en una grossa fulla de col. Termenada l' escriptura se va fer á sorts qui la duria al rey, y va tocar á un burret qu' encara no havia clos, molt trempat y aixarit, y encara mes poruch que trempat. Aixis es que sentne á mig camí y tenint por de que li atrapessen l' escrit, va trobar un altra germá, al qual li feu l' encarrech, no sens que l' altre deixés de sospitar lo perill que li venia á sobre. Per çó quan fou lluny del que li havia donat, perque no li trobessen ¿quina te 'n fa? se menja 'l memorial, que era, com ja so dit, en una fulla de col que va trobar molt assaborit. No tenint memorial per dur un pich menjat, se va veure perdut y resolgué no anar cap al rey y sí tornarsen al molí hont travallava.

Una cotorra que tot s' ho estava guaytant fou la que passats que ne foren molts dias ho contá tot pel per pel als burros que encara congregats esperavan la resposta, tota vegada que 'l burret trampat y aixarit per por de rebre no hi va tornar.

Ne voléu de plors y gemechs.

—¿Qui será aquest burro que s' es menjat lo memorial?

—¿Si 'n fessem un altre? proposa un de borni.

—¿Com se compon? diu un de gros y lluhent que era d' un rector.

—Que 'l fassi qui ha escrit lo primer.

—Se es mort de sentiment al saber que se ha perdut lo que de primer ha fet.

Si farem aixó, si farèm alló, tot son lligar caps, fins que ve un y diu:

Lo millor es veure si 's pot trobar lo que ja está fet.

Aixó va resoldres'.

Y des de aquell dia veuréu que tots los burros van olorant, sempre que 'n troban, la femta dels altres; mes com, los desgraciats, no hi troban lo que hi cercan, perçó, alsant lo cap y movent las orellas, diuhen tot plorant:

—¡Nooooo! ¡Nooooo! ¡Nooooo!!

———

LA CARITAT.

Nunc autem, manent, fides, spes, charitas, tria hæc.
Major autem est charitas.

S. Pau.

Com modesta viola, qu' amagada
entre l' herbey del bosch, vergonyoseta,
son flayre llansa prefumant l' espay:

Aixis, ab ton mantell embolicada,
oh Caritat, n' amagas lo teu rostre
mentres ta má piadosa va sembrantne
per totas parts consol.

De totas las virtuts, la mes preuhada,
la mes santa n' ets tu, n' ets la mes dolsa.
¡ Fins en la vida eterna, vida tens!

La *Fé* acaba de Dèu en la presencia;
no té mes que esperar ja l' *Esperansa:*
¡Sols tú, d' eix mon al Cel, Caritat, pujas
y al Cel trobas un lloch!

Sens tú res ne 's la *Fé*, res l' *Esperansa*,
(pus tu 'ls hi dônas vida en eixa vida)
oh, filla predilecta del bon Dèu.

Carinyosa, en lo tránsit de la vida
del próxim desvalgut n' ets protectora.
Intercesora de Dèu en la presencia
n' ets tú per los mortals.

May la venjansa en lo teu si se anihua,
sempre l' perdó de los teus llavis brolla,
bondadosa y pacient com Cristo n' ets!

¡Per çó jo t' am! oh, Caritat sagrada,
y lo meu cor per pobre altar te dono,
pus sé que 's pel' Senyor preuhada joya
lo be que en ton nom fas!

FELIP PIROZZINI Y MARTÍ.

Febrer de 1870.

ECLIPSE.

Quan l' eclipse total del any 1860, un arcalde de prop d' Oropesa veyent que hi anava tanta gent tota ella armada de instruments, li agafá por de que los del seu poble s' esparveressin prenent als savis observadors per bruixots ó cosa aixìs; per tant prenguè la determinaciò de avisar á son poble per conducte del nunci, fentli pregonar lo següent:

«D' ordre del senyor arcalde, demá hi haurá eclipse. Se fa á saber que lo tal eclipse no es eclipse, sino un fenómeno molt natural y propi de tot pais civilisat.»

AL MEU FILL.

Dos anys fa vuy, fill meu,
que veig la teua cara,
dos anys que á casa nostra
floría l' esperansa.
Joyosa jo sonreya,
Jaumet, com tú ploraves,
perque mon cor rebía
la benaventuransa.
De tres ninetes belles

ne havia sigut mare,
mes esserne d' un home
¡ay! ¡quant ho anyorava!
Per axó jo sonreya,
fill meu, com tú ploraves,
perque envers casa meua
girava Deu la cara,
perque 'l blau de tos ulls
un cel nou m' ensenyava.
Ara ja n' ets grandet,
ja saltas en ma falda,
rosset com un fil d' or,
color que á mi m' encanta,
color que 'm será sempre
d' alegre recordansa.
La cara 'm patonejas
per lo meu coll t' enllassas,
y ab veu que m' encativa
me donas nom de mare.
Jo sent, fill meu, llavores,
que lo meu cor s' axampla
per rebre l' alegría
que del cel li devalla,
com la flor matinera
per beure la rosada.
Y com n' ets tan xiquet
jo 'n fas torres al ayre,
oblidantne les moltes
que he vistes esfondrades.
No 't penses, vida meua,
que 't vulga Rey ni Papa:
ne pesan les corones,
ne portan la desgracia.
Jo 't vull un home recte,
noble en tots los teus actes,
que valenment sostengues
l' honra del teu llinatge.
Que reles dintre 'l mon

robust com un gran arbre,
posant per tes virtuts
branca tras altra branca,
brotant de tos talents
també una flor tras l' altra.
Guardats per la teua ombra
tos pares y germanes
escoltarém com diuhen
los caminants qui passen:
bé n' hajan los bons fills,
y 'l bé de Deu bé n' haja!
¡Ay! ¡si 'n sortissen certs
los somnis de ta mare!
Lo geni del d' Urbino
pendria 't ab ses ales,
amunt te 'n pujaría
fins que á ne 'l cel guaytasses,
per trelladá á la terra
los cabellets dels ángels,
les gracies de la Verge,
del bon Jesús la cara.
Lo goig allargaria
la vida de ta mare
que sempre al teu devora,
com l' ángel de la guarda,
les veus del cor trauria
per darne á Deu les gracies.
En pau clouré los ulls
al fi de la jornada,
en pau dexaré 'l mon
com placia á Deu cridarme,
dexantne tan bon fruyt
de mi per recordansa.
¡Ay, si 'n sortissen certs
los somnis de ta mare!

Victoria Penya de Amer.

MAL FA QUI DEIXA.

Una senyora oia missa y tenia lo llibre al davant com si llegís. La neyora del costat va adonarse de que 'l llibre era al inrevès y li digué:

—Senyora, miri que tè 'l llibre al inrevès.

—Ah! moltas gracias: va respondre la primera. No 's pot deixar res á ningú. Lo vaig deixar á una coneguda meva y miri com me l' ha posat!... Al inrevès!

LA CANSÓ DELS ADEUS.

ESCRITA EN FRANCÉS PER M. ANDRÉ THEURIET.
Traducció en la mateixa forma métrica del original.

Lo pobre enamorat diu á l' Amor que vola
—No fugis, mon Amor;
Tú ets mon únich bé, tú ets ma esperansa sola,
Recull tas alas d' or.

¿No t' guardo jo en mon pit una estancia ben dolsa
Hont pots tú reposar,
Com l' aucellet del bosch al fons d' un niu de molsa?
¿Perqué donchs vols marxar?

¡Quédat! En la manssió solitaria y tranquila
Que té l' riu al costat.
¿No gosávam tots dos quan la nit á la vila
Baixava del serrat?

¿No te n' recordas ja com passavam las vetllas
Y las nits de tardor?
¡Oh! ¡quédat! ¿Qué, no veus en mon ull eixa llágrima
Que brota de tristor?

¡Mes no m' vols escoltar, y tas alas s' agitan
Ab desitj de fugir!
¡Poch t' importan mos plors, ni mon cor que palpita,
Ni l' que vaig á sufrir!

L' Amor, tot escapant, á l'hom que s' desconhorta
Li diu:—¿Qué tinch de fer?
¿Qué ploras? ¿No he fet jo ta joventut mes forta,
Ton cárrech mes lleuger?

¿En ton pit adormit no t' he fet jo descloure
Mil novells pensaments,
Qu' aprés s' han escampat com un aixam que vola
D' abellas y d' aucells?

No prenguis donchs á mal de las cosas terrenas
Que m' subjecte á la lley;
Dels mes tristos que tú vaig á curá las penas;
Jo 'ls daré dols remey.

¡Adeu! Vaig á secar lo plor dels solitaris
Desitjosos d' amors,
Deixo ab tú uns bons amichs, ni enganyosos ni varis
Los joyosos recorts.

Un jorn jo tornaré á trucá en ta finestra,
¡Mes ay tal volta en vál...
¿Qui sap si tú voldrás á las horas coneixem
Y donarme la má?

C. Barallat y Falguera.

Janer de 1860.

L' ELECTRICITAT.

Nostre bon amich Roumanille cada any fa sortir á Avinyó com nosaltres á Barcelona, un calendari ab lo titol «L' Armana Provençau.» En un dels darrers hem vist ab pler, que s·

ha fet al nostre pobre «Calendari» l' honra de traduirlhi uns quants dels quentos que cada any aquest dona á llum; en mostra de agrahiment y justa reciprocitat nosaltres prenem del «Armana» dos ó tres dels divertits quentos que hi publica «Lou Cascarelet» seudonim ab que firma sos travalls de fer riure l' autor de «*Li sounjarello.*» Ara va un dels quentos.

—

JAN: Electricitat! Qué dimoni será axó? Jo no sé com es que axó camina tant, Pere!

PERE: Ah! Janet, se 'n podria fer un llibre ben gros de tot lo que tú no saps!

JAN: Y qu' ho saps tú?

PERE: Sí. Y ha res mes senzill!

JAN: Ja! Senzill. Axó es bo per dir.... Perque tú no mes feste cárrech de que axó surt d' Avinyó y arriba á Paris en un badall de grill. Y en un tancar y obrir d' ulls se sab á Avinyó lo que passa á París. Digas es cert, si ó no?

PERE: Y bé! Está clar, es l' electricitat. Qué vols que siga?

JAN: Si, ja, l' electricitat. Mes, ¿que es la electricitat?

PERE: Jo t' ho diré. L' electricitat es un gos. Figúrat un gos que tingués la qua á Avinyó y lo cap á Paris. ¿Entens?

JAN: Entench. ¿Que mes?

PERE: Que mes? Trapitja la qua del gos á Avinyó, y ¿qué succeheix? que tot seguit lo gos xiscla á París. Vet aquí 'l que es l' electricitat! Res mes qu' axó.

Sentint enrahonar s' apren á callar.

DOLORA.

—

Primavera de la vida,
ab sa catifa de flors,
á niar á las áus convida

y á enmaridarse los cors.
Mès ¡ay dels petits! quan l' ala
se vesteix de plomissol,
si 'l niu lo pagés escala
ans de doná 'l primer vol!
Ay dels fills, que la gaubansa
son dels pares 'l conhort,
quan dalla tanta esperansa
indiferenta la Mort!

L' aucellet á sa niarada
pot al menys durli 'l menjar;
bequetejarla engabiada,
y á voltas ferla escapar.
Qui tè sa filla en mortalla
pensa qu' hi parla pregant:
mes ¡ay! ella no devalla
abont la cridan tot plorant
¡Pobre mare! 's desespera
de la tomba en lo reixat...
Y es ella ¡ay! la presonera
y la filla en llibertat!

29 *Juny* 1870.

Dámaso Calvet.

—Llenga muda may fou batuda.
—Segons ab qui 't farás te dirán lo que serás.
—Lo fart no coneix al dejú.

SENYAS.

En Boy es un llauner: molt honrat, molt aixut y aixó si molt amich de fer las cosas ab tots los punts y comas.

Al davant de casa seva hi te per vehí un noy que cria un pardal. Veuse aqui que una tarda lo pardal fuig y en Boy l' agafa.

Passan dos ó tres minuts y baixa lo xicot de davant tot atrafagat.

—Ola, Boy.

—¿Que hi ha?

—Ja se que l' heu agafat.

—¿Qué?

—L' aucell que m' ha fugit.

—¿L' has perdut tú?

—Si, Boy.

—Oh, aixó 's te de veure.

—¿Qué no me 'l tornaréu?

—Segons y com. Jo no torno res que no sápiga á qui ho torno. Si vols l' aucell han de venir senyas.

—¿Senyas? Prou.

—¿Las donarás?

—Clar que sí.

—Endavant.

—¿Senyas? repeteix lo Boy ab arrugat front.

—Aixalat.

—Bè. ¿Color?...

Aquí 'l xicot se queda sorprés, la pregunta 'l desconcerta.

—¿Color?... barbotega... Color?... Home, color de pardal.

—Endevinat.

Y en Boy treu un perdalet de dins d' un pot de llauna hont l' havia amagat, tot dihent al xicot mentres li dona.

—Aquí 'l tens, perque has donat be las senyas; que si m' arribas á dir color de tórtora no l' havias.

Lo murmurador es un arbre que no dòna fruit.

LA FLOR DEL COR MÉU.

Seguiu las riberas
Banyadas pel Ter;
Veuréu entre sálzers,
Mes blanch que la nèu,
Cenyit de verdura
Com tendre vergell,
Lo mas hont habita
La flor del cor mèu.

¿No heu vist per la plana,
Jugá' ab sos xayéts,
La nina encisera
De rossos cabells,
Que foch du per llavis
Y amors per ullets?
Es ella la hermosa,
La flor del cor mèu.

Las Gracias l' envejan;
Pudor es son vel;
Las dents tè de nacre,
De rosas l' alé:
Mes pura qu' un lliri
Nevada en extrèm,
Mirall es d' un ángel,
La flor del cor mèu.

Ni plans, ni montanyas,
Ni prats, ni torrents,
Ni rius, ni fontetas,
Ni ubachs, ni soleys,
Han vist flor mes tendre

Brillá entre mitj d' ells,
Com brilla á ma vista,
La flor del cor mèu.

Quan passe aprop vostre
Cantéu aucellets,
Lluhiu papallonas,
Feuli ombra arbres verts;
Violetas pulidas
Brotéu á sos péus,
Qu' aromas respire,
La flor del cor mèu.

Y ab rápidas alas,
Pels ayres lleugérs,
Zefirs amorosos
Llansáuvos brunzents;
Y ab vostres veus ténues
Al mòn feu saber,
Qu' es ella entre hermosas,
La flor del cor mèu.

Diguéu qu' á trench d' auba
Jurá 'm lo meu bè,
Sent l' ánima l' ara,
L' espay temple inmens,
Lo sol testimoni,
Y 'l cel blau dosser,
No ser jamay d' altre
La flor del cor mèu.

JOAN MONTSERRAT Y ARCHS.

La vestidura, fa la figura.

Lo carrer de la Garriga
es molt llarch y molt poch pla,

no val pas las espardenyas
que me n' hi han fet espatllar.

Qui beu l' oliva ans del Janer,
deixa l' oli al oliver.

FAULA.

Volent en Pau donarse millor vida
de la que duya, qu' era malehida,
logrà un empleo molt considerat.
Al cap d' un any en Pau ja era enterrat (1).
Un savi que de temps lo coneixia,
al damunt de sa fossa, aixó escrivia:
«Hich jau un empleat, un tal Pau Bou
que ha mort de fam tot esperant lo sou.»

X.

NOVA GRAMÁTICA.

—¿No sabs lo que me ha passat? deya en Roch de cala Pona á n' en Bernat del mas Cucala. Vet-aquí que anava pel serrat, quan ve una ventada de veut y alsant una polsaguera de pols m' ha tapat la vista dels ulls de la cara.

—Pus jo, responia en Bernat, so anat al Puig per veure la batussa dels negres ab los blanchs, y al esser de retorn, vetaqui qu' un cavall de cavallería m' embesteix d' una embestida y per poch me mata llevantme lo viure.

(1) Aquesta gesta, mes que siga estranya,
Passava á Iberia y ará passa á Espanya.

PENSAMENTS POLÍTICHS.

La restauració de la literatura catalana suposa la renaixensa d' una idea política oposada á la assimiladora organisació burocrática que oprimeix los pobles de nostra Espanya. Sens aquesta idea per sosteniment y objecte, eixa literatura restaurada no seria mès que un aterrador gemech de desesper ó la estúpida rialla del orat: quant, ab la tendencia ó la constitució de l' autonomia catalana ó aragonesa, garantida per la confederació espanyola ó ibérica, baix la forma monárquica ó republicana; seria un vigorós crit de joyosa y fundada esperansa, que retornaria á nostra rassa, á nostre poble, fort, honrat y actiu, la identitat d' impuls y de sentiment, la veritable *ánima catalana*, la altiva y noble ánima que lo inflamava en la Etat mitjana, posant devant d' ella horisonts, encara mès extensos y explendorosos.

Los polítichs d' ara, *á la francesa*, sòn ó partidaris del estat ó individualistas: es á dir, volen ó la omnipotencia en l' estat ó drets absoluts en los individuos: millor dit, tot lo poder polítich en aquell, quedant sens garantía 'ls individuos, ó bè, tot en los últims, essent res devant d' ells l' estat.

No puch, de cap manera, avenirme ni ab lo *despotisme* ni ab l' *anarquía*, que respectiva y clarament suposan aquestas dos extremadas fórmulas, y crech qu' entre las mateixas ha de trobarse un medi: tal es, la restauració de las autonomias, desde la familia fins á la veritable provincia, que per la forsa y contra dret ha anat destruint l' estat en las societats modernas.

D' aqueix modo, restituit son poder polítich á las distintas col-lectivitats que progressivament han format las nacionalitats actuals (restant, emperó, entre ellas lo precís llas d' unió per la *constitució* d' aquet tot, que no pot exigir la destrucció dels *constituyents*) quedaria, en lo que 'ls hi pertany, natural y

armónicament distribuit entre las mateixas personalitats col-lectivas, intermedias y conseqüentment moderadoras, y acabaria eixa continua lluyta que l' excés y acumulació del poder en l' estat, portan entre est y 'ls individuos, artificialment organisats en partits per' resistirlo y *substituirlo* en benefici de pochs.

Tal es la necessitat de autonomías entre l' individuo y 'l gobern *general* ó *nacional;* que (com s' acaba de indicar) en las nacions opresas per la centralisació política completa ó *unitarisme,* á conseqüencia de la supressió de las autonomías *naturals,* se organisan, fortament, los partits pera contrastar la omnipotencia del estat, constituint autonomias *bordas.*

L' estat, centralisant, assimilant, uniformant; destruint, en fi, las societats naturals y autonómicas (familia, municipi, provincia) que enllassantse entre sí gradualment havian arribat á formar las nacions; ussurpántlashi lo poder polítich, alló que 'ls hi era necessari per' lo sèu bon regiment interior, que en res podia perjudicar las relacions de nacionalitat; cregué que restaria sempre mès senyor dels aislats individuos, que quedaren, á las horas, com á forsat element de las societats: mes, aqueixos, buscant sas perdudas y tradicionals organisacions col-lectivas en las accidentals agrupacions que s' anomenan *partits,* lo combaten contínuament, y li arrancan mòltas vegadas son poder ussurpat per fèr d' ell lo mateix mal ús (los directors de tals partits) en perjudici de la generalitat.

Per axó, giran sempre dintre d' un ruent cércol de ferro las nacionalitats esclavisadas per la centralisació.

La conquesta, lo despotisme, *la forsa,* en fí, may pót acabar definitivament ab l' autonomía d' un poble: sempre li queda á est lo dret de restaurarla; ja perqué l' opressió es llegitim impediment per tota prescripció, ja perqué l' autonomia com á dret natural *essencial* es imprescriptible.

Mòlts sòn los que creuhen, ara, que la federació suposa necessariament la república. En aixó van errats: lo que suposa, aquella, es la subsistencia ó la restauració de l' autonomía dels pobles que constitueixen una nació; perque la federació no es altra cosa que la organisació de las necessarias relacions dels màteixos pobles pera formar un tot; sense pérdrer sa respectiva y essencial personalitat: y que estas personalitats, que talsautonomías podencoexistir armónicament ab la monarquia, ho proban vuy dia, entre altras, Austria y Suecia; recordantho de temps passat, ab gloria de l' Espanya Oriental, la tan próspera y forta Corona d' Aragó, en que ja se desenrotllava lo llas federatiu en la institució de las Corts generals.

Essent, ja, un dogma federal (y del tot acertat) lo de que 'l congrés, comú als estats ó provincias autonómicas confederadas, déu constar de dos cambras ó assambleas, una nombrada pèls *ciutadans* y altra per los mateixos estats, ò sia, per lo congrés especial de cada un d' ells, á fi de que quede (per la segona) directament representada y degudament garantida, la respectiva autonomia dels últims, en dit congrés general; ha de serho, també, en conseqüencia, lo de que 'l particular de cada estat se componga, igualment, de dos cambras; delegada una pèls *caps de familia* y altra pèls municipis ó comuns; que sòn los cantons d' aqueixos estats, y que per aixó tenen notori dret á la representació y asseguransa de sa autonomia, en la veritable organisació federal. D' aquesta manera, no 's pòt cáurer, en cap de las respectivas esferas gubernativas, baix l' acció dels dos constants polos del despotisme, l' *unitarisme* y l' *individualisme* politich.

La pretesa *autonomia individual* es un absurdo politich; ja que l' individuo no naix aislat, sinó en la *familia*, ni tampoch independent, sinó *súbdit* en ella. Per 'so, l' autonomia no 's troba, primariament, sinó en eixa *personalitat* natural y *col·lectiva*: per 'só, la *familia* es l' *element* y basa de las restants societats politicas: per 'só, la soberania originaria, la soberanía popu-

lar, la *soberanía nacional* (com se diu ara) resideix en los *caps de familia*.

Los *individualistas* en política, no poden ser *autonomistas*, perqué disolen, políticament, la primera de las autonomías; la *familia*: no poden, tampoch, esser *federalistas*, ja que la *federació* suposa autonomías, per no ser altra cosa que la organisació política de las íntimas y continuadas relacions, naturals é históricas, que hi haja entre algunas d' ellas. Aixís es que, per los individualistas, no hi ha cap ,societat *preferent*: sòn *cosmopolitas*. També, per esta causa, ells se troban necessariament *llibrecambistas*. ¿Cóm poden procurar ni desitjar, tan sols, lo progrés material d' una determinada nació, si en realitat de cap sòn ciutadans? ¿Cóm poden *mirar per casa*, si *no 'n tenen?...*

Los *indivíduos* gosan tots de drets civils, y participan en son cas dels socials: no es possible, emperó, que gaudescan tots de lo que s' en dihuen *drets polítichs*; que tots exercescan *funcions políticas* derivadas de la soberanía natural, ó com á tenints en la societat lo *poder originari*; perque no 'l tenen los que sòn *súbdits* en la *familia*.

La facultat de *votar* no es propiament un *dret*, per lo mateix que son ús constitueix un acte *polítich*, 'so es, una funció inherent á cert *poder*, y que aquest may s' exerceix, exclusivament, en *benefici propi*, sino en benefici de tota la col-lectivitat que goberna y á la que pertany qui 's troba investit de tal poder: ja que, encara que un acte de gobern, en la familia ó en altra societat, tinga per inmediat objecte un sol subordinat, déu mirar á mès del bè personal d' aquest al de tota la comunitat; perqué, únicament es lícit y just alló que respecta ó porta l' armonia entre tots los drets.

Se coneixen tres classes de *sufragi:* privilegiat, individual y autonómich. Lo primer, per sa mateixa naturalesa, es *limitat*

ó (millor dit) parcial: lo segon, per necessitat, resulta també *parcial* ó limitat: sols lo ters es *universal*.

Lo sufragi *individual*, en lloch es ni may pót arribar á ser *universal*: perqué, encara que s' extengués á las donas y als menors, deixaria de compéndrer los infants y 'ls orats, que sòn també *individuos* de la humanitat. Tan solament lo sufragi *autonómich*, lo sufragi *per familias*, exercit (com sér déu) per sos *caps*, es lo veritable «sufragi universal;» ja que havent de votar, aquells quefes naturals, en benefici de la respectiva comunitat que dirigeixen, 'só es, en nom propi y representació de tots los seus subordinats, *ningú* queda exclós de intervenir, personalment ó per son verdader representant, en la *elecció*.

La familia, axís com es per sa naturalesa una institució política, es també una institució social; y una y altra d' estas dos qualitats essencials de la mateixa portan la necessaria conseqüencia de que sia *perpétua*. A causa de tot axó, lo *cap de familia* pot reunir dos classes de poder: un *propi* com á pare, y altre adquirit de son antecessor en la mateixa.

Lo testament y l' hereditament sòn las *lleys* ab que lo *cap de familia* traspassa, per' desprès de la mort, á aquell dels sèus que á sa coneguda puga millor substituirlo, un y altre poder, junt ab los *béns* d' aquella: lo verdader *heretament* (1), no es mès que un testament irrevocable ú obligatori desde sa otorgació; una lley successoria *paccionada*. En los pobles en que l' estat, atacant en sa part essencial los *drets de familia y de*

(1) Entench per heretament, aquell contracte familiar, sucessori y entre vius, per lo qual lo pare no traspassa ni la *propietat* ni l' usdefruit de la generalitat dels sèus bèns fins per' desprès de sa mort. La mal acostumada fórmula ab la que se 'l despulla inmediatament d' eixa propietat dels mateixos. (que casi may se subjecta á la intenció del otorgant,) que 'l deixa sens una de las garantías materials de sa autoritat, rebaixa sa dignitat, y romp per tot axó l' ordre y armonía de relacions en la familia; constitueix sols *donació*, de cap modo *heretament*: perqué, «*nemo est hæres viventis.*»

propietat, pren al pare la *llibertat de testar*, aqueixa societat natural se disol violentament á cada generació: ja no es, à las horas, una institució política ni social, ni altra cosa que un mer estat accidental en la vida del *individuo*.

Lo matrimoni es, un *contracte sagrat*: y, per no cambiar sa naturalesa y (ab ella) sos resultats, déu celebrarse *devant de Dèu*; que, presidint lo dels nostres primers pares, instituí la *primera familia*, y que vetlla sobre totas las generacions com á *Gran Pare de la Humanitat*.

¡Alabat, per sempre, sia!

JOAQUIM SITJAR Y BULCEGURA.

(La Bisbal, últims de 1869 *y* 1.ª *quinzena de* 1870.)

La virtut es com lo llum,
com mes d' aprop mes aprofita.

Santa Bárbara va pel camp
ab la llum del Esperit sant.
Barbará no cal dormir,
tres níguls n' han de venir,
un de trons y un de llamps
y un de mals esperits blanchs
gafa l' os
y tira l' os
dins d' aquella font divina
que no hi canta gall ni gallina.

(Dita popular per salvarse de llamps quan trona y fa desfeta tempestat.)

—¿Qui es lo mes savi?
—Aquell que 's créu saber menys.

FAULA.

Un portugués se va fer rich á Xina
venent anis á ral per paperina,
y un xino á Portugal
venentne tinta cada gota un ral.

Y encara hi ha qui 's queixa, tot dihent,
qu' en part del mòn gens be 'l negoci pinta,
quan se pot fe' un cabal, no mes venent
á Xina anis y als portuguesos tinta.

X.

LOS DOS BESOS.

I.

Sols existia 'l vuit. De Dèu l' essencia
omplintne l' infinit, per ell rogava.
Lo foch d' amor n' es lo sèu foch de vida.
Besa lo vuit, y l' Univers esclata.
Al contacte d' eix bés, brolla la terra;
canta l' aucell tot espolsant sas alas
y prop d' ell l' esparver tranquil s' ajoca
y prop de l' esparver, tranquila, l' áliga.
Lo vent sospira y gemegant ne gronxa
lo brancallam espés dels frescos arbres;
dessota d' ells lo cabridet pastora
bèn prop del llop que indiferent l' esguarda.
La font mormola; lo torrent refresca
la tendra herbeta que cobreix sos marges...
Amor!... Tot es amor!... Del mon la vida
del bés de Dèu n' es l' animada estampa.

II.

Mes eixa terra plena de misteri
que riu é ignora sa existencia encare,
navega per l' espay en la foscuria;
á sa hermosura la claror li falta.
Ni l' herba mostra sa verdura fresca,
ni l' aygua en son espill al cel retrata:
com céch, camina en mig las armonías;
encar lo sol, los sèus esguarts no llansa.
La bellesa s' estèn en las planuras
recolzantne son cap en las montanyas;
en lo negrench espay fixa la vista
esperant del Senyor una paraula.
Y parla 'l Criador. Los rius s' aturan;
la mar detè l' impuls de sas onadas,
l' aucell para sos cants; y l' aura dolsa
davant del Criador plega sas alas.

III.

—Ma obra está llesta,—diu á la bellesa.
—Perque tú l' embellissis l' he creada:
ton torn es arrivat: que veja l' home
un paradís rublert de goig al naxe.
—Senyor!—respon—Mas forsas defalleixen;
ni per mirarvos puch obrir los párpres...
—Des d' are mon esprit en tú s' alberga:
segueix la véu que de ton cor s' exala.—
Y s' alsa la bellesa. 'L cap aixeca;
á son alé 's desfá la nuvolada.
—Besava Dèu lo vuit y 'l mon naixía...,—
l' hi parla 'l cor. Sos llavis se contrauhen,
besa l' espay y esclata 'l sol. L' esfera
s' amplena de claror, las flors se badan,
l' aura respira, los torrents mormolan:...
l' ample terra 's conmou en sas entranyas!

Dèu ne somriu. S' aparta la bellesa
mig-tencantne sos ulls enlluernada,
en tant que l' home, de la pols eixintne
la rega agenollat ab tendras llágrimas!

Joseph Roca y Roca.

15 *agost de* 1870.

UNA DITA DEL EMPERADOR ADRIÁ.

Un dia anant á pendre banys, trobantse á Pompeya, l' emperador Adriá va veure a un soldat ja vell que, per no tindre esclau que respallés son cos al eixir del bany (cosa que se solia fer entre' ls romans), se fregava ab la paret. Adriá com justa recompensa al vell soldat que en servey de la patria havia perdut la salut, li va regalar un magnifich respall y un esclau perque poguès respallarse. La cosa va saberse per tot Pompeya á las pocas horas, y al sant endemá quan Adriá va tornar á la mateixa casa, lo primer que se li presentá als ulls fou un gran nombre de vells que, tantostlo vegeren, comensaren á fregarse tots ab laparet. L' emperador comprengué 'l significat d' aquella pantomina, y aixis es que, fent la cara seria, los va dir:

—No cal que 'us canséu fregantvos ab la paret, ja podéu fregarvos los uns ab los altres.

LA CANSÓ DE CATALUNYA.

Jo conech una donzella
tan gentil... com no n' hi ha:
va vestida de pagesa,
y es de cor senzill y franch.
Per mirall tè blavas onas
hont s' hi véu tant com es gran,

y del sèu cabell sòn pinta
las crestas del *Montserrat*
  Coronada vá d' espigas
y de pámpols del rocam;
en las mans tè una filosa
y 'l fus ple de cotó blanch.
  En lo coll duu 'l relicari
imatge de un *rat-penat*,
y estampat en la faldilla,
un escut ab *quatre pals*...

. . . .

. . . .

  Com la nina n' es pubilla,
tots s' hi volen maridar;
ella fila, canta y mira
las guspiras de la llar.
  Li recordan las grandesas
que la feren inmortal!...
¡ temps de gloria que passaren!...
mes... ¿quí sab si tornarán?...
  Avuy tè la caputxeta
de puresa verginal,
y las rojas barretinas,
y la fe dels que s' en van;
  Un galan que la enamora,
—per ell sempre 'l cor li bat,—
y una santa que la inspira,
que ja may li faltará.

. . . .

. . . .

  Y 'l fus balla... las espigas
del sèu front ne plouhen blat;
y la sava dels verts pámpols
en las tinas bull á mars.

. . . .

. . . .

  Al galan que la enamora
tots li dihuen, *lo Traball;*

y la santa que la inflama
tè per nom la *Llibertad.*
Del galan viurá la vida,
sens donarli may descans;
qui *la Llibertat* li toqui...
!Mare Santa!... ¡Dèu li val!...

Albert de Quintana.

LAS CALSAS D' HOME.

—En nom de Deu Bernat, me sembla que ja es hora. Seyéu, seyéu y feu beguda. Mariagna, porta la llonganissa y vi que beurá un trago lo sastre Bernat, que j' ha arribat, gracias á Deu.

—S' estima, Anton, j' hauria vingut avans d' ahí, com 'us tenia promès, pero al Mas de la Volta me van entretenir mes de lo que volia, y á cal Soldevila, desprès de fer dos gipons per las minyonas, m' han sortit ab una pila de remendos, que may s' acabavan y jo me delia per vosaltres.

—Ja ho crech, vos sou home de paraula, y ja ho veyéu, d' aqui á S. Joan mancan pochs dias y tot lo temps se necessita si havem de fer tot lo vestit pèl bailet. Pero deixéu la cistella y la mitja cana y menjéu un bossí que ja baixa la Mariagna.

—Deu 'us guart, Bernat.

—Deu li do molts y bons dias á la mestressa.

—¿Haveu sortit avuy de Soldevila?

—Si, de bella matinada.

—Ja hi ha las sevas tres horas bonas, y ja devéu tenir carpanta.

—Si, no vindrá mal una mica de repás.

—Tenia una por que no vinguessin....

—Jo no falto may... ¿Es á dir que tan mateix lo vestirme d' home?

—Si, me sembla que ja es temps, te sis anys fets, y los

demes bailets de las masías, se li burlan de la cofia y las faldillas. Veyam si us agradará lo drap, pórtal Anton.

—Teniu, es un vellut de color d' oli, comprat á cal Serarols de Manresa.

—Jo no se perque no miravas primer á cal Sala, ja hi volia anar jo mateixa, sino qu' aquest quan te una tareya no te espera.

—Anem dona, á cal Serarols no enganyan y sino qu' ho digui Bernat.

—Bona roba, bona roba, Mariagna y jo 'us asseguro que lo Joanet tindrá vestit per anys y panys.

—¿No t' ho deya? y miréu los vions per l' armilla y los botons de llautó que ja veyent venir lo cas d' ara, vaig comprar per l' última fira de S. Andreu.

—Tot está be Anton, y ja veuréu quin goig fará lo vostre hereu lo dia de S. Joan, com que m' hi vull lluhir.

—Tampoch anirá escassa la paga Bernat, que ja sabéu que los Farreras sempre han estat gent noble y falaguera.

—May he pensat altre cosa: y lo Joanet ahont es, encara no l' he vist, que vingui, li pendré la mida y comensaré á tallar tot deseguida.

—Prou baixará aviat. Mireu de no fer gaires retalls, que li estigui bé y que sigui un poch de crexent: seria malaguanyat, tan que costa, y sols ha de usarlo per las festas, puig per cada dia ja li faré venir unas calsas de son pare; hi clavaré dos botons d' os y ab un elástich de cuiro ja ne tindrá prou.

—Com vulgau, mestressa, tot anirá be, si á Deu plau.

—Mes, Anton, crida al Joanet.

—Vaig á buscarlo, ¡diantre de xicot!

Aixó passava en la sala baixa del Mas de las Farreras, pochs dias avans de S. Joan, se tractava de vestir d' home, l' hereuet y lo cas era de molta importancia. Ja un mes avans s' havia avisat lo sastre Bernat que tenia fama de cusir tan fort, que may mes se desfeya una costura seva: y era precis avisarlo ab tan de temps si 's volia agafar tanda, sens que passés l' ocasió, dia ó fi propost.

Ja la pessa de vellut estava estesa damunt de la taula

de menjar, ja agafava lo Bernat la mitja cana, y treya de la cistella las estisoras y lo savó per fer las rallas, ja l' Anton comensava á pujar l' escala, cuan al últim grahó aparegué lo burdagás per qui se feya la festa, tot ploriquejant, ab una cofia groga al cap, rodejada d' un farbalá que li donava l' aspecte d' una tartana, unas faldillas vellas, unas sabatas que li fugian dels peus y que arribavan á terra molt avans que la pell, y un gros crostó de pá moreno agafat ab las dugas mans, al que hi clavava sas blancas dents ab afanys y quasi rabia.

Veus aqui donchs lo Joanet baixant la escala, y com los grahons eran un poch alts treya sempre lo mateix peu, fins qu' arribá á baix á la sala ahont l' esperavan sa mare, son pare y lo sastre Bernat. Ab un fil d' emplomar li prengué la mida y ab nusos en lo fil marcava lo sastre las distancias; ab la mitja cana y lo savó feu algunas ratllas á la pessa de vellut, y agafá prest las estisoras per fer lo primer tall.

Aqueix fou un moment d' ansietat, tots s' abocaren á la taula per veure l' operació, ningú deya una paraula, y la quietut sols fou interrumpuda per los aguts grinyols del *Fidel*, lo cá que geya indiferent sota la taula y á qui l' Anton xafá la cua sens adonarsen. Vist aviat que lo menestral no necessitava ajuda y que mes bé li feyan nosa que servey, se 'n anaren cada hu á la seva feina y deixaren al sastre Bernat que continués tranquilament son travall, anant tallant y xiulant una sardana.

Després del dinar, lo sastre ja enfilá l' agulla y ja comensa á embastar y tots cregueren que per S. Joan l' hereu de las Farreras estrenaria lo vestit d' home, lo bon Bernat deixaria plenament satisfet son compromis.

———

Es la vigilia, ja fan la foguerada, ja 's veu la resplandó dels fochs, de Torruella, de Tossa de Callús, de cal Riera, de Mas Falgué, Vilatorrada, y de totas las masias y casetas de tres horas al entorn. Lo Bernat, travalla que travalla, lo jech y las calsas penjan de las estacas de la paret, falta l' armilla de bions: lo Bernat prou s' afanya, mes no

se si podrá acabarla; es bella nit y ja tothom abandona la foguerada de fora lo baluart per entrar cada hu á sa cambra.

Lo Joanet, ja dorm: allá damunt d' una caixa si veuhen la cofia y las faldillas; ja no las portará may mes.

Lo matí de S. Joan, n' es hermosa matinada, era lo cel clar, trasparent y bonich, los camps de rostoll, las garbas á l' era, los pardals portant becada, l' auraneta que may para, la lloca ab los pollets, la perdiu covant encara, lo sol lluent comensa á estendres per tot, se sent l' esquella del manyach, lo gall canta á la vora del corral, ¡oh! ¡n' es molt bella matinada!

Lo Joanet se ramena en lo llit, bull la sanch en son cor tendra, salta á terra y en camisa, baixa á la sala y trova al bon Bernat clavant los botons á l' armilla; dugas renglas de llautó n' hi vá posar: acabada aqueixa última feina, baixan la Mariagna y l' Anton, li posan camisa neta, l' armilla de bions, jech y calsas de vellut, barratineta vermella, espardenyas ab tres renglas y un mocador á cada butxaca.

Veus aqui lo Joanet vestit d' home, las mánegas li tapavan las mans, lo coll del jech no li permitia girar lo cap, las calsas encartonadas no 'l deixavan caminar sino ab gran pena, ab tot lo Joanet estava mes content qu' unas pasquas, y son pare y sa mare se 'l miravan y 's miravan rient sempre de ver goig.

Tots vestits de festa, amos y mossos y fins lo Bernat, emprengueren lo camí cap á la parroquia á Missa Major: la burreta portava bon recapte dins de la sarria: lo Joanet cama assí, cama allá damunt de la burreta: la menava pel ronsal la Mariagna, anant de costat ab l' Anton: los mossos y criadas derrera anant seguint y cullint brots de timò y barballó de las margenadas.

Quan passaren davant de cal Riera, feren baixar lo Joanet y donantli lo ronsal, li feren menar la burra.

La Mariagna digué ab veu baixa á l' Anton

—Si lo veu la Teresa, prou dirá per sí mateixa: «quina parella per l' Anton.»

—¡Mare de Deu, qu' hi veus de lluny!

Joanet, ja has deixat la cofia y las faldillas, ja portas las calsas d' home: te las posas ab riallas, te las treurás ab plorallas.

10 *Agosto* 1870.

JOSEPH D' ARGULLOL.

FAULA.

En Pere y la Facunda
un dia 's van doná' una grossa tunda,
y apres 'ls dos, quan tot va se' acabat
van sentirse lo cos ben escalfat.

Axó 't proba y t' ensenya ¡oh llegidor!
que las tundas ne donan escalfor.
¡Preciós descobriment
per tenir al hivern lo cos calént!

UN POCH DE CATALANISME.

S' ha dit y no' ns recorda ahont que la nostra llenga ha tingut sos poetas, mes que ha sigut faltada de prosistas. Axó es una suposició feta ben de lleuger. La millor resposta que 's pot donar als que tal diuhen, creuhen ó pensan, es la seguent llista de prosistas que sens ordre y tal com nos venen á la memoria posem á ratlla seguida. Miquel Ferrer.—Antich Roca.—Joan Rafel Moix.—Jaume 'l conqueridor.—Tomich.—Alegre.—Rocaberti.—Pere IV.—Fra A. Canals.—Carbonell.—Pujades.—Francisco Calsa.—Miquel Llot de Riera.—Onofre.—Manescal.—Antoni Viladamor.—Romaguera.—Andreu Bosch.—Geroni Pujades.—Miquel Agustí.—Gaspar Escolá.—Joseph Blanch.—Joseph Manso.—Manel Diez.—Miquel Perez.—Lluis

Acanyis.—Lluis Fenollet.—Pellicer.—Joan Scrivá.—Grabiel Turell.—Anselm Turmeda.—Carles de Viana.—Martorell.—Vidal de Canyellas.—Francisco Ximenez.—Eximeno.—Pere Ribera de Parpejá.—S. Pere Pasqual.—Pere Vidal.—Desclot.—Montaner.—Joan Figuerola.—Aversó.—Joan de Castellnou.—S. Vicens Ferrer.—Bonifaci Ferrer.—Mossen Zalbá.—Mossen Turell.—Ferran d' Aragó.—Rey En Martí.—Francisco Solsona.—Lluis Peguera.—Jaume Ramon Vila.—Marçili.—Angel Desplas.—Francisco Tarafa.—Cosme Daniel Hortolá.—Pere Anton Beuter.—Antoni Domenech.— Miquel Sarrovira.—Joseph Taberner.—Vicens Peres de Çulla.—Francisco Compte.—Gaspar Roig y Gelpi.—Carles Coloma.—Domingo Moradell.—Llorens Cendrós.—Lluis Baldó.—Bruniquer.—Gaspar Sala.—Elias Estrajós.—Joseph Catalá.—Vicens Ferreras.—Baudili Reixach.—Jaume Puig.—Agustí Ruiz.—Serra y Postius.—Ignaci Ferreras.—Agustí Eura.—Simó Salamó.—Melcior Gibert.—Carlos Ros.—Narcís Çilla.—Tomas Bou.—Jaume Vilaró etc. etc.

Ab aquests crech que n' hi ha prou per donar resposta als que diuhen, creuhen ó pensan que no hem tingut prosistas.

¡FLOR BELLA DEL COR!

En obsequi—per petit que sia—al ben volgut y distingit amich, lo Mestre en Gay Saber

Sr. D. MARIAN AGUILÓ Y FUSTER,

que n' es ben aymador de las CANSONS POPULARS.

I.

Tres joves galants—del poble marxavan:
van á serví' 'l Rey,—van á sentar plassa,
pus la guerra brunz—y 'ls crida la patria.
Dos d' ells van cantant,—cantant s' allunyavan,

y 'l mès jovenet—¡ay!.. ple de recansa,
si bè tè 'l cor brau,—quasi bè plorava!..
¡*Flor bella del cor*!..—¡*Roseta encarnada*!..

Plorava l' amor—d' aquella galana
nineta gentil,—que li enamorava
son cor, qu' en sufreix,—sufreix pena amarga!....
N' era aquell minyó—fill de bona casa;
mes, per trista sort,—perdé la llur mare,
y llunyarse vòl—de mala madrastra.
¡*Flor bella del cor*!..—¡*Roseta encarnada*!..

Un dels sèus companys—sempre 'l consolava:
—«¡Per Dèu!.. ¿de qué 't planys?..—¿de qué 'n ploras ara?..
—¡La mare del cor!..—¡la *flor perfumada*
que n' era conort—de ma greu desgracia!....
¡Ay!.. guárdam l' amor,—la fe que has jurada,
pus, aqueix cor mèu,—may será d' un' altra!..»
¡*Flor bella del cor*!..—¡*Roseta encarnada*!..

A punta de sòl—sòn prop la montanya
que volta 'l bell pla—d' aquella comarca.
Ja al trist aymador,—son company li parla:
—«Créume, mon amich,—créume una vegada;
llansa eix pensament,—perqué veig que 't mata!. ..
canta!.... sols això—pót aconsolarte...»
¡*Flor bella del cor*!..—¡*Roseta encarnada*!..

Ja 's van allunyant.....—j' han passat la plana.....
Sent dalt del turó,—un d' ells se girava
per darne un *adeu*—á la terra aymada.!...
Tres joves galants—de d' allá devallan;
á la guerra van...—y..... sembla que cantan!....
¡Ay!...¡no canta, nó,—qui deixa la patria!....
¡*Flor bella del cor*!..—¡*Roseta encarnada*!..

. . . .
. . . .

II.

Tres anys j' han passat:—no pert sa esperansa
lo jove donzell;—mes..... sufrint encara!...
¡Quín anyorament—per son amor passat..
Peró... j' ha arribat—l' hora desitjada
de deixá 'l servey—per tornar á casa.....
Ja tornan....¡ja són—del poble á l' entrada!..
¡*Flor bella del cor*!..—¡*Roseta encarnada*!..

Lo Roser de Maig,—¡qué bella diada!—
lo Roser de Maig—allí 's celebrava,
y... tot era goig,—y ballas á plassa.
La Roseta hi es—tota engalanada;
porta brassalets,—anells y arracadas,
y surt á ballar—la primera dansa.
¡*Flor bella del cor*!..—¡*Roseta encarnada*!..

Son amant la véu...—¡may l' hagués mirada!—
prompte conegué—que n' era casada,
que de son amor—ni un sol recort guarda...
—«¡Quina trista sort—m' esperava encara!..
¡quín dolor, Dèu mèu...—¡Jo, que ja 'm mirava
tan aprop del goig—y lluny de desgrácia!..
¡*Perduda ma flor*!..—¡*Trista recordansa*!..»

Aixó deya 'l trist,—mudada sa cara,
tot descolorit,—com si 's desmayava:
s' abrassá als companys,—que en sa pena amarga
n' eran son consol;—y, en tant l' apartavan
del mitj de la gent,—ab veu tremolanta,
tan sols pogué dir—aquestas paraulas:
—«¡*Perduda ma flor*!..—¡*Trista recordansa*!..

«Demá jo m' en vaig—de la terra aymada...
mon cor ja no viu!..—¡Ay!.. sols desitjo ara
tornar al servey...—morir per la patria!..
Perdut mon amor...—no 'm queda esperansa...

m' afligeix lo dol!..—y... sols puch cobrarla,
si 'm vol dar conort—la Verge Sagrada.!.
¡Perduda ma flor!..—¡Trista recordansa!..»

. . . .
. . . .

—

«*¡Flor bella del cor!..*»—Aixís s' en exclama
qui fia en la fe—de sa enamorada;
mes... ve 'l desengany—quiscuna vegada,
y 'l cor que mès créu,—mès pena n' amarga.!

JOAN SITJAR Y BULCFGURA.

Maig de 1868.

RONDALLA BRETONA.

—Un dia que Crist estava sentat en son seti de resplandors, tot trist pensant en los homes, va apareixe à la porta de son paradis l' angel negre y blanch, conduhint quelquns morts de poch, à fi y efecte de que 'ls jutjés.

—¿Esperit alat, preguntá 'l Crist, que 'ns portas aqui?

—Senyor, vos porto las espigas qu' avuy ha segat la mort per vos, responguè l' angel negre y blanch. Jo 'n sò fet dos garbas, segons lo que m' ha semblat y atenentme al juhi dels homes. Los d'aquest costat son los que la justicia humana ha declarat esser los *elets;* los d' aquest altre costat son los *condempnats*. Ara tú, oh Crist, jutja y decideix segons la llum de la veritat.

Jesus llavors devallá de son seti y l' ángel un per un li ensenyá 'ls morts de las duas bandas.

Entremig dels *elets* hi havia prudents caps de casa que s'havian fet estimar de capellans y jutges; senyors que havian mort plorats y honrats de tothom; damas nobles, her.

mosas y conegudas per las moltas caritats que feyan; martxans enriquits á forsa de travall y estalvi.

Entremig dels *condempnats* s' hi trobavan donzellas duhent á bras noys dels qui elles no gosavan à nomenar llurs pares; homes condempnats, segons lley, per la justicia humana; gent que havian malversat los cabals en probaturas tontas; donas culpables que havian sigut apedregadas, no ab las pedras del camí, com los juéhus, sino ab las injurias y 'l menyspreu.

Jesus contemplá llarch temps l' aplech dels *condempnats* y 'l dels *elets*; despres girantse cap à l' angel, li dix:

—Lo mon no estima pas lo be ab tot lo seu cor; lo qu' ell estìma sens mesura, es á sí mateix. Tot lo que li fa pena ho bateja ab lo nom de dolent, sense pendres la pena de veure si ell fa lo que deuria fer. Per ell los colpables no son pas los dolents, sino 'ls que fan lo que ell no vol que fassin. Ell no tracta de saber la causa del vici, ni lo que podria fer per corretjirla: sembla un mal pare que tramet á sos fills la impuresa de la sanch y que despres los repta y castiga perque son febles y faltats de salut.

Despres de haver dit aixó, lo Crist feu sortir de sas filas à un cert nombre de *condempnats* y á un altre cert nombre de *elets*: los va tocar ab la punta del dit y l' angel vegé ab sorpresa que dins lo cor de molts dels *elets* s' hi recargolava una serp, mentres que en lo de molts dels condempnats hi lluhia una estrella.

Llavors Jesus va dir:

—Cada una d' aqueixas serps es un vici secret qu' enverina totas las accions d' aqueixos, y cada una de las estrellas es un amor amagat que renta las faltas d' aquests altres. No cregas en lo juhí del mòn, perque ell sols se fixa en las apariencias. Quan tornis á la terra, per tots los camins que pugas tracta de fer coneixe à tothom que aquests son los vertaders *elets* y aquells los veritables *condempnats*.

A la taula y al llit al primer crit.

LA DONA D' AIGUA.

En lo poble de Riells
hi ha una casa senyalada,
Viaplana té per nom,
Viaplana nomenada,
lo seu amo es molt galan
de galan potsé un xich massa,
que dama que 'n trobi ell
ja 's pot dir qu' es cativada.
Un jorn venint de mercat
voreta del riu passava,
quan una dama ja 'n véu
tot banyantse en l' aigua clara;
dama n' era com un sol
de tan fresca y regalada,
una perla duya al cap
sos vestits d' estrellas d' aigua.
—Pensament de mos amors,
clavellet de mas entranyas,
si una paraula escoltés
una paraula li dava,
de tenirla per muller,
per mestressa de ma casa.
—Si així ho vol lo meu galan
cap á casa seva anava,
una gracia tan sols prech,
de no dirme polla d' aigua
si no al cap de los set anys
dels set anys y una diada.—
Dama n' era encantament,
dama n' era dona d' aigua.
De llavoras prou n' hi hagué
d' encantarias en la casa.
Un dia 'l blat era vert,

ella que 'n fa la segada.
—Mal haja la dona, amen.
Mal haja la polla d' aigua.—
—¡Valgam Deu que será axió!...—
Sa muller se 's enfonsada.
No 'n passa l' espay d' un quart,
que ja 'n ve gran pedregada.
—Ben haja qui n' ha segat,
la mia muller ben haja.—
Al se' l' endemá al matí
fill y filla ja 'n trobava
tots vestits y pentinats,
los vestits ab perlas d' aigua.
—¿Me 'n dirian los meus fills
qui d' est modo 'ls arreglava?—
—Nostra mare 'ns ha vestit,
axís era acostumada,
una perla duya al cap,
sos vestits d' estrellas d' aigua.—
Cada dia al se al matí,
cada dia 'ls arreglava.
—Cusiu, fills, vostres vestits
al vestit de vostra mare.—
Al se' l' endemá al matí
fill ni filla no 'n trobava.

Francisco Maspons y Labrós.

Qui no dona lo que li dol
No alcansa lo que vol.

Quan lo poble 't fa una talla, paga y calla.

UN PAPER VELL.

Cercant antigas proesas de nostres besavis, hem desenterrat algunas soterradas despullas que mostran llurs gloriosos fets; una n' hem trobat (y es la de que n' tractarem avuy) tal volta la mes capdal de l'historia dels Consellers y del Consell dels Cent jurats de la Ciutat de Barcelona, la que'ns parla de la valenta defensió dels furs y privilegis de qu'eran guardadors, al esser trencats per un perjur castellá en mala hora anomenat rey de catalans.

Aqueix fou en Ferran, dit *«lo d'Antequera»* qui pujá á séurer en lo alt escambell en qu'un dia s'hi assentá *«lo gran conqueridor»* als 29 Juny de 1412, per decisió suprema del célebre parlament de Casp, continguda en la sentencia, mes interessada que justa, que publicaren los nou jutges lo dia avans, có es lo de la festa de san Pere y san Pau. Com á rey estrany á la terra que no coneixia ni aymaba, malmirá al poble qu'aprés vexá, escarnint las concessions y privilegis que de molt temps tenia otorgats, y mancá á las constitucions ó lleys juradas observar per ell tres diferents vegadas, volent, segons apar, establir en aquest franch principat lo absolutisme despótich qu' aprengué en Castella, mentres fou tudor del rey En Johan II, son nebot, mes forsat á havérselas ab las institucions lliures, qu'eran lo potent equilibri entre'ls poders que regian aquest pays, tingué d'abaixar la testa de son indomable orgull, restant ja vensut al esser á la posta del seu regnat. Tantost entrá en territori del reyalme aragonés, al vindre de Cuenca, dotse embaxadors catalans férenl'hi reverencia y demanáranl'hi lo que mes pertocava al bè de la república, emperó com lo seu intent no era lo d'un pare que's desvetlla per la felicitat de sos fills, fou lo cas que després d'arribar á Lleyda, doná ja á Catalunya motius de queixa, que s'augmentaren greument en mig de las Corts de Montblanch, comensadas á primers d'Octubre de 1414. Atrevidas sigueren, per cert, las peticions que fiu en ellas lo rey y de tal manera injuriosas las paraulas que pronunciá contra'ls catalans, als proposársel'hi certs capitols, que totas las crónicas que d'eixas Corts nos parlan, s'escusan de citar, espressant solsament, foren *«assats carragosas als regnes é principats»* (1) y *«de molta fel»* (2) promovent á mes d'una cumplida respos-

(1) En Pere Tomic: «Historles e conquestas dels Reys d'Aragó e Comptes de Barcelona», cap. 46. fol. 68 retro, ab qui's junta en Geroni Çurita en los «Anales de la Corona de Aragon», lib. 12. cap. 46.

(2) En Pere Abarca en «los Anales históricos de los reyes de Aragon» tom. 2. fol. 181 y en Arcis Feliu de la Penya «Anales de Cataluña», lib 13 cap. 4 y altres.

ta del sindich Conseller en cap de Barcelona, mossen Ramon Dezplá, lo tancament de las mateixas, y la marxa del rey á Valencia. No pará tot aqui, sino, qu'algun temps aprés, vingut de Perpinyá á Barcelona, molt abatut y malalt, als 27 de Febrer de 1416 (3) s'exasperá mes encara, al ferli nova de la resposta que'ls deputats havian ben dita á son fill N'Anfós lo primogénit, encarregat fins alhora del pes del govern, ab motiu de no castigar segons lley á un criminós per lo que determená lo rey, com diu una crónica (4), «*tentar los ánimos dels barcelonins en coses minimes per veurer si en las majors los trobaria facils.*» (5) Llavors comensá la encoratjada lluyta entre aquell soberch monarca y la dignitat menyspreada de la patria lliure, que veya se l'hi anava á derrocar lo dret qu'havia, d'exigir l'observancia de las constitucions á quisvulla que fós, jatsia lo mateix rey. A un il-lustre Conseller de la Ciutat, fruit de bona mena del plantell sembrat pel rey EnJaume, lo renomenat Joan Fivaller, que ho era segon en l'any consolar de 1415 á 1416, (6) tocá la providencial missió d'esser lo capdill mes valent d'aquesta crohada, l'héroe triomphant de tan perillós combat.

Ara ma parla voldria contarvos, com sapigués lo tan cel-lebrat fet de la «*imposició del peix*» malament nomenat, *lo vectigal de la carn*, que tingué lloch lo 28 Febrer de 1416 (7) mes es tan

(3) Consta en lo dietari nombre 5 de l'arxiu de l'Ajuntament que compren desde primer Janer de 1416 á 31 Desembre de 1422.

(4) «Libre de algunes coses assanyalades succeydes en Barcelona y en altres pars, fol. 4 retro de la historia de Joan Fivaller» que's troba devant lo contingut de dit llibre. Es un curiós manuscrit qu' apar escrigué en 1583 Pere Joan Comes y existeix en l' arxiu municipal d'esta ciutat. Dita *historia* (no del tot certa per causa de las inexactituts ab que l'autor s'esplica, extrahent moltas de las novas que dona y fins traduhint algunas paraulas de la obra de Llorens Valla: «De rebus á Ferdinando Aragoniæ rege gestis») ha estat recientment publicada per nostre antich condeixeble y amich lo jove escriptor En Pere Nanot Renart, en lo periódich literari «Lo Gay Saber.» nombres 31 á 34.

(5) «Voluit igitur à minimis tentare Barchinonensium animos», diu lo espresat autor Laurentius Valla en la predita obra, lib. 3.

(6) Valla, Comes y algun altre s'equivocan en afirmar era conseller primer. Devallava de l'illustre familia de son nom, derivada, segons suposan, de la nissaga francesa dels comptes de Bles, pero se troba ja com á catalana y establerta en Barcelona en lo segle XIII. Avans de la present magistratura havia estat ja Conseller los anys consolars de 1406 á 1407 y de 1411 á 1412, durant los quals y desprès foren en gran nombre los serveys de tot genre que prestá á la cosa publica. Mes endevant, Deo volente, potser publicarem alguns altres documents inédits relatius á aquest Johan Fivaller.

(7) Per lo document mes avall transcrit, es de véurer l'erro en que caigueren tots los autors que parlan d'aquest fet, per lo tocant á la clase de mercadería objecte de la questió, aixis com nengun d'ells fixa lo dia en que succehi, fent'ho unicament del any la major part y encara no manca un autor anónim que ho posa equivocadament en lo de 1415 y á ell lo segueix modernament en Pi y Arimon. Nos referim á un manuscrit dels segles XVI

feble y petita per ferse ohir, que á ningú millor m ha aparegut poder narrarho, en gran part, qu'al representant de la fé pública, Benet Esplugues, scrivá del Consell, qui presenciá la delliberació solemne haguda ab aytal motiu lo subsegüent dia 29, per los savis prohómens de nostra preclarissima Ciutat, com consta del acta original que fidelment estengué y diu aixis: (8) «Die sabbati XXIX mensis februarii anno bisextili à nativitate Domini millésimo quadringentessimo decimo sexto fuit celebratum concilium centum juratorum civitatis Barcinone in quo per honorabiles consiliarios dictæ civitatis Barcinone fuerunt proposita sequentia: (9)

Co es que com divendres prop passat (10) los consellers de la Ciutat de Barcelona (11) stants en la casa de la dita Ciutat

y principis del XVII, titolat al present: «Copia de varios diarios que guarda el Ayuntamiento de Barcelona, de sucesos memorables acaecidos en dicha ciudad, en diferentes tiempos desde el año 1249 hasta 1611» que posehia avans lo defunct historiayre En Anton de Capmany y de Montpalau y avuy lo predit Ajuntament, d'ensá qu'aquell disposá en son últim testament l'hi fos entregat, com axis se compli lo 8 d'agost de 1814 per mans D'en Ramon Llatzer de Dou.—Prenent per tema aqnest assumpto han escrit bellíssimas composicions, tant en prosa com en vers, nostres millors escriptors y poetas, guanyant fins joya, alguns dels últims, en lo certmen dels Jochs Florals.

(8) Lo importantíssim document qu'ara donem á llum, esbarriat fragment dels perduts llibres de del-liberacions del Concell de Cent que mancan de la col-lecció, entre'ls anys 1412 á 1433, ha estat fins al present desconegut e inédit, com es de véurer de tots los cronistas que parlaren d'aquest fet, essent encontrat, fa molt poch temps, per voler de Déu, entre un lligall de vells y oblidats papers que clasificavan los scients arxivers de Casa la Ciutat, senyors Gaspar y Puiggarí, infatigables protegidors de tot treball que contribuesca á l'aclariment de nostra historia patria, á qual bona amistat devem agrahir, no sols poder avuy publicar lo sobredit document, si que també facilitarnos, ab exemplar afecte, los molts datos y consultas qu'en tostemps nos han convingut fer en tan inapreuhable arxiu.

(9) Traducció: «En lo dia de disapte 29 del mes de Febrer de l'any bigést de la nativitat del Senyor 1416 fou cel-lebrat consell de cent jurats de la ciutat de Barcelona en lo qual per los honorables consellers de dita ciutat de Barcelona foren proposadas las seguents cosas:»—Es de fer membransa aquí, que si bé, ab poca posterioritat á son origen, (de 1257 á 1274), de 200 se reduhí á 100, lo nombre dels jurats del Consell, n'obstant l'any 1387 per manament de lo rey En Johan I, s'augmentá á 120, qu'eran los prohómens que hi havia al tindre lloch aquelx consell. Mes endevant cresqueren fins á 144.

(10) Lo dia anterior 28 de Febrer.

(11) Segons consta en lo Dietari nombre 5 dalt citat, al tractar lo dia 2 de Janer, de la guarda dels molins de la Ciutat, eran consellers, en aquell any de 1416, los honorables En March Turell, en Johan Fivaller, N'Arnau Dez-torrent, en Galceran de Carbó y en Johan Bugot. Lo mateix apar del «*Memorial de lur conselleria qui comensá lo dia de la festa del benehuyrat apóstol Sant Andreu de l'any de la nativitat de Nostre Senyor 1415*», vulgarment conegut per *lo testament dels Consellers*,» en lo qual feyan avinents, als que ho eran esdevenidors, tots los affers comensats y que restavan pen-

ab alguns honorables prohómens d'aquella per anar fer reverencia al Senyor Rey segons es de bon costum de la dita Ciutat (12) fossen stats avisats (13) per dos compradors de la aiuda ó imposició del peix fresch (14) quis cull en la Ciutat, que los compradors del dit Senyor rey e de la Senyora Reyna lo dit die serien anats á la pescateria de la dita ciutat de que per part dels dits senyor e senyora los dits compradors lurs haurien comprat peix fresch e daquell no haurien volguda pagar impos sició jat sia per los dits compradors de la dita imposició lus fo- estada demanada e los dits consellers sobre açó hagut primer consell (15) accord e delliberació ab los prohomens dessus dits lo dit die de divendres apres los dits consellers e prohomens hagueren feta la dita reverencia al dit senyor e lo dit senyor dit es á ells moltes bones e notables paraules de amor e dilectió vers la dita ciutat (16) suplicassen al dit senyor Rey que fos de sa merce fes pagar los dits compradors la dita imposició axi com ab humil reverencia sua erne tenguts devien com los Reys pas-

dents, quan finia lo seu cárrech, ço es, lo novell dia de la festa d'aquell sant apóstol; havent únicament observat, qu'en dit memorial se nomena al Conseller segon «*Fivellei*» y no «*Fivaller*», derivantse tal volta, segons nos apar, en son origen catalá, del nom qu'antigüament se donava al mestre de fer «*fivelles*» ó sia «*hevillas*». Al efecte convé notar que Llorens Valla lo escriu en llati «*Cevillerius*», Zurita «*Fiveller*» com lo *Memorial*, Abarca «*Fibeller*» y Feliu de la Penya «*Fivillei*» Aixó n'obstant lo usarém com lo poble huy lo pronuncia, qu'es com modernament ho usan los seus il-lustres descendents.

(12) Quan lo rey, reyna ó infants venian á Barcelona, era costum fidelment observada d'exir los Consellers. ab los verguers devant y las verguas alsadas. á rébrerlos, mes quan eran á llur presencia las baixavan fins hi á tant que ls leixavan en la plassa del palau; lo sendemá los visitavan (com era en lo cas present, si bé lo dietari anónim que tenia Capmany suposa erradament estava lo rey en Moncada) anant'hi ab prohomens y fentl'hi per part del Conseller *en cap* un rahonament breu ab paraulas pertinents. Feyan los Consellers igual reverencia al rey, lo dia en que quedavan elets. Estas y altras costums y antigas cerimonias se troban escritas en lo *Ceremonial* dels Consellers, llibre manuscrit en pergami manat fer per los qu'ho foren en 1642, del qual se'n conservan los sis exemplars que serviren per cascun d'ells.

(13) Valla y Comes diuhen equivocadament que lo rey maná l'hi fessen venir lo primer ó principal dels 5 consellers, empero lo ja mentat dietari anónim, en part mes verídich, espressa sigueren avisats per los del mercat, encara qu'afegeix hi aná lo quin ho era quart En Galceran Carbó, qual conversació ab lo alguazir y carnicer, que cita, es clarament apócrifa, y nos mostra tan sols, una de las versions ab qu'era lo fet relatat per los que no'l presenciaren.

(14) Es á dir arrendataris d'aquest dret ó imposició.

(15) Aquest es lo primer consell de que mes avall se parla, lo qual, com se diu, hagué lloch després de fer la reverencia al rey.

(16) Veus aqui la refinada hipocresia d'un déspota: lo rey qu'axí enrahonava era lo mateix qu'havia malparlat en las Córts de Montblanch y lo qu'un jorn aprés s'enujá de la resposta d'eixos Consellers.

sats de gloriosa memoria e lo dit senyor Rey matex e les senyores Reynes per tostemps haguessen pagada imposició de totes coses á la dita. (17) E lo dit senyor los respongués quels dits compradors havien ben fet de no pagar la dita imposició com axils hagués ell manat atés quel dit senyor e la dita senyora segons el dit senyor afirmaba no fossen tenguts pagar imposició de res que comprassen ni venessen e que per aquesta rahó lo dit senyor no volia quels compradors seus ó de la dita senyora pagassen la dita imposició. (18) E sobre açó los dits Consellers com aquella hora no posquessen obtenir altre cosa del dit senyor (19) lo dit die de divendres apres dinar atenents que en recusar lo dit senyor e la senyora Reyna de pagar imposició á la dita Ciutat ab humil reverencia e honor d'aquells era molt prejudicial e damnós á la dita Ciutat e al públich daquella com les imposicions de la dita Ciutat fossen á ella sosteniment e vida sens los quals la dita Ciutat nos podrá sostenir tenguessen un gran consell de prohomens de tots staments de la dita Ciutat. (20) E en aquell fos delliberat quel dit die de divendres mateix jat sia fos hora tarda perque en lo dit fet anava molt á la dita ciutat, los dits consellers acompanyats de XX prohomens de tots staments anassen al dit senyor e per part de la dita ciutat molt strament, virtuosa e esfforçada ab tota humilitat e reverencia tornassen á suplicar al dit senyor que fes tornar en possesió la dita Ciutat de collir, exhigir e reebre dell e de la dita senyora la dita imposició, fes pagar aquella á la dita Ciutat per los dits compradors de les coses que havien ja comprades e sen havien portades sens pagarne imposició e daqui avant de les altres coses que comprarien á ops del dit senyor ó de la dita senyora (21) de les quals se pagás imposició en la dita Ciutat e los dits Senyor e Senyora haguessen acustumat pagar. E en altre manera sobrel dit fet fessen al dit senyor aquell virtuós e efforçat rahonament que als dits consellers fos vist menester ab tota emperó humil reverencia e honor del dit senyor. E los dits consellers volents exequir la prop dita delliberació ab los dits prohomens lo dit die de divendres ben ora tarda anassen e pujassen al palau del dit senyor per explicar á aquell ço quel

(17) ¡Quin admirable respecte á la persona del monarca al ferl'hi tan justa petició!

(18) ¡Necia resposta á tan humil pregunta! Clarament se compren no coneixia aquest rey, lo incomparable valer que tenia la fidelitat y amor de sos subdits, tan exaltats per las merescudas llohansas que d'ells n'havian fetas, los seus antecessors En Martí I lo humá, En Pere III lo del punyalet, N'Anfós III lo benigne, Pere II lo gran y En Jaume I lo conqueridor.

(19) Quan mes orgull havia l'hu, mes creixia la prudencia dels altres.

(20) Aquest fou lo primer consell en que's delliberá la segona anada dels Consellers al palau que no tingué efecte algun, per no voler rebrerlos lo rey. ¡Qui sap si al óurer lo tumulto del poble embravit, restá poruch, tement podria esdevenir un terrible motí!

(21) Es d'enténdrer, á utilitat ó profit del rey ó reyna.

prop dit consell havie delliberat.¡E no poguessen parlar ab lo dit senyor com per part d'aquell lus fos dit que aquell vespre no podian parlar ab lo dit senyor ne lo sendemá demati fins apres dinar á las tres ores. E los dits consellers e prohomens apres que foren retornats á la casa del Consell de la dita ciutat considerants que en lo dit fet anava molt á la dita ciutat e al stament daquella que delliberassen per la rahó dessus dita fos appellat e celebrat consell de cent jurats de la dita ciutat per descárrech dels dits consellers per ço los dits consellers havien fet apellar lo dit consell e notificaven á aquell totes les coses dessus dites á fi quel dit consell ves bé e considerás sobre aquelles e acordás e delliberás plenament e madura ço que lus plagués e fos vist quels dits consellers deguessen fer en lo dit fet. (22)

.E lo dit consell (24 gran e notable en cascun stament estant reposat sobrels dits affers per algun espay de temps competent delliberá e volch (25.) ab humil reverencia e honor del dit Senyor Rey quel dit Senyor Rey e la Senyora Reyna lurs fills e totes altres persones de qualsevol condició ó stament sien qui sien tengudes e haien acustumat paguar les imposicions de la dita Ciutat (26) si compren algunes cosa o coses deques pach imposició en la dita Ciutat, paguen e sien tenguts pagar la dita imposició als compradors ó cullidors daquella en tot cas axi que la dita ciutat sie mantengude e conservada en sa plena possesio de demanar, cullir, exhigir e haver la dita imposició

(22) Veus aquí lo jnhi que quiscú tenia de las suas facultats pera no travessarne jamay los límits: la potestat executiva pertanyia als consellers y la llegislativa de la Ciutat, al gran Consell.

(24) Lo segon y pus memoràble, despres del qual veurem hagué lloch la 3.ª anada al palau. A ell se refereixen los autors que sols espressan se reuni una volta concell de cent.

(25) Primera decisió que prengué lo dit Concell.

(26) ¡Apren, poble estimat, aquesta profitosa llisó d' igualtat devant la lley y de segur que quan la comprenguias, menysprearás lo *nivellament comunista* ab qu' ara pretenen enganyarle los embaucadors de la crédula ignorancia! ¡Pensa sempre qu' una igualtat matemática no pot existir entre 'ls homes: tots son semblants, empero diferents, mes qu' examinis los membres de llur còrs ó las facultats de la sua anima, arreu trobarás lo mes y lo menys; cascú ha perçó d' ocupar lo cercle social que li correspon segons aquellas matexas potencias. Un sol es lo punt de contacte de tota la humanitat: la obediencia á una lley universal, la inmutable lley divina, mare de totas las lleys humanas, que 'ns empeny en vers lo comble del progrés perfectissim de nostra especie, mentres nos mostra l' origen d' ahont havem exit per voluntat del Tot potent! ¡No t' escoltis als qu' únicament te parlian de drets, donant al oblit los debers qu' has d' observar, ans bé digalshi que tot en lo mòn es relatiu y que sens lo cumpliment dels uns no pots vindicar lo goig dels altres, puig es sabut, que qui guarda los justos drets de tothom, te forsa per exhigir lo respecte degut als que á ell l' hi pertocan!—Mes diria encara, empero no essent aquest lo lloch de ferho, ja ni ha prou.

dels dits senyor e senyora e de lurs fills e de les dites altres persones segons forma, serie e tenor de les concessions, provisions e privilegis que la dita ciutat ha de les dites imposicions, e segons es acustumat en la dita ciutat. Encara mes volch e delliberá (27) lo dit Consell ab humil reverencia e honor del dit senyor que si algu ó alguns de qualsevol ley, grau, stament, dignitat ó condició, pus no fos lo dit Senyor Rey ó la Senyora Reyna ó lo senyor princep o la senyora princesa ó algú ó alguns dels altres fills del dit Senyor de fet volia fer ó venir contra les dites imposicions de la dita Ciutat e los privilegis, provisions, concessions e usos daquelles en tal cas exceptades empero tostemps e sino enteses les persones dels dits Senyors Rey e Reyna princep e princesa e dels altres fills dels dits Senyors Rey e Reyna e lurs dignitats les quals empero tostemps enten e vol haver segons deu en aquella senyoria, feeltat, reverencia e honor que feels e naturals vassalls deuen e son tenguts, tots los altres dessusdits sien haguts e tractats per enamichs de la dita Ciutat e de la cosa pública daquella (28) segons que per forma, série e tenor dels dits privilegis, concessions e provissions, us e consuetud sie permés á la dita Ciutat. E volch e ordena lo dit Concell (29) que sobre les coses dessus dites e en defensió daquelles, e encara en conservació e defensió dels altres privilegis, gracies, consessions e usos de la dita Ciutat, (30) los honorables de la dita Ciutat ab consell de XXX prohomens ó mes de la dita Ciutat de cascun stament los quals fossen elets de present per los dits Consellers en lo dit Consell e los quals los dits Consellers pusguessen creixer en apres en aquell maior nombre ques volrien e variar una vegada e moltes allur bona coneguda, fessen aquelles provisions que fossen notories e als dits consellers e prohomens vistes faedores e aquellas ab gran e sobirana unitat e effors executassen tostemps salva la innada feeltat de la Ciutat e la senyoria, honor e reverencia dels dits senyors e de lurs fills, axi que tot hom que compra res en la dita Ciutat pach imposició segons deu e es acustumat, e los dits privilegis, gra-

(27) Segona decisió del Concell.

(28) Digné era aquest cástich per tan greu delicte.

(29) Tercera decisió. En totas es de véurer qu' aprés de madurar molt la resolució que s' havia de péndrer, dependia sempre aqueixa no sols de la prudencia dels illustres pròcers si que també de la justicia en l' aplicació de las lleys y consuetuds del Principat, may per ells oblidadas.

(30) Si los savis Consellers y prohómens assistents en aquest consell, haguessen pogut mirar ab los ulls del pervindre, haurian contemplat com aquesta primera nafra inferida per lo rey als drets del poble corseca l' existencia lliure dels catalans, morint despres de 300 anys de malaltia. Poch fa, que creyam havia rehexit de nou la vida de nostres llibertats, mes fou una illusió: los tiranos mudaren sols de vestimenta, ahí uns portavan la propia avuy los novells, l' han demandada al ignocent entusiasme del poble pera amagar millor los vicis que 'ls pudreixen y l' ambició que 'ls cega.

cies e concessions romanguin salves e illeses e á la dita Ciutat. (31) E que per rahó de les coses dessus dites los dits consellers pusquen fer en nom de la dita Ciutat aquelles despeses quels sienvistesnecesaries ó faedores sens empero donar alguna cosa en nom de la dita Ciutat. Donant e atorgant lo dit Concell als dits consellers e prohómens plen e ample poder e tant com ell matex ne ha sobre les coses dessus dites totes e sengles e depedennts daquelles e libera e general administració ab plenissima facultat axí que tot çó e quant sobre les coses dessus dites per los dits Concellers e prohómens ó la maior daquells será dit, fet, despés, manat e exequtat ab les salvetats dessus dites e no en altre manera válega tant e haia tanta eficacia e valor com si tot lo dit concell de cent jurats ho havia dit, fet, despés, determenat e exequtat. E sie tengut observat per tota la dita Ciutat e los singulars habitadors daquella axí com á acts ó actes de concell de cents jurats de la dita Ciutat. (32) Derrament volch e ordena lo dit concell de cent jurats (33) que tots aquells qui serien elets per los dits Concellers per aconsellar e aiudar lus en los dits afers hagen venir als consells en que serán demanats e apellats per part dels dits consellers, e si per ventura algun ó alguns dels dits prohómens noy volien venir quels dits concellers ne poguessen forçar e fer forçar aquells. (34)

E feta conclusió del dit concell romanent aplegat lo dit consell los dits honorables consellers apartants á la un angle de la sala del dit consell elegiren XXXVI prohómens ço es XII prohómens de cascun stament (35) e nou doctors ó juristes los quals son aquets ques segueixen:

En benet serra maior de dies.	En fferrer de gualbes.
En guillem oliver maior de dies.	En galceran dusay, cónsol.

(31) Veus aquí la balansa de la justicia, ni mes ni menys: honor y reverencia al rey, que molt estimavan, com á bons fills, pero també inmaculada conservació dels privilegis y concesions que mantenian próspera la cosa pública.

(32) ¡Quánta confiansa havia en poble en los ciutadans qu' obtenian la suprema magistratura, los *éforos* de Catalunya, al concedirlos aytals facultats de dir, fer, gastar. manar y executar tot lo qu' ell, representat per lo gran senat, podia fer!

(33) Quarta decisió subsidiaria de la tercera.

(34) Sempre que la pátria está en perill y ha mester de sos fills, tots deuhen esser promptes en treballar pera son bé y salvament. Axí ho comprengué lo consell al esser tant previsor.

(35) Comes y lo citat dietari anónim fixan en 12 lo total nombre dels prohómens acompanyants, quan foren 12 de cascun stament, ço es 36, á mes dels 9 juristas consultors, pera obrar ab tota conexensa de las lleys. Dit anónim nos esplica lo intent qu' ab esta elecció tingué lo concell dihent qu' era «per pór que si lo rey feya ningun enutx al consellers, que fossen socorreguts.»

N' anthoni bugot.
En luis de gualbes.
En ramon dezplá.
En berenguer dez cortey.
En ffrancesch de conomines.
En benet de marimon.
En tomas oliver.
En ffrancesch de camos.
En galceran de gualbes.
En johan lull.

En johan cesanages, maior de dies.
En p. oliver.
En rafel ferrer, cónsol.
En guillem colom.
En pere de muntrós.
En johan de junyent.
En jacme colom.
En nicolau ferrer.
En nicolau pujada.
En pere fuster.

Misser guillem pere bugot.
Mossen nesperandeu cardona.
Mossen benet despont.

Misser bonanat p.
Misser aymó dalmau.
Misser francesch çasala.

En guillem andreu, notari.
En bartomeu cenós, specier.
En ramon degua, barber.
En jacme topi, brodador.
En johan manera, frener.
Narcis seguer, sastre.
En march canyes, argenter.
En ffrancesch bastat, sabater.
En bages, pellicer.
En garcía de sala, tintorer de lì.
En johan dalmau, texidor de drap de lí.
En berenguer orriols, assaunador.

Misser vicens pedriga.
Misser pere descoll.
Misser guillem ros.

La qual elecció retornats los dits consellers en lur loch de dit consell de lur manament fou publicada encontinent al dit consell per mi Benet Esplugues Notari scrivá del dit consell qui la dita elecció hac segons dix acceptable y plasent.» (36)

Revestits los consellers d' aytal autoritat y poders, no pensaren ja sino en los esforsos qu' havian de fer pera complir lo

(36) Fins aquí arriban, ab aquest document, los datos mes segurs trobats avuy dia, sobre lo fet que 'ns ocupa; potser en l' esdevinador podrá comprobarse la veritat ab mes novas, pero ara tenim solsament per consulta, á mes dels cronistas y escriptors dels segles XVI y següents, lo Dietari municipal y lo predit anónim, dels quins pendrem sovint llurs paraulas pera que nostres llegidors hagian una certesa mes próxima de la que 'ls darian las nostras. Buscant entre 'ls autors contemporans encontrem á en Pere Tomic, qu' escribia 22 anys aprés, lo quin se mostrá tan concis que sols nos diu, en lo capítol LXXI: «com fou (lo rey) á barcelona desagradas ab los de la ciutat per certs drets que li feyan pagar en tant quel rey se isqué de la ciutat»; y á en Pere Miquel Carbonell al qual trobem que parla ab molta parcialitat é injusticia en lo poch que tracta del dit rey Ferrando.

delliberat y alcansar molt destrament del rey lo respecte al fur maljurat per son capritxo. Estavan en axó, quan «*lo conseller en cap qu' era en March Turell se feu malalt e axi totas las feynas vingueren al segont qui era Joan Fivaller*» (37) lo espill dels ciutadans, qual poderós ardiment, de qu' estaba rublert lo seu ánimo, pera la defensa y salut de la patria, serva ben ferm y segur son enaltiment y gloria. Res l' hi era, sacrificar la breu vida sua, pera lo triomph de causa tan justa, al posarla en las mans d' aquell rey qu'habia set de venjansa contra 'ls catalans, perque altra vida millor desitjava, ahont los oys ni malhauransas no hi han cabuda. Axis es, qu' havent ell de tindre lo parlament ab lo rey, segons costum, com á Conseller en cap que representava (38) y tement, ab rahó, caigues sus ell la furia e despit reyal, determená «*ordenar sa casa y bens fent testament, y tancades las portes y finestres de sa casa, sa muller e filles molt desconsolades en un estrado despedides d' ell y dè sa vida ; confessat y combregat* » (39) juntás ab los demés consellers y prohómens , cobrintse tots de negres vestimentas. com y també los verguers que 'ls precehian ab las vergues tapadas, per amostrar al rey lo gran dol que los seus vassalls tenian. Dol molt pahorós, en veritat, puig, escarnida la dignitat del poble barceloni, aquest «*s' encegué y embravi*» (40) d' aytal manera, que parexia una nafrada fera quan irada se revolca y va gemegant ab tristos udols, enardint la sua rabia á cada nova fiblada que 's sent, y contan que estava molt «*brau e fer; y lo tumulto y avalot continuament crexia y uns ab altres s' animaven, exortaven y moderaven.*» (41) Las portas de las casas se tancaren per previndre un fracás y armárentse los ciutadans puig «*tots los officis foren ajustats que si altra era que los consellers fossen socorreguts.*» (42).

Una jornada y mitja n' habia passada d' ensá lo succehit en la pescateria y tothom aguardava ab impaciencia lo fi de la qüestió. Quan exi la embaxada de la Casa de la Ciutat, feu dreta via cap al palau, animats tots los qui la formavan, durant lo cami, per los clamors del poble que 'ls envalentava, assegurantlos sa prompte ajuda cas de ferlos un mal pas. Entraren y prest pujaren al estatge del rey, mes al esser á la entrada de la cambra, com Fivaller anava devanter, tustá la porta y ab

(37) Dietari anónim que posehí Capmany, citat.

(38) L' ignorancia ú oblit de la costum qu' existia entre 'ls Consellers de tindre lo en cap, la veu primer y á voltas unicament que 'ls altres, ha produhit l' erro en que cauhen Comes, Valla y altres de dir que Fivaller pujá sol en lo palau, sens mes acompanyament que lo d' un verguer; pero paraulas subseguents d' altre autor nos probarán lo contrari.

(39) Comes: Hist.ª de J. Fivaller: citada-Valla refereix aquesta preparació de Fivaller ab unas minuciositats ridiculas y quasi inútils.

(40 y 41) Comes: citat.

(42) Dietari anónim: citat.

ella mig oberta, interrogáli lo patge, per tres voltas, ¿si era Johan Fivaller? perque l' hi havia manat S. A. que no dexás entrar altre qu' ell. A lo qui per tres vegadas li 'n feu esta resposta: *«O hem dexeu entrar ó no, jo so Conseller de la Ciutat de Barcelona y vinch per tots per ço poch aprofite interrogarme de mon nom.»* (43) Oixqué lo rey tal contesta y tost maná al portaler, franquejés lo pas als consellers. Respectuosos aquests en tostemps, molt prudentment lo reverenciaren, emperó, ell llavors al véurels humils, reconvinguéls d' una manera de sobras greu é injusta, queixantse de no posehir l' inmunitat, qu' altres per privilegi havian, de no pagar la imposició. Llarch fora de relatar lo notabilíssim discurs ab qu' en Fivaller respostejá al monarca, defensant los drets y concessions fetas de vell temps á la ciutat, que per sort nos transcriuhen alguns cronistas (44), emperó com nostre desig no es estat d' altre que de tramètrer un bon juhi d' ell y de lo resultat que n' esdevingué, direm ab un antich autor (45) que *moll noblement, e ab santa anima parlá ab lo Senyor Rey e dix moltes e diverses paraules casi amoxanlo e metenli ab rahó que volgués y degués pagar, que las cosas qu' ell avia jurades e promesas eran de tenir e servar.»* Y segueix lo mateix dihent: *E lo rey may volgué consentir en pagar dita imposició* (46) *e llavors com los consellers ab los prómens aguessen prou parlat al Senyor rey* (47) *començals ó convenguels que li aguessen de dir las cosas seiguents. Senyor pus que Vostra Sengoria a jurats tots los privileges de aquesta ciutat, tots aquells quils trencarán acceptat vostra pársona e de la Senyora Reyna e de vostre primogenit tots morrun. E llavors lo Senyor Rey se llevá molt felló e irat e entrasen á lo retret e allá ell aplegá son consell e los consellers sen anaeen, e lo consell del Senyor Rey pregá lo rey quell fos content de pagar la dita imposició, e jamay lo rey ho volgué fer,* (48) *e lo consell real feu determinació que pus lo rey no volia pagar qu' ells qui eran en lo consell que pagassen.»*

Vehent los consellers de la Ciutat, obstinació tanta, desesperaren de lograr á bonas lo intent del Consell d' aquella y sortiren del palau, com dalt es dit, pera determenar ab los prohómens una pus greu resolució. Victorejáls lo poble al véurels exir il-lesos, cridantlos arreu: «*¡Visca Fivaller! viscan los consellers llibertadors de la patria!*» fins qu' ab prou engunias arribaren á la casa del consell. Poch temps aprés de son retorn

(43 y 44) Valla y Comes: abdos citats.

(45) Lo anónim del dietari inedit que tenia Capmany.

(46) Cosa diferent de la que refereixen dits Comes y Valla respecte a haber accedit lo rey á las súplicas dels seus consellers que veyan la cosa malparada.

(47) Exas paraulas vénen en ajuda de lo que dit dexem en la nota 36.

(48) Los historiayres qu'apellaren *«magnánim y just»* á aquest rey, si haguesen llegit estas paraulas, de segur no haurian vist en ell tanta virtut.

á ella « *vingué mestre Benet de Gualbes lo cual era vici-canceller del senyor Rey á casa de la ciutat e lo consell de cent que tostemps estava mes* (49) *e aqui ell feu fermança de pagar tot ço é quan los ministres del senyor Rey comprarian, quels dexassen la imposició quell la pagaria, é axí fou que ell pagava, é axí hagué fi aquesta qüestió* (50).

Fortament enujat lo rey, al pensar que lo poble havia guanyat en tant renyida palestra, no pogué romándrer tranquil dins la ciutat, per lo que parti d' ella en vers la castellana terra, lo dia 9 de Mars (51) «*y com hagués caminat y fos lluny de la muralla obra de sis mil pasos* (52)», tal volta en Molins de Rey (*ó da reitg*) distant una hora de Barcelona, ahont hi feu nit « *com los consellers anaren per pendre comiat: lo rey no si volc girar per donarlos á besar la má. É aprés á pogués jornades feu la via de Seragoça é com fou en la vila de Golade aqui lo mal lo sobrá é hagué aturar aquí* (53).» Mes com lo rey cada jorn anés per pitjor del mal que sofria, volgué la ciutat, per conservar lo privilegi que tenian los consellers y ciutadans de visitar, cuydar y procurar la cura de la reyal persona durant tots los dias de la malaltia, y, si necessari era en las vetllas y col-lacions, enviar á dita vila una embaxada que marxá als 18 del matex mes, composta dels honorables Joan Fivaller, en Ramon Dezpla, en Benet de Marimon y Miser Vicens Padrissa ab llurs metges, serurgians, misatgers y escuders pera curar y servir al rey (54). Retornaren á Barcelona després d' alguns

(49) Gran havia d' esser la temensa de disturbis, quan lo consell estava sempre permanent.

(50) Comes y altres nos donan coneixement del nom dels consellers reyals que suplicaren al rey pagàs la imposició espressant foren en Guerao de Cervelló, en Guillem Ramon de Moncada y en Bernat Cabrera, mes no convenim en afirmar que 'ls dos primers satisferen la aiuda del peix que lo rey devía, de ço del seu, quan acabém d' examinar nos diu lo dietari anónim sobredit, fou en Benet de Gualbes: potser lo cronista equivocà lo nom ab Bernat de Gualbes, un dels compromissaris de Casp y vice-conseller reyal, pero nosaltres podem assegurar que 'n lo manuscrit original diu «Benet» — Quisvulla dels dos que sia, son desprendiment y generositat es digne de gloriós recort.

(51) En lo dietari de la Ciutat nombre 5 y mes de mars, se llegeix: «Dilluns á IX de dit mes—Aquest dia pasà lo Senyor Rey d' aquesta Ciutat qui s' en anava en Castella.» Consta igualment la sortida de la Reyna losendemá dia 10.

(52) Valla y Comes: citats

(53) Pere Tomic: histories é conquestes etc. citat—Comes refereix que muntá lo rey al Monastir de Ntra. Sra. de Montserrat ahont confessá y combregá y estigué dos dias, baixant apres à Igualada. La dolencia que tenia era «mal de pedra» de modo que no podia caminar y havia de fer lo viatje ab unas andas y baslaxos que 'l aportavan.

(54) En lo dietari nombre 5 dalt citat, se troba: «Dimecres á XVIII dies del mes de Mars — Aquest dia passaren en Johan Fivaller conseller, en Ramon Dezpla, en Benet de Marimon é Micer Vicens Padrissa que per part de

dias los predits embaxadors per negocis de la ciutat (55), y com per part de llurs correu en Bertran de Tamarit que venia d'Igualada, fòs manifestat al Consell, en 22 d' igual mes (56), conexia que lo mal del rey era de mort, feren via de nou lo dia 30 (57), cap á aquella vila pera no dexarlo fins á sos derrers moments. Axí ho cumpliren tots pero molt especialment Fivaller, ab tants serveys e diligencias, qu' es diu fins l' hi xuclava las llagas ab la sua propia boca (58), per lo qual posálhi aquell tan gran carinyo y amor, qu'al contemplar tanta virtut en sos fidels vassalls verament se penedí del despit ab que 'ls havia tractat per no prou conéxerlos, y, fent cridar al dit Fivaller, apres d' haverse reconciliat ab Nostre Senyor, *l' hi demaná perdo en nom de la ciutat de Barcelona y en nom seu propi per lo que sa persona patí en las tribulacions que passaren en Barcelona dihent, que plagut fos estat á Deu que ell hagués ses importunitats y no son mal consell; y mes li digué que tenintlo per tan fidelissim, li havia donat cárrech de sa ánima, y que li deixaba en cárrech una joya la qual li donara molt pensament y afany, lo qual era lo princep D. Alfonso son fill, lo qual en apres de sos dies havia de ser rey y li havia de succehir en sos regnes, al qual no savia á quin tudor ni curador de sa persona y regnes mes fidelissim que á ell lo deixás (axí com en son testament ho havia deixat ordenat) y aixi quel pregara que ab sa fidelitat (que ell hi confiava), mirás per la persona, salut y regnes del dit princep D. Alfonso son fill en apres de sa mort* (59).»

la ciutat anaren al Senyor Rey qui era en la vila d' Agolada è malalt de mort.»

(55) Rúbrica de Bruniquer, t. 1 cap. XVI: Malallìas y morts de reys y Princeps de casa real fol. 184 retro.

(56) Dietari sobredit novembre 5 de la ciutat.

(57) Rubrica de Bruniquer: t. y cap. citat.

(58) Comes: historia de Johan Fivaller: Marcillo: Crisi de Catalunya part. 1 cap. 6, § 4 n.º 92, per cita de Roman: Sermó fúnebre en las exequias dels catalans, pag. 7

(59) Comes axís nos ho tramet, mes saber fins ahont arriba la veritat de sas paraulas respecte a la última disposició que feu en Igualada lo rey Ferran, dificil es de prefixarho. Marcillo en sa Crisi, part. 2.ª cap. 11, § 7 ab cita de Roman Serm. fun. en las exeq. dels Catal. pag. 7 y Feliu de la Penya en sos Anals lib. XV, cap. IV, d' esta manera ho asseguran, referintho l'últim a lo codicil que diu obraba (perqué ara no li hem trobat) en l' arxiu de la Ciutat, del quin confessa, que res ne parlan, com es ver, los altres cronistas, pero si, y en especial Çurita del testament a qu' ell se contrau, lo qual fou otorgat en Perpinya als 10 octubre de 1415. Que lo rey codicila en Igualada, nos apar, no hi ha que posarho en dupte, puig Tomic, qu' era contemporaneo sèu nos exposa que «*Stant aqui* (Golade o Igualada) *hague ordenar de sos regnes é lexa son fill lo princep rey è senyor é tots los regnes é terras è lexa li carec quel donas recapte al infant don Pedro son fil é la infanta sa filla dona Elionor é apres feta la dita ordinació lo rey fini sos dies en la dita vila d' Guolada lany Mil CCCC XVI a 11 de abril é fou portat é soterrat al monastir de poblet ab gran honor.*» Mes per ço lo bon critori aconsella

Ab aquesta hagué tot acabament lo dijous á 2 d' Abril del predit any 1416, ben prop mig dia, exint l' ánima del rey d' aquesta vida, ab lo perdó de Dèu, del quin n' havia molt mester, axis com ab lo dels homens que regí y cap mal l' hi volian. Son primogénit N' Anfós y lo conseller en Joan Fivaller, acompanyaren lo cors reyal al Monastir de Santa Maria de Poblet, ahont fou enterrat y se l' hi feren grans honras y cerimonias que costejá la Ciutat ab notable desprendiment y noblesa (60).

¡Veus aquí, la fi d' un rey malaventurat, víctima de son orgull! ¡preneune exemple d' ella y admireu tostemps las preclaríssimas virtuts dels consellers y prohómens que defensaren nostres drets! ¡Ara fins l' any vinent, si á Dèu plau!

Barcelona y Agost 24 1870.

ANDRÉU BALAGUER.

Als tontos trayéuloshi la llenga y 'us semblarán sabis.

MA VINYA. (1)

Beneyt per sempre mòn avi,
que tragué artiga ben treta
y 'm plantá ceps pampolosos
que llevan mès quant mès llevan!

que no necessitant apenas lo primogenit N' Amfós, per sa quasi major etas de 22 anys, cap curador y menys tudor en lo gobern del regne, es lo mes probable que son pare encomanás, solament á Fivaller, en dit codicil cuydét de son enterro, y qu' aconsellás, segons deber de bon patrici, al nou rey si 'l veya ab perills que portassen lo mal regiment de tan fidelíssims vassalls. Es de creurer, també, que lo conseller complí aytal missió quan d' ell se diu, que lo acompanyá á la conquesta de Nápols, valentl'hi son heróich procediment títols y honors qu' en abundó l' hi donà lo *Savi* Rey IV de son nom en Catalunya

(60) Per aquest enterro trameté la Ciutat à Poblet un pali d'or y 100 brandons de cera que costá á rahó de 2 sous 4 diners, valent los Imperials 77 lliuras. Lo aniversari se cel-lebra en Barcelona lo dia 24 d' Abril y foren fetas gramallas de trellis (roba de dol) pels Consellers y Prohómens, Misatgers y Escuders de Consellers axís com altres servidors de la Ciutat que costaren totas 184 lliuras 8 sous. — Brunlquer dona aquestas novas.

(1) Del llibre inédit «MEL Y FEL,»

¡Quin such es lo séu tant bo,
que jamay puja á la testa,
que 's queda al bell mitx del cor
y tòts sòs sentits li alegra!...

En un sol plat lo bebém
la boca d' ella y la meva,
y nó l' un després de l' altre,
puig... sabem millor manera.

Remullats que son los llabis,
me mira y jo 'm miro á n' ella,
y 'ls nostres llabis s' acostan,
s' acostan mès... y s' unexen.

¿S' unexen pera privarse
de que 'n surti la riallera,
ó saber si la dolsor
igual abdosos la senten?...

Ab una ma vaig jugant
ab sa arrecada vermella
y faig ab l' altra *enujarla*
esbullant l' or de sas trenas.

Burlant axís, vé la nit,
y damunt de vostras testas
hont se gronxa espés ramatje,
se 'n van á joch las aucellas.

Y surt á véurens la lluna,
y surten llampants estrellas
que 'ns provan que no hem sentit
lo toch d' Oració del vespre.

Beneyt per sempre mòn avi,
que tragué artiga bèn treta;

¡guardéula de pedregadas
Sant Patró de l' amor mèva!

Girona y Abril de 1869.

J. Riera.

LA QUARTA MULLER.

Un burgés de S. Aniol va trobar en lo carrer al vell Mestre Cabell vestit com un nuvi.

—Hont anéu tan bonich, Mestre Cabell, á n' aquesta hora?

—Vaig á casarme.

—Us tornéu ácasar, Mestre Cabell? No heu enviudat fa poch de vostra terça dona?

—Si no 'us sab mal me torno á casar, sí senyor. Vaig á veure qui 's cansará mes aviat, si Deu de matarme las mullers ó jo de pendren de novas.

(De *l' Armana provençau.*)

Á LA MEMORIA DEL PINTOR CRISTIÁ

Frederich Owerbeck. (1)

Es la vida un romiatje
á un altra vida infinita,
lo cel es la santa ermita
hont fa l' home etern estatje.
Camí que allá dalt nos porta
es estret y perdedor
y á voltas vé la foscor
dexant l' esperansa morta.

(1) Fou llegida aquesta poesía en l' Academia que celebrá l' Ateneo Catalá de Barcelona, en commemoració de la mort de dit famós artista.

Mes sort que de tant en tant
prop de la grenyada timba
troba l' hom quan la fe mimva
un estel que 'l va guiant.
Y quan cansa la jornada
y l' viarany se creu perdut
s' esbargeix lo cor retut
trobant beneyta pètjada.
Mes enllá creu termenal
plantada per giny diví
nos assenyala l' camí
de l' ermita d' allá dalt.
Y al fi joyós lo romeu
traspassa del mon la fita
y entrant en la santa ermita
s' adorm als brassos de Deu

Llum santa fou Owerbek,
guspira del cel saltada
y d' ell cada pinzellada,
es del cor un debatech.
Lo temps de belles madones
feu torná ab un pinzell celich
la seva y la de Frá Angélich
eren ánimes bessones.
Lliri tardá que ha florit
en lo temps de la gelada;
¡sa flayre tant embaumada
ditxós aquell qu' ha sentit!
Quelcom del cel se somia
mirant del artista un drap,
y es que l' pensament del cap
un cor creyent l' embellia.
Sa gran ret del infinit
la Religió sadollava,
tan be 'ls angelets pintava
perque 'ls veya cada nit.
En sa inspiració tenia

del pur sentiment la norma
y per çó l' humana forma
ab roba del cel vestia.
Ell sentia tot l' encis
de la santa fé cristiana,
ab ell l' art es la campana
que 'ns recorda 'l paradís.
Frederich es un estel
que se 'n porta amunt la vista:
¡Benehit siga l' artista
que 'ns fa alsar los ulls al cel!

Vich 1870.

JAUME COLLELL.

COMPTE RODÓ.

La dona d' un que li deyan Pere y passava per ximplet estava malalta de perill. Lo seu marit envià á cercar lo metge.

—Senyor metge, li diu axís que 'l veu, no mes tinch que vinticinch duros; donchs be tan si mateu com si cureu á ma muller, vostres serán mos vinticinch duros.

La dona morí y 'l metge va demanarlhi lo preu de las visitas.

Lo viudo li preguntá:

—Heu matat á ma dona?

—Home, quina pregunta? Es clar que no.

—L' heu curada?

—No, per desgracia.

—Donchs, senyor metge, pactes son pactes. Jo 'us vaig ofrir vinticinch duros tant si curavau com si matavau á ma muller, vos mateix confesséu que no heu fet ni una cosa ni altre, sent aixís no us dech res y estem en pau.

MIGRANSA.

—

CANSÓ.

Ve la estimada m' aymia
en que tot canta alegria;
la aubada que anuncia el dia
y fins la estrellada nit:
y en mitj de ditxa tan santa
sols veig tristor que m' espanta:
pus ma pena es tanta, tanta!
Es tant gran lo mèu neguit!
¡Ay nina, qui pogues ser
com l' aurenel viatger!
Envejo las aurenetas
que batentne sas aletas
lluny s' enlairan las pobretas
deixant esta vall de fel.
¡Qui pogues ser, nina amada,
solsament per una aubada
la pobre au tornassolada
per volar fins al teu cel.
¡Ay nina, qui pogues ser
com l' aurenel viatger!
Volador á tú vindria;
y al brillar lo trench del dia
del teu so 't despertaria
ab lo mes tendre piular.
Mès ay! ingrata quimera!
Prou l' anhel me desespera
mès no tinch nina encisera
aletas per crusá 'l mar.
¡Ay nina qui pogues ser
com l' aurenel viatger!
¡Que alegre vindria ufana
nineta la mes galana;

y en ta ma petita y blana
repós tindria mon vol
y conort á ma migransa
fora ton bes de esperansa;
mès la sort lluny teu me llansa
enveja dels raigs del sol.
¡Ay nina, qui pogues ser
com l' aurenel viatger!
Ma vida passo en tristura
pus vaig perdrer la ventura,
ma estimada criatura,
prop la boreta del mar:
y envá cerca 'l com y l' hora
la meva ánima que plora
y lo mèu cor que s' anyora
de poderla aná á buscar.
¡Ay nina qui pogues ser
com l' aurenel viatger!
A voltas miro la onada
que com cinta platejada
d' agrench flaire saturada
vé á rompres' prop lo mèu peu,
y al morir en l' aspre arena
mon cor sobreixint de pena
apareix que escolta, nena,
aquell dols y etern adèu.
¡Ay nina qui pogues ser
com l' aurenel viatger!
Adèu que 'm recort l' aubada,
la gota de la rosada,
la pau de santa vesprada,
lo ronch bramar del torrent;
lo cant de la cadarnera,
la flor qu' esclata encisera,
lo verdor de la pradera,
tot recorda aquell moment.
¡Ay nina qui pogues ser
com l' aurenel viatger!

¿Pot serhi infern mes terrible
ni penar mès increible
que 'l amar un impossible?
No; jamay, en veritat.
¡Conta donchs si ab rahó ploro
si he perdut tot quant adoro!
Perço m' anyoro.! M' anyoro...
y 'm migra la soletat.
¡Ay nina qui pogues ser
com l' aurenel viatger!

EDUART VIDAL VALENCIANO.

BON NAS.

Pep, cego del meu poble, tenia un xicot que 'l menava de porta en porta á fer la capta. Era un bordegás de la pell del dimoni y s' deya Oriol.

Un dia veusé aquí que 'ls d' un mas li van donar una torrada sucada ab vi. L' Oriol que no tenia res de curt ni desmenjat l' agafá y tot donant las mercés al qui li havia dat sens anomenar la cosa donada, se la crospeix.

En Pep olorava, olorava, y l' Oriol motxo y mut, camí ral avall se 'n duya al pobre ceguet cap á un altra masía.

De cop Pep s' atura y pregunta.

—¿Digas, Oriol, qué t' han dat?

—Res.

—¿Com, res?

—Es dir, un rosegò.

—Rosegò... no 'n fa pas la olor.

L' Oriol llavors s' acabava d' enpassar lo darrer mos de la torrada.

—Com olor?

—Sí; sí: jo sento olor de ví.

—Somniéu.

—No somnio, no. Vina, acosta la boca.

—Deixéus de ximplesas y caminem que 'l sol pica y las cigalas cantan.

—Que mes cigala que tú. No 't dich que acostis la boca.

—No 'm vull aturar aqui que fa massa sol.

—Ay bo! que vols rebre?

Al últim l' Oriol fa lo que 'l cego li mana.

—Ah bribó! Es dir que t' han dat beguda y te l' has crospida.

—Oy que no!

—Jo 'u sento.

—Que teniu de sentir.

—Tinch bon nas....

—Jamay hi heu sentit.

—Com no?

—May, may, may y 'us ho faré veure.

Tot justament llavors passavan per vora d' una salzereda.

Quina 'n fa 'l bordegás. Se 'n va de dret á dret cap á un sálzer é hi encara en Pep, y quan lo té á dos pams del árbre li diu:

—Saltéu que aqui hi ha un marget.

En Pep salta y ¡pataplum! de nas al sálser.

—Malehit! Bribó! Pillastre! que me l' has de pagar!

Mes l' Oriol apreta á correr tot cridant:

—Ay! ay! no teniu tant bon nas? Si bon nas tinguesseu hauriau sentit l' olor de l' árbre.

A LA REYNA DE L' AMOR Y L' HERMOSURA.

(diada de la festa de Maig.)

La Primavera tota joyosa
Pel jardí escampa sos prehuats dons,
Sembla una fada de flors vestida,
Que tota alegre recorre el mon,
Y ab sa veu mágica arreu fa naixe
Per 'hont camina flors al entorn.

Una altre verge també molt bella,
També ab floretes guarnit lo front,
Cad' any ve ab ella y ab sa veu mágica
També fa naixe flors al entorn;
Y son mes gayes exes floretes,
Mes perfums tenen, mes bon color;
Son flors de l' ánima qu' el cor alegran,
O 'l cò enternexen ab triats mots,
Flors qu' en sas fulles gravats hi portan
Los noms de Pátria de Fé y d' Amor.
¿Quina es la Verge, l' hermosa fada,
Que flors tan belles ens du aquest jorn?
Reina li 'n dihuen de l' Hermosura,
Li 'n dihuen Reina del Gay Amor.

S' arpa puntejan los cent trovaires
Que gentils forman la sua cort,
Dantli á sa Reina la benvinguda,
Jolius li cantan dolses cansons,
Tan dolses troves l' anima encisan:
Semblen aquelles que 'ls trovadors,
Dintre d' el claustre de castell gótich,
Baix les finestres dels torreons,
A la filleta del Duch cantavan
Encativantli lo cor d' amor.
Semblen aquelles dolses balades,
Que dins les vinyes tallant girons,
L' estol d' ardides veremedores,
Alegrant l' aire, canta goijós.
Semblen les gloses ab que m' esposa
Sempre adormía mon fillet dols,
Aquelles cobles tan ben sentides
Que per tornada tenen petons,
Troves tan dolses l' ánima encisan:
Lo sagell portan de l' Aragó,
Contan los gestes de los braus Comptes,
De l' alt en Jachme Conqueridor;

Contan proheses d' etats finides,
Quan las naus nostres per tot lo mon
Nostres lleys duyen, de l' host vensuda
Tornantne sempre naus á remolch;
Parlan de nostres antichs usatjes,
Pintan l' arbreda de nostres monts,
Lo murmull cantan de los rius nostres,
De nostres aubes los resplandors.
L' ánima encisan troves tan dolses:
Son sublims cantichs al Creador,
Son veus planyivoles dels qui trobaren
En eixa terra sols amargors,
Son veus qu' ens parlan de l' altra vida
Que l' esperansa regan á dolls,
Son la sentida mistica esparsa,
Qu' encesa l' ánima fa á s' Aimador,
A Deu envía prechs de socors,
Son los que l' ánima per l' enuig fesa.
Son la postrera trista pregaria
Qu' el qui agonisa fa al Redemptor.
Troves tan dolces l' ánima encisan,
Y 'n nostra llengua cantades son,
Per ço tant plahuen á la Regina
De l' Hermosura y del Amor.

Jo só trovaire de l' Illa hermosa
Que n' es la perla de l' Aragó,
Jo no tench lira, més en mes venes
Sent que flameja foch ardorós;
Es que les troves qu' els joglars cantan,
Lo cor m' encisan, me tornen foll,
Es que deliro per l' hermosura
de la Regina del Gay Amor.
Jo so trovaire de l' Illa hermosa.
Que n' es la perla de l' Aragó,
La mar m' allunya dels antichs marbres,
Palau per ella tan delitós,
Jo á totes hores anyor ma reina,

Pero aqueix dia molt mes l' anyor.
Plauria 'm veure com la pus bella
Gentil s' atansa per mitx de tots,
Y mitx rientne, tota amorosa,
Llur escomesa fa als trovadors.
Ay! ¡qu' em plaurien les amoretes
Qu' aquells li diuen en llurs cansons!
¡Ones lleugeres, qu' á l' altre platje
fugiu empeses per l' ambat dols,
Duimen ab voltres, ó al menys portáumen
D' aquelles troves suau ramor!
Ay! qu' em plauria veure com Ella
Les flors traguentse que ornen son front,
D' el mitx de totes n' esculleix una,
La mes garrida, simbol d' amor,
Pera donarla *al qui fou digne*
De entr' els mes dignes dels seus cantors.
Veure com fentlos á 'ls seus trovaires
Una ulladeta d' inmens valor,
Als parteix grata brots d' englantines,
Brots de violes, y d' altres brots....
¡Ay grates ones si m' en portesen
Sols una fulla!.... no pot ser, no!
Fugiu lleugeres feisli à la reina
D' el meu carinyo l' espressió.
Mes no, aturáuvos, ones volgudes,
No es eixa reina la que jo ador;
La que jo estimo vera regina,
Es nostra llengua de l' avior;
La qu' els fills nostres tendrán als llabis,
La que parlaren nostres majors;
Anáu lleugeres, ones volgudes,
Besáu la platje de la regió
Hont viu la reina, l' hermosa fada,
La que fa naixe flors al entorn,
Anáu, portáuli fael missatje
De l' amor meua l' espressió,

Qu' ella n' es símbol de la Regina
De l' Hermosura y de l' Amor.

THOMÁS FORTEZA.

LO PEIX.

Tots los diumenges, Mestre Miquel, dona vint sous al seu Simonet, un bordegás que fa de manobra; y tots los dilluns com á pare prudent qu' es, li pregunta 'l que n' ha fet.

L' altre dilluns, Miquel digué á Simonet.

—Simonet, vina aquí! Qu' has fet dels teus vint sous?

—Pare, respongué, me 'n so anat á passejar per fora.

—Simonet, te pregunto qu' has fet dels teus vint sous?

—Pare, n' he manjat peix.

—Ah! peix! Has menjat vint sous de peix?

—Oh! no, també hi havia pa.

—Per quant n' hi havia de pa?

—Per quant hi havia de pa?... N' hi devia haver per uns dos sous, pare.

—Llavors tu t' has menjat per válua de divuit sous de peix?

—Pare, y que no s' hi conta 'l vì?

—Ah! vas beure vì! Y quant costava 'l vì, Simonet?

—Vuit sous, pare.

—Has menjat aixís, deu sous de peix?

—Jo 'us diré, també hi havia un poch de carn.

—Ah! hi havia carn! y quanta?

—Uns quatre sous. Ara dirèu que....

—Ara diré.... qu' has menjat per válua de sis sous de peix.

—Vaja, pare, que aixó ja 'm comensa á carregar! Malehit siga 'l diumenge.

—Déyam donchs, Simonet, qu' has menjat per válua de sis sons de peix?

—Es que també hi havia un xich d' escarola, un tros de formatje y unas quantas rosquillas, veus aquí.

—Y quant valia aixó, Simonet?

—Pare, n' hi devia haver uns sis sous.

—Y sis, son vint sous, que fan vint, los vint que 't dono: y 'l peix, gran pillastró?

—Y be! ja que tot ho voléu saber. Lo peix?.. lo peix... l' havia robat.

(*De l' Armana prouvençau.*)

LA GUERRA.

«—Portéume prop la llar, hont lo méu pobre Pare
m' ensenyava á esser digne de la Terra y del Cel!..
Donéume 'l bras, mareta!... ¡Encara no hi som mare?..
Sí, si; sa escalfor sento... Ja moriré content.»
Lo pobre cech los ulls perdé en l' horrible guerra:
plega primer los brassos y després los estén:
«—Germans germans, la sanch enmatzina la Terra!
Germans, la pau es dolsa misatgera del Cel!!

J. Riera.

Girona Octubre de 1870.

LA NIT DE S. JUAN.

Balada.

En una taula de márbre,
de una glorieta en lo mitx,
brillan als raigs de la lluna
tres gots d' aigüa; y vers allí
s' encaminan tres germanas
ab la fosca de la nit.
La gran, pubilla del pare;
la segona del padrí;
la Malvina com á xica

may ha estrenat cap vestit.
Per las dúas tot son rosas;
per Malvina tot es trist!
¡Nanch! ¡nanch! dotze batalladas
sonan en lo monèstir.
Qui pogués follet tornarse,
y en finestras y jardins
seguir á totas á esta hora
quan en lo got cristalli
la clara d' un óu hi tiran
per saber l' esdevenir!
Ja s' figuran veure tronos
naus, banderas, monestirs...
¡Totas veuhen lo que volen
creyent veúre lo de dins!
Tot tremolant vá Malvina
pels caminals del jardì:
pren un óu, mes al trencarlo
ressonan esquellerinchs
y ls' crits de: «¡núvia! ¡la núvia!,»
y tiran cohets, confits..
Fadristern n' era l' seu Jaume,
se casa y n' entra pubill.
Mira l' aigua y veu formada
una blanca creu lla dins;
un ¡ay! surt de la glorieta
y un cadavre queda alli.

Damaso Calvet.

FAULA.

Un candelero que un rector tenia
cremava una candela cada dia,
y jò, que ho contemplava,
aixó mateix, tot trist, considerava.

«Si 'l candelero queda y mor la vela,
val mes se candelero que candela.»
Axis, lector, si de felis vols serho,
no vullas may está' en lo candelero.

X.

BON COIXÍ.

Joseph era un bon jan. Travallava de fuster en un mas, y á la nit dormia á la portxada. Un dia va reparar que 'l cap li queya massa baix y per tíndrel mes alt á fi de que la sanch no se li pujés al cervell va agafar una olla de terra, que tenia lo cul foradat de tant de temps d' haver servit per test á un claveller, é hi va reposar la testa.

A se l' endemá tenia lo coll tot adolorit.

Joseph se va dir:

—Axó ja se que ho fa, axó es lo coixí qu' es massa dur. Lo que es á nit ja faré jo que siga tou.

¿Sabéu lo que va fer per estobarlo?

Va omplir l' olla de palla.

LA ALMOYNA DEL SOLDAT.

L' esglay al cor vos ho pregan,
volgáu férlashi mercé,
mares, las qui teniu fills,
á las qui 'l rey los hi pren.

Quatre jorns que 'ls amoixavan
ab amor tot primerench,
quatre jorns que ab cantarellas,
los adormian al bres.

Tantost en sos llabis tendres
guardan l' adalat segell,

tantost rodola en sas galtas
lo perfum del últim bes.

¡Ay! no la dalleu encara
la espiga que no es al temps!
bè prou n' hi haurá de congestas
que ajeurán son cap soberch.

Mares, las qui teniu fills,
volgau férlashi mercé,
l' esglay al cor vos ho pregan,
á las qui 'l rey los hi pren.

Ni us cal cridar per' la brega,
abans de hora, al jovencel,
que no está tant temps en vaga
lo batall de somatent.

Ni us cal afollar del áliga
lo niu que encara no es fret:
si afolléu lo pit de mare
mala sangró criareu.

Mala sort la de la terra
hont l' ascó roman desert;
mala arma la que nos deixa
per' péndrela quan vol Déu.

L' esglay al cor vos ho pregan
volgau férlashi mercé,
mares, las qui teniu fills,
á las qui 'l rey los hi pren.

Bé la pàtria catalana
n' ha llensat de greus gemechs;
bé 'ls aborrit los sèus fills
sempre que ha estat menester.

Y si li dol, soldejada,
sanch de Entensas y Rogers,
es per' millor rebajarne
sos Bruchs que son sos llorers.

Es per que terra de braus
sens rahó no 's deixondeix:
si aixada y talé 's rovellan
no hi cercáu pátria ni res.

Mares, las qui teniu fills,
volgáu férlashi mercé,
l' esglay al cor vos ho pregan,
á las qui 'l rey los hi pren.

Almoyna, senyors, almoyna,
y Dèu vos ho pague al cel,
que no es diner que deshonre
lo diner catalanesch.

Ab sas mares vos ho prega
la Ciutat dels Concellers;
tot un passat ple de gloria,
tot un coratjós present;

Lo crit de un avior que 'ls segles
fan cada jorn mès sencer,
l' esprit d' un poble que 's migra
per' volar á son orient.

L' esglay al cor vos ho pregan
volgau férlashi mercé,
mares, las qui teniu fills,
á las qui 'l rey los hi pren.

ADOLFO BLANCH.

May fa mal temps per tothom.

A Centellas son bonicas;
á San Quirse no 'u son tant;
á Bertí las morenetas
y á Riells la flor del ram.

¿Vols allargar la vida?
Menja per viure y no visques per menjar.

Fi.

CALENDARI CATALÁ

DEL ANY

1872,

ESCRIT PELS MES CONEGUTS ESCRIPTORS Y POÉTAS CATALANS, MALLORQUINS Y VALENCIANS,

COL-LECCIONAT Y PUBLICAT

PER

FRANCESCH PELAY BRIZ.

Any vuité de sa publicació.

BARCELONA:

ESTAMPA DE LO PORVENIR,

á càrrech de J. Medina, Tallers 51.

1872.

TAULA.

FIRAS, MERCATS Y FESTAS MAJORS.

FIRAS.

Jener. 1 Artés, Pons y La Bisbal. 6 Amer, Manlleu y Monclar. 7 Igualada. 14 San Hilari. 17 Borjas d' Urgell, Malgrat, Navata, Palamós, San Celoni, San Quirse de Besora y Santa Pau. 19 Besalú. 20 Arbucias, San Félix de Pallerols y San Pere de Torelló. 21 Castellterso l. 22 Espluga de Francolí y Taradell. 23 Cervera. 24 Sort y Corvera. 25 Terrellas y San Pol de Mar. *Moribles.* Segon diumenge, Tarrasa. Quart diumenge, Pla.

Febrer. 2 Claramunt, Centellas. Mataró. Molins de Rey, Calonge. San Llorens dels Piteus y Pobla de Claramunt. 8 Isona. 21 Figueras y Tortellá. 24 Crespiá. 25 Corvera y Santa Coloma de Farnés. *Moribles.* Primer diumenge, Balsareny y diumenge avans de Carnestoltas, Balaguer y Palafurgell. Diumenge de Carnestoltas, Viladrau. Primer diumenge de Quaresma, Solsona y San Martí Sasgayolas. Primer diumenge, dilluns y dimars de Cuaresma. Seo de Urgell. Dijous segon de Cuaresma, Berga Segon dissapte de Cuaresma, Cardona. Segon diumenge de Cuaresma, Salas y Capellades.

Mars. 3 Cardona y Santa Coloma de Farnes. 25 Alpons. *Moribles.* Se-

gon diumenge, Manresa. Tercer dissapte de Cuaresma, Calaf. Diumenge de Passió, Ripoll. Dimars de id. Bellpuig. Dilluns sant, Guisona.

Abril. 1 Mayals. 5 Calaf. 15 Lleida, Corsá, Pobla de Segur y Prades. 16, 17 y 18 Agramunt. 25 Castelló. Martorell. Selva y Verdú 27 Sellent. 28 San Sadurní de Noya. 28, 29 y 30 Piera. *Movibles.* Segon dia de Pasqua de Resurrecció, Palafurgell. Tercer dia de idem. Perelló y Ntra. Sra. del Miracle. Diumenge despres de Pasqua. Arenys de Munt y Tortosa. Dissapte següent, Calaf Tercer diumenge despres de Pascua, Tarragona. Tercer diumenge y següent dilluns, Sabadell. Primer diumenge, Vidreras.

Maig. 1 Hostalrich, Olot. Tarrasa, Tárrega, Perellada, San Feliu Saserra y Villafranca del Panadés. 3 Vilaller, Agramunt, Torredembarra, Figueras y Vich. 4 y 5 Vilaller. 8 Calella. 9, 10 y 11, Alcarraz. 11 y 12, Badalona 13 San Llorens dels Piteus. 14 Tremp. 15 Arbucias, Balaguer, Cardedeu, Palamós y Tortosa. 15 y 16 Molins de Rey y Tortellá, 25 Caldas de Malavella Malaró y Labisbal. 26 Palau Tordera y Granollers. 27 San Antonio de Vilamajor y Santa Coloma de Queralt. 28 Artias del Vall de Arán. 31 Molins de Rey, Copons y Arbucias. *Movibles.* Diumenge despres de Santa Creu, Tarrasa y Torredembarra. Dia de la Ascensió, Cambrils, Lleida, Manresa, San Cugat del Vallés y Torelló. Diumenge despres de la Ascensió. Alpens. Dijous. divendres y dissapte antes de Pascua de Pentecostés. Tarrasa. Diumenge de Pentecostés Folgarolas, Malaró y San Ginés de Vilasar Segon dia de Pascua, Molins de Rey, La Bisbal y Guisona. Tercer dia. Granollers y Mora de Ebro. Dimecres y dijous despres de Pentecostés, Palafurgell y Artias del Vall de Aran. Dissapte idem. Copons. Diumenge antes de Corpus, Arbucias. Dia de Córpus, Vilaller. El dia 20 Vidreras.

Juny. 2 Sort 11 Salardú. 13 Centellas, Santa Pau y San Celoni. 15 Calonge. 24 Pineda y Tremp. 29 La Bisbal, Tremp y Pons.

Juliol. 9 Arenys de Mar. 10 Santa Coloma de Queralt. 13 Calonge. 17 Malgrat. 19 Vilaseca 22 Massanet de la Selva. 25 Amposta, Reus, Torroella de Montgrí y San Salvador de Oló. *Movibles.* Segon diumenge del mes, Esparraguera. Tercer diumenge Vilaseca, Vidreras.

Agost. 1 Cervera y Prats de Rey. 2 Cervera, Mora de Ebro, Sellent y Manresa. 3 Cervera. Massanet de la Selva y Piera. 4 Tremp. 9 Olot. 10 Agramunt, Arbós, Castelló. Esplugra de Francolí, San Llorens Saball, Moyá y Riudoms. 15 Barbará. 16 Lleida y Caldes de Malavella. 17 Navata. 18 Bellpuig y Borjas de Urgell 24 Figueras, Prades, Ripoll, Solsona y Torroella de Montgrí. 27 Olesa de Monserrat. 28 Manlleu y Montblach. 29 Granollers, Igualada, Torres de Segre y Pineda. 30 y 31 Alcarraz. *Movibles.* Primer dissapte del mes, Prats de Rey y San Martí Sasgayolas. Primer diumenge, Sellent y Manresana. Segon dijous, La Bisbal. Quart diumenge, Martorell.

Septembre. 1 Alcarraz y La Bisbal. 2 Granollers. 5 Monistrol de Monserrat. 8 Balaguer, Calaf, San Cugat del Vallés, Viella y Villamur. 11 Isona. 14 Almenar. Cardedeu. La Granadella, Torroella de Montgrí, Tortosa. San Sadurní, Salardú, Perelada y Santa Coloma. 15 Viella. 16 Bagá. 21 Berga. 23 Cassá de la Selva 25 Malaró. 28 San Llorens dels Piteus. 29 Leida, Hostalrich. Sampedor. Corsá y Vich. *Movibles.* Primer diumenge, San Llorens Saball. Primer diumenge y dilluns, Badalona. Segon diumenge, Castelltersol. Tercer, Calella. Quart, Tortellá.

Octubre. 8 Viella. 10 Caldas de Mombuy. 12 Arbucias. 13 Esterri de Aneu. 14 Besalú y Ripoll. 15 Campdevanol, San Juan de las Abadesas, Vendrell, Ripoll y Verdú. 17 Hostalrich 18 Figueras, Olot, Tremp y Villafranca. 23 Tarrasa y Alcover. 25 Mora la Nova. 28 Cardona, Perelada, Pons y

Villafranca del Panadés. 29 Gerona y Turbia. *Movibles.* Primer diumenge despres de San Miquel, Tarrasa. Segon diumenge del mes, Alforja y Brafim. Tercer diumenge, Palafurgell. Quart diumenge, Tarrasa, La Bisbal y Manresa. Ultim diumenge, Altafulla y Plá de Cabra.

Novembre. 1 Vilaller, Mayals, San Feliu Saserra y Seo de Urgell. 2 Puigcerdá, Vilaller, Pobla de Lillet y Seo de Urgell 3 Guisona, Vilaller, Pobla de Lillet y Seo de Urgell. 4 Pobla de Lillet. 6 Olost. 8 Sort y Gandesa. 11 Amer, Cervera, Ullastrell y Solsona. 21 y 22 Banyolas. 25 Arbeca. Centellas y Pons. 27 Hostalrich. 30 Falset, Lallacuna, Manresa, Olot, Organyá, Puigcerdá, Torá, San Feliu de Torelló y Torroella de Montgrí. *Movibles.* Diumenge després de Tots Sants, Tortosa, Vilarrodona y Sellent. Segon diumenge, Gandesa, Arenys de Munt y San Quintí de Mediona.

Decembre. 1 San Feliu de Llobregat y Torroella de Montgrí. 4 Agramunt y Cardona. 6 Tarrasa. 8 Ager, Palafurgell, Cardedeu y Sarreal. 13 Arbós, Balaguer, Castelló, Hostalrich y Taradell. 21 Barcelona, Blanes, Cervera, Falset, Lleida, Montblanch, Olot, Villafranca, Tremp y Tarragona. 23 San Llorens Saball. 27 Pineda. *Movibles.* Primer diumenge, Sabadell y Viladrau.

MERCATS.

Lo dilluns de cada semmana: Agramunt, Lleida, Manresa, Olot, Reus, San Feliu de Llobregat, Tremp y San Martí Sasgayolas. Lo dimars: Arbós, Caldas de Mombuy, Cervera, Gerona, Montblanch, Seo de Urgell y Vich. Lo dimecres: Balaguer, Banyolas, San Celoni, Tarrasa. Torelló, Igualada y Valls. Lo dijous: Agramunt, Cardona, Figueras, Gerona, Granollers, Lleida, Manresa, San Sadurní de Noya, San Hipólit de Voltrega, Vilaller, Palafurgell y Mora de Ebro. Lo divendres: Cervera, Balaguer, La Bisbal, Olot, Seo de Urgell y Torá. Lo dissapte: Balaguer, Gerona, Sabadell. Valls, Vich, Igualada y Villafranca del Panadés. Lo diumenge: Artesa de Segre, Badalona, Capellades, Castellá, Esparraguera, Malgrat, Mollet, Moyá, Piera, Puigcerdá. Ripoll, Roda, Rubí, San Pere de Riudevitlles, San Quintí, Sarreal, San Cugat del Vallés, Tarrasa, Sentmanat, Tortellá, Calonge, Valls y Besalú. — MERCATS EXTRAORDINARIS. — 28 de juliol y 10 de Novembre, Calonge.

FESTAS MAJORS.

Jener. 8 Tarrasa. 17 Vilanova 20 Palafurgell. 22 Besalú. **Febrer**. 12 Sarriá. **Abril**. 26 Tortella. 29 y 30 San Ginés de Vilasar. **Maig**. 1 San Ginés de Vilasar. 14 Tremp. 21 San Boy. **Juny**. 5 Montblanch. 24 Vilasar. 29 Masnou. 30 Tarrasa. **Juliol** 1 Sabadell y Horta. 4. Vich. 9 Arenys de Mar. 20 Palafurgell. 22 Masquefa 24 Lloret. 25 Monistrol de Montserrat y Reus. 25 Vendrell. 27 Mataró. 30 Hortas de S. Bertran. **Agost**. 3, 4 y 5 S. Estéba Sasroviras, Tarrasa, S. Pere de Riudevitlles, Alella y S. Feliu de Torello. 6 S. Just Desvern. 7 Papiol y Biells del Fay. 10 S. Feliu de Llobregat. 15 Gracia, Badalona, Montmeló, Martorell, Corbera, Capellades, Bruch, Vallformosa, Cardedeu, Gelida, Cornellá, Tortella, Amer, Hospitalet, Vilaller y Manlleu. 23 Sitjes 24 Sans, Igualada y Vallbona. 25 S. Genís. 25 y 26 S. Genís de Vilassar 27 S. Vicens dels Horts. 28 Premiá. 29 San Juan Despí y Manresa. 30 Ripollet y Villafranca. **Septembre**. 2 Torá y Granollers. 5 Rubí. 7 Vilalecans. 8 S. Andreu de la Barca, Olot, Cadaqués, S. Adriá de Besós y Viladrau 9 Piera 13 Cornellá. 14 S. Sadurní. S. Gervasi y Horta. 17 Tiana 22 Santa Coloma de Farnes. 23 Tarragona y Calella. 26 Sellent. 29 Sarriá y Molins de Rey **Octubre**. 2 Hostafrancs. 10 Corts de Sarriá. 24 y 25 Banyolas. **Novembre** 9 Balaguer. 11 S. Celoni, Palafurgell y Tayá 21 S. Martí 23 S. Climent de Llobregat. 30 S. Andreu de Palomar. **Decembre**. 11 Berga. 27 Pineda.

JANER.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' allargan 1 h. 10 ms.

1 dill. Cap d' any.
2 dim. s. Macari.
3 dime. sta. Genoveva.
á las 10 y 8 m. de la n. plu. ven.
4 dij. s. Tito bisbe.
5 div. s. Telesfor.
6 dis. ✠ Los Reys.
7 diu. s. Ramon de P.
8 dill. s. Eladi mr.
9 dim. s. Juliá mr.
10 dime. s. Nicanor mr.
á las 3 y 7 m. de la t. Vts. frets.
11 dij. sta. Honorata.
12 div. s. Arcadi mr.
13 dis. s. Gumersindo.
14 diu. s. Hilari bisb.
15 dill. s. Pau her.
16 dim. s. Marcelo.
17 dime. s. Anton abat.
á las 12 y 11 m. del dia. Niev.
18 dij. sta Prisca.
19 div. s. Canut rey.
20 dis. s. Sebastia.
21 diu. sta. Agnés mr.
22 dill s. Vicens espa.
23 dim s. Anfòs.
24 dime. s. Timoteu.
25 dij. La c. de s. Pau.
á la 5 y 23 m. de la tarde. Gels.
26 div. sta. Paula.
27 dis. s. Joan Cris.
28 diu. Septuag. s. Juliá
29 dill. s. F.° de Sales.
30 dim. sta. Martina.
31 dime. s. Pere Nolasch

FEBRER.

Aquest mes té 29 dias.

Los dias s' allargan 1 hora 34 ms.

1 dij s. Ignaci bisbe.
2 div. ✠ La Candelera.
á las 10 y 19 m. del mati. Gelad.
3 dis. s. Blay.
4 diu s. Rembert.
5 dill sta. Agata.
6 dim. sta Dorotea.
7 dime. s. Ricart.
8 dij. s. Joan de Mata.
9 div. sta. Apolonia.
á las 2 y 1 m. del m. Pluj. ó ve.
10 dis. sta. Escolàstica.
11 diu. Los 7 s. de Maria.
12 dill. sta Eularia m.
13 dim. s. Benigne.
14 dime. s. Valentí. *Cda.*
15 dij. s. Fausti.
16 div. s. Honest.
á las 6 y 43 m. del mati. Frets.
17 dis. s. Rómul.
18 diu. s. Simeó.
19 dill. s. Mansuet.
20 dim. s. Nemesi, mr.
21 dime. s. Secundi
22 dij. La C. de s. Pere en Roma.
23 div. s. Pere Damiá.
24 dis. s. Modest.
á las 11 y 5 m. del mati. Gels.
25 diu. s. Mateu Ap.
26 dill. La Mare de Deu de Guadalupe.
27 dim. s. Leandre y s. Baldomero.
28 dime. s. Macari.
29 dij, s. Roman.

MARS.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' allargan 1 hora 43 ms.

1 div s. Rosendo.
2 dis. s. Simplici.
á las 7 37 m. de la nit. Vario.
3 diu. s. Celedoni.
4 dill. s. Casimiro.
5 dim. s. Gerasim.
6 dime. s Olaguer b.
7 dij. s. Tomás de A.
8 div. s. Joan de Deu.
9 dis. s. Paciá b.
á la 1 y 2 m. de la tde. Plujas.
10 diu. s. Meliton.
11 dill. s. Constanti.
12 dim. s. Gregori.
13 dime. s. Ramiro.
14 dij. sta. Matilde.
15 div. sta. Madrona.
16 dis. s. Heribert.
17 diu. s. Patrici.
á las 2 y 34 m. del mati. Borra.
18 dill. s. Grabiel.
19 dim. s Joseph.
20 dime. sta. Fotina S.
21 dij. s. Benet Abat.
22 div. Los Dolores M.
23 dis. Beato J. Oriol.
24 diu. s. Timolau. *Ram.*
25 dill. ✠ La Anuncia.
á la 1 y 52 m. del mati. B. t.
26 dim. s. Brauli.
27 dime. sta. Lidia.
28 dij. s. Sixt.
29 div. s. Eustasi.
30 dis. s. Joan Climach.
31 diu. *Resurrecció.*

ABRIL.

Aquest mes té 30 dias.

Los dias s' allargan 1 hora 10 ms.

1 dill. sta. Teodora.
☾ á las 2 y 40 m del matí. Trona.
2 dim. s. Franc. de P
3 dime. s. Benet de P.
4 dij. s. Isidoro.
5 div. s. Vicens Ferrer.
6 dis. s. Celestí.
7 diu. s. Epifani.
● á las 12 y 40 m. de la nit Vario.
8 dill. s Albert.
9 dim. sta. Casilla.
10 dime. s. Ezequiel.
11 dij. s. Lleó.
12 div. s. Víctor.
13 dis. s. Hermenegildo.
14 diu. s Telm.
15 dill. sta. Anastasia
☽ á las 10 y 20 m. de la n. B. T.
16 dim sta. Engracia.
17 dime. La B. M. de J.
18 dij. s. Eleuteri.
19 div. s. Hermogenes.
20 dis sta. Agnés de M P.
21 diu. Pa de s. Joseph
22 dill. s. Soter.
23 dim. s. *Jordi* p. de C.
○ á la 1 y 46 m. de la t. Plujas.
24 dime. s. Fidel.
25 dij. s. Marc h evang.
26 div. s. Cleto.
27 dis. s. Pere Armeng
28 diu. s. Vidal mr.
29 dill. s. Pere mr.
30 dim. s. Pelegrí conf.
☾ á las 3 y 30 m. de la n. Borr.

MAIG.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' allargan 1 hora 10 ms.

1 dime. s. Felip y s. J
2 dij. s. Atanasi
3 div. sta. Creu.
4 dis. sta. Mónica.
5 diu. s. Pio V.
6 dill. s. J. A. p. lat.
7 dim. s. Estanislao.
● á la 1 y 27 m. de la t. Vario.
8 dime. La A. de s. M.
9 dij. ✠ LA ASENCIÓ.
10 div. s. Antoni.
11 dis. s. Eudalt.
12 diu s. Pancràs.
13 dill. s. Pere Regalat.
14 dim. s. Bonifàs.
15 dime. s. Isidro llaur.
☽ á las 4 y 44 m. de la t. V. fo.
16 dij. s. Joan Nep.
17 div s. Pasqual Bail.
18 dis. sta. Claudia.
19 diu. PASQUA DE P.
20 dill. s. Baldiri.
21 dim. s. Secundi
22 dime. sta. Julia.
○ á las 11 y 17 m. de la n. N. y t
23 dij. s. Basileu
24 div. sta. Afra.
25 dis. s. Gregori VII.
26 diu. La Trinitat.
27 dill. Lo V Beda.
28 dim. s. Just.
29 dime. sta. Teodosia.
☾ á las 2 y 21 m. de la t. Vario.
30 dij. ✠ CORPUS.
31 div. sta. Petronilla.

JUNY.

Aquest mes té 30 dias

Los dias s' allargan fins al 21, 27 ms.

1 dis. s. Fortunat.
2 diu. s. Erasme.
3 dill. sta. Clotilde.
4 dim s. Francisco Caracciolo.
5 dime. s. Sanxo
6 dij. sta. Càndida.
● á las 3 y 32 m. del m. B. T.
7 div. Lo Sagrat Cor de Jesus.
8 dis. s. Salustiá.
9 diu. s. Prim.
10 dill. sta. Margarida
11 dim. s. Bernabé.
12 dime. s. Onofre.
13 dij. s. Antoni.
14 div. s. Basili.
☽ á las 7 y 2 m. de la m. Calor
15 dis. s. Modest.
16 diu. s. Fco. de Regis
17 dill. s. Manel.
18 dim. s. Marceliá.
19 dime. s. Gervasi.
20 dij. s Silveri.
21 div. Lluis Gonzaga.
○ á las 7 y 6 m. del matí. Borras.
22 dis. s. Pauli.
23 diu. sta. Agripina.
24 dill. s. Joan.
25 dim. s. Guillem.
26 dime. s. Pau mr.
27 dij s. Ladislau.
☾ á las 5 y 36 m. de la n. Vario
28 div. s. Lleó papa.
29 dis. ✠ s Pere y s. P.
30 diu s. Marcial.

JULIOL.

Aquest mes té 31 días.

Los dias s' escursan 1 hora.

1 dill. sta. Leonor.
2 dim. La Visitació.
3 dime. s. Trifó.
4 dij. s. Laureano.
5 div. s. Miq. del s.

á las 6 y 34 m. de t. Calor.

6 dis. s. Isaías.
7 diu. s. Fermí.
8 dill. sta. Isabel R.
9 dim. s. Zenon.
10 dime. s. Cristofol.
11 dij. s. Abundi Pb.
12 div. s. Félix.
13 dis. s. Anactet.

á las 7 y 57 m. t. Tronadas.

14 diu. s. Bonaventura
15 dill. s. Enrich.
16 dim. M. D del Car.
17 dime. s. Aleix.
18 dij. s. Frederich.
19 div. s. Vicens de P.
20 dis. s. Elias.

á las 2 y 2 m. m. de la t. Vents.

21 diu. s. Pràxedes.
22 dill. sta. Maria Mag.
23 dim. s. Libori.
24 dime sta. Cristina.
25 dij. ✠ S. Jaume.
26 div. sta. Ana.
27 dis s. Pantaleó.

á las 7 y 27 m. del m. Calor.

28 diu. s. Nassari.
29 dill. sta. Marta.
30 dim. s. Nen y Non.
31 dime. s. Ignaci de L.

AGOST.

Aquets mes té 31 di. s.

Los dias s' escursan 1 hora 36 ms.

1 dij. s. Pere advocat.
2 div. M. D. dels An
3 dis. La I de s. Este
4 diu. s. Domingo.

á las 9 y 54 m. del mati. B.

5 dill. M. D. de las N.
6 dim. s. Just y Past.
7 dime. s. Gayetà.
8 dij. s. Ciriach.
9 div. s. Roman soldat
10 dis. s. Llorens.
11 diu. sta. Filomena.
12 dill sta. Clara.

á las 6 y 1 m. del mati. Bon t.

13 dim. s Hipolit.
14 dime. s. Eusebi.
15 dij. ✠ La Asunció.
16 div. s. Roch.
17 dis. s. Lliberal.
18 diu. s. Joaquim

á las 9 y 2 m. de la nit. Calor.

19 dill. s. Mariano.
20 dim. s. Bernat.
21 dime. sta. Joana F.ª
22 dij. s. Sinforià.
23 div. s. Felip Benicio.
24 dis. s. Bartomeu.
25 diu. s. Genis.

á las 8 y 44 m. de la nit. Vario.

26 dill. s. Ceferino.
27 dim. s. Joseph de C.
28 dime. s. Agustí.
29 dij. sta Sabina.
30 div. sta. Rosa de L.
31 dis. s. Ramon N.

SEPTEMBRE.

Aquest mes té 30 días.

Los dias s' escursan 1 hora 46 ms.

1 diu. s. Llop.
2 dill. s. Antoli.
3 dim. s. Nonilo.

á la 1 y 2 m. del m. Pedrega.

4 dime. sta. Rosalia.
5 dij. sta. Obdulia.
6 div. s. Fost mr.
7 dis. sta. Regina
8 diu. ✠ Lo naixement de la Mare de Deu.
9 dill. s. Gregori
10 dim. sta. Pulqueria.

á las 2 y 12 m. de la t. Vario.

11 dime. s. Jascinto.
12 dij. s. Leonci.
13 div. s. Eulogi.
14 dis. s General.
15 diu. L. d. de Maria.
16 dill. s Corneli.
17 dim. s. Pere Arbues

á las 5 y 13 m. del m. P. ó v.

18 dime. s. Farriol.
19 dij. s. Genaro.
20 div. s. Eustaqui.
21 dis. s. Mateu evang.
22 diu. s. Maurici.
23 dill. sta. Tecla.
24 dim. ✠ M. D. de M.

á la 1 y 30 m. de la t. Plujas.

25 dime. M.ª D. del S.
26 dij. sta. Justina.
27 div. s. Cosme y D.
28 dis. s. Wenceslau.
29 diu. La D. S. M. Ar.
30 dill. s. Geroni.

OCTUBRE.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' escursan 1 hora 48 ms.

1 dim. s. Remí.
2 dimc. L. Angel.

á las 3 y 39 m. de la t. B. T.

3 dij. s. Gerart.
4 div. s. Francesch.
5 dis. s. Placit.
6 diu. M D. del Roser
7 dill. s. August.
8 dim. sta. Brígida.
9 dime. s. Denis.

á las 9 y 12 m. de la n. P. y tro.

10 dij. s. Fr.º de Borja.
11 div. s. Nicasi
12 dis. M. D. del Pilar.
13 diu. s. Eduart.
14 dill. s. Calixt.
15 dim. sta. Teresa.
16 dimc. s. Galo.

á las 3 y 43 m. de la t. Vario.

17 dij sta. Eduvigis.
18 div. s. Lluch ev.
19 dis. s. Pere de Alca.
20 diu. sta. Irene.
21 dill. sta. Ursula.
22 dim. sta. Maria. S.
23 dime. s. Pere Pasqual
24 dij. s. Rafel.

á las 9 y 2 m. del m. Vents y fr.

25 div. s. Crispi.
26 dis. s. Evarist.
27 diu. sta. Cristela.
28 dill. s. Simó y Judas.
29 dim. s. Narcís.
30 dime. s. Claudi.
31 dij s. Quintí.

NOVEMBRE.

Aquest mes té 30 dias.

Los dias s' escursan 1 hora 16 ms.

1 div. ✠ TOTS SANTS.

á las 5 y 37 m. del matí. Borr.

2 dis. Los morts.
3 diu. s. Armengol.
4 dill. s. Carles Borr.
5 dim. s. Sacarias.
6 dimc. s. Sever bisbe.
7 dij. s. Florenci.
8 div. Los 4 m. corona.

á las 4 del matí. Vario.

9 dis. s. Teodor.
10 diu. Lo P de M. D.
11 dill. s. Mena.
12 dim. s. Martí.
13 dime. s. Estanislau
14 dij. s. Serapi.
15 div. s. Eugeni.

á las 5 y 17 m. del matí. Vents.

16 dis. s. Elpidi.
17 diu. sta. Gertrudis.
18 dill. s. Maxim
19 dim. sta. Isabel R.
20 dimc. s. Felix de V.
21 dij. La Presentació
22 div. sta. Cecilia.
23 dis. s. Climent.

á las 5 y 54 m. del m. Pl. y fr.

24 diu. sta. Flora.
25 dill. sta. Catarina.
26 dim s. Conrat.
27 dimc. s. Primitiu.
28 dij. s Gregori III.
29 div. s Saturní.
30 dis s. Andreu.

á las 6 y 43 m. de la nit. Bont.

DECEMBRE.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' escursan 10 m. fins al dia 22.

1 diu. s. Eloy.
2 dill. sta. Bibiana
3 dim s. F.º Xavier.
4 dimc. sta. Barbara.
5 dij. s. Sabas.
6 div. s. Nicolau de B.
7 dis. s. Ambrós.

á las 11 y 15 m. del m. Frets.

8 diu. ✠ La Puríssima
9 dill. sta. Leocadia.
10 dim. M. D. Loreto.
11 dime. s. Damàs.
12 dij. s. Sinesi.
13 div. sta. Llucia.
14 dis. s. Pompey.

á las 9 y 53 de la nit. Vents.

15 diu. s. Eusebi.
16 dill. sta. Adelaida
17 dim. s. Llatzer.
18 dime. M. D. de la O.
19 dij s. Nemesi.
20 div. s D.º de Silos.
21 dis. s Tomas.
22 diu. s. Senon.
23 dill. sta Victoria.

á las 2 y 20 m. del m. Vario

24 dim. s. Delfí.
25 dimc. ✠ NADAL.
26 dij. s. Esteve.
27 div. s. Joan evang.
28 dis. Los Ignocents.
29 diu. s. Tomás C.
30 dill. La T de s. Jau.
31 *á las 6 y 45 m. del m. Plujas.*

dim. s. Silvestre y sta. Coloma.

BONS RECORTS.

I.

Ab vera joya comensem avuy la nostra anyal revista; pus se ha fet molt, y quelcom de bó. Sols nos ocupará lo mes notable de qu' hem hagut esment, pus, si voliam parlar de tot lo que s' es publicat en catalá, feyna tindriam.

Uns quants joves ja coneguts, publican un periódich de literatura, ciencias y arts, titolat *La Renaixensa*, en lo quin han surtit documents antichs de molta válua, travalls en prosa y vers molt apreciables y fins algunas pessas de música ab lo intent de dar una empenta á la escola lirica catalana; per lo que 'l creyem molt digne de la bona acullida que ha tingut.

Un estudiant de teología també ha publicat á Vich un *Nou Fra Anselm.*

A Barcelona han eixit *Lo Rondallayre*, d' En F. Maspons; lo terç volum de las *Cansons de la terra* y lo *Llibre dels noys*, de En F. P. Briz; *Un Pomet de margaridoyas*, del malaguanyat En Miquel Pujol; 'l volúm dels *Jochs florals*; *Barcelona á vista de corp.* St. Magi de la Brufaganya, melodrama religiós per R. Grifell; *Sant Llorens del munt: son passat, son present y venider*, per lo R. Dr. D. Anton Vergés y Mirassó, Prebere; *La Venjança del martre*, drama religiós en tres actes y *Las Mitjdiadas del mes de Maig*, per en Francesch Butinyá, Prebere, catedratich de teología en lo seminari de Salamanca.

També sabem qu' En Fraderich Soler vol publicar sos *lliris d' ayga;* y fins á la Habana sortirá un volúm de poesías catalanas.

——

Del teatre no 'n parlem, pus fora un may acabar, si parlar volguessem de tot lo que s' es fet: mes se faria encara, sino fos l' exclusivisme d' alguns que han tingut l' habilitat de ficarse en los teatres, convertintse en mercaders del temple del art.

Encar que nosaltres, grat sia á Dèu, estem ben allunyats de las miserias de la política que corre avuy dia, no podem menys d' alegrarnos de tot lo que 's fassa ó diga en be de nostra dolsa Catalunya; axís donem grans mercés al deputat senyor Sicars per lo que diguè en favor de nostras *Constitucions* y de nostra llenga en las Corts de Madrit.

Y axó 'ns recorda qu' en un periódich de dita vila havem vist algunas traduccions d' un poeta catalá. Molt nos plau que allá conegan lo bo que tenim á casa; mes nos dol que no 's pose mes esment en lo que 's fá, pus la mala interpretació del traductor pot fer no gayre be al poeta. Ademès lo traduhir sempre d' un mateix, podia fer creure que aquell es lo que mes val y que no n' hi ha d' altres, quan per sort son molts los que figuran en primera ratlla á Catalunya, Mallorca y Valencia.

II.

Los *Jochs florals* d' enguany, lluits com sempre y cada dia mes, en termes de no cabrehi tota la concurrencia ab tot y ser prou gran la sala de la Llotja y sas galerias.

Comensá la festa ab lo discurs del Sr. President N' Estanislau Reynals, que fou ben aplaudit, al quin va seguir la memoria del segretari En Joan Montserrat, que també va mereixe picaments de mans. Obert lo plech que duya 'l nom del que merescut havia la flor natural, va saberse qu' era En Francesch Pelay Briz, qui va aixecarse y aná á ferne present á la Sra. N' Antonia Sacanella, esposa del mestre N' Adolph Blanch. Ara veusaqui los títols de totas las composicions premiadas:

Flor natural: «*La Cançó de mestre Jan*» de F. P. Briz.—*Primer accéssit:* «*Sospirs*» d' En R. Picó.—*Segon accéssit:* «*La Rondalla dels tres hostes*» d' En B. Ferrá.—*Englantina d' or:* «*Lo Sometent*» d' En J. Collell.—*Primer accéssit:* «*Al temps vell*» d' En A. Camps.—*Segon accéssit:* «*La mort del Laletá*» d' En F. Soler.—*Viola d' or y d' argent:* «*La llegenda de St. Sagimon*» d' En T. Forteza.—*Primer accéssit:* «*De la terra al Cel*» d' En J. Martí.—*Segon accéssit:* «*Inmortalitat y grandesa*» d' En A. de Pagés.—*Premi de la Deputació de Mallorca:* «*Lo Compte d' Ampu-*

rias» d' En T. Forteza.—*Primer accésit: «N' Ali de la Palomera»* d' En P. d' A. Penya.—*Segon accéssit: «Romanç de la conquesta de Maylorca »* d' En M. Obradors.—*Premi dels aymadors de la llenga: «La Cova d' Artá»* d' En J. Martí.—*Primer accéssit: « A Soller »* d' En J. Tarongi.—*Segon accéssit: « A la Llotja de Palma»* del mateix.

Haventse donat las joyas, fou nomenat mestre en Gay saber En Jaume Collell, per haver guanyat los tres premis ordinaris.

Nos oblidavam de dir que, avans de comensar la festa, lo Sr. Gobernador civil de Barcelona rebé un telégrama de Madrit fent gracia als poetas que haguessen guanyat premi ordinari en lo certámen, de la creu de Cárles terç. A l' hora qu' escrivim aquestas ratllas, sabem que, dels quatre agraciats, los tres no l' han volguda.

MORTS.

L' any passat, quan ja era estampada la major part del *Calendari*, varem saber la mort d' un altre conreador de nostra llenga. En Francisco Camprodon finá lluny de sa terra en l' illa de Cuba, deixant algunas comedias y poesías catalanas. Llástima que sos mes aplaudits travalls no sian tots en nostra llenga, pus n' haurian valgut mes son nom y sa terra. Ab tot, alguna cosa feu, y Déu li pach.

L' INDIOTERA.

Joveneta indiotera
de las faldillas moradas,
del jiponet de merino,
de la espardenyeta blanca;

Tú de la mánega curta,
tú del devantal de sarja,
dels rossos cabells enrera
y del monyo de castanya;

Tú que 'ls indiots pasturas
á l' ombra d' un pi sentada,
cüllint los punts d' una mitja
mentres alegroya cantas.

De bón grat jo m' tornaría
l' ayret que besant ta cara,
no 't dexa del riu á l' horta,
ni del más fins á las baumas.

Jo 't diria bona pila
de. cosas que no saps ara,
si de la font de la teula
no té las ha ditas l' aigua.

Fariat veure las rosas
de tas morenetas galtas,
de tos ulls blaus en las ninas
lo mirall de la teva ánima.

Faria que endevinesses
lo cel que ab sos brassos tanca
la creu que 'n ton coll sorolla
d' un prim cordonet passada.

Y si tú no 't defujisses
dugas voltas d' escoltarme,
si carinyosa com sempre
me sonriguesses encara,

Las sedas negras que portas
de tas orellas penjadas,
de bon grat jo tornaria
en superbas arracadas.

Y per ferte indiotera,
la mastresseta de casa,

lo cor que ab los ulls ja 'm robas,
al temple vindria á darte.

F. UBACH Y VINYETA.

POSTA.

Eran dos lladres.

Los dos varen fer una posta sobre qui robaria ab mes trassa. Ixen fora l' hostal hont erán y se 'n van carretera amunt.

Vora del camí ral hi veuhen un arbret y en una de sas brancas un niu d' aucells. La femella covava. Diu l' un á l' altre:

—Veus aquell niu?

—Sí.

—La femella hi es, pus veurás com li trech los ous de sota sens que se n' adoni.

Lo dit fet; s' acosta y plam, plam li pren tots los ous un derrera á l' altre. Mentres los anava trayent de un á un se 'ls ficava á la butxaca. Quan no n' hi quedá cap tot content se gira de cara al company y li diu:

—Ja ho veus, la femella encara cova y aquí tens los ous.

Y fica ma á la butxaca.

—¡Rehira! esclama, ¿hont son? Jo 'ls hi havia ficat... ne só ben segur.

Y comensa á buscar.

L' altre tot rient y allargantlhi una de sas mans ab los ous del aucell diu:

—No t' cansis cercantlos, li respon, aquí 'ls tens.

Y es que 'ls hi havia tret de la butxaca sense que l' altre se n' adonés.

Lo primer 's doná per guanyat y perdé la posta.

MAL D' AMOR.

(BALADA.)

......¡ Amor !
Joya del cor que suspira !
(Joglar de Maylorcha.)

Consirosa está la nina,
Son mirar n' es trist y dols,
De sa cara abans riallera
N' es mustig are l' color.
¿Será l' mal de la nineta
Mal d' amor?

Ja no juga ab sas amigas,
Pé l' jardí ab ellas no corr',
De las flors puras com ella
Sols li plau lo grat olor.
¿Será l' mal de la nineta
Mal d' amor?

Ella parla tota sola,
Par que tenga ocult dolor,
Y suspira, y de la lluna
Plauli la blanca claror.
¿Será l' mal de la nineta
Mal d' amor?

Y diu:—¡ Mon bé, vina y torna
Alegría ma tristor;
Del día que t' en anares
Ab ansia 'sper ton retorn !—
¿Será l' mal de la nineta
Mal d' amor?

Y de fit en fit se mira
Lo cèl blau que n' es hermós;

Y allavors la veu d' un ángel,
Dolsa y pura, par qu' escolt.
¿Será l' mal de la nineta
Mal d' amor?

Ay ! que d' aquesta manera
Dias ne passan bén molts,
Y á la pobreta malalta
No la curan metjes, no.
¿Será l' mal de la nineta
Mal d' amor?

Mes, una veu coneguda
Respon á n' el séu clamor;
Ella riu... son còr batega,
Li batega d' emoció.
¿Será l' mal de la nineta
Mal d' amor?

Baix de la seua finestra
N' han cantada una cansó...
¡Ab aquin goix que l' escolta!
¡Bé coneix al cantador!
La nina ja no 's malalta,
Que l' seu mal n' era de amor.

Novembre—1870

MATEU OBRADOR BENNASSAR.

ANAR PER LLANA Y...

Anant un comissionista y un bisbe de viatge en un mateix cotxo y volentse 'l comissionista burlarse del bisbe, li va preguntar:

—Me diria V. S. en que se sembla un burro á un bisbe?

Lo bisbe li va respondre:

—No 'u se.

—Jo li diré donchs, va dir lo comissionista; se semblan en que 'l bisbe du una creu al davant y 'l burro la du al darrera.

Lo bisbe llavoras callá; mes un xich despres preguntá al comissionista:

—Me sabria ara dir vosté, en qué 's diferencia un comissionista de un burro?

Lo comissionista després de molt rumiar, diu:

—No hi veig diferencia.

—Pus jo tampoch.

LA NINA DEL VALLÉS.

Prop d' una font deserta
Cerclada de xiprés,
¡Tot lo sant jorn plorava,
La Nina del Vallés!

¿Qué foren del jorns de ditxa?
¡Cóm lo vent se 'ls ha n' endut!
¡Cóm les meues esperançes,
Ab tu jo les he perdut!

—

Mes trenes negres crespades
S' ablanan del coll avall;
Vetx ¡oh font! mes galtes rojes,
Ben grogues, dins ton mirall.

—

Qui vejés mos ulls vidrosos,
¡Tant seréns com los tenia!
¡Quí 'm vejés folla al matí
Folla á la nit.., ¡tot lo dia!

—

Y tot per l' amor que 't tinch,
¡Per portarlo voluntat!
¡Ay Dèu! sino puch se teua,
¿Per qué m' ets enemorat!—

Aixis, trista, parlava,
La Nina del Vallés,
Prop de la font deserta,
A l' ombra dels xiprés.

—

Un jorn ¡ay! la trobaren,
Los ulls guaytant al cel,
Morats los sèus bèlls llavis,
Los sèus llavis de mel.

—

Enredarits los membres,
Les mans demunt del cor,
En cada galta groga,
Una rosa d' olor.

—

La mantellina blanca,
Estesa á son entorn,
Sa cabellera negra,
Garnalda n' es d' adorn,

—

¡Ay si l' haguesseu vista,
Feya molta tristor.....!
La font mormola sempre
Que va morir d' amor!

Barcelona 1.er *de septembre de* 1867.

JOSEPH DE PALAU Y HUGUET.

DISTINGO.

Veuse aqui que en un Seminari hi havia exámens y entre 'ls jutges s' hi trobava lo senyor Bisbe que acabava d' arribar feya poch, pera presidirlos.

Lo senyor Bisbe aixis que va veure entrar al primer escolar, digué al del seu costat.

—Que tal, es xicot de pro?

—Ho es, S. I.; sols te un defecte.

—Quin?

—Lo de posar *distingos* per tot arreu. Ja pot preguntarli lo que vulga.

—Pus déixinlo per mí, va respondre lo senyor Bisbe, á veure si n' hi podrá posar cap á la pregunta que li faré.

Y preguntá lo senyor Bisbe al escolar:

—Senyor escolar, se pot batejar ab brou de l' olla?

—*Distingo*, respon l' escolar.

—*Distingo*, repeteix lo Bisbe, y que es lo que ha de distingir?

L' escolar sériament respont:

—Ab lo brou de l' olla de S. I. no 's pot batejar; mes ab lo de la olla que 'ns donan al seminari, si 's pot batejar.

LA FESTA MAJOR.

Fadrinets d' aqueix meu poble
de San Pere ja ve 'l jorn,
preparéune la escopeta
per galejá al San patró,
no n' hi planyéu la polvóra
qu' aixó á l' any no es mes que un cop
y aquest soroll ne ressona
de las ninas dins del cor.
Donzelletas del meu poble
guarniune los vostres flochs,
preparéune vostres galas
que 'n ve la festa major;
repleguéu bon munt de llenya
pera fer lo foch mes gros,
feu que be 'n amunt s' enlayrhi
porque 's vegi de per tot.
¡Ay ninetas, jo com valtres
antany vaig lluir mos flochs,
vaig fe un foch que fins als núvols

aixecava sos flams roigs,
á saltarlo no gosava
cap minyó dels alentorns,
de foguera com aquella
no n' hi ha hagut de milló enlloch.
Mon amor va apariarla
en lo peu de mon balcó
va cremari farigola,
romanins y bervelló
perqué ne servés ma cambra
un perfum ben agradós,
vam ballarhi la sardana
sentint de prop s' escalfor,
ell duya la jupa nova,
jo vaig estrenar jipó,
de cireras qu' ell va darme
arrecadas duya jo,
y al cap l' hermosa flor blava
que 'm va dur de Vallderros;
mes enguany tot me fa pena,
mes enguany no 'n sento goig,
lo repich de toch de festa
á mi 'm sembla toch de morts,
las sardanas m' entristeixen
y 'm fan apuntar lo plor.
L' altre anyada se hi trobava
mon aymat encisador,
ara 'l pobre es á la guerra
y s' anyora 'l meu trist cor.

MARIA DE BELL-LLOCH.

UNA HISTORIA DE DOL.

La historia es llarga y l' espay de que puch disposar en aquest Calendari es molt curt perque hi cápiga tota sancera; ab tot, vos la dirè ab pocas paraulas.

—

Molts serán los que havent anat á S. Miguel del Fay, no se

haurán adonat de un poblet que hi ha mitjhora avans de arribarhi: vuy parlarvos del poblet de Sant Vicens de Riells. Lo poble es molt escampat; empero al voltant del campanar octavat de l' esglesia si hi apilotan onze ó dotze casas totas veritables casas de pessebre: ellas son las que constitueixen la plassa y 'l vertader poble hont un pou ab torn dona l' abast d' aiga á tots los que hi viuhen. Los singles l' abrigan de la tramontana, la riera de S. Miquel y el torrent de Vallderros li amaran los horts y 'ls boschs de pins y plantadas d' oliveras li verdejan tots los voltants, fentlo un indret dels mes sols y al ensemps del mes agradosos. S. Feliu blanqueja amunt á sa ma esquerra y la ubaga de 'n Camps puntejant á l' enfront del pich de cal Viléu clouhen son terme, deixant sols lo pas just al pedregòs jas de la riera de S. Miquel que, quan plena baixa, tanca lo so la comunicació que junta lo plá de Bigas ab las hortas de Riells. En sos boschs hi trobareu tota sort d' aucells des del tayaret, al duch, y de flors demaneu que jo 'us puch assegurar que no n' hi ha de mes bellas en cap part del mon. Donchs be, aqui y á l' any quaranta succehi lo qu' are 'us dirè.

En un dels molins de vora de la riera. lo que te al damunt lo single del Parer, s' hi estava un jove molinayre que de tota sa familia Deu no li 'n havia deixat mes que un germá que feya de guarda bosch. Lo moliner se deya Angel, l' altre se nomenava Mateu. L' Angel tenia vint anys, lo Mateu no hi arribava. Feynejant, feynejant lo moliner s' era fet un bon nom en la vila, sent estimat de tots tant com n' era aburrit son germá Matheu per lo seu mal viure.

Algú deya que l' Angel s' entenia ab la Scinta filla de un honrat pagés vehi de la plassa y germana de 'n Fidel, un beneyt del qui son pare res ne podia fer y al qui sovint solian esdevenir rauixas que donavan que parlar als vehins. Lo que's lo del festeix era cert y 'l pare de la Scinta, nomenat Roch, molt alegrat n' estava; Scinta era pubilla y cal dirvos que 'n Mateu també l' estimava coralment. Mes com que res n' havia dit á ningú sino á la Scinta, y com aquesta tot donantli carbassa s' era guardat lo segret, ningú ni 'l mateix Angel ne savia gota. D' un dia al altre devian prometres' ab aquest darrer y ja la noya comensava á cusir roba blanca, fent ab això enrahonar á sas companyas.

Aixis estavan las cosas quan arribá al poble la nova de la quinta, avansantla d' un any. L' Angel hi entrava de ple. Sortejat que fou, caigué soldat. No tenint per deslliurarsen' y no volent qu' en Roch tragués la cara per ell, cosa que volian fer, resolguè pendre ab resignació la mala sort y se 'n aconsolá.

¿Que 'n trauré de dirvos que á casa la Scinta tot eran plors? Ja 'us ho podéu figurar. Cada cop qu' ell hi anava se sentian las mateixas esclamacions; cada cop que 'n sortia portava als ulls la marca d' una emoció viva.

¿Y son germá Mateu que hi deya?
Son germá Mateu guardava 'ls boschs, fumava, bevia y fins reya sovint quan se parlava de la quinta. Es que en Mateu estava gelòs de son germá.
Alguns vehins tractaren de millorar sa sort, y vullas que no li feren consentir en fer una capta per ell en tot lo poble. Seguiren la Vall-blanca, Vall-de-Ros, cal Vileu, Regassol, Margarit, tot, y quan tornavan los dos que la feyan, al ser al rieral trobárentse soptats per un home enmascarat que 'ls robá quan duyan. Malaguanyat travall de replegarho. ¡Oh y que prou hi eran dos centas lliuras! Dos centas lliuras y las que hi volia afegir en Roch d' amagat y las qu' ell tenia haurian fet las siscentas rodonas! No hi haguè remey.
Una tarda vinguè la corresponenta partida de tropa y 'l pobre Angel, despres de dir «Adeu» á la seua Scinta, avall, avall cap á Bigas feu lo seu trist camí.
May havia gastat en Mateu tan bon humor com aquell dia. Tant, que quan l' Angel borejava las barbotas, va trobarlo y des de un marge ahont s' hi estava plantat, tot rient li diguè:
—Vaja, vaja, esprimotxat, vuyt anys passan de correguda.
L' Angel no li va respondre.
—No 'm vols dir res? Millor per mí que no t' hauré de planye! Y girá l' espatlla tot rient y murmurant:
—Potser si que 's pensava ser un rellotge de sol que may se toca.
L' Angel se girá al oure la riallada, y per resposta aquestas solas paraulas va dirli.
—Deu fassi que aquesta rialla no la sentis tú avans de la hora de ta mort.
Mateu girá lo cap, y despres de mirarsel un bon xich, arronsá l' espatlla y cap á Riells falta gent.
Veuse aquí que quinze dias despres, una nit ¡feya una fosca! pam, pam, trucan á la porta de cal Roch. Lo pobre qu' estava tot atribulat de resultas de una forta multa que lo gobern li havia posat per amagador de carlins ¡ell tan lliberal! baixa á obrir la porta.
—Qui ha?
—Obrin.
—Valgam la Verge!
Obra la porta, una ventada li apaga 'l llum de cuyna, mes á las foscas hi tot va acabar de regoneixe al qui per la veu ja havia conegut.
—Scinta! Scinta! cridá de cop en Roch.
—Per Deu, no cridéu tant; lo qui acabava d' arribar li va dir.
Mes lo pobre Roch, de re 'l sentia y novament á Scinta y á Fidel cridava. Scinta baixá de las cambras ab un llum á la má.

—Que hi ha pare !

—Ja 'l tenim ! Ja no plorarás mes !

Los últims esglahons se pot dir que la Scinta 'ls va saltar per donar una forta abrassada al hoste. Era 'l seu Angel. L' Angel del seu cor !

Mes ay! que l' Angel era desertor y llavoras lo desertar so pagava ab la sanch de las venas.

—Com ningú 'n te de fer res, fugirem lluny, ben lluny, lo rector 'ns casará d' amagat. Al Roselló prop de Prats de Molló tinch un germá que s' hi es fet home, anirás allí. Jo vendré lo que tinch aquí y 'us hi vindré á trobar. Tinch un amagatall que mon pare havia fet pels francesos y ningú es capás de trobarte. Vaja, no ploréu que tot se compondrá! Aquestas y altres rahons deya 'l bo de 'n Roch.

Y ho podeu creure las deya de cor y de bona fe. Fidel lo seu fill s' ho escoltava tot, rient y mamantse 'l dit. Al sant endemá á cal Roch ningú haguera dit que fossen un mes.

Teniu de saber ara, que Fidel era molt amigot de 'n Mateu, y aixis es com ab poca feyna y travall va saber tot lo que passava á la casa. Sapiguerho ell y als quatre ó cinch dias arribar una companyia de tropa, enrotllar lo poble y trucar lo capitá a la porta de cal Roch, tot fou hu. A la casa no hi havia ningú, la Scinta era á rentar al peu de can Viaplana, en Roch feya formiguers al bosch de Regassol.

Poch tingueren d' esperarse, lo capdill de la tropa y sos segons. En Roch avisat per un vehí arribá ab un feix sobra l' esquena.

—¿Que vol senyor capitá? diguè quan va veure al que s' esperava.

—Qu' obriu.

—Y perqué, si 's pot saber ?

—Obriu, va tornar á dir asprament lo capitá.

En Roch obri.

Y l' oficial de dret á dret se n' aná al amagatall, qu' era al seller, y fen alsar dugas llambordas de terra quedant en descobert una trampa de fusta.

—Ja savia qu' era aquí.

En Roch estava groch com una cera. La porta de l' entrada tota plena de badochs.

—Alséu, va dir lo capitá á un sargento.

Lo sargent alsá la trampa.

—Porteu una escala.

La de la figuera va servir per lo cas. Dos sargentos varen engolarse dins del cau. Quan varen sortir eran tres. L' Angel pujava entre mig d' ells. En aquell punt entrava la Scinta que res savia.

Freda com un glas y sens moviment se va quedar al portal, mentres se 'n enduyan á l' Angel cap á Bigas hont s' hi estava

lo comandant. Al endemá va enmalaltir y tingué de colre la malaltia.

Llavors va correr pèl poble la paraula « espía » y digués qui la digués sempre la juntava ab lo nom « Mateu. »

—

Quinze dias després, un matí, l' arcalde del poble que ho era un de las casas mes ricas, nomenada per cal Unyós, va rebre nova de que aquella tarda pujarian una partida de tropa ab un condemnat á ser fusellat y que disposes una cambra per capella.

Quina nova per la pobre Scinta que tot just aquell dia comensava á llevarse!

A só de timbals arribá la partida y lo pres foren tancat dins de cala vila, xica caseta davantera de la rectoria.

Al demá de bon matí, tot just Ilustrejava, passavan riera avall cap á Bigas, dos homes menant una burra hont hi colcava una nova tota desmillorada. L' un era En Roch y l' altre son fill: la nova ¿cal dirvos qu' era la Scinta?

Arribats á Bigas parlaren ab lo comandant, y foren tant vertaderas sas llágrimas y tant de justicia sos rahonaments, que lo comandant esmogut los va dir.

—Anéu, bona gent: avuy mateix enviaré una ordenansa á Barcelona. Diguéu al comandant que ja tindrá novas si per cas avans de fusellarlo, si es que 'l general vulla perdonarli la vida. Que si per cas lo temps vingués massa just, des de la serra de cal Viléu li faré fer la senya. Si sent un tiro, no hi ha perdó. Que 'l fuselli. Si es un toch de trompeta lo que senti, perdonat sia.»

Al cap d' una hora lo pres ja ho savia tot y 's mig aconortava de sa desgracia; també aquella tarda ho savia en Matheu tot dels llavis de 'n Fidel.

Lo terç dia va arribar sense cap contraordre. Lo quadro ja era fet y 'l pobre pres agenollat, quant dalt de la serra va sentirse un cop de fusell que ressoná per tots los singles del Fay y Vall-de-ros. Una descárrega va respondre al tir aquell, y un ¡ay! de mort eixit dels llavis de la Scinta, va glassar la sanch á tots los qui en la plassa de Riells se trovaban. L' Angel ja no era d' aquest mòn.

Encara era calent lo cos de l' Angel quan de prop, prop, 'ohí lo toch de una corneta y atrafegat, ple de pols y suor al cap de un quart d' hora entrava al poble un cornet ab la nova de que 'l pres havia sigut perdonat. Ja era tart!

¿Qui havia fet la senya primera?

Ningú ho podia dir; mes al Mathen de la vigilia que no se 'l veya pel poble. Lo arcalde tingue 'n sospitas y feulo cercar. En lloch lo trobaren.

—

Aquella nit á las dotze sortia de la cova dels moros sobre

Vall-de-rós un bulto negrós. Vist d' aprop semblava un home, y mes d' aprop era en Matheu. Ab la carrabina á l' esquena passava pèl estret y perillosísim caminet que borejat per un gorch d' un costat y de l' abim del altre condueix al vall al fons del qual la font de la cascata dona herbey y fresca á n' aquellas encendrosidas penyas. Feya una nit clara, los núvols de tant en tant cobrian la lluna embrunint los voltants y fondaladas de Riells. Aixó barrejat ab lo remor dels torrents, lo brugit de las capsaladas dels pins que 'l vent bressava y 'ls espinguets dels duchs, donava tanta faresa al tot, que homes de pit vos puch assegurar s' hi haurian espantat.

¿Qué feya en Matheu á n' aquella hora per aquells farestos indrets?

Fugia, tot lo jorn lo passá amagat dins de la cova, lloch segur hont ningú vol arriscars'hi, y ara á la nit tractava de guanyar lo plá del Fay per fugir cap á Vich y amunt, amunt, Ripoll, Camprodon y Fransa.

¿Perqué fugia?

Si 'l cor dels homes pogués ser llegit, prompte 's trobaria la resposta de moltas preguntas que no la tenen ni la tindran may.

Era á la Vall-blanca, va saber que 's cercava al etjegador del tir y desde llavors anava fugidor y esfarahit. A mes sentia un rosech al cor que no 'l deixava sossegar y cercava corre perque las camas semblava que li demanessen.

En lo mateix punt en que deixant lo gorch comensava á saltar via avall cap al torrent se detingué, ajupí 'l cap y escoltá. Li acabava de semblar sentir soroll.

Primer ramor confusa, après mes clara, li glassá la sanch de las venas. Glapir de gossos, trepig de cavalls y de tant en tant lo toch d' un áspre corn arrivaba á sas orellas, y tot aixó barrejat ab los xiulets del vent y 'l saltejat erich crach de fortas gotas que comensavan á caure de un gros y negrench cap de núvol que per damunt de son cap travessava.

Després d' estarse un bon ratet escoltant, despassá la carrabina de sa espatlla dreta, alsá 'l gallet, mirá 'l misto y veyentho tot en ordre seguí saltant cap avall.

Pochs passos mes havia donat quán altre cop va aturarse. Lo soroll era mes clar... los glapits los sentia ja al peu del camí y muntavan depressa, depressa, tan que esglayantse y sense saber com, girá qua y corre que correrás altre cop á dalt del single va enfilarse. Son primer pensament havia sigut tornarsen á la cova; mes aprés no s' hi va veure segur, y llavors á travers de penyas, bruchs, fenollars y pinedas amunt, amunt sens reposar corria.

Los glapits aumentavan, los cavalls mes vehins ja ab sos renills las penyas esbalotavan y de tant en tant lo corn acompassat retrunyia. Es que aquella nit cada any passava per

aquells camins lo mal cassador. Mateu que prou bo savia, estemordit tractava de fugirne. Ab las mans sagnantadas, las espardenyas á trossos, lo jech esborancat, sense gorra, esbufegant, perdut, qualsevol l' hauria pres per un ánima del altre mon. Aixís atravessá llochs que may la planta d' home 'ls havia petjat, aixís arribá (y apar miracle) al peu del pí de las onze horas. Pi inmens, geganti que plantat per má de la casualitat en la esberla de una enlayradíssima roca, se veu de moltas horas lluny. Un cop allí, ja no podia pujar mes amunt: á sobre son cap la penya anava alsantse espadada y erma; sota sos peus, l' abim sens fons aclarit sovintet per la vermelló dels llampechs.

Allí torná á escoltar y ¡oh rabia! los glapits l' aixordaren, los caps dels gossos gola badada esgratinyant ja 'ls tenia á pochs passos, y las pedras espurnejavan sota 'ls peus dels cavalls. No hi havia remey, era perdut!

Com á llops los cans l' abordavan y ell allí arrambat á le penya ni sisquera tenia esma per defendressen.

Sentí sos alens, sentí com li esqueixavan las carns... y sols lo deixaren quan, havent passat com una satjeta etjegada lo mal cassador quasi fregantlo, seguiren á son amo timbas amunt, cap á la part de Bertí.

Llavors li va semblar com si li caiguessen gotas calentas sobre las mans. La lluna en aquell moment clarejava per entremig dels nuvols. Esguardá y 's vejé tot ell clapejat de roig. Las gotas calentas anavan cayentli damunt. Alsá la testa y... dalt de la penya, sobre 'l seu cap, hi vejé al seu germá dret, tot ple de feridas que li sanguejavan. Aquellas gotas eran la sanch del seu germá.

Va sentir per tot lo seu cos unas corredissas fredas, los cabells se li erissaren, los ulls se li obrian á malgrat y sas mans s' arrapavan á la penya com si ab las unglas tractés de aferrarshi per nó caure boca terrosa. Aixís va sostindres mig quart: després las camas li flaquejaren, los ulls li perderen lo veure y lliscant, lliscant al peu de la penya, va caure.

Havia mort de por.

Quan acabava de fer l' últim badall una gran riallada (potser encara la va sentir!) feu ressonar las penyas. La rialla sortia de un bosch ensotat des d' hont se veya lo pi de las onze horas. Al mateix temps un llumet va apareixe. Lo llumet era d' en Fidel que havia anat á cercar cargols y que trobant de pura pensa la gorra de 'n Mateu se la contemplava tot rient.

Ningú de molt temps va sentir parlar d' en Mateu.

Quan á la primavera següent, los cassadors de duchs anaren á la penya del pi á buydar los nius de duchs que hi crian, lo qui lligat pel cos va devallar, vejé á sos peus fondo, molt fondo, un munyoch de roba, barrejada ab ossos y podrimenta. Al costat d' aquell pilot, hi havia una carrabina. Allargant

mes la corda y devallant mes, pogué veure mes d' aprop lo qu' era. Al muntar va dir als companys, qu' allí sota hi havia la calavera d' en Mateu.

La Scinta 's va fer monja á Vich.

Lo pobre Roch lo trobaréu enterrat al fossar de Riells al costat de l' Angel y al peu de la porta major de l' esglesia, en qual enfront hi ha un sant Vicens de pedra y un rellotge de sol.

Lo Fidel fa de recader.

Ara 'm diréu ¿perqué 'ns has parlat de Bertí, Vall-de-rós, Single del Parer y tantas altras cosas sense esplicarnos per pessas menudas lo qu' es tot aixó?

No 'us ne sò parlat ara, perque tot no hi hauria capigut aquí; mes aixó no vol dir que no 'n tracti may mes. Si Deu ho vol, so prou jove encara per podervosne parlar mes endavant. Llavoras sabréu lo que son aquests indrets nomenats mes amunt y 'us asseguro que 'us ne vindrán ganas de véurels.

A MON ESTIMAT AMICH S. C. Y C.

EN LO DIA DE SA MISSA NOVA.

E lo prevera que perdó,
E faça estrema unció,
E sia vicari de Deu,
E benehescha tot hom seu...
R. Llull.—Hs. de N.ª D.ª Sta Maria.

Hermosa es la diada,
Altiu clareja 'l sol,
L' espiga de la xexa
N' es rossa mes que l' or,
Refila entre 'ls boscatges
Sos cants el rossinyol
Y s' obren las ponsellas
Engayardant los horts:
Del temple las campanas
Llansadas s' han al vol,
Y per sas naus llargueras

S' escampan sagrats tons:
L' altar cent llums cubreixen,
Sembrat n' está de flors;
Ofèrt ha sobre l' ara
Un sacrifici nou
Aquell que sas mans besan
Los cristians devots.
Diada n' es de festa,
Diada n' es de goig.
¡Ben' haja 'l nou Ministre
Lo jove Sacerdot!

Qui, las divinas gracias
De que en sas mans dispon,
Podrá contar? Besaulas,
Besáulashi; sa sort,
Sa dignidat es molta,
Sa potestat sens nom.
Ell quant l' hom se rebèl-la
Cegat d' orgull y foll,
De Deu ab sas pregarias
Detent lo just açot;
Y quant ja sas ofensas
Trist plora ab humil cor,
De part de Deu li dona
Perdó, pau y consol.
Ell es lo nostro guia
En aquell vall de plors,
Ell perque nos nodresca
Y l' ánima confort,
Lo sagrat Pá nos dona
Puis guarda en son redors
Al Rey de las alturas,
Al qui l' univèrs mou,
A l' infinita Essencia
Quant baixa en aquest sol;
'Xi com es l' hom del poble
De Deu també n' es l' hom.

¡Be-n' haja 'l nou Ministre
Lo mistich Sacerdot!

Benehescan los seus pares
Al Deu de Sabahot
Que ab aquest fill los dona
Lo mes plausent tresor;
Las vostras esperanças
Cumplidas s' han d' un cop.
¿No es ver que en aquest dia
Sentiu lo mes pur goig?
Que dur llargas anyadas
Al cel jo n' hi fás vot.
Est fill que tant d' afecte
Vos roba, dols suport
Será en vostras vellesas
Que os minverá los dols;
Y quant avanci l' hora
De prendre etèrn repòs
Vos mostrerá las portas
De la sagrada Sion,
Y plens de santa calma
De fé y dols conort
Pensant ab aquest dia
Esclamareu llavors;
¡ Ben-n' haja lo fill nostro,
De Deu lo Sacerdot..!

De m' arpa no puch traurer
Millors, amich, los sons;
Ma veu es trista sempre,
Mes, vui, no m' fás esfors,
Que al veurer ta ventura
Alegre m' bat lo cor;
Jolias recordansas
Lo m' omplen de consol,
Mes entre totas ellas
Sagellaré ab molt joy

La d' esta mateixa hora
D' est sacrifici nou.
De tas virtuts l' exemple
Me servirá de nort.
Sé que en ton pit ne guardas
No merescut un lloch,
Y que, en tant romeu vaji
D' aquest mon per los rosts,
Si l' esperit me manque
Tu li darás confort;
Oh! y jo agrahit com ara
Repetiré llavors:
¡Be-n' haja 'l bon Ministre
Lo digne Sacerdot!

Palma 14 *de Juny de* 1868.

BARTHOMEU FERRÁ Y PERELLÓ.

RESPOSTA A TEMPS.

Cremada certa comedianta ab un critich perque no la alabava may, va esperar lo dia del sant d' aquell y li vá fer do de una ploma d' avestrus.

L' escriptor va endevinar lo que alló volia dir, y va donar per resposta aquet recado al criat.

—Digas á ta mestresa que li agrahesch la ofrena; mes que me dol en gran manera 'l que per mi plomi á sos admiradors.

AMOR.

(VESPRADA.)

N' hi ha una donzelleta—que 'm té lligat lo cor,
Lligat me 'l té ab cadenas—ab cadenetas d' or.
— CANSÓ POPULAR.—

Dintre del bosch, dessota l' vert fullatje,
quan del estiu s' hi bressa l' fresch oratje

¡Que bé s' hi está, que bé!
Vina, Daldeta, que ja fuig lo dia
y aquí, lluny d' enujosa companyia
molt mes te estimaré.

—

Lo sol que ab flochs de flama
lo firmament volteja,
fugí tras la montanya
enviantnos sa rialleta
envolta ab nuvolets de grana y or;
y sos vius raigs allunya,
que ja nosa me feyan
per dirte ab llibertat lo gran que es mon amor.

Lo rossinyol se ajoca
ab sa parella,
y en tot lo bosch ressonan
sas amoretas;
atén com cantan
y aprén de amar, Daldeta,
com élls dos s' aman.

La platejada lluna
que eixint del mar nos guayta,
s' enfosca protectora
sota una nuvolada
per amagar al mon lo que ella veu;
donchs no vol que racansa
ne senti la rosada
d' eixa hora delitosa que passo al costat teu.

En brins de plata s' llansa
la font vehina
en lo riu, que de escuma
en glops la abriga;
dols remor n' alsan;
aprén de amar, Daldeta,
com élls dos s' aman.

Dintre del bosch, dessota l' vert fullatje.
quan del estiu s' hi bressa l' fresch oratje,
¡Que bé s' hi está, que bé!
Ja que avansa la fosca y els poruga,
perque l' vent no te espanti que en l' erm juga,
ben fort te abrassaré.

—

Las boyras rossegants de la planura
cobreixen la montanya ab son mantell,
com jó, Daldeta, abrasso ta cintura
flexible com la branca del clavell.
Lo sútil ventijol de la vesprada
s' adorm entre l' brancatje encisador,
com se adorm mon alé, Daldeta aymada,
en ta abundosa cabellera d' or.

Lassa xafogor sento;
mon cor se abrasa
y en brusants, fatigosos
suspirs se exhala;
mes ensá feste,
y sentirás com creman
en tas galtetas.

Per la cascata de onas espumosas
cuberta n' es l' herba que vincla l' vent,
com de ta cara ho son las frescas rosas,
de mos tendres suspirs per lo torrent.
Al trémol parpelleig de las estrellas
d' amor agita la blavenca mar,
com se agita mon cor quan baix tas cellas
veig tos dos ulls de suau y dols mirar.

De tant bé que ab tu m' trobo
me vé tristesa
perque dins del pit salta
mon cor depressa;
y 'l pit me esqueixa

es que ab tu vol vernirsen'
y volateja.

—

Dintre del bosch, dessota l' vert fullatje,
quant del estiu s' hi bressa l' fresch oratje,
¡Que bé s' hi está, que bé!
Já que de amor, Daldeta, t' veig rendida,
prén lo meu cor, que sols per tu te vida,
que may te oblidaré.

Girona.

JOAN B. FERRER.

ORÍGEN DE LAS CARIÁTIDAS.

Es comú, en los palaus y casas de vera valua artistica véurehi estátuas de marbre, figurant donas ab vestits llarchs (stolatas) (1) aguantant damunt del seu cap cistells, paneras y altres objectes; á las quals se dona 'l nom de cariátidas. Los grechs van ser los que inventaren eix ornament en arquitectura, eternisant, al ferho, un cas de la seua historia. Y es lo cas següent.

Quan Xerxes, rey dels persas, acapdillant un nombrós exércit va invadir la Grecia, Cária (ciutat del Peloponeso) va fer lliga ab l' envahidor. Retuts pels grechs los enemichs la dita ciutat fou arrasada, morts tots los homes d' ella y las donas de mes representació, portant cada una un farcell de lo mes bo que tenian se veren condempnadas á ser dutas entre las despullas triumfals, obligántselas despres als travalls mes cruels y á la mes brutal esclavitut, Com si ab aixó no n' hi hagués prou, los arquitectos grechs van voler deixar gravada en marbre tan terrible venjansa, y axí introduhiren en sas obras aquellas imatges que coneixem ab lo nom que serveix de titol á las presents ratllas.

(1) Stola. Era una túnica de porpra ab mánegas, quasi sempre guarnida en la part de baix d' una franja, galó ú altre ornament d' or.

MELADA. (1)

Porta la daurada bresca
que varem brescar tots dos:
per tastar sa mel xamosa,
amor meva, estich frisós.

¡Quina mel tan regalada!
¡Visca 'l buch de part-de-dalt!...
Mes ¿qué miro? ¡'T vermelleja
la fiblonada!... ¿'T fa mal?

¿Per primer cop los meus llabis
mal remey foren ahir?...
Esta segona besada
de segú l' ha de guarir.

¡Quina mel, xicota meva!
¡Es de lley, de bona lley!
Si al rey li deixan menjarne,
no la menja milló 'l Rey.

Va arranjá 'l buch l' avi Pere;
tot just ne servo recort;
era home de moltas trassas;
tot Dosquers plorá sa mort.

Te 'n recordas?... A sa falda
nos tenia á tots dosets:
eram argen-viu y 'ns feya:
«—¿Estaréu, pallardassets?»

No, no beguis aygua: 'l canti
dexa en bon repós, com cal...

(1) Del llibre MEL Y FEL, prócsim à publicarse.

axís, axís: porró en l' ayre!
Vi xarricat no fa mal.

Pobr' avi! La pobressalla
que, ab follias, á tothom
va bescantá; á l' avi Pere
no li tragué cap mal nom (1).

Tant sols, recordant la pipa
que solia estar xuclant,
digué qu' en tenirla plena
tothora estava pensant (2).

A son recort l' onzé trago:
¡Jesús, María y Joseph!...
De mel prou ne resta encara,
pró 'l porró axut com un cep.

Ves, xicota: torna á omplirlo...
Mes ¿qué veig?.. Es fora ja!...
Té rahó; los bous m' esperan:
encara podré llaurá.

J. Riera.

LO SECRET.

Era 'l dijous sant. L' esglesia feta una lluminaria, la gent trista y ab las llágrimas als ulls, tot feya un dol! Y ab tot En Pere, plantat al mig, dret ab la gorra á la ma, semblava que

(1) Hi hagué per tota aquella encontrada, dita «La Garrotxa», fa una colla d' anys, una gran miseria; y com los pobres fossen molts y 'ls richs no poguessen donar lo que volian, los primers tragueren als segons corrandas ó follias mès o menys verinosas ó intencionados, segons eran uns y altres.

(2) En Riera de Bosquers
n' es un bribó de mena
que sempre está pensant
quan tindrá la pipa plena.

alló no li entrés, á jutjar per la seva cara, tant la havia tranquila. Això ho reparà en Roch que s' estava agenollat plorant al seu costat.

De cop en Roch s' alsa y entre ell y en Pere s' entaula aquest diálech:

—Vaja que teniu un cor de pedra.

—Perqué?

—No 'us condol veure tot aixó? No 'us entristeix lo pensar que Nostre Senyor es mort?

—No.

—Com! no?

—Jo 'us diré, no m' entristeixo perque jo estich en lo segret.

—Segret? quin?

—Jo 'us lo confiaria, si fosseu ben segur de boca.

—Refiéuvos de mí, ningú sabrá res.

—Pues be, si 'm prometéu no dir res.....

—Promés des d' ara.

—Donchs, no estich trist, perque jo se de segur que demá passat ressucita.

DOLORA.

Com la poncella qu' esclata,
obrires, nina, ton cor
al amor.
Com la flor á qui l' sol mata
ab son ardent bes de foch
poch á poch,
á tu t' mata, malhaurada!
de ton ingrat aymador
lo rigor.
Y com la flor desfullada
pel vent, rebassada s' vèu,
¡ay, Deu meu!
ton ánima enamorada

se n' endurá 'l dolor cruel
d' assí al cell
St. Hilari de Sacalm, agost 1866.

FELIP PRROZZINI Y MARTÍ.

—

LA CASTANYADA.

A la vora de Tots Sants ja n' es ben curta la diada, las bromas tapan lo sol y tantost s' es amagat darrera del Coll-baix ja es fosch tot de seguit: poch dura gens ni mica la claror, tan tóst es dia tan tost es nit.

Montserrat n' es tapat d' un cap al altre per espessa broma y no s' en veu pas cap de sas punxegudas simeras: això sol ser senyal de pluja, mes no 'us ne fieu pas massa diu 'l Padrí, perque la montanya pelada es alta, veu lo mar molt be y la marinada hi arremolina la broma y no sempre vol dir pluja certa y segura: si la broma vé de per amunt y al Montserrat s' atura, plou, si, no hi ha pas cap dupte; mes si ve de per avall que la marinada la porti, encara que en lo Montserrat s' aturi y tota la montanya tapi, la broma s' infla, s' astarrufa y moltas vegadas se 'n vá com ha vingut. Quan n' es senyal certa y que may falla, es cuan una brometa blanquinosa y esponjosa s' ajeu á la vehina costa de Coll-baix, quan s' hi posa aqueix capell que sembla un turban de moro, llavors si, conteu ab pluja segura y abundosa.

Aqueixas llissons d' observació individual dava lo Padrí de las Torras á tota la mainada, donas y mossos qu' estavan fora del portal de la masía esperant quelcom. Estava núvol, era cap al tart, la brometa blanca coronava lo front del Coll baix, y com las paraulas del Padri eran per tots com cosa de fé, perque l' esperiencia de sos anys li havia ensenyat moltas cosas, estranyavan que habenthi totas las senyals, ço es, la broma que venia de per amunt, lo Montserrat tapat, la brometa al cim del Coll-baix y ab tot y això encara no plogués: tan qu' algun dels mossos de Sampedor, que sempre es estat terra de gent divertida, casi mitj mofantsen li digué:

—¿Y sembla que no vol ploure Padrí?

—Encara no está seré, Cristófol.

—Si lo capell ó turban del Coll-baix fos de llana, no lo podriria la pluja.

—Que sabs tú ximplet: ¿qué tira lo seré per ventura? ¿Qué veus que fassi ull enlloch? No veus la broma junta y espessa y tot lo cel mes llis y ras que pedra mármol?

—Y si no plogués?.... perque quan Deu vol, de cap vent plou.

—¡Ah! mira ab aixó no mi fico.

—Donchs avuy no plourá, vaja: que ja fa mes de dugas horas qu' está aixís y encara no ha caigut una gota.

—Donchs jo 't dich que si l' Anton no cuita, ell y las castanyas arrivarán ben mulladas.

—Ja s' hi podan afanyar las bromas á llensar aygua, perque me sembla que l' Anton y la mula ja passan sota 'ls noguers y encara que plogui, l' Anton, la mula y castanyas casi be no enen temps de mullarse.

—Prou t' ho pensas Tofol que ja puja l' Anton, mes com es entre dos llustres y jo no hi veig gaire, no ho puch assegurar pero me sembla per lo bulto y l' andatje que no son pas la mula y l' Anton. ¿Que 't sembla Joanet, tú que tens mes bona vista?

—Ca, si es lo rebadá y lo Colom, ¿no veyeu com blanqueija lo pel del mastí?

—

En efecte, lo Joanet no s' enganyava. ben aviat se reuní al aplech de la casa, lo rebadá y lo Colom, que s' havian adelantat un xich al remat per arreglar lo corral y preparar los anyells que ja balavan. Tots esperavan al Anton que devia portar las castanyas, quan los feu observar lo Joanet que ja queyan gotas: lo rebadá també digué que las ovellas no volian entretenirse á la pastura, coneixent ab son instint la pluja que anava á caure: aviat comensá á pluvisquejá molt menudet, y veyent que en va esperavan al Anton, se ficaren tots á la cuina y tancaren la porta del barri, moments després d' haver entrat las ovellas á mes corre, cap á trovar sos fillets que ja las cridavan.

La pluja de mica en mica anava mes abundosa, y dins de la cuina tot eran bromas y chansas contra el Sampedorench, que se burlava de lo que deya 'l Padrí y havia assegurat que no plouria.

Las canals ja espategavan dalló mes, y qui li deya,—si la haguessis de portar l' aygua que cau.

—Si te l' haguessis de beure tota, Tofol.

—Vamos que tens bon ull.

—Si es mes sabi que lo rectó, li deya l' altre.

—Si endevina los anys que tens.

—Sí, mirante las dents, respongué en To fol, ja enfadat per tanta pulla. Aixó es tractarme de burro, ho puch ser pero no vull que tú m' hi tractis. Y qui sab ahont hauria arribat la disputa si lo mateix Padrí no hi hagués posat la pau.

Ab tot aixó passava lo temps y l' Anton no arribava: las donas ja creyan certa alguna desgracia y verament feya temensa aquella hora de nit, la fosca y la pluja.

Ja lo Padrí comensava lo derrer Pare nostre per las ánimas del purgatori, quan ressonaren per tota la casa dos cops molt forts donats per la grossa anella de la porta.

Xichs y grans y sens acabar de resar l' ave María, deixaren sol al Padrí y corregueren cap al barri. En Tófol fou lo que primer arrivá al portal,y coneguent la veu de l' Anton, tragué lo *bernat* y obrí la porta.

Com era fosch, no pogueren distingir l' estranya figura de l' Anton que era lo conco de la casa y sols se li veya blanquejar sa cara com si portés una careta: menava la mula pel ronsal y semblava que estava de mal humor, puig deya molt pocas paraulas.

Quan fou dins de la cuina, ab lo llum de la llar y la tellera pogueren veure sa cara plena de draps y venas, que sols deixavan descuberts los ulls y la boca; també algun dels pedassos se veya enrojit per alguna gota de sanch, y la gorra y tota la roba enfangada y bruta; era l' Anton un home alt y escardalench, y posat com un San Llatse, feya la mes estranya figura que pogueu pensar: En Tófol y també en Joanet tot mirántsel comensaren per dissimular las ganas de

riure, mes prest no pogueren y l' Anton advertintho, sens dir paraula, doná al Joanet tan forta catxeta, que lo feu caure damunt del brassol, fentlo volcar y llensant á cuatro passos la criatura de mamas que tranquilament hi dormia.

Llavors la Francisca, sa mare, cridá com boija, se las heu contra en Joanet, la criatura plora, los gossos lladran, l' Anton dret al mitj de tots treya foch pels ulls y va passar bona estona avans no s' ha assossegués aquell burgit y escándol.

Veyent lo negre humor de l' Anton ja ningú tingué ganas de riure, y llavors lo Padrí li preguntá lo motiu de sa tardansa y com succehi que prengués mal.

La Francisca li feu beure un trago y l' Anton ja un xiquet mes de bon temple, contá son fracás de la manera següent:

—Anant per la plassa del mercat, d' una pila á l' altre pila de castanyas, per triar las mes grossas y si pogués ser barato, m' ha passat lo temps sens adonármen; al fi, ne prench tres cuartans á pesseta y sis, y marxo á cercar la mula: deixava las derreras casas de la vila que ja casi bé era fosch, quan comensá á ploure: obro lo paraygua vermell, se m' espanta la bestia y ab sos brincos y cossas m' ha fet saltar per las orellas y he caigut al mitj d' un bassal: sort qu' he topat ab una pila de terra, que si no potser no ho contava.

—Valgam Deu, digueren las donas, y 'us habeu fet molt mal?

—Vejam, digué lo Padrí, treute 'l vendatje.

—Teniu, digué l' Anton tot fent y dient: los de la taberna de can Toni que m' han vist saltar, m' han portat á la casa y allí m' han rentat la cara ab vi y m' han envenat com habeu vist.

La part mes mal tractada, era lo nas tot xafat y morat y un petit trench en lo front. Li agafá lo nas lo Padrí després de mirarli be, assegurá que tot alló no seria res si á Deu plau. Tragué una figueta verda d' un armari y ab una ploma de gallina que mullava ab lo bálsam qu' ell se feya, li untá lo nas y tota la cara, y l' hi encomená que dormís qu' á l' endemá ja no s' en recordaria.

—Y las castanyas? preguntá en Joanet.

—A las alforjas las trobaréu, hoy que prou s' haurán ben mullat. Ficalas al forn que comensarán á torrarse.

—Penseu á convidar al rectór, recomená lo Padri.

—No 'n bascajeu, jo mateix hi aniré.

—Vamos, bona nit y bona hora.

—Bona nit Padrí.

—

Tota la nit ha plogut y encara no 's pot dir que lo temps ja s' haji alsat: es la diada de Tots Sants y no cal dir qu' es festa y festa grossa: ja no quedan pampas als seps, ja lo blat ha nascut y la gent de las Torras mira cap al camí de Joncadella esperant á Mossen Jaume qu' ha promés al Joanet que no faltaria.

Encara qu' es cap al tart, aviat entre los pins se va veure al rector que caminava á bon pas; portava per companyia un noy de Basora y un gosset perdiguer: ab la teula, la sotana arremangada y com cenyida á la cintura, las calsas de tela crua, las sabatas de vellut negra ab sola d' espardenya y un gros paraygua de cotó, arribá Mossen Jaume á las Torras, ahont fou molt ben rebut de tota la gent que l' esperava.

Tots li besaren la má, l' aturaren una mica al portal, la canalla li agafaren la sotana, festeixant alguna estampa; homes y donas lo voltavan, los cans l' afalagavan y aixis tots junts l' acompanyaren á la cuina ahont prengué assiento al costat del Padri.

Allí contá lo miracle de Santa Eulalia de Barcelona que feu torná cega á una reina que volgué veure lo cos sant, y com li feu torná la vista quan fiu lo rich present á la custodia, y altres passos y historias qu' ell savia d' alló mes y tots l' escoltavan embadalits: ell mateix mená lo rosari, no tan llarch com altres dias perque no hi afajia tants pare-nostres com lo Padri: las donas anavan y venian parant la taula, la canalla saltant y brincant y lo Joanet no deixava lo mánech de la paella foradada ahont se torravan las castanyas. En Tofol guardava las torradas ab una senalla, y de tant en tant ne probava alguna.

Quan lo rector, lo Padri, lo Mariano y l' Anton, hagueren sopat ells sols á la taula.—Vaja, donas y minyons, digué lo Padri, *la castanyada.*

La Francisca havia posat unas estoballas de bri, un xich gruixudetas, pero mes blancas que la neu: una llumanera de quatre brochs que sols servia certas diadas, dos estalvis de llautó, bonas llescas de pá de xeixa y quatre porrons de vi blanch.

Al sentir lo crit del Padrí, mossos y xicots, no l' esperaren per segona vegada; cap á la taula á mes corre, y prest ocuparen los banchs del entorn.

Las donas dretas també prenian part en la conversa, anavan portant castanyas y omplint porrons de vi blanch. Lo rector seya al cap de la taula y tot anava molt bé sens que cap dels xicots fes cap entremaliadura.

La Francisca dona un passich al Joanet, perque está lleig xumar.

—Los noys no xuman.

—Si no raija.

—No ha de raijar, deurias voler una canal?

—Es tan dols y fá una cosa aquí á las barras que sembla que, bebent mes, te de passar.

—No beguessis tant, no t' ho faria.

—Pitjor fá en Tofol qu' esbroca lo porró ab las dents.

—Es engany.

—Be, tant si es engany com si no ho es: quietut y que duri, digué lo Padrí.—Tinguéu respecte al cap de taula.

—¡Oh! per aixó, be se pot fer una mica de broma.

—Aixó no es broma, sino mals modos.

—A lo menos que toqui lo fluviol en Climent.

—Si vol tocar que toqui.

—Prou tocaré.

Y en Climent ab lo fluviol y bufant tant com podia, aixordava á tothom ab una tonada que volia ser la martxa reyal.

Al senyor rector no li agradava gaire, perque tan forts xisclets li feyan arrugar lo front, mes ningú hi reparava y com lo pastor tenia fama de bon tocador que fins lo llogavan per balladas, ningú somiava que pogués desagradar. Lo rector, donchs, prenia paciencia; las donas miravan al Climent ab complacencia y los homes de la taula, picant de mans seguian

lo compás de la música. Fins lo Padri ho prenia tot en bé y hi feya mitja rialleta.

De tant en tant en Tofol y lo Joanet que no podian estar quiets, tiravan alguna peloya, y alguna castanya de las que havian quedat per repelosas y alguna també queya prop del senyor rector.

En Climent seguia entussiasmat ab sa música, y veyent l' acompanyament que li feyan, mes s' entusiasmava, picava á terra ab los peus: li havia tocat l' estrem d' un banch, siti ben escás per sa persona, y ab lo moviment y entussiasme aná perdent l' assiento sens adonarsen, fins que li faltá del tot. Caigué á terra ab gran estrépit, mes volguent salvar la caiguda, s' agafá ab las estoballas, y feu seguir la llumanera, estalvis, porrons y tot va anar al aire.

Tots á las foscas: d' esclamacions y crits may n' heu sentit mes; los porrons se feren mil micas, y ab una teya qu' en Tofol portá de la cuina, se pogué veure las estoballas tacadas d' oli y de vi; en Climent un bon susto y per mes desgracia lo fluviol esquerdat.

Las donas encara ho contan, lo Padri diu qu' en Tofol te de tot la culpa, l' Anton recorda lo del seu nas de la vetlla y s' acomoda ab la companyia d' en Climent. Lo senyor rector te per tots bonas paraulas, logra calmar á las donas, que no es poch, y dona la bona nit á tots.

Veus aquí la castanyada en lo mas de las Torras. Aixis festejan en lo camp del Pla de Bajes, l' entrada de l' hivern.

Barcelona 18 *setembre de* 1871.

Joseph de Argullol.

MALLORCA CRISTIANA.

—

Poema épich en dotse cants.

FRAGMENT DEL CANT PRIMER.

Fou un temps, Catalunya, en que l' aurora
d' un venturós esdevenir brillava;
en que del mar fins l' ona bramadora
á la pitrada de tas naus callava:
ta llistada senyera vencedora
en allunyadas torres flamejava;
y s' oscavan en mallas llemosinas
alfanchs y cimitarras damasquinas.

—

Oh! si pogués de l' armoniosa lira
del cantor de Bullon fer la troballa!
ó del terrible Aquiles en sa ira
acompanyar lo carro á la batalla,
y á la gran Reyna, que d' amor sospira,
evocar de Cartago en la muralla....
las venerandas ombras cridaria
gloria d' eix siggle de la patria mia.

—

Jo 'us portaria á las batallas feras
de que Mallorca 'l testimoni guarda:
surar veuriau las tallants galeras
qu' ab rabia 'l fill dels arenals esguarda;
almugávers de túnicas lleugeras
y bras de ferro que 'l combat li tarda:
d' En Jaume allí la colossal figura
ab seny de Rey y de soldat bravura.

—

Lo sentiment, qu' en tota l' host bullia,
de viure en terra dels afronts rentada;

y en mostra de la fé que 'ls cors umplia
la Creu en las dalmáticas pintada.
Per defensar la Creu deixa s' aymia
lo enamorat galan; y conhortada
las armas al marit la esposa entrega,
y sola en lo castell sospira y prega.

—

Per son imperi estendre tots volavan
nostre penó á clavar en eixas illas;
com á creuats morian y lluitavan,
mentres per ells mullers, mares y fillas
cada jorn fervorosas imploravan
de ton mantell la egida, ab que desbrillas
l' astre d' Islam, Madona de Victorias,
com jo l' imploro per cantar llurs glorias.

—

Mirallántse en lo mar, qu' en l' era antiga
las naus de Tirò y de Sidon llauraren,
s' séu Tarragona, dels Romans amiga,
que 'ls del Nort á las flamas entregaren.
La cimitarra, d' idols enemiga,
enderrocá sos temples, mès restaren
dels sigles al través per recordansa
las ruinas del passat, clamant venjansa.

—

Com vá sofrintne la surera alzina
las llevas de sa escorxa amossadora,
la Reyna de la Iberia llevantina
veya cáure sos murs per má invasora.
La muralla pelásgia á la llatina
serví de fonament; esta á la mora,
y en l' arena, de lluitas espectacle,
s' aixecá Nostra Dona del Miracle.

—

Allí, en recort de sa passada historia,
están en peu del Hipodróm las gradas,
y de Fuscus y Eutiques, per memoria
de llur destresa, lápidas sagradas.

Allí d' Augustus aixecá á la gloria
aras l' adulació; y ab las petjadas
del Pretor, qu' á Jesús martiri dona,
encare sembla que 'l palau ressona.

—

Mudas planas, no mès de sa grandesa
sublimes eixas ruinas s' aixecavan,
entre eura y molsas amagant la nuesa
dels banchs, hont las romanas s' assentavan:
puig, seguint d' Olaguer la santa empresa,
los novells habitants edificavan
al peu del temple, que la fé bastia
al maternal amparo de María.

—

Y allí tot era festa! Se desfeyan
pera guarnir de vert las portaladas;
plens los carrers de gom á gom se veyan,
y las gents caminavan enlayradas:
lo moviment que al empemyirse feyan
de la mar imitavan las onadas....
¡Lo Rey! ¡Lo Rey! cridant la devantera....
y ¡En Jaume! repetian enderrera.

—

En gótichs finestrals las gentils noyas
lo cap ne treyan, querubins sens alas,
ostentantne las trenas bonicoyas,
que lligams de galons dúhen per galas.
Y entre 'ls plechs mostrejats de ricas toyas,
que formavan llurs faldas orientalas,
lo cinturó brodat de pedrería
los pitjers de llurs cossos oprimía.

—

L' una donava d' amagat ullada
al que Reyna en las justas la corona:
l' altra al galan somriu enamorada,
y un bés tira al espós noble matrona.
Llú lo doncell la gorra envellutada;
l' heralt l' escut que son casal abona....

y en front la castellana 'l tòs agita
lo guarnit alassan y s' encabrita.

—

En son cavall un jove gallardeja
sa dalmática d' or y rica estola;
cada hermosura sa mirada enveja;
y si un somris desde 'ls seus llavis vola,
boquetas mil, que lo marfil blanqueja
li tornan al moment. Son elm tremola
plomas de l' India, y lo mantell de grana
fá sa noble figura mes galana.

—

De llama d' or ne tè la cabellera,
barba poblada, y vermellenca cara:
en l' ull pintada s' ánima guerrera;
elevada estatura: no tè encara
cumplerts los vint y un anys, y sa senyera,
que ab los esqueixos son valor declara,
sens del sèu realme traspassar la ralla
una victoria ha vist cada batalla.

—

Puig amparat en ellas sots las alas
del àngel, que l' escut li deturava
quan volcá son bressol, (féntne las salas
del palau retrunyir) perills cercava
y lluitas desiguals, que per guanya'las
próu forsa tè 'l sèu bras, y ab vella sava
se vá espigar sa llansa en las rouredas
de las versants de sas montanyas fredas.

—

Es jovenet y sos vassalls l' adoran,
que en ell troba lo poble qui l' ampare:
tots los de Tarragona de goig ploran
com á bons fills en vista d' ausent pare,
d' ell totas las donzellas s' enamoran,
y una no n' hi ha qu' á En Jaume no compare
als héroes que las faulas enriquiren,
ó als que grecas falanges conduhiren.

Mès ell, si bè galant ab las hermosas,
com á monarca, cavaller y jove,
dur tè lo cor á fletxas amorosas,
que tal passió no vol altre li 'n robe
que li promet empresas més grandiosas:
y li apar impossible que 'un Rey trobe
en la melosa véu d' amor mès gloria
que en los salvatges crits de la victoria.

—

Missatgers no adelanta á sa vinguda
per plassas y carrers cubrir d' arena:
festa no vol, que aduladors escuda,
triunfals arcadas, música, qu' umplena
ab compradas tocatas l' aura muda,
ni los crits que á la boca 'l cor no mena,
ni tedéums, ni tálams, ni pregarias
ni balcons festonats de lluminarias.

Damas Calvet.

MESURA PER MESURA.

—

Blay propietari de S. Celoni crida al criat y li demana las galotxas pus se 'n tenia d' anar á fira á dalt de cavall.

Ve aqueix y las hi du, mes encara totas brutas de fanch del últim dia que havian servit.

—Perque no las has netejadas? li pregunta Blay.

—Jo 'us diré, respon en Roch, com qu' encara tot los camins son plens de fanch, he pensat «¿qué 'n traurás de netejarlas, si te las tornará á embrutar tot seguit?»

Blay no diu res y puja á cavall.

Axis que se n' anava, Roch li diu:

—Eh, mon amo, avans d' anárvosne, si'm deixesseu la clau del rebost...

—¿Perqué la vols?

—Per esmorsar, donchs tinch gana.

—Mira, respontli Blay tot anantsen, com que d' aquí dos horas tornarás á tindre gana, tan se val que ara no esmorsis.

¿PERQUE CANT?

Hé desgotat lo cális d' amargura.
Ple tinch lo cor de dol y desventura.
Mos ulls vessan lo plant.
La falç d' acér de l' aspre malanança
Vá segant de ma vida l' esperança.
¡Mon Deu! ¿Y encare cant?

Som com la cadernera que tancaren
Filats traidors. Sas alas li fermaren
Volant demunt l' embat.
Y ara en la gábia salta, y vol salvarse;
Mes té allí que morir, ó consolarse
Cantant sa soletat.

Som com la flor qu' entre cabells lligade
Mústiga 's mor, faltantli la rohade,
Del sol la clara llum:
Mes al morir, á sa manera canta
Y á la Saviesa omnipotent y santa
Tramet son dols perfum.

Som presoner lligat á fortes taules;
De ma cadena las ferrencas báules
Sonant, las vaitx minvant.
Sia poca la pena ó sia molta
Que 'm guarda Deu, que mos cantars escolta,
La vida pas cantant.

Donchs sé que l' hom ses ales d' ignocencia
Va perdre un jorn d' ergull y d' imprudencia,
Menjant lo fruit vedat;
Y sé que Deu, de sa superbia en cástich,
Li vá donar lo dol, la mort, lo fástich
Y lo traball forçat.

Y sé qu' al treure'l dels vergers hermosos
Del Paradis, mirantlo ab uils piadosos,
Deixá que recullis
Dins lo jardi de vida una flor pura
Qu' esperança y penyora fós segura
D' un altre Paradis.

Y eixa flor es lo cant, qu' al hom conforta
En lo treball, que á l' ánima aconhorta
Dementre está sufrint.
¡Ah! si el treball al home el cos aglassa,
Cantant, cantant l' aglassament li passa
Y el cel vá conquerint.

Cantant, cantant, veurá com tornen néixer
Noves ales; cantant las veurá créixer,
Y un jorn podrá volar.
Y el bell ideal que guarda sa memoria
D' una era de conhort, de pler, de gloria
Podrá renovellar.

Jo vull cantar de Déu les alabançes:
Vull revivar les mortes esperançes,
Somnis de l' esperit.
Vull demostrar á Déu mon homenatje;
Dirli que l' agraiment sa santa imatje
Grabada l' ha en mon pit.

Ay! per parlar ab Déu, la llengua hermosa,
La mes sonora n' es y melodiosa
La llengua del cantar.

La llengua que en lo cor té l' armonia,
Que 's diu; l' inspiració, l' art, la poesia,
La ciencia del trovar.

Aquell llenguatje general, sublime,
Que la naturalesa tota anima
De llum, color y veu;
Llengua que parla el mar ab ses onades,
Les aus, los rius, los cels, les estelades,
Los firmaments arreu.

Lo rossinyol ab eixa llengua rica
Parla á la Providencia y li soplica
Lo jornaler menjá;
Jo també parl' com éll, y la mateixa
Providencia de Déu, per viure 'm deixa
De cada jorn lo pá.

Cantant, cantant, veig viva l' alegria
De mos tendres fillets, la esposa mia,
Que son mon sol tresor.
¡Ay també cantan ells! Llur veu sonora
D' eixa llengua qu' als ángels enamora
Los noms aprén de cor.

¿Que fore del mortal si no aprenia
La melodiosa música ab qu' un dia
A Déu té que llohar?
¿Si no ensajás lo cant de la victoria
Per quan, la mort retude, de la gloria
Lo jorn etern veurá?

¡Senyor! si me secau las roses fines
De la vida, deixantme llurs espines;
No me priveu lo cant.
Y ma veu, dolse melodiosa sia
Com la veu de las aus, y la armonia
Dels rius que van saltant.

Com lo marruitx de tórtres y colomes,
Lo dols flayre dels horts y de las comes,
La llum del sol ixent;
Com lo remor dels pins, de los ullastres,
Que mou l' embat, lo moviment dels astres
Rodant p' el firmament.

Y quan mon cor no tinga pus essencia,
Muyre cantant, bon Deu, ta Providencia
Amor y caritat;
Ta gran Misericordia, ta saviesa,
Ta omnipotencia, ta eternal grandesa,
Ta gloria y majestat.

Muyre cantant; y neixquen de mas cendras
Hermoses flors, poncellas, botons tendres
De fins aromas pleus.
Y noves flors mantingan lo rich flayre;
Y nous embats té 'l pujin sempre en el ayre
Com núvol sant d' encens.

Palma de Mallorque. Any 1871.

PERE D' ALCANTARA PENYA.

LO PRIOR Y LO FRARE.

Un prior dels caputxins de Vich enviá una vegada un frare als Hostalets. Ixqué aquest colcant una mula; pero encar no havia fet la meytat del camí, veuse aqui que se li mor la mula.

No sabent quin camí pendre y dolentli fer lo seu fet á peu, al últim determená escriure al prior y aixis li enviá la següent lletra:

Gracias á Deu! La mula s' es morta.
Gracias á Deu! No tinch cap diné.

Gracias á Deu! Si vol que jo vinga.
Gracias á Deu! No se jo que fer.

Y lo prior li va respóndre.

Gracias á Deu! La mula s' es morta.
Gracias á Deu! No tens cap diné.
Gracias á Deu! Carrégat l' aubarda,
y á Vich torna prompte, qu' á peu s' hi va be.

CAS VERITABLE.

—

I.

«Vina, vina, Felisseta,
A fora vila á jugar»
—«Avuy no, que la Coloma
Lo seu nen m' ha encomenat.»
—«No hi fa re: mira, no pesa;
Ens el portarém al bras.»
—«Jo 'l vull»—«Jo 'l vull;» y entre totas
No l' aguantan mes d' un quart.
El deixan adalt d' un marge
Mentres ellas van saltant,
Cullint amplas bufanagas
Y petits botons daurats.
«Jo no 'n tinch; allí s' en veuhen:
Cuyta, ajuda 'm á muntar»
Totas corran y s' allunyan
El pobre noy oblidant.
S' ha fet fosch; tornan á vila;
Els camins no 'ls saben pas.
A las casas que blanquejan
Ab pena y dolor fan cap.

II.

Escabellada la mare
Cerca per camins y camps;
Després als carrers se fica
Y á tothom va preguntant.
Malehir voldria l' hora,
Sa soldada y son treball
Y 'l lloch y la Felisseta,
Mes de malehir no 'n sap.
Una criatura que trova
Li pareix el seu infant;
Se l' acosta y la contempla
Y plora del desengany.
Mira lluny y als cantons mira
Com si hagués d' eixir d' allá,
Diu: «¿fill meu no sens la mare?»
Y calla com si escoltás.
Ja no pot mes; cau á terra;
Ara prega.... acota 'l cap;
Ara sembla que 's conforma;
Ara n' arrenca un gran ay.

III.

Tres baylets s' en van á estudi
Mitj corrent y mitj badant,
Y s' en pujan per la viña
Quant els cansa 'l camí pla.
«Qu' es aquesta veu tan prima?
«Un ocell»—«Un bet»—«¿Qui sap?»
Alsan pámpols y redoltas
Y trovan un nen colgat.
«Dels llavis riu, dels ulls plora,

Te un gotimet á la ma.
¡Qu' es bonich! mireulo, sembla
El bon Jesús dins d' un maig.»
Al cap d' una bona estona
Molta gent s'hi ha arreplegat
Dels homens que al tros treballan,
De pobrets y caminants.
El derrer que s' hi barreja
Crida: «Deu sia llohat!
Jo conech sa pobre mare!»
L' agafa y fuig com un llamp.

IV.

«Foraster, que vens de plassa,
¿Qu' es aquest borgit tan brau?»
—«Una dona que apar boja,
Y un xicotet va mostrant.»
—«Ah! ja 'ls veig; per allí venen;
De canalla prou n' hi ha.
La Coloma! ca, no es boja,
Sino una dona com cal.»
Ella arriba tota encesa
Alsa 'l noy y diu; «Mirau»
Molts surten á las finestras,
Molts s' en hi van al costat.
Ab gracias á Deu y vivas
L' esgargamellan cridant;
Y 'ls ferrers picau l' enclusa,
Y 'ls fusters portas y banchs.
Pels terrats n' hi ha que guaytan;
Un s' enfila al campanar
Y 's posa á tocá' aleluya,
Com si fos dissapte sant.

Juriol de 1871.

M. Milá.

Deya un bisbe á un noy:

—Si 'm dius Deu hont es, te donaré dos taronjas.

Y 'l noy li responia:

—Si 'm dihéu allí hont no es, jò 'us ne donarè quatre.

———

Dos donas de un poblet se van barallar dihentse mil improperis, y aixó que havian sigut amigas.

Un del poble ho va contar al alcalde.

—S' han dit lletjas? va preguntar aquest.

—No.

—Donchs no tingas por, ja tornarán á fer las paus.

———

EN SEPTEMBRE.

A***

Assí, estimada meva, assí sentats á l' ombra
Del arbre que grogueja y se despulla ya,
Servint á nostres plantes de perfumada alfombra
Las flors de primavera que 'l sol d'Estiu secá;
Assí, vent com goteja entre edra y espadanya
Lo manantial qu' anuncia la ombrivola Tardor,
Assí ahont tan sols s' escolta lo vent de la montanya,
Yo 't parlaré d' amor.

Es la estació boirosa qu' á la tristor convida,
Y en estos llochs nos guarda recorts d' un altre temps,
Quant verda Primavera crehuavem de la vida,...
¡Huy la Tardor s' acosta del any y vida ensemps!
Les fulles qu' ara cahuen , son fulles pasageres
Que resistir no poden los contratemps d' un any:
¡Voler que fort traspassa les ilusions primeres,
No es passager afany!

Per ço pera teixirse, de nostre amor imatje,
Garlanda de promesa, corona verginal,

Fulles y flors no cregues nos negue lo boscatje...
Que 'l temps m' amor no tronja, ni 'l bosch mata el mestral.
Si roses y assucenes de Maig, que l' auba aviva
Y sols un matí duren, no troba 'l sol d' Hivern,
No 't mancará 'l fort roure, la eterna sempre viva,
Y lo llorer etern.

R. Ferrer y Bigné.

Altura (regne de Valencia) y Setembre de 1871.

DE LAS ANTIGAS REPRESENTACIONS DRAMÁTICAS Y EN ESPECIAL DELS ENTREMESOS CATALANS.

Si bé los molt erudits y scients senyors en Manel Milá, de qui reberem, en la sua cátedra, bona y profitosa llum pera agradarnos l' estudi de las lletras patrias, y En Joseph Puiggarí y Llobet, qual bon afecte nos fa depositaris d' una inmerescuda distinció, publicaren temps enrera (1) los abundosos fruits de llurs investigacions en bibliotecas y arxius pera contarnos qualque cosa de lo que foren aquellas farsas, misteris y entremesos nascuts y vivents en mig lo ardorós caliu de la fé heróica, qual venturós ángel agombolava ab las suas purisimas alas tots los pensaments, actes y vida dels nostres besavis de la etat mitjana; no obstant, ocupats nosaltres en lo atractívol estudi d'aquella época de la historia patria, que molts menysprean perque no la coneixen, ni esmentan que fou la mare d' ardits héroes, dolcisims poetas y maravellosos artistas, havem encontrat en l' arxiu de l' Ajuntament d' aquesta Ciutat, algunas curiosas novas y documents inédits que poden, á nostre pobre juhi, il-lustrar un xich, per poch que sia, l' origen del teatre catalá. Perço los donarém á conéixer en lo que válguian, dihent avans de lo linatge y ascendencia d' aquell, quatre breus paraulas, conegudas ja, mes pera que servescan d' ullada retrospectiva á lo principal intent d' estas ratllas (2).

Corromput lo mòn, en l' auba redentora del Cristianisme,

(1) Lo primer en la «Revista de Cataluña» tom. II (1862), págs. 19, 69, 119 y 263 y lo segon en lo «Museo Universal», tom. I, (1857) p. 83 y 206.

(2) Pera qui vulguia extensas novas sobre l' origen del teatre en Europa y especialment en Catalunya pot vèurer entre altres autors á Fournel, Lucas, Dumeril, Le Bas, Lacroix, Moratin, Von Schack, Lamarca, Florez, Villanueva, Ticknor, etc. A fi d' abreviar lo curt espay de que disposem, ometrem las nombrosas citas que podriam fer d' aquests y altres autors.

per lo pestilent baf de las abjectes passions que l' oprimian, y embrutida la dignitat humana ab lo fanátich culto d' aquells idols, imatges d' uns ilusoris dèus, sedents desanch ignocenta y de luxuriosos excesos, prest s' espargí per totas las regions sotmesas al vell y bambolejant imperi dels Césars, l' alenada ofegadora, nascuda en lo fons del còr de la disoluta Roma, jaquint també baix son despótich jou las nadivas y patriarcals usansas dels fills de nostra marca : en los estadis, en los circhs, en los teatres. en tota festa, arreu dominava lo febrosench deliri de la báquica dissipasió y fangós crim. Llavors fou quan la llum brillant de la fé divina,mare de la pau y la virtut, nunciá als homes la vinguda de la nova era. Dos y tres segles havian ja passat d' ella, quan los Pares dela Iglesia tingueren de combatrer la pública lascivia, mostrant ab tota sa nuesa l' espantosa decadencia y liviana perversitat del teatre gentilich. convertit, no ja en los inmorals *mimos* y muts *pantomimos* , hereus de la comedia y tragedia dels pus memorables temps de Roma y Grecia, sino en las impúdicas torpesas de las avols fembres, enlayradas fins á la dreta de la magestat imperial, que l' havian tornat en un popular bordell. Cert es que la lluyta de elocuencia cristiana , unida ensemps ab l' heroisme dels mártres, reculli á molts qu' abjuraren d' aytals pompas y diabólicas artimanyas, seguint la llum de la vera doctrina, mes no bastá encara pera minvar la corrent libidinosa de consemblants jochs escènichs (*ludi scenici*), per lo qual fou precisque 'ls Sants Concilis, cel-lebrats desde lo segle IV al IX, ab l' autoritat suprema de llurs cánons, los anatematisessen , á fin d' alcansar l' extirpació de tan grèu mal.

Per mes que las costums de las tribus invasoras de nostre territori foren en un principi guerreras y aspres com errant era llur vida en las selvas y montanyas septentrionals qu' habitaren, aficionat posteriorment lo poble hybrid que d' ellas nasqué, á totas las passions y goigs sensuals llegats per los hábits orientals dels últims romans , difícil l' hi era desferse d' aquellas festas y recreacions públicas , arreladas en lo pays desde molts segles, y á las quals s' hi trobava fermat per lo natural instint de conservar uns espectacles tradicionalment reproduhits ; emperó, com tots ells, mes ó manco, no eran sino unas falsejadas reminiscencias , en son millor aspecte, de las farsas atellanas y sátiras fesceninas, y en lo pitjor, de las perillosas y múltiples festivitats paganas consagradas als nombrosos dèus y deesas del mitológich Olimpo; volgué, perçó la religió de Jesuchrist, experta conexedora de l' ánima humana, transformar ditas festas, desterrant llur politeisme, com ho feu, y sostindrer, baix la sua fecunda protecció, la naixensa del gust artístich, ja donant al nadiu teatre ample esbargiment ab las primitivas *farsas* que s' improvisavan , en las llargas peregrinacions als Llochs Sants y á altres Santuaris de

4

mes devoció, ja obrintl'hi, mes endevant, las portas del sagrat temple, pera péndrer part en las cerimonias dels divinals oficis, ab dansas é himnes bellissims qu' enriquiren lo ritual católich, ensemps que lo trèsor de las bonas creensas.

Vingueren aprés los segles IX y X, en que 'ls llenguatges romans comensaren á parlarse comunalment, lliurant l'us del latí al estil de la gent docta, qual potent impuls cambiá també aquellas representacions quiscun jorn pus imitants á una obra dramática, encara qu' ab notoria imperfecció, de lo que, prompte ne mostrá un novell seny quan á la meytat de la onzena centuria nasqueren los *misteris* qu' ensenyaban dalt lo cadafalch montat prop lo vestíbul del ara en las basilicas cristianas, aquells *passos* de la sagrada historia, tant del Nou com del Vell Testament qu' impressionant los sentits ab sa tramoya, cant y lluida companya d' instruments músichs, podia propagar mes la coneixensa dels exemplars fets que'ns relata l' Evangeli.

Nat era ja alhora lo teatre litúrgich, ple de gran vida, n' obstant en los segles XII y XIII interrompé lo malfat la sua progressiva marxa, barrejantse per dissort la clergia en los *jochs* indignes d' alguns histrions que *contrafeyan* y *escarnian* las honradas costums de las gents, en tal extrem, que no sols diversos Concilis s' ocuparen en extingir la disolució que novellament s' iniciava per corsecar á aquell cors social de qui naix l' exemple de la virtut, si que també los llegisladors se vegéren obligats á dictar tots los manaments qu' ab millor prestesa podian tornarlos per lo dret camí. A malgrat de tan reaccionari mohiment, l' art y la poesia popular demostrá per fortuna en aquest segle, ab totas las festivitats civils, mogudas per las entradas de reys en las grans ciutats, y altres d' eixa faysó, lo desig vehement que cobejava, d' obrirse lliure pas en lo camí emprés, emancipantse de la tutela del temple, no pera abandonar herèticament sa autoritat, sino pera passar á la plassa pública ó als palaus dels nobles, ahont, desprès d' alcansar carta de secularisació, pogués dedicarse ensemps qu' á l' exposició dels fets biblichs á la de las costums é intrigas que tostemps han viscut en lo món aristocrátich.

Llueix felisment l' aurora del segle XIV y ab ell se prepara la brillant renaixensa de las lletras y arts de nostra terra. Lo poble y la noblesa, s' ocupan successivament en dansas y torneigs, momos, canyas y altres caballerívolas empresas, quan la sagrada institució de la festivitat y processó del Corpus Christi, ab la forta ajuda de las piadosas confrarias qu' augmentavan prodigiosament (3), trau de lo trespol santificat á la

(3) En los llibres antichs M. S. que contenint las ordinacions y acorts que regiren als gremis y confrarias dels oficis de la ciutat, tenim examinats y entre tals los dels corallés, argenters, tapiners y sabaters, com es-

via pública, las farsas litúrgicas, donant vida, mitjantsant aytal transformació de la forma escénica, á los tan cellebrats y aprés abundosos *entremesos*, dels quals no 'n restan ara ab vida, mes qu' alguns petits y originals recorts. Era avans de 1314, segons apar de lo epitafi d' en Berenguer de Palaciolo, l' época en que Girona cel-lebrava ja dita festa, formant part de la processó certas *representacions* sagradas, empero no portan encara lo nom que mes avant las distingí y singularisá. Barcelona exeguint en 1319 la bul-la del papa Joan XXII, donada en 1316, á compliment y satisfacció de lo disposat per Climent V y lo Concili general de Viena en 1311, axis com mes anteriorment per lo insigne Urbano IV en 1264, seguí també lo lluhiment y pompa qu' iniciá en Catalunya la diócesis gironense, establint aquella processó, com consta en lo primer dels llibres d' ordinacions d' aquesta municipalitat, qual collecció no menciona se fés aquí *representació* alguna, fins molt mes tart, com veurém; continuá Vich en 1330, Valencia en 1355 y Palma de Mallorca ans de 1371, imitant igualment dit ceremonial, sens mancarhi tampoch las suas corresponents representacions, tardanas á naixer en certs llochs, pero primerencas en altres, axis es que las veyem, en Girona, com s' es parlat, ans de 1314 y aprés en 1360, á Palma en 1392 y 97, á Barcelona en 1394 (4) y en Vich ab anterioritat á 1413. N' obstant,

pecialment los dels perayres y calsaters, poguerem observar lo zel y devoció de qu' estavan rublerts pera rodejar d' alegría la processó del Corpus, anant constantment á ella, acompanyats, per lo manco de trompas y juglás, quan no del entremes ó misteri, portat per bastaxos, qual representació era de son cárrech. Es de notar que de ditas trompas penjavan unas banderas ó penons de sendat carmesí ó d' altre color, ab las senyals del offici y flocadura d' or y de seda.

(4) Buscant ab molta diligencia en los registres de l' Arxiu municipal un dato que' ns anticipés l' existencia de las representacions litúrgicas en la present ciutat, únicament en lo llibre d' ordinacions ó bans, que 's compren de 1394 á 1399, en lo primer d' aquests anys vegerem los tres bans inédits, dos dels quals á seguiment trelladam, referents á la festivitat del Cors de Jesuchrist: «Die lune XV junii anno XCIIII = Ara hojats per manament del batle ordonaren los Consellers 'e promens de la Ciutat que alguna persona de qualsevol stament ó condició sia no gos lo dia de dijous primer vinent qué será la festa de corpus xsti fer ó fer fer algun bastiment ó cadafal en los carrers per un passará la processó. Ea ço per tal com enbarguen é empatxen la dita processó ne encara gosen fer foch gresch ne sclaffidors de foch gresch sots ban de XX sous per cascuna vegada. = Dels quals bans etc. = Retenense empero etc.» =.

«Die mercurii XVII junii anno domini M. CCCXCIIII fuit registrata in curia Cajuliæ barchinone = Ara hojats per manament del batle ordonaren los concellers e promens de la Ciutat que tots aquells qui sian en los carrers per un passará demá lo preciós cors de Jhu. Xst. dejen fets ragar al vespre qui ve lo pati ó carrera aytant conté la sua possessió, e per honor e reverencia del dit precios cors de Jhu. xst. sots ban de V sous. E que damá per lo ma-

cap d' ellas se distingeix ab lo nom especial de *entremets*, (mot propi de la llengua parlada en lo mitjorn de Fransa, que vol dir *entre dos menjars*, ó sia l' espay de temps que va en los convits, del servey d' un plat ó vianda, á lo subsegüent) fins y á tant qu' en lo comens de la vinenta centuria, naturalisantse aquí, á usansa d' altres terras y ab significació distincta de la que tenia en 1381 quan la *coronacio de D.ª Sibilia*, muller del Rey En Pere IV (curiosa descripció que per lloable zel del ardent catalanista En Francesch Maspons y Labrós, conexen ja nostres llegidors;) puig s' aplicava á lo *pago* qu' en lo *joch de la taula rodona*, inseguint una costum llegendaria del segle XIII, servia pera rebrer *las promesas* anyals que feyan los cavallers. Aquesta y altres festivitats civils, donaren peu á la exhibició de las primitivas farsas religiosas qu' á aquellas se apropiavan, encara que no hi escahiguesen gaire bé; emperó lo despertament del art dramátich desfeya ja son vol y ab ell adquirian las composicions un carácter del tot diferent, produhint, al principi, obras com *lo Mascaron*, no ben aptes pera la escena, mes ab lo temps, ajudat de la viva llum que l' hi reflectí lo estudi dels primitius y antichs teatres clásichs, avansá camí en lo qu' havia de recórrer y res mes nos ho prova que, tantost. N' Anthoni Vilaregut, vivent en 1388, traduhí las tragedias de Sénecha, En Domingo Mascó, veya ja representar en lo palau reyal de Valencia, l' any 1394, la sua «*tragedia ó reglas d' amor i parlament* (qu' apar eran una sola cosa) *d' un home y una fembre fetes... á requesta de la Carrosa Dama del Rey Don Joan I*;» intitulada també «*L' hom enamorat y la fembra satisfeta*,» acontexement capdal en l' historia de nostre teatre, del que per llástima no' ns resta sino la concisa membransa que d' ell ne fan alguns entesos bibliógrafos.

Aytals esforsos donaren profitosos resultats, generalisant as prop ditas representacions nomenadas *entremesos*, desde l' alborada del segle d' or de la literatura catalana, ensemps qu' engrandint la nombrosa cohort de notables artistas qu' en ell

ti no gosen regar los dits carrers en alguna manera e aço pertal quels vestiments dels canonges, dergues e religioses *ne les rapresentacions quis fa*·*dn* nos guasten ni en res sien embargats ni empaixats sots lo dit ban. = Dels quals bans etc. = Retenen se empero etc. = »

En altre de 1396 se disposa qu' en atenció á las obligacions y atrassos del Consell fossen reduhits los gastos qu' ocasionava la processó del Corpus, en mes de 100 lliuras anyals; axis com que se renovassen las representacions (deu voler dir arreus) que per aquella estavan custodiadas en l' arxiu del comú.

Lo primer ban nos manifesta clarament quan excesiu era l' entusiasme dels barceloneses per aytal festivitat, entussiasme vigorós desde 'ls primers anys en qu' era cel-lebrada y que fiu naixer las indicadas representacions, ja de molt ans del 1394, com se despren de lo preceptual en los bans segon y ters.

brillaren (5), ab la celebració anyal d' aquells y realisació d' altres piadosos monuments inspirats per un poble que, vivint en la plena adolescencia de son renaxament, se feu admirar per las preclaras virtuts qu' en tots indrets l' enjoyavan. Investiguém, donchs, l' origen [illegible] *entremesos catalans*: las datas mes antiguas se contrauhen, [illegible] saver: als anys 1414 y 15 en Valencia; avans del 1423 (potser ab anterioritat á las ja indicadas representacions del 1394) en Barcelona, com apar de las notas dels arreus que servian per las de la processó del Corpus y del orde seguit en la mateixa per la festa del 22 de Juny de 1424; en aquest any y altres successius en la pluritat de las entradas y coronacions que passaren en la propia ciutat, per exemple la de N' Amfós V (1424) la de Joan II y la sua muller (14.3) y demés del mateix segle, que 'ns esplican En Comes en *lo llibre de Coses aseuyalades y los 5 del Ceremonial de la Ciutat;* en 1437 la relació que 'ns queda del *entremés dels Turchs*; y en 1442 la nova *del de Sant Fransesch* y dels qu' eran ja de molt ans executats en Mallorca. Empero totas aquestas descripcions mes ó menys detalladas no han satisfet tant nostra curiositat pera compéndrer la forma, no literaria, puig se despren seria mimica en un principi, y aprés breument dialogada, sino la escenica ab qu' eran presentats aytals *misteris* ó *farsas*, com la que 's veu en lo curiós contracte inédit, obrant en lo mencionat Arxiu de l' Ajuntament y qu' á seguiment publiquem:

« Jhs. M. = Die veneris XX aprilis anno á nativitate domini MCCCCLIII, Capitula infrascripta fuerunt firmata per dictas partes et fidejussores eorum.

En nom de Deu.

Capitols fets e fermats entre los honorables Consellers de la present Ciutat de Barcelona e los honorables obrers daquella en nom e per part de la dita Ciutat de una part E lo discret mossen Johan Çalom prevere de la dita Ciutat de part altre sobre lo reffer ó retornar, dos entramesos e tornar aquells de nou devall designats ço es lo entramés de la Creacio del mon,

(5) Per si vé a tom, direm qu' en altre copiosissim arxiu de qual classificació y arreglo fa temps nos ocupém, descobrirem diferents curiosos datos relatius á las obras d' alguns artistas catalans inédits, entre 'ls quins son de recordar: del segle XIV, á Salelles, Rocha, Berenguer, Saragossa, Saplana y Desfeu; del XV, á Valldébriga, Martorell, Reig, Castellnou, Ortal, Costa, Vendrell, Gaffer, als 4 Vergós, los 4 Alemanys, y los 2 Sadurnins, á En Rovira, Font, Toxino, Valls, Huguet, Oriol, Alsamora, Miravet, Lunguer ó Luca y Duran; y del XVI á Sauxo y Ferris; mes judicant com á molt petits nostres coneixements artístichs los posarem en mans d' un expert amich, persona il-lustradissima en l' historia del art, qui los publicará promptament, junt ab altres novas eruditas que composan una bonica monografía, qual lectura, qu' havem gaudit, nos jolt per lo utilosa será a las arts patrias.

e laltre de Bellem dit de la Nativitat, e una coloma en lo entrames de la Anunciacio. (6)

Primerament lo dit mossen Johan Çalom fará lo entramés de la creació del mòn sobre lo buch (7) del qual haurá IIII pilars e en la sumitat dels dits pilars haurá un cel de nuvols en los dos dels quals pilars haurá II àngels ço es en cascun, e en lo mig del cel stará Deu lo pare tinent en la ma squerra un pom rodo e la ma dreta alta á forma qui stiga saent en una bella cadira lavorada deurada ó argentada. E entre lo buch e lo cel haurá un gran mon rodó qui rodará que per la meytat mostrará haver forma de ayga, e sobre layga per laltre meytat la una part cel stellat e per l' altre part terra ab ciutat. E en lo pla del dit buch haurá un rollo en que starán IIII àngels e altres IIII en los pilars ço es en cascun pilar hu qui tots cantarán. (8)

Item un altre entremes appellat Ballem alias la Nativitat de Jhus. xpst. sobra lo buch del qual entremés fará de nou dos porxes ab mitga del hu al altre en cascun dels quals porxes haurá quatra pilars qui tindrán cascun son porxo E sus cascun dels dits porxos ço es en la sumitat de cascun dels dits pilars haurá un àngel dels quals los quatra tindrán un cel rodó ab nuvols stellat en mig del qual cel se mostrará Deu lo Pare saltim de mig amunt quitant raigs de foch ó de lums qui passarán per la difarencia ó spay dels dits dos porxos e bastaran fins baix on sera lo Jesus nat. E baix en lo pla del buch del dit entremés ço es a la part sinistra haurá un presebra en que serán lo bou e l' asa, qui en aquella part stara Josep agenollat. E en laltre porxo de part dreta stara la Maria ajonollada, e en lo mig de la diffarencia dels dits dos porxos stara lo infant Jesus tot nuu lensant raigs de si mateix vers lo qual infant los dits Maria e Josep segons dit es stants agenollats contemplarán. E los dessus dit àngels cantaran gloria in excelsis (9). E de continent vinguen los III Reys qui munten per

(6) Es notable trobar á un prebere convertit en artista, lo que 'ns proba si ho era, l' il-lustració contemporánea de la clergia, y si no, la preponderancia que se l' hi concedia en semblants festas, quan corria de son cárrech l' endressar llur construcció.

(7) *Buch* era l' espay limitat ó basament que transportat sus las espatllas d' alguns bastaixos, á faysó dels derrerenchs misteris de Semana Santa, servía d' escenari á tan petit teatre.

(8) En aquest y lo seguent entremés pot observarse que lo quadro dramatich que 's representava era exornat ab un chor de tendres veus qui cantava himnes litúrgichs, acompanyat, sens dupte, d' alguns juglas; essent tot un fidel recort dels primers *misteris* qu' havem vist se feren en las basilicas cristianas.

(9) A mes de fer referencia á lo dit en la nota anterior, esmentarem la mutació, no de decorament, sino d' escena, qu' ara vé, ab l' arribada de nous personatges qu' entravan per la part devantera del entremes.

la porta del dit entrames, muntant per la scala que aqui fara lo dit mossen Çalom e adorarán l' infant Jesus.

Item es avengut e compres que lo dit mossen Johan Çalom hage a fer o fer fer una coloma ab son exercici qui procehesca de la bocha de Deu lo pare en lo entremes de la Anunciacio qui devall ab les ales steses e fige á la Maria. E fasse certs raigs de lums ó de foch qui no damnifich res quant será devant la dita Maria. E apres que sen torn girantse ab les dites ales steses vers Deu lo pare fahent exercici de les dites ales.

E les dites coses totes e sengles fara ó fer fara lo dit mossen Johan Çalom. segons forma de un patró ó mostra quen ha liurada la qual es vers en Johan Oliver scrivá del offici de racional de la dita ciutat. axi de fusta e mans de fusters com de ferra e claus com de pintures é pintar aquelles e axi daur com dargent com de colors com de totes altres coses necesaries á perfectió de les coses ó entremeses dessus dits (10). Entes empero que ell se puscha aindar e pendra totes coses que servirli pusquen dels entremeses que de nou torne.

Item es convengut entre les dites parts que los dits honorables Consellers ó los dits honorables obrers per preu de la dita squerada ó per tot ço que costaran los dit sentremeses e en fer e acabar aquells be e degudament á conexensa del dits honorables obres e de dos pintors elegidors per los dits honorables obres sien donats al dit discret mossen Johan Çalom LX florins dor daragó e no res pus avant posat cars que fos demanada remuneració. dels quals li sien donats XXX florins en lo principi de la obra. e laltre meytat feta la meytat de la obre, per los quals LX florins dona per fermances en P. Corts cirurgiá. Luis Dalmau alias Delviu pintor (11) en Jacme Nogues sastre, menor de dias e en ffranci rubi barber ciutadans de Barcelona en cascun dells per lo tot.

Testes firmati dictorum honorabilium Consiliariorum et operiarorum et Johannis Çalom sunt honorabilis Bertrandus de Vallo et Petrus Raurich.

Testes firmati domini P. Corts sunt discretus Johannes Mitjans presbiter Vicarius Monasterii Sancti Crucis d' Olorda et Johannes Oliveri notarii.

(10) En lo marge del original y concordant ab aquest punt de l' escriptura, existeix borrada una postil-la, que deya: «e ab vestits de tots aquells á qui representaran en los dits entremeses e cascun d' aquells,» de lo qual se col-legeix, fou també compresa primerament en lo contracte, la factura de lo vestuari de tots los personatges intervinents.

(11) Per aquesta fiaduria se ve en conexensa del apodo de «Delviu» ab qu' era conegut lo artista Dalmau, de qui com a inédit ne parlarem, al tractar del retaule de la Madona pintat de 1443 á 1445 pera la Capella municipal, en las «Novas históricas sobre l' arrunada capella de Sant Miquel», temps enrera publicadas en lo «Gay Saber».

Testes firmati domini Ludovici Dalmati Delviu sunt Johannes Laurentii, notarius et Bernardus Solerii scriptor.

Testes firmati domini Jacobi Noguer sunt proxime dicti.

Testes firmati domini Francisci Rubi sunt proxime dicti qui omnes fx. firmarunt dicto die.»

Una volta concebuda l' imatge ideyal d' aquell teatre deambulant y en miniatura, fácil nos será compendrer que, si adquiri la sua vida una tan gran forsa propagadora, fou, inspirantse per la producció de sas farsas en l' esperit eminentment religiós del poble catalá, y en lo gust artistich que de molt ans ha tingut sempre, infantant capdals artistas concebidors d' admirables obras qu' inmortalisan llurs noms (12). En corroboració del marcadissim desenrotllament qu' obtingueren los *entremesos* en Barcelona, es d' observar qu' als 29 d' abril de 1462, lo paveser y pintor En Gabriel Alemany altre membre de la cel-lebre familia de son nom, vengué al Consell una casa pera aixamplar aquellas confrontants «in quibus tenentur seu recunduntur intromesia sive *los entremeses* festivitatis corpori Christi» com resa l' escriptura, lo que suposa un notable augment en lo nombre dels que corrian á compte de la Ciutat, y per lo mateix, de llurs arreus. Axis fou que poch temps aprés en 1477 (segons sembla del' original del test baix transcrit) hagué que proposarse envers la conservació dels dits arreus y *castells*, lo que 's segueix:

«Del fet de la conservació dels entremesos remesos á IIII persones ab mossen Johan Alexandre.

Per quant lo present any la ciutat ha reparats los castells é arreus de aquells novament fets e per conservació de aquells se ha fet armari en cascuna cambre dels pintos en los quals stan reservades les dites robes per lavar tota occasió, e avinentesa de prestar les dites robes es necessari que sia feta delliberació de consell que de dites robes qui' servexen lo dia de corpore xsti. no puguen esser prestadas per via alguna si donchs no precehirá ordenació y delliberacio dels honorables consellers é consell de xxxii de la dita ciutat que les dites robes ne alguna de aquelles per via alguna, prestar nos puxan.

E encara es pensat que en cascuna cambre dels dits pintos sian fetes dues tancadures cascuna ab sa clau, la una tindrá lo pintor de la ciutat, él 'altre tindrá lo scrivá del racional. E assi que lo hu sens l' altre no puga obrir en ditas cambres, é

(12) A més de lo que ja deixem dit en la nota 5.ª sobre alguns dels molts artistas que romanen inédits, apuntarem com á notable, en proba de nostre assert lo qu' á las derrerias del segle XIII fos donat un ban en esta ciutat, prohibiut l' embrutar ab dibuixos ni pinturas las parets de las casas, fet important que 'ns demostra no sols l' excés de enginy e afició dels nostres progenitors en la creació d' obras mes ó menys artisticas, si que també la pulcritut de la bona policia que regia ja en tant apartats temps.

axi lo dit scrivá com los pintos hagen á prestar jurament de tenir é servar la delliberació fehedora quant tocará á ells.

E per çó com axi los castells com les robes ó arreus dels dits castells vuy stan ab bona disposició é aquells ab pocha despesa se porán sostenir é será occasió que tots anys per nobilitat de la ciutat se porá fer la festa del corpus es pensat que per la brevitat dels temps que vuy los honorables consellers tenen que sia feta elecció de persones qui ensemps ab los honorables consellers sdevenidors menegen é apunten axi ab lo fuster com ab los pintos per quanta quantitat pendrán encarrech la conservació dels dits castells é robes dels dits entremesos, los quals apuntaments posarán en lo consell de xxxii sdevenidor qui ensemps ab los honorables consellers ne farán conclusió.«

Omitint aquí lo recort de las variadas representacions que, servant encara son carácter distintiu de fillas de la fé, se celebraren, ab motiu de las novas festas endressadas als princeps y monarcas, durant lo comens y seguiment de l' etat moderna (2.ª meytat del segle xv y en lo xvi), esmentarém tan sols las vellas *dansas* dialogadas, imitacions dels temps clássichs vestidas per las costums dels qu' eran eminenment caballerivols, y en especial la traducció de la *de la Mort*, rimada en 1497 per En Pere Miquel Carbonell, arxiver reyal. Aydat de consemblants elements y transcorreguda ja una bona part del segle xvi, hagué, l'adolescent teatre de nostra terra, d'aturar la rapidesa ab que seguia l'avansada via del esdevenidor, per rahó de certs abusos y punibles scándols assats perillosos, que motivaren paulatinas prohibicions dels misteris y entremesos, ordonadas tant per las autoritats eclesiásticas, (1591 y 97) com posteriorment per las civils. Axi restá limitat y quasi esborrat lo primitiu aspecte d' aquell, qu'aná reduhintse á un gaudiment profá de proporcions no petitas y dedicantse prest, á l' exposició d'assumptos imitats dels antichs teatres, que torná en veritables comedias. Per esser tal volta la primera d'aquest genre que viu la llum en una de las regions del vell reyalme es de nombrar «la *Nova Tragicomedia Grastimargus appellata* etc., el prebere de Mallorca En Jaume Romañá, representada en aquella illa als 2 de Maig de 1562.

Las companyas de cómichs ó farsistas, qu'errants per burchs y vilatges, á fi de guanyarse un mos de pa, presentavan al poble, fidel espectador, aquells dramas alegórichs ó *autos*, com lo del *carro de la mort*, immortalisat per Cervantes en «lo Quixot», cresqueren y augmentaren fins á tal punt, qu'essentlos ja petits los castells y carros encubridors de llurs tramoyas, tinguèren de muntar, en las grans ciutats, espayosos cadafalchs, á manera de barracas que nomenaren *corrals*. Barcelona també possehi son *corral*, fundat per reyal gracia de 1579 y privilegi concedit en 1587 al hospital de Sta. Creu, qual lloch po-

dem considerar com á humill llavó dels luxosos coliseos moderns.

Decaiguts y morts, á las primerias del segle XVII, los senzills *entremesos*, que tanta popularitat gosaren entre las gents, sofrí malhauradament lo teatre l' influencia avasalladora d'aquells inimichs que fermaren ab cadenas los peus de nostres avis. influencia despótica qu 'ns exhigí lo haver d'expressar tots los sentiments mes purs, arma inmaculada de las costums patrias, ab una llengua forana, parla enjoncada als llavis per la nissaga guanyadora de l' autonomia de la terra. Empero. passats ja mes de 100 anys, una novella erohada de valents y forts atletas, ha cantat venturosament ferme victoria, y ab nou delit va extenent per totas las encontradas d' aquest aventatjat pays, la fructuosa semensa, un bon tros arrellada, del jovencel teatre catalá. ¡ Qué l' Altisme l' hi concedesca , pera honra y gloria del renaxament literari d'esta marca , un tan bon pervindre. com afalegadoras son las esperansas que 'ns fa concébre !

Andréu Balaguer.

Barcelona 22 *Septembre de* 1871.

EPÍSTOLA

DREÇADA AL DR. D. JOSEPH DE PALAU Y DE HUGUET,
ESTANT A SAN JOAN LES ABADESSES.

Amich meu ben aymat, la vostra lletra
Que 'n mitx del be de Deu m' haveu escrita,
Jo 'us l'estim de tot cor com á besada
Rebuda d'un germá que molt s' anyora.
Son tan contades en lo mon les hores
De germandat y amor, y sovinejan
Tant les de soledat, que la meua ánima
Tota s' ompl d' alegria quant s' adona
Que á la terra, fossar de indiferencia
Y d' egoisme, l' amistat no 's morta.
Oh, qui pogués ab vos dalt la muntanya
Environats de valls , serres y timbes,
Y axaplugats devall lo cel sens terme
Del Criador de l' univers, tot' hora
Veure 'l cuadro acabat de la bellesa !

Al trench de l' auba qui pogués l' exida
Del sol, sus l' alta serra, aná á guaytarne,
Y ohir com resa á Deu tota criatura
L' oració matinal de cel y terra!
Oh, qui pogués, al pich del sol, á l' ombra
Seure's del bosch, devora l' aygua viva
Que ix de la roca, y beure 'n; y la febre
Allí dexar de tota set mundana!
Y qui pogués d' aquesta Babilonia
Fogir per sempre y com infant reveure
Los camps, los comellars y les garrigues,
Y respirar ab gran alé aquell ayre
Que no ha apestat la corrupció de l' home!
Aquí, tancats com en presó, lo temple
No 's veu de Deu, lo cel cobrint la terra;
Y tot cercant lo pa que Deu ens dona
Produintlo per tothom, quaix desterrada
Tenim l' amor á qui devem la vida.
Tota ánima té 'l corch de la superbia,
Y de sencera no se 'n troba ni una
Devant Aquell qui les va rembre totes
Pe 'l preu d' amor á Deu y á ne 'l prohisme.
Regne d' amor, etat de l' or de l' ánima,
Dinou centuries fa que al mon vingueres
L' ergull per desraygar del cor de l' home,
Y l' hom resta aferrat á sa miseria!
Benavirats aquells que benehia
Jesús en lo sermó de la muntanya,
Benavirats aquells qu' encara colen
Lo nom de Deu y la justicia cerquen!
Benavirats los fills d' amor qui tingan
Les mans netes de sanch, los qui á la terra
No han fet injustament caure una llágrima;
Perque lo plant del desvalgut y el pobre
Aquí la malvestat pot aufegarlo
Mes no devant de Deu ahon sempre puja.
Benavirats los qui la pau prediquen
Ab los sants noms de *Deu*, *Amor* y *Patria*!

Per ço, amich ben volgut, ple de tristesa
Devant l' iniquitat, del mon senyora,
Mon cor vos ha agrahit la lletra vostra.
L' amor de Deu, la llar de la familia,
Les glories de la patria y de la llengua
Exalçarán los fills de Catalunya
Com bons germans dels altres fills de Espanya.
Nodriam aquest consol, y ab vostra esposa,
L' amich Collell y tots los qui 'l bé vulgan
Tornem á Deu los cors qui d' Ell fogian,
Y ab suau odor reflorirán per sempre
La pau y la justicia de la terra.

Barcelona á 13 *de Agost de* 1871.

MIGUEL VICTORIÁ AMER.

PI FORA DE LLOCH.

Acabavan d' arribar dos viadors á un hostal rebentats de tot lo dia de caminar y desitjosos mes de llit que de viandas. Aprés de sopar se n' havian anat á retiro, quan veuse aqui que aixis que estavan per agafar lo son, comensa á puntejar una guitarra als peus de la finestra de sa cambra, y una veu aspra y forta que sens dupte se dirigia á una guapota mossa del hostal entoná la tan popular corranda:

A tu puerta planto un pino.

Los viadors comensaren á rondinar; mes al veure que la cosa tenia lluch de no acabar may pus lo cantador sempre tornava al *pino* y *pino* va y *pino* ve, un d' ells se crema, s'alsa, obra la finestra y ab veu ben clara diu al trovador:

—Eh, tu que cantas, ves, plántal mes avall, perque aquí á la porta nos faria nosa, la tartana demá no podria sortir.

LO DALLAYRE.

Sicut fœnum.

He somiat que caminava
per un camí molt desert;
sovint com aquell que 's pert
vers enderrera 'm girava.
Y 'l camí que anava fent
ben tost perdia de veure,
fadigat volia seure
y algú m' anava empenyént.
Un sol groguench s' enfonzava
darrera un ponent boyrós
y pel cel llis y cendròs
algun corp xisclant passava.
Molt al lluny veya alimaríes
en mitx de gran polsaguera
y 'l vent ab ratxada fera
me duya crits y pregaries.
De sopte en mitx de la via
vetx un 'ombra blanquinosa,
una dalla esgarrifosa
damunt sa espatlla lluhia.
Un vestit vell y fet troços
duya, y cada pas que dava
la fulla d' acer dringava
y s' ohien cruxits d' ossos.
Quant frech á frech me passá
mos peus á terra 's clavaren,
sos ulls fondos me miraren
y la sanch se 'm congelá!
—¿Qui sou vos bon viatger?
li diguí ab veu tremolosa;
y obrint sa boca verdosa
—Un dallayre! 'm respongué.
—Ahont anau?

—Á cercar feyna.
—Y se 'n troba?
—Á cada pas;
si 's para gayre 'l meu bras
vos ho diu clar aquesta eyna.
—Per cert la portau lluhenta.
—Y l' esmola lo que talla
lo seu colp ja may me falla
¡si vesseu com cau brunzenta!
Son tremp li ha dat una ma
que dels núvols fa exir llamps,
que á les ones dona brams
y fum y lava al volcá
—Y que segueu?
—Sego vides.
—Quant son fetes?
—Fatx de tot;
n' hi ha que al traure 'l primer brot
les escapso desseguida.
La meva ma ningú lliga,
lo meu colp ja may s' atura
tant si la planta es madura
com si encara no te espiga.
—Son moltes les que feu caure?
—Son tantes que en ma jornada
la dalla sempre arranada
de terra may la puch traure.
—Y fins á quant durará
vostra tasca esfereidora?
—Fins que ma eyna talladora
no trobe res per segar.
—Donchs vos porteu la dissort?
—Ho pensen molts dels qui viuen.
—Com vos diheu?
—A mi 'm dihuen,
tremolant de por, la Mort.
Y fentne dringar sa dalla
reprengué lo seu camí

y anantse 'n me mirá á mí
ab feréstega rialla.
Rigué com lo llaurador
que vora 'l seu camp passeja
y vehent que 'l blat grogueja
comensa á esmolá 'l falçó.

JAUME COLELL.

—Per san Francesch
lo tòrt al vesch.
—Lo fret d' Octubre
mata l' aruga.
—Quan Octubre arriba al fi
ja Totsants es al matí.

DECEPCIÓ.

SONET.

Malalties de l' ánima no matan,
N' agonisa hom llarch temps, mes ay! no 'n mor...
Per dolor les parets del cor no esclatan,
Sols los ulls son qui esclatan ab greu plor:
Mas les llágrimes cruèls, que 'ls ulls encatan,
Del cor no treuen l' infernal cremor;
Mullen ses fibres, que axamplantse baten,
Y axí hi cap mes dolor dins nostre cor.
Ay del mesquí que 'n hora malahida
Per esser naix d' alts sentiments trahit,
La mort matexa 'n futx, y 'n futx la vida!
Viu per provar ab desficiós neguit
Que si 'ls desigs del home son sens mida
També 'l cor pèl dolor es infinit.

M. A. y F.

La esperansa es una flor de la joventut
La joventut es la mare de la ilusió.

LA CANSÓ DEL CATALA.

POSADA EN MÚSICA

PER EN F. PIROZZINI.

—

Tots los fills de Catalunya
ja en los goigs, ja en los condols,
un amor tant sols tinguémne
una véu tinguém tant sols
per cantar la cansò ferma
ab que 's gronxen los bressols.
¡Oh cantém, cantém sens trèva
la cansò del catalá,
que s' hi ha véus que la canten,
Catalunya bè viurá.

—

Quan lo cávech ó l' aixada
ne ressonin pèl terrer,
quan los rossos blats s' aplanen
y lo grá boti sancer,
quan las gerras s' omplen d' oli
ó de vi s' omple 'l celler.
¡Oh cantém, cantém sens trèva
la cansò del catalá,
que s' hi ha véus que la canten,
Catalunya bè viurá.

—

En la mar, ó bè en las quadras,
en la llar ó l' obrador,
entremig de las onadas,
ó al brugit ronch del vapor,
entre 'l drinch del ferro-verge,
del traball entre 'l ramor,
¡Oh cantém, cantém sens trèva
la cansò del catalá,
que s' hi ha véus que la canten,
Catalunya bè viurá.

Quan la patria ne demane
un esfors de sos fills bons,
quan los somatens s' aixequen
ó rublerts los batallons,
quan las glevas sanch ne began
ó retrunyen los canons,
¡ Oh cantém, cantém sens trèva
la cansò del catalá,
que s' hi ha véus que la canten,
Catalunya bè viurá.

—

Y al mori 'l fill de la terra
tots los cors omplint de grèu,
al deixarnos sas despullas
per donar l' ánima á Dèu,
de la boca de la fossa
tot cantant s' alse una véu:
¡ Oh cantém, cantém sens trèva
la cansò del catalá,
que s' hi ha véus que la canten
Catalunya bè viurá !

J. Roca y Roca.

—

LO CURANDERO.

Fama gosan, no sabem si ben ó mal adquirida, certs pagesos que, possessors de algun maravellós secret ó tenint la recepta de beguda ó ungüent, per dolors de ventre ó panadissos recomenat, solen esser requirits en ocasions apuradas pera que dongan al pobre pacient la salut que ab tota llur ciencia no ha pogut retornarlos lo Doctor. Si la sort tenen de que 'l malalt puga reeixirne, ja han guanyada la fortuna, los qui als no feren que ordonarli una beguda pot ser no mes que d' aigua de romani y farigola ó timó; mes si de res serveixen las begudas y oracions, que es especifich de que los curanderos fan gran consum y lo malalt pren lo determini d' anarsen al

clot, per axó res perden en sa ben sentada reputació, puig de segur no n' han tingut ells la culpa, sino lo cap de ruch del metge que no li entengué 'l mal y li esgarrá la cura.

Lo metge be pot haberse cremat las pestanyas estudiant, y aprimat mes d' un parell de calsas arrossegantse una dotzena d' anys pels banchs de las aulas: may arribará á inspirar á certa gent la confiansa que engendra la sola vista del curandero ab sos pegats, sas potingas, sas estiradas de pell pera compendrer si hi ha algun carn fugit ó be un nirvi agraviat, estiradas que, dat que no existeixe semblant inconvenient, bastan y sobran, no direm pera produhirlo, sino fins pera deslloriigar la articulació mes sólidament constituida.

Hi ha en tot axó de par del poble un fondo de fé que fóra lloable, si no degenerás en fanatisme é infundada preocupació, puig si be es mòlt bo creurer que Dèu en sa infinita sabiduría, tot ho pot ab tal que pose per obra sa illimitada voluntat, pera mourer la qual tant bonas son las oracions, no deu oblidarse que diu «ajudat y t' ajudaré», y no es l' auxili mes propi pera complir semblant precepte, lo d' un home de pocas lletras, de escassa practica y sens borrall de aquella ciencia que s' adquireix á forsa de paciencia y detinguda observació.

Y de que li ha de venir? Gran mercé si anant derrera ovellas y cabrall en los primers anys de sa joventut pogué apariar ab quatre canyas y un emplastre d' herbas fortas la cama trencada, ó donar una sangría ficant en lo nas un bastonet punxagut, al cap de bestiar amenassat d' inflamació; gran merce si escoltant los consells del vell pastor arribá á coneixer las virtuts del crespinell pera curar inflamacions, cremaduras y talls; de las golibardas, pera los mals de ventre y de l' herba taupera pera apaibagar lo mal de caixal; gran merces si escoltant á l' un y l' altre, ha conseguit ferse ab un repertori pera atendrer á quants á ell acuden en busca de remey, ja siga per mal fet ó mal nat, baldament tots ells sian tant comuns en los usos de la vida, que no hi ha mestressa de casa que no 'ls tinga pel cap dels dits. Mes com las mestressasa sobre tot si son mares y han tingut prou maynada, los usan sens cerimonias de cap mena y lo curandero no 'ls aconsell,

sens recomenar llur aplicació ab mes creus, senyals, y parenostres que demunt lo salutifero balsam de romaní, sal, vi y oli, tantas bascas y desmays ocasioná al fidel escuder del héroe manxego ans no produhí lo degut efecte, donats per lo curandero tenen mes virtut.

A mes de que lo curandero te gracia: com nasqué al punt de la mitja nit de Nadal, segons clarament demostra la creu de la llengua, no sols apaga llepantla una barra de ferro feta brasa, sino que no hi ha recort de que cap gos rabiós haja may mossegat á un curandero ó saludador, puig pot ser coneixen que es temps perdut lo que en mossegarlo emplearian ja que xuclant las feridas de qui semblant desgracia ha tingut y recomenantlos que en cuaranta dias no menjen coca, sempre han curat. No hi ha per que dir que ningú ha presenciat lo de apagar barras de ferro; que la creu en la llenga sols existeix en la imaginació dels admiradors del curandero, y que lo gos que 's calificá de rabiós, no era altre cosa que un pobre pater que sentintse trepitjada la cua, 's girá contre qui pot ser involuntariament tant mal lo tractaba; mes de tot aixó lo poble no 'n fa cabal y sols se fixa en lo maravellós á que tanta inclinansa té.

Ab tot aixó la fama del curandero va creixent y son tantas las curas de casos desesperats y fets prodigiosos que d' ell se contan, que home hi ha que creu á ulls cluchs que es capas de soldar un membre ab la mateixa facilitat ab que 's manega un cábech.

Tot alló de curar lo mal blanch dels infantons recomenant que 's pengen tres brots de esbarzer y altres tres de gabarrera en la campana de la llar; evitar los progressos del mal d' ulls dient la oració de Santa Llucia y posantse demunt dos mitjos tomatechs, detenir las erissipellas, senyantlas y fent demunt d' ellas trenta creus y cincuanta benediccions; tot alló de fer desapareixer lo mal de cap aplicantse en los polsos sengles talls de carabassó, apaibagar lo dolor dels ronyons que pervé de llomadura, arrencant colissos; y curar com qui posa oli en un llum lo mal d' orella ab la pota d' un calapat, trobat casualment, no cercat ab intenció, lo qual deu ensertarse d' un cop de pedra, ab lo ben entes que si es la orella dreta la do-

lenta, deu portarse en la butxaca la pota esquerra del derrera de dit animal, y la dreta, si es la orella esquerra la que fa patir; tot aixó y molt mes que podriam anar contant, son lo nostre pa de cada dia del curandero, advertint que te los referits per remeys tan vulgars que li sembla imposible que existeixe qui ' ls ignore. Ja 's veu: com fou tant poch lo que lo saberlos li costa! Per ell la ciencia y virtut está en los cassos desesperats com lo que anam á referir.

Hi habia en certa ocasió un pobre home que habentse fet un panxó de aygua fresca estant molt suat com que 's deixava de traurer la palla de la batuda, esdevingué malalt. Quants remeys li ordenaren totas las donetas del lloch y sos voltants, foren complertament inútils, en termes que 's decidí á cercar lo senyor metge ben convensut de que la seva hora era arribada.

Lo doctor després de haber comprés que tot lo mal se reduia á una indigestió receptali una purga fentli la següent advertencia:

—Preneu esta recepta, aneu á ca l' apotecari; os ne farán vuit papers, deixetaulos en lo morter y preneune un cada tres horas.

—Y vol dir que 'm farán efecte?

—Penso que si, ab tal que no mengeu res

—Y si me 'ls prenia tots d' un cop?

—Rebentariau com una cigala farta de cantar.

—Y si no 'm fan res?

—Tornaume á cercar y veurem lo que s' ha de fer.

Lo malalt ab tot y que va pendrer los papers, no sols no trová alivio en llur dolensa, sino que 's sentí empitjorat.

En semblant situació certa vehina que se las picaba de entesa digué que lo seu mal era de mort y que si salvar la pell volia enviás á cercar á corra cuita al curandero de la Guardia que si ell no l' entreya no l' entrauria ningú, puig que era home molt *destruit* y hasta tenia remeys pera curar de embruixadura.

No fou menester mes pera que la familia 's determinás, puig á la muller del malalt temps ha que li rondaba per lo magi que al seu home li havian donat, y pús sospitaba d' una cer-

ta vehina que li portaba mala volensa d' ençá que per haberla trovada afanantli los pebrots, li digué que si tornava á succehir la renunciaria (denunciaria) á la justicia. Y com lo mateix dia que caigué malalt l' home se li moriren tres gallinas y un gall, dos polls y dos anechs, atribuiho tot a la mala mirada que la ditxosa vehina 'ls doná, sent aixis que sols pervenia d' haver begut aigua corrompuda, perque ella descuidada no 'ls ne tingué de neta, per lo cual descidi que 'l curandero fos cridat.

Aquest vingut s' enterá menudament de totas las circunstancias que en lo malalt concorrian; de que tenia una gran desgana que ab res lo podian fer menjar; que 'l ventrell no li obeia cosa alguna y de que si á forsa de prechs se descidia á tastar un boci, ho restituia tot desseguit. Lo curandero feu molts gestos y capsinadas, y després d' haver fingit que rumiaba una estona, digué:

—Tot axó y no res passa per un camí. Agafeu mitja cuarta d' oli, y una xicra d' aygardent: poseuho al foch fins qu' haja mimbat per meitat: en altra mitja cuarta d' oli poseuhi un grapat de tarongina, menta y herba gatera y barregeuho tot plegat ab l' oli que haja bullit ab l' aygardent. D' axó que 'n prenga mitj got cada hora fins que s' ho haja pres tot, y á quiscun got cada y quant ho vaja á pendrer hi tirarán un pesich d' aquestos polvos y será posar oli en un llum.

—¿Y de menjar? preguntá la dona

—No res.

—¿Y beurer?

—Aygua calenta.

—Y res mes?

—Si que suhi y quan haja fet efecte que segueixe suant tot un dia y despres ja pot menjar.

—¿Y perque 'l voleu que sue tant?

—Perque convé, que te tancat lo mal á dins y es precís que isca á fora.

—Ara si que veig que ho enteneu: ja ho deya jo qué li havian donat.

—¿Qué, li donaren? preguntá en est punt lo curandero.

—Si una vehina que 'ns te de cap d' esquila.

—Donchs aixís será menester que no comense á pendrer lo remey fins després de mitja nit. Vos tan bon punt sentiu que 'l gall canta, agafeu un sach y pronunciant lo nom de la vehina dieu, «entra aquí dins,» y tan bon punt hajau dit estas paraulas, introduiubi un garbó, lligueu la boca del sach, lo penjau en los clamastechs y garrotada de valent fins que l' ánima os diga prou dient á quiscuna:

per la virtut d' aquest bastó
fes que 'l malalt se pose bó.

Després comensareu á donar mitjos gots d' aquell oli al vostre home y dema passat haurá tornat de mort á vida.

—¿Y quan valdrá la cura?

—No res: donaume un parell de pollastres y estem pagats y en paus y en Deu.

A la mestressa com no li demanaren ni un quarto,li paragué que 'l remey li eixia de franch. Lo malalt se curá:ja ho crech, com qui li suministraren una purga capás de reventar á una mula; mes la dona ho atribui á la esperiencia del curandero y al entussiasme ab que assarroná lo sach ahont mentalment tenia presa á la butxina de la mal miradora. Passat algun temps lo curandero com qui no hi espera res, entrá á la casa demanant una set de aygua para seguir son camí, puig debia anar mes amunt á portar la salut á un que patia lo mateix mal, y plens d' agrahiment ne sols aygua li donaren sino un bon berenar, sens faltarhi un gotet del de la bota del recó, y al anarsen, per ajuda de cost un anech que lo manco valia setze rals. ¡Oy da! Ab semblants cosas los curanderos vinhen com uns reys, essent quiscun dels que reixen de llurs mans, un nunci que 's va fent llenguas del saber que tenen, y de la habilitat ab que curan los malalts.

—Be, dirá algú, pero lo fet es que lo metge no 'l curá.

—No te res d' estrany, direume, puig no prengué lo remey.

—Y donchs no ha dit que sí?

—Lo metje li recomená que anés á ca l' apotecari que li farian vuit papers, los cuals debia pendrer deixatats al morter. Donchs be: lo malalt considerá que per fer vuit papers de

la recepta tant bo era ell com l' apotecari. Agafala, la parti en vuit trossos iguals, 'ls deixatá al morter ab aygua calenta..

—Y qué?

—Y se 'ls begué com si haguessen estat los polvos que en la recepta anavan ordenats.

Després d' axó que es la veritat purissima, creumauvos las pestanyas pera que digan què sou un cap d' ase, y pera que la fama de las curas se la ne porte un curandero que sap una mica menos que un metge dels molts que correrán d' aqui poch temps; de aqueixos que s' han fet á tall de carril. ¡Deu nos lliure de llurs mans!

Mas Rossell (*Vilafranca*) *Agost de* 1871.

GAYETANO VIDAL.

LO CANT DE LA CEGUETA

A LA VERGE SANTISSIMA. (1)

CHOR DE NOYAS.

¡Alabada la Verge María!..
¡beneyt sempre sia
son nom celestial!..
Ella n' es qui tot bè nos alcansa,
l' estel d' esperansa
del débil mortal!..

(1) Fou escrita, aquesta poesía, (entre altras lletretas y lloansas pera cantar, durant lo *Més de Maria*, á la excelsa y sobirana Senyora, en la parroquial Esglesia de la vila *Episcopal*) com en senzill obsequi y afectuosa recordansa á l' apreciable jove cegueta Dolors Pasqual, fervorosa y humil devota de la Santíssima Verge, á la que li sól cantar (y ab tota la tendresa y sentiment de son cor) dolsas y piadosas cansons, posadas en música per son inspirat mestre, lo distingit artista D. Joan Carreras, Director en aqueix ram, del Col-legi de cegos de San Gayetá de Barcelona.

En dit col-legi, y en los exámens celebrats en juliol del any próxim passat, 1870, obtingué *la cegueta bisbalenca*, per sa aplicació, lo premi de una *medalla d' or* oferta per l' Excelentissim Ajuntament de la comtal ciutat, especial protector del mencionat col-legi.

LA CEGA.

En eix mòn ¡ay!.. la trista cegueta...
No véu may ¡pobreta!
ni un raig de claror!..
Mes, ab llum de la fe, véu las bellas,
brillants maravellas,
que creá 'l Senyor!..

Ella véu y coneix la grandesa,
poder y sabiesa
d' un Dèu eternal;
y ab amor, devant sa omnipoténcia,
humil, reveréncia
son nom inmortal!...

Ab la fe, ja no 's mir' com perduda
pus sab que l' ajuda
la Reyna del cel;
que mercés y conort may li nega;
que guia á la cega
un ángel fidel!.

Créu y espera en l' amor de María,
y en ella confia,
que al trist dòn favor;
beneheix, de la excelsa Senyora,
la má benfactora,
del fons de son cor.

Si algun jorn ella canta gojosa,
al cel, amorosa,
n' aixeca sa veu;
d' aquell pler qu' en lo sèu cor s' hi trova,
fervosa, en renova
las gracias á Dèu.

Si en eix cor ¡ay!.. s' hi abriga tristesa,
llavors ella resa...

prest minva 'l pesar...
y renaix lo sèu goig, s' il-lumina
de flama divina,
y 'l cel *véu* brillar!...

De bon grat, santa Verge Maria,
jo 'us canto, tot dia,
llöansas d' amor;
pus sòu Vos qui á la trista cegueta
li alcansa ¡pobreta!
la pau de son cor!...

TORNADA.

Dèu vos salve ¡oh la Verge adorada!
beneyta advocada
del débil mortal;
en la *fosca d' eix mòn*, siáunos guia,
per véurer un dia
la LLUM CELESTIAL!..:

(*La Bisbal, maig de* 1871.)

JOAN SITJAR Y BULCEGURA.

LO PONT DEL DIABLE.

Lo Reuss que devalla per una torrentera fonda de seixanta peus de profunditat per entre mitg de espadadas rocas, priva-va tota comunicació entre 'ls vehins de la vall de Cornera y los de la de Goschenen, ço es, entre 'ls grisons y la gent d' Uri. Aqueixa separació portava tal perjudici á tots dos cantons vehins, que juntaren sos mes hábils arquitectos y á costa de tots dos, se feren diferents ponts, mes ab tan mala sort, que cap d' ells poguè resistir por mes d' un any á las tempestats, á la forsa de las aigas ó á la caiguda dels aluds. Era á últims del segle catorce quan se feu una provatura d' aquest género, y com era al acabar l' hivern, ben be era de creure que aguan-

taria 'l pont tots los embats que poguessin pervindre; mes un demati, fou entrat á dir al batlle de Goschenen, que lo pont havia anat á terra.

—Ja veig, digué lo batlle, que sols lo diable podrá fernos un pont de durada.

Y encara no havia acabat de dir axó, quan veus aqui, que hi entra un criat y li diu que lo senyor Satanás lo demanava.

—Que entri, digué lo batlle.

Va entrarhi un home d' uns trenta cinch á trenta sis anys, vestit á la usansa alemanya, ab unas calsas vermellas, jupa negra acuchillada en las articulacions dels brassos ab forro de color de foch per entre mitg de las cuchilladas. Portava en lo cap una gorra negra á la que una ploma llarga donava certa gracia ab sos moviments. En quan á lo calsat, endevinant la moda nova, lo duya rodó de la punta com no 's dugué sino cent anys endevant, per mitjans del regnat de Lluis XII, y un gran esperó parescut al del gall agafat visiblement á la cama, semblava destinat á servirli de espuelas quan se li antoxava viatjar á cavall.

Després dels cumpliments de costum, lo batlle va seures en un silló y lo diable al altre, posant los peus damunt dels ferros, y aquest dins las brasas.

—Vaja! amich meu, diguè Satanás ¿que 's lo que desitjau de mí?

—Confesso, senyor Satanás, digué lo batlle, que no 'ns vindria mal la vostra ajuda.

—Per lo malehit pont, ¿no es veritat?

—Cert.

—Y 'us es molt necessari?

—Enterament precis.

—Ah! Ah! va esclamar Satanás.

—Mireu, sigau bon diable, replicá lo batlle després d' un moment de quietut, feunos un pont.

—Veus aqui que venia á proposárvosho

—Pus be, no 's tracti mes que del modo que tenim d' arreglarho.... sobre.... Lo batlle titubejava.

—Sobre 'l preu? li responguè Satanás mirantlo ab una rialleta de malicia.

—Si, respongué lo batlle, coneixent que ab alló s' anava á embolicar lo negoci.

—Oh! lo que es sobre aixó, digué Satanás, balandrejantse ab la cadira y esmolant sas unglas ab lo cortaplumas del batlle, sobre aixó no renyirem pas.

—No deixa de tranquilisarme la vostra resposta, digué aquell, l' últim va costarnos sexanta marchs d' or, y lo mes que podem fer es doblar aqueixa cantitat per lo nou.

—Perque necessito l' or vostre, va replicarli lo diable, si 'l faig quan me dona la gana? Mireu.

Va cullir una brasa del foch, com qui cull una palla y diguè al batlle.

—Allargueu la ma.

Aquell no gosava.

—No tingau por, va continuá Satanás, y li deixá caure damunt la ma, una barra d' or del mes fi, y tan fret com si hagués eixit del riell. Lo batlle se 'l mirá y se 'l torná á mirar per tots costats, volent després tornarli.

—No, no, guardeusel, li digué Satanás posantse ab aire despreocupat una cama damunt l' altra, es un regalo que 'us faig.

—Ja entench, digué lo batlle ficantse la barra dins la butxaca, que no costanvos gens lo fer or, voleu que 'us paguin ab altre moneda; mes com no se quina 'us agrada, desitjaria que vos mateix fixesseu las condicions.

Satanás després d' haver reflexionat un moment digué.

—Donchs, llavoras, que se 'm dongui l' ánima del primer que passi per lo pont.

—Concedit, digué lo batlle.

—Redactem l' escriptura, prosseguí Satanás.

—Dicteu vos mateix.

Lo batlle prengué una ploma y paper y 's va preparar á escriurer.

Cinch minuts després fou firmada per Satanás en nom propi y per lo batlle en nom y com á apoderat de sos gobernats, una escriptura feta ab totas las reglas, per duplicat y de bona fe. Lo diable s' obligava formalment en virtut d' ella, á construir aquella nit un pont fort pera durar cinchcents anys y lo batlle

li cencedia, per sa part, en paga del pont, l' ánima del primer que l' atzar ó la precisió l' obligués á passar lo Reuss per lo diabólich pas que Satanás devia improvisar. Al matí següent ja estava fet lo pont.

A poca estona va apareixe per lo camí de Goschenen lo batlle, qui anava á veure si lo diable havia complert sa promesa. Va veure lo pont que 'l va trobà molt bo, y l' altra banda hi vejé á Satanás que sentat en un padrís, estava esperant lo preu de la seva feyna.

—Ja veig que sou home de paraula, digué Satanás.

—Y jo tambè, digué lo batlle.

—Com, meu estimat Cursio! li replicá lo dimoni tot admirat, 'us sacrificaríau potser per la salvació dels vostres gobernats?

—Jo precisament, no, prosseguí lo batlle deixant á la entrada del pont un sach que duya á coll, y comensant á deslligarlo.

—Donchs, allavoras que? va dir Satanás procurant endevinar lo que anava á fer.

—Prrrrrruuuuu, va dir lo batlle.

—Y va eixir del sach un gos tot espantat arrossegant una paella pel detrás, que atravessant á mes corre per lo pont, va passar tot lladrant per devant del diable.

—Eh! mi senyor, va cridar lo batlle, correu, correu, mirau que se 'us escapa aqueixa ánima que ja es vostra.

Satanás estava furiós, havia contat ab l' ánima d' un home y s' trobava obligat á arreplegarne la de un gos. Hi havia motiu pera condemnarse á no haberho sigut. No obstant com era molt truhan, se va riure molt del cas, fent veure que'l trobava molt graciós y divertit, mes aixis que 'l batlle va esser fora, va comensar á donar empentas y cops de peus y mans al pont per tirarlo á terra, cosa que no mes li va servir pera trancarse las unglas, dons lo pont era tan ben fet, que ni tan sisquera pogué treuren la mes petita pedra.

—Que tonto has estat, se digué per si mateix Satanás, y ficantse las mans á la butxaca, se 'n va anar cap avall, tot vorejant lo Reuss, mirant á dreta y esquerra com qui admira la naturalesa. No havia perdut lo desitj de venjansa; lo que cercava ell, era una roca ben grosa y forta per agafarla y du-

ventla damunt del pont, deixarla caure d' una alsada ben alta. Al cap de las tres horas ja havia trobat lo que buscava. Era una inmensa roca grossa com una catedral soberga, la agafá com qui arrenca un raba, se la carregá al coll y prengué lo camí que anava cap á dalt de la montanya, tot gosant de pensar no mes la gran desesperació que 'l batlle tindria de trobarse al següent dia sense pont.

Hauria ja fet una hora de camí, quan semblantli veure un gran brugit de gent damunt del pont, va deixar la roca á terra y 's va enfilar damunt d' ella per veure millor lo qu' era, y veus aquí, que 'n vejé lo rector y feligresos de Goschenen, que ab creu alta y bandera desplegada acabavan de borrar la obra satánica consagrant á Deu lo pont del diable.

Convensut Satanás de que ja no podia fer cosa alguna, se'n va tornar tot trist y capficat y trovant una pobre vaca que ja no podia mes, la va agafar per la cua y la va tirar daltabaix d' un barranch fondo.

Per lo que toca al batlle de Goschenen, ja may mes va sentí á parlar del arquitecto infernal, solsament la primera volta que va ficar la ma á la bossa se va cremar los dits ab la barra d' or, que s' havia convertit altre volta ab una ruenta brasa. Lo pont va durá cinchcents anys com havia promés lo diable.

AUCELL DE PAS.

Repren, repren ta volada,
no't pares, aucell de pas;
ton casal no es á la terra,
bè sabs hont es ton casal.

—

¿Ahont anau, ayguas corrents,
montanya avall, dret al pla?
¿qui' us acassa? ¿que' us apressa?
—Lo mar nos crida; adeu siau.

¿De hont veniu boyras espessas,
cap aquí tot roncejant?
—Som los esprits dels torrents
que 'ns ne tornem al payral.

—

¿Ahont anau, los estornells,
la oliva al bech, tots plegats?
¿De hont veniu, las oronetas,
tant cansadas de volar?

—

¿Quina ramor fan las onas?
¿Que' us conturba, onas del mar?
¡Quina angúnia en los reyalmes!
¡Quina maró! ¡Dèu me vall!

—

Pobles mesquins ¿que 'us inquieta,
que tant vos neguitejau?
¿Per qué, esprits, tanta frisansa?
¿Per qué, ó vida, tant combat?

—

¡Quin baf de tomba que puja!
—Son los segles que 's desfan.
¡Quin trepitj!—Los jorns que passan
pel mitj de la immensitat.

—

Repren, repren ta volada,
no't pares, aucell de pas;
ton casal no es á la terra.
bè sabs hont es ton casal.

Adolf Blanch.

—Juny, Juriol y Agost
ni dona. ni col, ni most.
—Juriol sense rosada
du la pluja amenassada.
—Per Santa Magdalena
l' avellana es plena.

LO PALAU DE LLUCIFER.

Poesia dedicada á mon germá politich en Bartomeu Ribó y Ferriz, pintor de la arrivada d' un tren de condempnats á sa derrera estació.

En lo bell mitj de la terra
Hi ha esfondrada una ciutat,
Molt negras son sas murallas
Y en lloch de gaytes té drachs:
Un foch etern hi guspira
Y eterna es sa obscuritat,
Per paviment té l' abisme
Y enlayre las tempestats.
Las ánimas qu' hi devallan
May mes tornan á muntar,
¡Ay d' ellas, que soterradas
Per sempre mes cremarán!

—

Huracans que tot h'o arrasan
Bravadas d' aire infectat,
La destrucció n' espargeixen
Pel regne de Satanás;
Y grans montanyas d' espurnas
Sá y en llá ván rodolant,
Com pel desert las arenas
Quant fort lo *simúm* las bat.

¿Mes, á que vé la gatzara
De tan horrible ciutat?...
Llurs rujits per tot retronan,
Llurs flamas dónan espant;
Deixan sos cants los serpènts
Y los estols infernals
Sá y en llá corren y grunyen
¡Ay Déu meu! desesperats.

Los rujits ja mes s' atansan;
Sas bocas obren los drachs,
Esclatan remors de ferros,
Apareix la mort triunfant,
Y en son palau, Llucifer
Reb goijat l' estol d' esclaus
Que passan l' horrible porta
Esgarrifats blasfemant.
Las ánimas qu' hi devallan
May mes tornan á muntar,
¡Ay d' eixas qu' avuy hi arrivan
Que sempre mes cremarán!

—

Son los primers qu' hi apareixen
L' imatge de Satanás;
Son los superbs de la terra
Plens d' orgull y vanitat,
Qu' un jorn al hom' menysprearen
La lley de Deu trossejant
Y esclaus avuy llagrimejant
Pus son de béfas lo blanch.
¡Ay d' ells que folls desohiren
La veu de l' *Humilitat*!

—

Tristos y sechs los seguiexen
Ab sos tresors abrassats,
Los que del or son Deu feren
De la miseria oblidats;
Mes ells y los sachs que duhen
Malehits del cel son ja,
Y aquí si la set 'ls crema
Ab or fos s' abeurarán
¡Ay d' ells que folls desohiren
De la *Llarguesa* lo clam.

—

Veniu, ánimas impuras,
Sers esclaus de vostre carn,
Veniu, llops qu' ab pell d' ovella

L' ignocencia atropellau,
Veniu, veniu luxuriosos
Ab las serpents á folgar;
Dels plahers que tant aymareu
Aquí vos n' afartarán:
¡Ay d' ells, que folls desohiren
La veu de la *Castedat*!

—

Entre udols que 'l cor esglayan
Van rodolant los irats,
Pel coll garfintse com féras,
Son propi cos caixelant;
Plé de tigresa 'ls atia
Batent Llucifer sas mans,
Y aquella fornal de brasas
Se torna bassals de sanch:
¡Ay d' ells, que folls desohiren
De la *paciencia* lo clam!

—

Segueixen los que passaren
Sa existencia en bacanals,
Son los esclaus de la gola
A etern convit arrastrats:
Bé podéu pus ben gaudirvos
Qu' en eixa negra ciutat,
Montanyas de carn no hi mancan,
Ni vins de flayre infernal.
¡Ay d' ells, que folls desohiren
De l' *abstinencia* lo clam!

—

Al entrar los envejosos
Carbó sos ulls s' han tornat;
L' huracá 'ls bat per las rocas
Com sas onadas lo mar;
Y per mes que l' horror provan
De tant horrible ciutat,
Los uns envejan als altres
Pus no la poden guaytar:

¡Ay d' ells, que folls desohiren
La veu de la *Caritat*!

—

Los últims no hi van, que 'ls portan
Los esperits arrastrant,
Per sempre mes obligarlos
Als mes penosos trevalls;
Mes tant son repos estiman,
Mes tant son vici 'ls abat,
Que per ferlos dil-ligents
Los fereixen sens descans.

¡Ay d' ells, que del cel hermós
La llúm no veurán jamay!
Ay de sas ánimas tristas
Que sempre mes cremarán!..

—

Llansan rujits d' alegría
De Llucifer los esclaus,
Los nous hostes s' esparveran,
Sas bocas obren los drachs;
Braman los vents tempestuosos,
Los llamps fuetejan lo espay,
Y en mitj de tanta gatzara
Apar Llucifer triunfant.

Volen grunyir los superbs,
Se rebelan los irats,
Los envejosos sospiran,
Se despedassan los farts:
Y entre llamps, rujits y trons,
Blasfemias y tempestats,
Se sommóu tota la terra
Y lo cor queda esglayat.

—

Anima mia, no oblides
L' horrible d' eixa ciutat,
Fuigne lo camí dels vicis
Y tant sols las virtuts am':

Deu te 'n guart de devallar'hi,
De son furor Deu te 'n guart,
Que negras son sas murallas
Y en lloch de guaytas te drachs:
¡Las ánimas qu' hi devallan
Jamay mes lo cel veurán,...
Ay d' ellas que soterradas
Per sempre mes cremarán!

24 *Juny* 1864.

ANTON MOLINS Y SIRERA.

PENSAMENTS POLITICHS.

Lo Matrimoni (1) es l' origen y basa de la *familia*, es á dir, d' una institució *perpétua:* lo que exigeix tinga, aquell, una qualitat consemblant; la de sér *indisoluble*. Per tal causa, no es ni será may un *contracte civil*, ja que, segons tots los principis juridichs, aquest pót sempre desferse per *mútuo dissentiment* dels contrayents, que sols (en tot rigor) podria necessitar lo complement de l' aprobació d' altres que haguessen resultat, en lo conveni disolt, directament interessats.

Lo matrimoni es un *contracte sagrat:* y per no cambiar sa naturalesa y (ab ella) sos resultats, déu celebrarse *devant de Déu;* que, presidint lo dels nostres primers pares, instituí la *primera familia*, y que vetlla sobre totas las generacions com a *Gran Pare de la Humanitat*.

¡Alabat per sempre sia!..

La perpetuitat natural de la familia, no impedeix la multiplicació d' ellas: perqué los súbdits en la payral, que per tenir ja certa etat y sér sans d' enteniment, saben dirigirse per

(1) Ab aquest *pensament* termenava, en lo *Calendari* del any passat, (pág. 65) la série dels que se insertaren en ell del propi autor, y lo reproduhim perqué 'ls caixistas ó 'l compaginador suprimiren per inadvertencia, *á més dels tres que 'l subsegueixen*, la *primera part del mateix:* també cometeren, per igual causa, l' errada de posar en lo primer de tots, (pág. 60, ratlla 6.ª,) «*tendéncia ó la constitució de l' autonomia*,» en lloch de «*tendéncia á la reconstitució de l' autonomia*.» etc.

si; poden per sa sòla voluntat emanciparse y constituir *nova familia*, en qual cas y per tal objecte deuhen percebir, dels bèns d' aquella, la part que determine ó haja determinat lo pare.

—

En la familia, no es sol lo *poder del Pare:* ab ell coexisteix *lo de la Mare:* aquell, lo varó tè especialment baix sa direcció lo desenrotllament de las facultats intel-lectuals y fisicas de sos *súbdits*, perqué es lo *seny* (lo *cap*, en tots sentits,) y la *forsa* de la familia: sa *companya*, la dona, cuyda en particular de la educació religiosa y moral dels últims, perqué es lo *cor* de la mateixa. Per 'só, toca també al primer quant tè relació ab l' aument de tots los medis Indispensables per' acudir á las necessitats de la comunitat, mès que haja de buscarlos fora d' ella; y, dintre de la mateixa, correspon á la segona lo cuydado de conservarlos y distribuirlos. Lo pare tè, sempre, á son cárrech tot alló que convé à la familia en lo exterior de ésta; y per lo mateix, li pertany *sa representació:* los rams de gobern de la mare sòn del tot interiors.

—

Las nacions sòn las familias de la humanitat; ò millor dit, constitueixen las diversas ó inmediatas *personalitats* de la *gran familia humana*. Per aixó, lo *veritable* progrés polítich, lo *veritable* progrés moral (y aquest sobre tot) poden acostarlas, *agermanarlas*, cada dia mès; pero, *esborrarlas*, may.

Lo matrimoni (com s' ha vist) es per sa naturalesa un contracte *sagrat* («sagrament») ó *religiós*. Sols pera que poguessen contráurel las desgraciadas individualitats humanas, que no tenen ó *no volen tenir* cap creencia; s' hauria, escepcionalment, de *fingir* convenció *civil*.

—

En la familia verdadera, perpétua, hi ha casi sempre dos classes de súbdits: *forsosos* y *voluntaris*. Súbdits forsosos son aquells que per sa falta d' etat ó vici en la intel-ligencia no poden guiarse per sí, y per aixó necessitan la direcció dels poders que gobernan aqueixa societat natural: los restants ho son voluntaris, perqué tenen aptitut per' constituir novas familias y, per lo tant, poden separarse d' aquella. Los súbdits voluntaris se subdivideixen en propis y extranys; designam ab eix nom de *propis* de la familia als que han nat en ella ó que, en altre cas, están units á un dels mateixos per llas *indisoluble:* los que de fora haurán entrat d' altra manera en la comunitat, serán *extranys*.

—

La propietat originaria ó fundamental, especialment la que

recau sobre bèns inmobles, no solament tè la qualitat de personal, sinó també de *familiar* y ésta per sa naturalesa, perqué 'ls inmobles en quant á sa duració, y per lo tant á la de sa utilitat y productos, presentan lo carácter de perpetuitat, baix lo qual no pot gaudirlos l' individuo y si la societat familiar: ja per son objecte, perqué al qui pertany, lo deber li mana aplicar son produhit á la satisfacció de las necessitats de sa familia, tant com á las suas própias: ja, finalment, per la intenció del adquiridor, que no sols (presumptivament) la destina á si y á los actuals individuos de sa familia, sino també á tots los seus descendents qu' en l' esdevenidor, succesivament, la compongan. Lo que s' acaba de dir, exigiria la general aplicació del *for de troncalitat* en la successió intestada.

—

Dita propietat originaria ó fundamental, aixó es *familiar*, reuneix á ésta, la expressada *armónica* qualitat de *personal*, (nó de *individual*,) perqué al pare de familia, com altra de las facultats inherents á son natural ó essencial poder, perpétuo y per lo tant *transmisible*, li correspont, á mès de la independent administració y general aplicació dels productos, la llibre disposició de la mateixa, ja entre vius, ja per *causa de mort;* sempre presumptivament en bè de la familia. Com eixa llibre disposició es una inmediata aplicació de dit poder natural ó essencial del pare, en cap manera pot esser limitada per l' Estat; que, ab tot abús, desorganisaria la *familia* y atacaria la *propietat*.

—

Lo presumptiu extravio del pare de familia en sas disposicions successorias, quant á contret *segonas nupcias*, podria impedirse mediant *pacte preventiu* en los capitols que s' otorgassen per causa de las primeras.

—

Si l' estat pot arrogarse la facultat de limitar los drets de propietat del pare de familia, á fi de distribuir *per si mateix* los bèns del últim *ab igualtat* (ó en altra manera) entre 'ls fills que est tinga; ¿per quina causa no podria arrogarse la de limitar los mateixos drets de quants possehescan bèns, pera repartir aquestos, *per si mateix*, *ab igualtat* (ó d' altre modo) entre *tots los sèus súbdits*?....

Dos grans elements de veritable progrés y de vera llibertat caracterisaren, en Europa, la *civilisació de la Etat miljana*: lo *sentiment religiós* y la *idea autonómica*.

Desgraciadament, la que 's diu *civilisació moderna*, cambiant d' un modo radical la direcció d' aquella, ha vingut á sentarse

en basas diametralment oposadas; de las que, en va, poden esperar los pobles altra cosa que degradació moral y política.

Lo Renaixement, que comensá l' *Etat moderna*, fou lo retorn del sentiment artístich al *materialisme pagá:* las monarquías, que combatent totas las institucions autonómicas (enclosa l' Església) arribaren á ser absolutas, retrogadaren al *imperi romá:* la Reforma fèu del Cristianisme una creéncia *individual*, fugint del Catolicisme qu' es una *institució social:* y la *brillant* y sanguinosa Revolució francesa, (seguint per tant mal camí) si bé doná una terrible empenta als pobles, qu' estavan parats y ensopits pèl despotisme dels reys; empenta que 'ls ha llansat delirants á la destrucció de tot lo existent, á fi de fundar sobre las engrunadas runas del passat las *encantadoras* organisacions del esdevinador; no ha deixat als mateixos altre fonament per' aquestas novas institucions, que l' ateisme (net ó disfrassat de panteisme) y l' *individualisme polítich.*

Los resultats, emperó, desenganyan ja y espantan á tothom. A mès, temps ha que 'l sentiment artistich (especialment en arquitectura) revira envers l' *espiritualisme* de la Etat mitjana, y renaix la *idea autonómica* al crit de *federació.* ¿Es això lo comensament d' una *nova etat* que portará sa regeneració á la desgraciada Europa?...

¡Dèu ho fassa!

Joaquim Sitjar y Bulcegura.

La Bisbal, últims de 1870.

LA BATALLA DE MURET.

Com un vol de corps devallan,
desde 'l Nort, cent mil creuats;
per la fe diu que batallan....
¡Cassan nostras llibertats!....

¡Bè las tens partidas malas,
bè las tens, lo *poble franch*!...
¡Ay las vilas provensalas!....
¡tot ne irá de foch y sanch!

S' en recorda Carcassona;
Besiers s' en recorda abans....
¡Ay, Comtesa!... ¡ay, ta corona!....
Ja vindrán los Catalans....

La lluna 's pon sangonosa;
—¡Esmoláu be las destrals!—
prop la vila de Tolosa
flamejar fá 'ls *quatre pals*.
Ja n' arriba 'l Rey en Pere,
ja galopa en son cavall;
la pòls que s' en deixa enrere
ennuvola 'l pla y la vall.
A Muret rugint enfila;
no 'n vulgau saber l' esglay.
¡Malaventurada vila!...
¡no t' hagués conegut may!...
La batalla es comensada;
las espasas, tot, matant;
á cada nova pitrada
las armas van foguejant.
Bè lluytan aragonesos,
bè moren los provensals;
bè 'n deixan pèls camps extesos
los cavallers mès cabals....
Los creuats sòn com la sorra
que 'l mestral tira en avant:
es tanta la sanch que corra...
que 'ls cavalls hi van nadant!...
Cavaller que al Rey cercava,
ben prompte l' en ha trobat:
—«Lo vestit, diu, m' enganyava;
en Pere es millor soldat.»
—«¡Cert es: jo sò 'l Rey!»—ell crida.
¡Prou que t' en penedirás!...
Al cavall gira la brida....
entre 'ls vius ja no 'l veurás!...
Ja 'l bosch d' enemichs clareja
com la faus un camp de blat;
pèl cavall, que s' hi passeja,
fá de morts un empedrat.
Al bon dret lo vèns la forsa:
nous creuats van arribant....

—«¡Aragó!...»—'l rey mes s' esforsa,
ab sos cavallers matant.
—«¡Morir ó vencer!»...—Cridava.
¡Es mort son exércit brau!...
Tot sol encara pugnava....
mort á terra en Pere caul...
Simon de Montfort ne plora,
fret al véurel, despullat....
negra llágrima y traidora,
¡Malehit qui t' ha plorat!...
¡Ay la terra catalana!...
prou que t' en recordarás!...
¡Oh Provensa, la germana!
fins ta llengua oblidarás!...
Tots han mort en vostra ajuda...
¡Deu los haja perdonat!...
Guardará sa tomba muda
vostra santa llibertat.
La de nostra patria aymada
lo derrer badall ja fá....
Llibertat tan ben plorada,
¿quí la ressucitará?...

Albert de Quintana.

Juny de 1868.

LLEÓ AMANSIT.

Un que deya qu' havia servit al exércit francés contava la següent (al dir d' ell) historia.

«Jo vaig tindre un gust quan servia á Alger, que 'm va ser molt criticat; mes que jo vaig tirar endavant sens escoltar á ningú. Res, com tinch un geni tan viu y so tan tossut! Figuréuvos que vaig comprar un lleonet de pochs mesos: crech que 'n tenia tres ó quatre á tot estirar.

Va venir que 'l lleó 's va anar fent gros; pero axó si, molt manso.

Lo capitá 'm deya sempre que 'm trobava:

—Mira Jan que aqueixa bestia 't donará un disgust.

Jo res; tossut com so, no mes perqué ell me 'hi feya la contra, llavors encara hi vaig posar mes afició. Que hi farem! Cada hu te 'l seu génit.

Veus aquí que un dia, tot passejant, me 'n vaig anar desert en dins y, com sempre, lo lleó també 'm va seguir.

Feya una mitja hora que caminavam jo y ell tot sols, quan de cop, veig al lluny un arábe (ell deya arábe) dalt de cavall que venia cap á mí, y no se com va ser que 'l lleó tras tras hi va y.... se 'm crospeix lo cavall y l' arábe. Com que era un moro no 'm va dolre: si hagués sigut cristiá.... encara.

Quan vaig tornar, lo capitá al saberho, lo primer que 'm va dir, va ser:

--Veus ja t' ho vaig pronosticar! Aquesta bestiola 't donará un disgust.

Jo vaig arrousar las espatllas, y al cap de dos dias ja no 'm recordava ni del cavall ni del arábe. Lo lleó 'ls va pahir perfectament.

No havia passat un mes, quan estant de servey, lo cabo 'm va reptar y com jo sempre he sigut respostejador y ell tenia un génit com la pólvora, va alsar la má per darme un revés. Fill, véureho lo lleó y crospirse 'l cabo, fou cosa d' un obrir y tancar d' ulls.

Llavors sí que 'm va dolre, y 'l capitá que ja n' estava empipat, va dirme tot rabiós:

--Es precís que aixó s' acabi: sino un dia fora capás de menjarse tot lo regiment.

Comprengui que tenia rahó y vaig resoldre matarlo; mes ¿com?

Després de molt barrinar trobí la manera. Vaig fer un ninot de cartró, lo vaig vestir de soldat (com lo cabo) y 'l vaig omplir de pólvora y carn (perque ell sentís l' olor ó sino no s' hi hauria enganyat). Després gorneixo una metxa, la enganxo á la sola de las sabatas del ninot, y un pich la tinch encesa, li atio.

Plam! fa un bot y se l' empassa; mes com que la metxa travallava, aixís que la bestioleta, pegava l' última collada ¡po-

bret! com una granada va rebentar! Vam estar dos dias que tot lo campament anava plé de pel de lleò.

A MA GERMANA CALINISE,

MORTA LO 8 DE MAIG DE 1865.

Germaneta ben volguda,
Companyera de mos jochs,
Lluny, molt lluny te 'n has anada
Allá hont may se pont lo sol.
Nostron Pare que ja hi era,
Quant haurá sentit ton nom
A les portes de la gloria
T' haurá abraçada d' un vol.
Jo no he vist, no, ta partida;
Ni l' *á Deu siau* dolorós
Que t' haurán donat els altres
T' he pogut donar tampoch.
De santa anavas vestida,
De santa n' es ton recort:
Niseta, Niseta aymada,
Com me plau dir lo teu nom!
Jo t' ovir devant de Deu,
Dins l' eterna llum de goig
Que somiava nit y dia
La puresa del teu cor.
Ara j' has vist ma filleta,
La conexes mes que jo,
Puig que com una 's confonen
Les ánimes sense 'l cos.
Quant ella 'm faltá vingueres
Per compartir ma dolor:
Ma dolor cura no havia,
Mas tú fores mon conort.
Tú qu' havias sigut sempre
Com l' ángel del sant consol,

Saberes trobar lo bálsem
Per la llaga de mon cor.
Ja en los cels te 'n ets pujada,
Dexant en la vall de plors
A tos germans qui te cridan
Sols per esplayar son dol.
Dexant hi á ta triste mare,
Que morirá de dolor (1)
Perque de la seua guarda
S' ha enlayrat l' ángel segon.
Tots aquells qui 't conexien
D' ángel te donan lo nom,
Animeta enamorada
De l' Amor de los amors.
El maig de la teua vida
Passares sens cullir flors,
Que al cel tos ulls axecavas
Perque t' entristia 'l mon.
Niseta, aymada Niseta,
Ton recort per mí es tan dols,
Que de la fel de la vida
Casi bé 'm trau l' amargor.
Per l' etern amor que 't guart
Te vull demanar un do:
Que sies com de ma mare
De mos fills l' ángel segon.
Perque en lo temps que transcorre
Per demés no 'n serán dos
Que s' afanyen á arrelarne
La fé dintre lo seus cors.
Germaneta 'm sies sempre,
Companyera de mos jochs,
Niseta, aymada Niseta,
Santa en vida y santa en mort.

Barcelona, maig de 1865.

VICTORIA PEÑA DE AMER.

(1) Dos mesos aprés m' aymada mare morí de dolor per la pérdua de ma germana.

LA GUERRA FRATRICIDA.

Era 'l temps de la guerra fratricida. Hi havia hagut la guerra santa; al crit de Deu y Patria, tota la terra s' era alsada y diu que als que hi morian se 'ls trobava en los camps de batalla ab cara esplendent de gloria y rejuvenida, com si 'l somni del just vetllés en sos cossos; mes ara estesos d' açi d' allá, uns sobre d' altres, se 'ls trobava ab las dents apretadas y plenas de rabia sas fasomías y eran tots ells mostra de la ira ab que lluytavan; y axó que la lluyta era de germans ab germans, y tenian la mateixa parla y uns ab altres se coneixian y tots eran d' una terra! També en eix mon, qui sols ab son enemich natural, lo pecat, ne lluyta, ab la cara cap al cel ne fa 'l traspás de la vida, mentres que ja fa temps que 's van succehint las épocas en que la desesperació, 'ls odis y venjansas, trossejat ben bé lo cor, van acabant ab los homes, y germans ab germans se fan crua guerra, y 'l principal enemich del home es lo mateix home. ¡Qui sap si vindrá dia en que no 's conegui la vellesa!

Trist es dirho, mes á l' entussiasme de la primera guerra havia succehit l' odi de la segona, y l' esperit de venjansa era l' que movia á pendre las armas. Aixís, Ramon, de noble cor y ánima generosa, s' havia trovat en un dels dos exercits, conduit per sos companys, que ningú se 'n lliurava, y de bon ó mal grat, tenia que sentir los gemechs d' una generació forta y veure com anavan enduyéntsela las traidoras balas. Sols tenia la ventatja de que allí al menys sentia la ramor del combat y savia d' ahont podia venirli la nafra, mentres que en lo mon, essent mes cruenta la guerra, ni se sap qui es l' enemich nostre, ni d' ahont la mort te de venirnos. Sort que havia aprés en la falda de sa mare, que 'l mal ab be se torna y qu' esta vida es lo pórtal d' una altre eterna y perdurable: aixís y ab la fé al cor y la ánima tranquila, anava fent sa via, cumplint los debers naturals y esperant la mort quan Deu fos servit de donarli.

Lo sol que naix avuy no tothom lo veurá pondres! La planta mústiga, de tristesa ja pansida, un sol raig d' ell l' ha revifada y torna á esser hermosa y fresca, mostrant ja plena vida; los aucells, axí que l' han vist naixe, han entonat sas mes hermosas refiladas y d' un cap de mont al altre ha ressonat la hermosa esfera, los boscos han espargit tota sa fragancia; fins las bestias s' han rejuvenit; sols l' home, rey de tot lo criat, ha de trovar qui en aquell dia la fi de sa vida li duga. Lo sol que naix no tothom lo veurá pondres! Fa dias que 'ls exercits son á la planura y 's diu si avuy será la batalla; de bon matí s' ouhen timbals y cornetas y los oficials d' açi de allá van trasmetent ordres, sens may pararne; l' enemich ocupa una ratlla tant estesa, que son fi ni gens s' ovira. ¿Qué hi fa? Ja hi ha home per home y allí un dels dos trobará la fossa; potser será una mare, potser una esposa, potser una filla qui aquell dia versi amargas llágrimas, mes axó ¿qué hi fa? l' ambició será satisfeta y si avuy ne mort un, menos nosa.

Quina diferencia, Senyor, quan jo sentia contar á ma mare qu' en la vella guerra, las mares, en lloch de tristesa, rebian alegría al saberne la gloria de llurs fills, morts per sa patria! y los pobles escribian ab lletras d' or los noms d' aquells de llurs fills que morian en la lluyta y tothom los honorava. Ara, bé 's vol fer lo mateix; mes al bell costat de la que plora, per entre mitg de la paret s' ou la rialla de la vehina, y si un nom se vol escriure en lo llibre etern del poble, l' endemá se troba esborrat y 'l llibre en mil trossos y serveix sols pera concriar mes odis y venjansas. Ara 's mor sense gloria y s' acaba allí sense nom; no d' altre modo, qui té sa conciencia neta y ha obrat lo be en la terra no tem que las campanas per ell ne toquin y tothom li resi, mentres que 'l qui ha obrat lo mal, voldria morir sense que ningú ho sapigués, amagat y sense nom, pera que no 'l bescantessin. A milers d' homes eran allí, esperant una mort trista y desconeguda. De sopte s' ohí un terratremol horrible; la pols tot ho encegà, los crits y soroll tot ho aixordaren; uns homes se tiraren damunt d' altres y prompte la muralla de carn fou per un costat oberta; ¡qué de crits y gemechs s' ohiren llavoras! la joventut, las ilusions, las esperanças quedavan allí malmesas y perdudas

y en va s' aixecavan los brassos cridant misericordia: l' exercit guanyador, ab sa set de venjança tot ho arrebassava y per damunt dels ferits, bon goig que 'ls fes mercé de la vida, anava duyent l' estermini y mort sens may pararne. Per quans d' aquells jovens en altre temps, per una sola rascada s' havia desvellat llur mare fins donantne la propia sanch pera curarlos, y havia llensat mes de mil llagrimas; y ara ab una ferida oberta, mortal, estavan allí abandonats, ajeguts en mitg la terra, revolcantse en son dolor, sense una paraula de consol ni una cara amiga, sense una llagrima que caigués sobre son dolor pera donarlos la despedida. Ah! era horrible; cada home que jeya allí, de l' un bando ó de l' altre, era una forsa arrancada á la patria, era potser sa gloria, quan menos sa riquesa!

Allí en lo camp de batalla, en un d' eixos reculaments ó avansadas que 'ls exercits donan, quedá estés lo Ramon, ferit, sens que ningú anés á ajudarlo y com á únich consol, la trista esclamaciò que al veurel caure, lo del seu costat, fugint, havia feta. Mentres tant s' ohia 'l terratremol de la batalla, y sol, ab algun altre que gemegava, en aquell camp de la mort, ab lo ressò d' aquella y 'l dolor de sas feridas, no semblava sino 'l qui ha abatut la desgracia, que sol y en mitg del soroll del festi del mon, va morint de miseria y angunia, trist y abandonat, sens una llágrima tan sols de qui fou causa de sa ruina. Poch á poch aná enfosquintse fins que á dalt del cel los milers de mons vivents comensaren quietament á fer sa via y ab sa resplandor pogué lo Ramon retrobarne un perdut camí per ahont apartarse de tan negra tomba; ferit, ab gran feina aguantantse, anava caminant, quan trobá uns quans grahons y á dalt com si hi sentis plors y conversas; de grahó en grahó se 'n aná cap á munt, travessa un reixat de ferro y quan fou á dalt, en mitg un tros de remoguda terra amarada ab llagrimas, hi vejé dos homens, anant fent clots sens donar l' abast, pera tapar dolors nascuts en la jornada aquella. Era lo fossar del poble vehí que s' anava omplint ab sos fills propis, que un mal fat hi duya avans d' hora; mes al menos, aquells en sa desgracia podian johirse de jaure al mateix costat de sos pares, mentres que 'ls demés

fills de tot l' ample de la patria, ni la terra, quasi, semblava que trobessin amiga; lo Ramon hi arribá, quan la batalla en sas últimas estremituts torná á acostarse; lo soroll ressonava dintre 'ls cors, y las balas queyan ja frech á frech del fossar; tothom de dins restá esglayat; ni 'ls morts repòs tenian; en la batalla de la vida en los que sufreixen ningú hi pensa. Lo soroll que Ramon feu ab sa espasa, tot pujant los grabons, feu girar á una joveneta, qui al veurel ne fou tota trasmudada.

—Maria...... li diguè ell, mes no prosseguí perque en sos brassos hi vejè al seu germà, del exercit contrari, que vencedor y tot, com á molts d' altres, la mort no havia respectat sas vidas. Llavoras comprengué tot lo dolor que en la seva aymada devia nihuarne; s' apartá d' ella, per no ferirla mes ab sa vista, y aná á un racó del fossar pera plorarne tanta desgracia. Quan tot fou acabat, se n' hi aná Maria, l' agafá per una ma y li digué:—Vols desposarte?

Y muda y freda, sens esperarne resposta, se 'l endugué vers la fossa que acabavan de cubrirne.

—Tots á una devem desposarnos. Y encara no acabava de dir aixó, quan un granell de balas de canó vingueren d' assi d' allá, xiulant per tot arreu y esmicolant fins las mes petitas pedras; se sentí un sol crit, mes fou horrible; despres tot quedá mut pera res mes sentirse; mes diu que d' aquella fossa remoguda encara, per lo esclat mitg oberta, se vejé una boira, que rodejada de dolors y llagrimas cap amunt va enlayrarse portant dos ombras, que de enemigas, lo bes d' amich se davan; l' amor seguintlas las havia unidas. Es cert que en esta vida, fins que s' ha estat al mitg de la batalla y per tots costats s' ha tingut de sufrir lo embat de la lluyta, l' home no troba la veritable via, aquella que donantli l' amor y caritat degudas, lo fa gosar de la tranquilitat y pau que nostra ánima deu tenirne. No 's mort llavoras ab odis y venjansas, ni ab las riallas que travessan la paret vehina; lo nom queda escrit en lo cor de tot lo poble.

F. Maspons y Labrós.

Fragment del drama

«LO RECTOR DE VALLFOGONA.»

. . . .
La fama aixís ho pregona
y.... ¿jo sufrir? Res d' aixó.
Jo haig de fer riure, jo so
lo rector de Vallfogona.

Es un contracte qu' ha fet
lo mon ab mi, des del dia
en que per darli alegría
li escrigui 'l primer sonet.
¿Si ha estat fins ara distret
ab ma musa juguetona,
com tot d' una se li dona
dol y pena? Bo! ¿Y aixó?
Jo haig de fer riure, jo so
lo rector de Vallfogona.

Dolor que tinch per plorar
may en ma cara se pinta
«perque una gota de tinta
«no torna negra la mar.»
Jo sols dech riure y gosar,
jo la dech di' á cada estona,
y encara que 'l mon me dona
tot lo fel de sa amargó
jo dech fer riure.... jo só
lo rector de Vallfogona.

Ahont tothom hi ve á gosar
Que hi fa un ánima entristida!
Si es un ball pel mon la vida,
som al ball y hem de ballar.
Y balla sense parar,
y treu dansa á cada estona
y, per mes que la minyona
no agradi á n' el balladó,
jo hi dech ballar, perque so
lo rector de Vallfogona.

Y en ball tan falegador
qu' alaban mil y mil bocas,

si uns hi ballan rams y cocas
jo hi ballo trosos del cor.
¿Tens camas? Ets ballador.
¿Tens llavis? Riu una estona.
Jo 'u tinch, y l' ordre se 'm dona,
y puga l' ánima ó no,
jo hi ballo y rich, perque so
io rector de Vallfogona.

Y no puch contar flagells
ni amargura de cap mena,
y si vull contár ma pena
l' haig de guarnı ab cascabells,
y riuhen joves y vells,
y riuhen mare y minyona,
y encara que á cada estona
me senti al cor la fibló,
jo haig de fer riure.... jo so
lo rector de Vallfogona.

Y haig de fer riure, sentint,
y haig de fer riure, parlant,
y haig de fer riure, plorant,
y haig de fer riure, sofrint,
y haig de fer riure, morint,
si ab ma mort passan l' estona
y, si, mort, la Mort no 'm dona
per fer riure una invenció,
creurán que, mort, no so jo
lo rector de Vallfogona.

FRADERICH SOLER.

FONAMENT.

La veu potent d' en Aribau y los esforsos d' altres bons patricis que no volem anomenar perque alguns encara vihuen, feren ressonar novament en nostra terra los acorts de la lira d' Ausias March y la valenta parla d' en Muntaner. No han passat molts anys, mes la literatura catalana ha fet tan gran camí que está avuy fermament arrelada y dona á l' estampa y al teatro cada dia novas y mes floridas mostras de sa potencia. No cal ja posar en questió si la renaixensa catalana fará ó no fará via ; ja está feta y grat sia á Deu.

Mes si hem de parlar ben clar, cal are fer esment del fons de

nostre ésser y de la basa de las glorias catalanas; sols los grans pobles poden tenir grans literaturas y sols arriban á ser grans los pobles que tenen sabias y robustas institucions. Que lo poble catalá ha sigut gran dins de sa relativa petitesa en lo espay, no hi ha qui ho duptia y si algú ho duptés, que fassa un passeig per Catalunya, que fullegi nostra historia y lo dupte s'desvaneixerá.

Quins foren donchs los fonaments d' aquell poder y aquellas glorias? Quins son en lo dia d' avuy los motius de la major prosperitat que Catalunya gosa sobre la generalitat de las altras provincias? Quinas rahons esplican l' esperit de laboriositat constant y de coratjosa empresa que distingeix entre tots los espanyols als nostres paisans?

Estem fermament convensuts de que tots aquells que verament amin las planas ó las serras ahont foren alletats, que 's trobin afalagats per la parla dolsa de sas mares y que gosian á la vista dels trajos que vejeren en sas impressions primeras, voldrán que 's conservi per sempre la patria catalana. Com no volerho! Se troban tan bé dins de ella que si no ho fes lo sentiment, la pensa los hi portaria.

Convé donchs que sapia tothom quinas son las causas originarias d' aquellas glorias y d' aquesta prosperitat, y ja que tant bons efectes nos han donat sempre, convé aixis mateix que 'ns apliquem á conservarlas ja que no sia possible millorarlas.

No volem fer politica de lluny ni d' aprop y per aixó no volem escriure quins entenem esser los fonaments de tota societat; anirém donchs de dret á nostre objecte y parlarem solament de la organisació de la familia catalana, y 'n parlarem perque creyem trobar en ella la causa principal de las virtuts que 'ns han produit tant gran be.

Lo pare de familia, lo cap de casa, gosa en Catalunya autoritat plena, ab lo ben entés de que, semblant autoritat no deixa sens garantia als altres membres. Tot lo que la familia avansa per lo treball, per l' estalvi, per lo concurs de tots, reflecteix sobre lo pare, l' amo de casa. Ell es lo mestre y lo cap de tot, ell disposa dels bens en vida com millor li plau y á l' hora de la mort se troba encara amo y duenyo absolut per disposar de sos cabals com millor li apareixerá. En nostra terra, la propietat opté la plenitut de son desarrollo; l' home, no sols fa seus los fruits de son treball, de son estalvi y de las empresas sino que disposa del seu en vida y en mort ja que per efecte de la llibertat testamentaria que li regoneix la lley pot trasmetre sos bens á qui millor li sembla. Y com sempre, al costat de la lley apareix la costum que de conformitat ab ella ve á completarla y destruir las asperesas que puga tenir, á casa nostra tenim al costat de la lley que permet al pare disposar de sos bens á favor dels estranys, la costum de heretar al primogenit

mascle, que á mes de trobarse universalment, admesa, está sostinguda per institucions complementarias com son lo heretament preventiu, las substitucions pupilars y vulgars y altres. No tenim la pretensió de donar ni sisquera una idea general de tals institucions juridicas ; volem sols posar de manifest las ventatjas de la lley y la costum principal ; la llibertat de testar y la costum de heretar al fill major, basa á nostre jubi del ordre, de la laboriositat, del respecte, del esperit d' estalvi y de totas las virtuts socials de la familia y causa en resolució de la prosperitat y grandesa dels pobles.

Per resultat d' aquest sistema, cada cap de casa trevalla per conseguir á copia d' activitat y previsió l' aument de la propietat ó l' engrandiment de la botiga, de la fabricació ó del negoci que ell mateix ha comensat ó que ha heretat de son pare. Desitjós de passarlo ab son nom á la nova generació ab tots los auments possibles, s' associa ó acompanya aixis que ho permet la edat al fill major ó aquell altre que per sas disposicions y bona conducta s' en fá mes digne. Ab ajuda de las economías qu' ha fet durant la joventut ó de las que fá ab lo concurs de l' associat, va col-locant los demés fills de la millor manera possible, assegurantlos una bona sort acomodada á sas inclinacions particulars y á las possibilitats de la casa y patrimoni. Proveeix los minyons, aixis qu' han acabat la carrera ó l' aprenentatje, del dot ó quantitat necessaria per adquirir los instruments de trevall indispensables per l' exercici de la professió qu' han escullit, s' estableixen en los pobles vehins ó en ciutats y vilas llunyanas portant per totas parts los habits de trevall y de virtut que adquiriren al costat del seu pare. Permaneixen las noyas y 'ls fadrins en la casa payral fins al dia de son matrimoni rodejant al pare, y quant arriba sa mort, lo fill que s' ha associat, lo hereu li succeheix tot naturalment continuant en lo exercici de las atribucions que aquell tenia, sens que las personas que ab ell tenian tractes de negoci s' adonin de la sua falta, de modo que, lo cop dolorós que fereix á la familia en las suas mes tendres afeccions, no compromèt en res ni per res los seus interessos ni 'l seu negoci. Crehuen molts, per desgracia, que no convé, en interés dels fills, deixar al pare en llibertat de disposar de sos bens y per aixó pretenen que la lley deu assegurar als fills la successió per igual al tot ó á la major part dels bens paterns. Y sol succeir que los mes ferms partidaris d' aqueixas doctrinas, ho son també de la intervenció de tots en los negocis de l' estat. Preguntarem donchs á aquestos si no teniu confiansa en lo pare de familia per deixar á son cárrech l' arreglo de sa casa y la sort de sos fills ¿com podeu tenirni per donarli participació en los negocis del comú y en los de la patria? Creyeu que tindrá intel-ligencia y discreció per las cosas agenas, lo qui no ha de tenirne per las propias? L' amor paternal ¿no

es millor jutje que la tutoría social? Per altre part no pot pas donarse una manifestació mes eloqüent de la llibertat civil que la facultat de trasmetre los propis drets, y no hi ha dupte de que la llibertat civil es atmesa y volguda de tothom, fins d' aquells mes enemichs de tot grau de llibertat política.

Dirán tal volta alguns que 'l sistema que defensem y que per fortuna regeix en Catalunya te defectes. Voldrian donchs un sol que no fes ombra? Als ulls de tota persona de seny es ben segur que sempre serán mes los fills desobedients y malversadors que 'ls pares perversos, y al cap y á la fi val mes que alguna vegada 'l pare 's vegi obligat á deixar son patrimoni á un estrany qu' sápiga guardarlo y ben emplearlo, que no que 'l deixi á un fill viciós y corromput. Y si la lley dona motiu als fills de familia per creure 's ab dret als bens dels pares, afavoreix ab això lo naixement de totas las malas passions y priva al pare de la autoritat que necessita per imposar la virtut, lo travall y l' obediencia.

Montesquieu ha dit que la lley natural imposa al pare l' obligació d' alimentar á sos fills pero no la de ferlos hereus, y 'l sistema que tenim y defensem realisa al peu de la lletra la bona máxima d' aquell gran escriptor. Això 's consegueix per medi de la llegitima que la lley assenyala als fills y de la qual no pot lo pare privarlos sens justa causa y això mateix está també assegurat á la viuda, que te la possessió dels bens del marit difunt fins que se li ha retornat lo dot, si era rica y opció á una quarta part dels bens que ha deixat si s' escau esser pobre.

Aqueix sistema, quals ventatges sols podem indicar, y que com diguerem al principi va rodejada de moltas institucions y costums complementarias, dona á la familia una organisació robusta, inclina als fills al respecte á la obediencia y al travall, los acostuma á confiar sols en sas forsas propias y dona als pares tota la autoritat que necessitan y 'ls medis de col-locar á cada fill en conformitat á sas inclinacions, donantlos avans dels coneixements necessaris y dels instruments y cabals que per sa carrera ú ofici li convingan y capigan dins las possibilitats de la familia, permetentli á cada hu segons sos merits premiar. Veritat es que 'l hereu sol resultarne molt beneficiat, mes en cambi te una major subjecció, deu atemperar tots sos gastos á las costums de la casa payral, y 's converteix en padri y amparo de tots los germans desgraciats que sempre troban á l' escó de la casa paterna un recó ahont plorar sa dissort y en los bens patrimonials una ajuda per comensar un nou negoci ó al menos per socorre sas primeras necessitats.

O. Sollers.

A LA FRATERNITAT LITERARIA
DELS POBLES.

Poesia qu' obtingué menció honorífica en los Jochs florals de 1870.

Germans, los qui ab les testes de llor beneyt ornades,
Anau davant los pobles mostrantlos llur camí,
Los qui fets retreguentne de gèneres passades,
Dels avis en la terra sechs llors feys reverdí' :

Los qui sentint del Geni la creadora flama ;
Lo bell d' eix mon triantne d' un mon mes bell gaudiu,
Y ab veu d' ambat qui juga. ó ab buf de vent qui brama,
Cantau natura fera, cantaula com sonriu:

Senyors dels cors, qu' haguentne sa clau maravellosa
Feys naixe' á vostr' arbitre lo gotg ó la tristor,
Per breus moments no us requí oir mig tremolosa
La veu enrugallada del pobre trovador.

En totes encontrades lo cant d' aucells ressona,
Per tot la primavera mantells de flors estén,
Lo llamp qu' el cel envia per totes valls retrona,
Per tot son raitx benèfich la llum del sol encén.

De son passat les gestes los pobles tots admiren,
Y ab son recort nodrexen lo cor, y 'l tornen brau;
Per tot nasqueren béroes, per tot martres moriren,
Fins té recorts de gloria lo poble qui 's esclau.

Per tot té 'l cor del home secrets plens de misteri
Que plau á lo poeta remoure y descolgar,
En les mes fredes platges també té Amor s' imperi,
Los pits que 'l glas congela Amor fa caldejar.

¿No 's cert que tots preniu de l' ideal per guia,
Per divinal estela, lo bell, lo sant, lo ver?
Y qu' es vostre deliri conexer l' armonia
Qu' aquests tres sers unintne los lliga en un sol ser?

¿No 's cert que la veu pura de vostra cantarella
Se leva enllá dels núvols com himne al Creador,
Mes dolça que la cántiga d' enamorada aucella,
Mes grata que de roses l' embalsamat odor?

¿No 's cert qu' ab la volada de vostre voler ferme
Sortint d' aqueixa terra correu tot l' infinit?
Quan l' esperit s' enlaira ¿qui pot signarli terme?
No pot feble materia, sou reys del esperit!

Donchs si lo vostre regne no te fites senyades,
Si fonts de poesía per tot brollen arreu,
Si 'l mon eus ve darrera seguint vostres petjades,
Si embadalit escolta l' accent de vostra veu;

Seguiu la clara estela que 'l seny vos il-lumina,
Senyal misteriosa de l' alta missió,
Als pobles que 'us rodejen donau sa llum divina,
No quedi un sol vilatje privat de sa claró.

¿Que hi fa que no us entengan los pobles tots á l' una?
Vestit son les paraules qu' el temps ne destrueix;
Vendrá qui les esplique, quant resplandeix la Lluna
Ab centriques onades la Llum tost s' espargeix.

¿No 's cert que la fal-lera de vostre seny s' afanya
Per arribá' á la cima y escriurehi vostre nom?
Donchs si lograu pujarhi á dalt de la montanya
Lo nom gravat en ella lo llegirá tothom.

Axi 'l cantor d' Aquiles, axi Dant y Virgili
De la ditxosa terra que 'ls va nodrir no son;
Mes gran es la llur patria, mes gran la llur famili',
Aquesta sou vosaltres, sa patria n' es lo mon!

Seguiu, seguiu l' estela que 'l seny vos il-lumina,
Senyal misteriosa de l' alta missió,
Als pobles que us rodejen donau sa llum divina,
No quede un sol vilatje privat de sa claró!

¿Que hi fa que 'l cos separe la mar ó l' alta serra?
Los cors d' ahont se vulla, los cors tots son germans;
Pera sembrar la ditxa y 'l be sobre la terra,
¡Oh reys dels cors! donéuvos, donéuvos tots les mans!

THOMAS FORTEZA.

LA CANSÒ DEL ROSSINYOL.

(PERA CANTARSE AB LA TONADA DE: *A la torra xica a la torra gran.*)

Alli á l' Establia
de vora 'l Portal

Rossinyol hi canta
la nit de Nadal:
flor de lliri lliri
flor de lliri blanch.
—¿Perqué cantas ara
si plora l' Infant?
—Si canto y refilo
per aconhortál.
—Refilas y bressas
¿de qué está plorant?
—Lo mon que tan ayma
l' ha anat oblidant;
los tres Reys son fora
los Pastors se 'n van,
si pastors lo dexan,
anyells ¿qué farán?
Aucells de la Gloria
volem á adorál
que 'ls homens no hi venen
la nit de Nadal.
Allí á l' Estáblia
de vora 'l Portal,
Rossinyols hi cantan
si plora un Infant;
tant plora y sospira
que s' hi van posant.
Flor de lliri lliri
flor de lliri blanch.

JACINTO VERDAGUER.

Avans de concloure cal fer relació de moltas cosas qu' han tingut lloch desprès de la impressió de nostres *bons recorts;* primerament devem fer constar la publicació de l' *Altra peregrinació del venturós peregrí*, per un estudiant de teología, y la de *las glorias de Nadal*, per en Scinto Verdaguer: tots dos de Vich.

Després mes que sia breument direm los certáments y 'ls noms dels poetas catalans que trovant en llenga nostra hi han surtit premiats. Aquests han sigut tres: lo de *la societat bibliográfica Mariana de Lleyda*, en lo qual han exit premiats En Joaquim Rubió y Ors, Na Victoria Penya, En Tomas Forteza, N' Antoni Molins, en Pere Palau y en Gonzalez de Quijano.—Lo de la societat *La joventut Católica* de Barcelona, é hi guanyaren premis En Victoriá Amer y Na Victoria Penya, y la de *la Societat d' Amichs del Pais de Valencia*, en lá qual En Rafel Ferrer y Bigné, En Francesch Ubach y Vinyeta y 'n F. P. B. eixiren afavorits ab los premis que sol repartir anyalment la dita societat.

Per últim, devem fer, mes que sia lleugerament, menció del

éxit merescudissim y estraordinari que ha tingut lo darrer drama del popular poeta En Fraderich Soler. Fins ara conta las representacions per plens, y per las moltas bellesas de detall y conjunt ab que l' ha sabut enriquir son autor es un bon germá del altre bellissim drama del mateix autor *Las euras del mas.* Vingan unas quantas obras dramáticas com lo *Rector de Vallfogona* y 'l teatre catalá haurá fet en deu anys lo que molts altres teatres no han pogut lograr en molta més tirada de temps.

ERRATAS NOTABLES.

En la coleccioneta de *pensaments polítichs,* publicats l' any passat en la página 60, ratlla 6.ª, hont diu: «ab la tendéncia ó la constitució» etc., déu dir: «ab la tendéncia *á la reconstitució* de l' autonomía catalana» etc.

En la página 65 han deixat d' estamparse los *tres pensaments* següents:

»La perpetuitat de la familia no impedeix la multiplició d' ellas, perqué los súbdits en la payral que, per tenir ja certa etat y sér sans d' enteniment, saben dirigirse per sí; poden per sa sòla voluntat emanciparse y contituir *nova familia;* en qual cas y per tal objecte deuhen percebir, dels bèns de aquella, la part que determine ó haja determinat lo pare.

En la familia, no es sol lo *poder del Pare:* ab ell coexisteix *lo de la Mare:* aquell, lo varó, tè especialment baix sa direcció lo desenrotllament de las facultats intelectuals y físicas de sos *súbdits,* perqué es lo *seny* (lo *cap,* en tots sentits,) y la *forsa* de la familia: sa companya, la dona, cuyda en particular de la educació religiosa y moral dels últims, perqué es lo *cor* de la mateixa. Per só, toca també al primer quant tè relació ab tots los medis indispensables pera acudir á las necessitats de la comunitat, mès que haja de buscarlos fora d' ella; y, dintre de la mateixa, correspon á la segona lo cuydado de conservarlos y distribuirlos. Lo pare tè, sempre, a son cárrech tot alló que convé á la familia en lo exterior de ésta, y per lo mateix li pertany sa *representació:* los rams de gobern de la mare sòn del tot interiors.

Las nacions sòn las familias de la humanitat, ó, millor dit, constitueixen las diversas é inmediatas *personalitats* de la *gran familia humana.* Per aixó, lo *veritable* progrés polítich, lo *veritable* progrés moral (y aquest sobre tot) poden acostarlas, *agermanarlas*, cada dia mès; pero *esborrarlas, may.*»

—

En la mateixa página 65, falta, á mes, la primera part del *pensament final,* qu' es com segueix:

»Lo *matrimoni* es l' origen y basa de la *familia*, es à dir, d' una *perpétua;* lo que exigeix tinga, aquell, una cualitat consemblant: la de ser *indisoluble.* Per tal causa, no es ni será may un *contracte civil,* ja que, segons tots los principis juridichs, aquest pót sempre desferse per *mútuo dissentiment* dels contrayents, que sols (en tot rigor) podria necessitar lo complement de l' aprobació d' altres que haguessen resultat, en lo convent disolt, directament interessats.

Lo matrimoni es un *contracte sagrat:* etc. (aqui segueix l' estamp.)

—

Hi ha, á mès, algun altra erradeta, bè que poch important, com *progressivamente, per progressivament; ussurpantlashi y ussurpat,* per *usurpántlashi* y *usurpat; heredilament,* per *heretament; succesori,* per *succesori; usdefruit,* per *usdefruyt; dihuen,* per *diuhen*, etc.

FI.

CALENDARI CATALÁ

DEL ANY

1873,

ESCRIT PELS MES CONEGUTS ESCRIPTORS Y POÉTAS CATALANS, MALLORQUINS Y VALENCIANS,

COL-LECCIONAT Y PUBLICAT

PER

FRANCESCH PELAY BRIZ.

Any nové de sa publicació.

BARCELONA:

ESTAMPA DE LO PORVENIR,

á càrrech de J. Medina, Tallers 51.

1873.

TAULA.

FIRAS, MERCATS Y FESTAS MAJORS.

FIRAS DE CATALUNYA.

Janer. 1 Artés, Pons y La Bisbal. 6 Amer, Manlleu y Monclar. 7 Igualada. 14 Sant Hilari. 17 Borjas de Urgell, Malgrat, Navala, Palamós, S. Celoni, S Quirse do Besora y Santa Pau. 19 Besalú. 20 Arbucias, S. Feliu de Pallerols y S. Pero de Torelló. 21 Castelltersol. 22 Espluga de Francolí y Taradell. 23 Cervera. 24 Sort y Corvera. 25 Torrellas y S. Pol de Mar. *Movibles.* Segon diumenge Tarrasa. Quart diumenge Plá.

Febrer. 2 Claramunt, Centellas, Mataró, Molins de Rey, Calonge, Sant Llorens dels Piteus y pobla de Claramunt. 8 Isona. 21 Figueras y Tortellá. 24 Crespià. 25 Cervera y Santa Coloma de Farnés. *Movibles.* Primer diumenge, Balsareny y diumenge avans de Carnestoltas, Balaguer y Palafurgell. Diumenge de Carnestoltas, Viladrau. Primer dilluns de Cusresma, Seo de Urgell. Dijous segon de Cuaresma, Berga. Segon disapte de Cuaresma, Cardona. Segon diumenge de Cuaresma, Salás, Capellades y 'l tercer diumenge de Cuaresma villa de García.

Mars. 3 Cardona y Santa Coloma de Farnés. 25 Alpens. *Movibles.* Segon diumenge, Manresa. Tercer disapte de Cuaresma, Calaf. Diumengo de Passió, Ripoll. Dimars de id. Bellpuig. Dilluns sant, Guisona.

Abril. 1 Mayals. 5 Calaf. 15 Lleida, Cors, Pobla de Segur y Prades. 16, 17 y 18 Agramunt. 25 Castelló, Martorell. Selva y Verdú. 27 Sellent. 28 San Sadurní de Noya. 28, 29 y 30 Piera. *Movibles*. Segon dia de Pasqua de Resurrecció, Palafurgell. Tercer dia de idem. Perelló y Ntra. Sra. del Miracle. Diumenge despres de Pasqua, Arenys de Munt y Tortosa. Dissapte següent, Calaf Tercer diumenge despres de Pascua, Tarragona. Tercer diumenge y següent dilluns, Sabadell. Primer diumenge, Vidreras.

Maig. 1 Hostalrich, Olot. Tarrasa, Tàrrega, Perellada, San Feliu Saserra y Villafranca del Panadés. 3 Vilaller, Agramunt, Torredembarra, Figueras y Vich. 4 y 5 Vilaller. 8 Calella. 9, 10 y 11 Alcarraz. 11 y 12 Badalona 13 San Llorens dels Piteus. 14 Tremp. 15 Arbucias, Balaguer, Cardedeu, Palamós y Tortosa. 15 y 16 Torroella de Montgrí, Amer y Moyà. 21 Manresa. 22 Llagostera y Pobla de Segur. 24 Molins de Rey y Tortellá. 25 Caldas de Malavella. Mataró y La Bisbal. 26 Palau Tordera y Granollers. 27 Sant Antoni de Vilamajor y Santa Coloma de Queralt. 28 Artías del Vall de Arnn. 31 Molins de Rey, Copons y Arbucias. *Movibles*. Diumenge despres de Santa Creu, Tarrasa y Torredembarra. Dia de la Ascensió, Cambrils, Lleida Manresa, San Culgat del Vallés y Torelló. Diumenge despres de la Ascensió, Alpens. Dijous, divendres y dissapte antes de Pascua de Pentecostés. Tarrasa. Diumenge de Pentecostés. Folgarolas, Mataró y San Ginés de Vilasar Segon dia de Pascua, Molins de Rey, La Bisbal y Guisona. Tercer dia, Granollers y Mora de Ebro. Dimecres y dijous despres de Pentecostés, Palafurgell y Artías del Vall de Aràn. Dissapte idem. Copons. Diumenge antes de Corpus. Arbucias. Dia de Córpus, Vilaller. El 20 Vidreras.

Juny. 2 Sort. 11 TSalardú. 13 Centellas, Santa Pau y San Celoni. 15 Calonge. 24 Pineda y Tremp 29 La Bisbal, Tremp y Pons.

Juliol. 9 Arenys de Mar. 10 Santa Coloma de Queralt. 13 Calonge. 17 Malgrat. 19 Vilaseca. 22 Massanet de la Selva. 25 Amposta, Reus. Torroella de Montgri y San Salvador de Oló. *Movibles*. Segon diumenge del mes, Esparraguera. Tercer diumenge, Vilaseca. Vidreras.

Agost. 1 Cervera y Prats de Rey. 2 Cervera, Mora de Ebro, Sellent y Manresa. 3 Cervera, Massanet de la Selva y Piera. 4 Tremp. 9 Olot. 10 Agramunt, Arbós, Castelló. Espluga de Francolí, San Llorens Saball, Moyá y Riudoms. 15 Barbarà. 16 Lleida y Caldes de Malavella. 17 Navata. 18 Bellpuig y Borjas de Urgell. 24 Figueras, Prades, Ripoll, Solsona y Torroella de Montgrí. 27 Olesa de Montserrat. 28 Manlleu y Montblach. 29 Granollers. Igualada, Torres de Segre y Pineda. 30 y 31 Alcarraz. *Movibles*. Primer dissapte del mes, Prats de Rey y San Marti Sasgayolas. Primer diumenge, Sellent y Manresana. Segon dijous, La Bisbal. Quart diumenge, Martorell.

Septembre. 1 Alcarraz y La Bisbal. 2 Granollers. 5 Monistrol de Monserrat. 8 Balaguer, Calaf, San Culgat del Vallés, Viella y Villamur. 11 Isona. 14 Almenar, Cardedeu, La Granadella, Torroella de Montgrí. Tortosa, San Sadurní, Salardú, Perelada y Santa Coloma. 15 Viella. 16 Bagà. 21 Berga. 23 Cassá de la Selva. 24 Barcelona. 25 Mataró. 28 San Llorens dels Piteus. 29 Lleida, Hostalrich, Sampedor, Corsá y Vich. *Movibles*. Primer diumenge San Llorens Saball. Primer diumenge y dilluns, Badalona. Segon diumenge, Castelltersol. Tercer, Calella. Quart, Tortellá.

Octubre. 8 Viella. 10 Caldas de Mombuy. 11, 12 y 13 Bellver de Cerdaña. 12 Arbucias. 13 Esterri de Aneu. 14 Besalú y Ripoll. 15 Campdevanol, San Juan de las Abadesas, Vendrell, Ripoll y Verdú. 17 Hostalrich. 18 Figueras, Olot, Tremp y Villafranca. 23 Tarrasa y Alcover. 25 Mora la Nova. 28 Cardona, Perelada, Pons y Villafranca del Panadés. 29 Girona y Turbia. *Movibles*. Primer diumenge despres de San Miquel, Tarrasa. Segon diumenge del mes, Alforja y Brafim. Tercer diumenge, Palafurgell. Quart diumenge, Tarrasa, La Bisbal y Manresa. Ultim diumenge, Altafulla y Plá de Cabra.

Novembre 1 Vilaller, Mayals, San Feliu Saserra y Seo de Urgell. 2 Puigcerdá, Vilaller. Pobla de Lillet y Seo de Urgell 3 Guisona. Vilaller, Pobla de Lillet y Seo de Urgell. 4 Pobla de Lillet. 6 Olost. 8 Sort y Gandesa. 11 Amer. Cervera, Ullástrell y Solsona. 21 y 22 Banyolas. 25 Arbeca, Centellas y Pons. 27 Hostalrich. 30 Falset, Lallacuna, Manresa, Olot, Organyá, Puigcerdá, Torá. San Feliu de Torelló y Torroella de Montgrí. *Movibles.* Diumenge després de Tots Sants, Tortosa, Vilarrodona y Sellent. Segon diumenge, Gandesa, Arenys de Munt y San Quintí de Medlona.

Decembre. 1 San Feliu de Llobregat y Torroella de Montgrí. 4 Agramunt y Cardona. 6 Tarrasa. 8 Ager, Palafurgell, Cardedeu y Sarreal. 13 Arbós, Balaguer, Castelló, Hostalrich y Taradell. 21 Barcelona, Blanes, Cervera, Falset, Lleida, Montblanch, Olot, Villafranca. Tremp y Tarragona. 23 San Llorens Saball. 27 Pineda. *Movibles.* Primer diumenge, Sabadell y Viladrau y segon diumenge vila de Garcia.

MERCATS.

Lo dilluns de cada semmana: Agramunt, Lleida, Manresa, Olot, Reus, San Feliu de Llobregat, Tremp y San Martí Sasgayolas. Lo dimars: Arbós, Caldas de Mombuy, Cervera, Gerona, Montblanch, Seo de Urgell y Vich. Lo dimecres: Balaguer, Banyolas, San Celoni, Tarrasa. Torelló, Igualada y Valls. Lo dijous: Agramunt, Cardona, Figueras, Gerona, Granollers, Lleida, Manresa, San Sadurní de Noya, San Hipólit de Voltregá, Vilaller, Palafurgell. Mora de Ebro y Bellver. Lo divendres: Cervera, Balaguer, La Bisbal, Olot, Seo de Urgell y Torá. Lo dissapte: Balaguer, Gerona, Sabadell, Valls, Vich. Igualada y Villafranca del Panadés. Lo diumenge: Artesa de Segre, Badalona, Capellades, Castellá, Esparraguera, Malgrat, Mollet, Moyá, Piera, Puigcerdá. Ripoll, Roda, Rubí, San Pere de Riudevitlles, San Quintí, Sarreal, San Cugat del Vallés, Tarrasa, Sentmanat, Tortellá, Calonge, Valls, Besalú y Bellver.—MERCATS EXTRAORDINARIS.—28 de juliol y 10 de Novembre, Calonge.

FESTAS MAJORS.

Janer. 8 Tarrasa. 17 Vilanova. 20 Palafurgell. 22 Besalú.—**Febrer.** 12 Sarriá.—**Abril.** 26 Tortellá. 29 y 30 San Ginés de Vilasar.—**Maig.** 1 San Ginés de Vilasar. 14 Tremp. 21 San Boy.—**Juny.** 5 Montblanch. 24 Vilasar. 29 Masnou. 30 Tarrasa.—**Juliol.** 1 Sabadell y Horta. 4 Vich. 9 Arenys de Mar. 20 Palafurgel. 22 Masquefa 24 Lloret. 25 Monistrol de Montserrat y Reus. 26 Vendrell. 27 Mataró. 30 Hortas de S. Bertran.—**Agost.** 3, 4 y 5 Garriga, S. Esteba Sasroviras, Tarrasa, S. Pere de Riudevitlles, Alella y S. Feliu de Torello. 6 S. Just Desvern. 7 Papiol y Riells del Fay. 10 S. Feliu de Llobregat. 15 Gracia, Badalona, Montmeló, Martorell, Corbera, Capellades. Bruch, Vallformosa, Cardedeu, Gelida, Cornell, Tortellá, Amer, Hospitalet, Bilaller y Mantlleu. 23 Sitjes. 24 Sans, Igualada y Vallbona. 25 S. Genis. 25 y 26 S. Genis de Vilassar. 27 S. Vicens dels Horts. 28 Premiá. 29 San Juan Despí y Manresa. 30 Ripollet y Villafranca.—**Septembre.** 2 Torá, 3 Granollers. 5 Rubí. 7 Viladecans. 8 S. Andreu de la Barca, Olot, Cadaqués, S. Adriá de Besós, Viladrau y Tremp. 9 Piera. 13 Cornellà. 14 S. Sadurní, S. Gervasi y Horta. 17 Tiana. 22 Santa Coloma de Farnés. 23 Tarragona y Calella. 26 Sellent. 29 Sarriá y Molins de Rey.—**Octubre.** 2 Hostafrachs. 10 Corts de Sarriá. 24 y 25 Banyolas.—**Novembre.** 9 Balaguer. 12 S. Celoni, Palafurgell y Tayá. 21 S. Martí. 23 S. Climent de Llobregat. 30 S. Andreu de Palomar.—**Decembre.** 11 Berga. 27 Pineda.

JANER.

Aquest mes té 31 dias.
Los dias s' allargan 1 h. 10 ms.

1 dime. ✠ CAP D' ANY.
2 dij. s. Macari.
3 div. sta. Genoveva.
4 dis. s. Tito bisbe.
5 diu. sta. Emiliana.

á las 9 y 30 m. de la nit. Frets.

6 dill. ✠ LOS REYS.
7 dim. s. Ramon de P.
8 dime. s. Eladi mr.
9 dij. s. Juliá mr.
10 div. s. Nicanor mr.
11 dis. sta. Honorata.
12 diu. s. Arcadi mr.
13 dill. s. Gumersindo.

á las 4 y 32 m. de la t. Plujas.

14 dim. s. Hilari bisb.
15 dime. s. Pau her.
16 dij. s. Marcelo.
17 div. s. Anton abat.
18 dis. La c. de S. Pere.
19 diu. Lo dols nom J.
20 dill. s. Sebastia.
21 dim. sta. Agnés.

á las 8 y 39 m. de la nit. Gels.

22 dime. s. Vicens esp.
23 dij. s. Anfòs.
24 div. s. Timoteo.
25 dis. La c. de s. Pau.
26 diu. sta. Paula.
27 dill. s. Joan Cris.
28 dim. s. Julià.

á las 5 y 36 m. de la t. Vario.

29 dime. s. F.° de Sales.
30 dij. sta. Martina.
31 div. s. Pere Nolasch.

FEBRER.

Aquest mes té 28 dias.
Los dias s' allargan 1 hora 34 ms.

1 dis. s. Ignaci bisbe.
2 diu ✠ LA CANDELERA.
3 dill. s. Blay.
4 dim. s. Rembert.

á las 10 y 14 m. del mati. Neus.

5 dime. sta. Agueda.
6 dij. sta Dorotea.
7 div. s. Ricart.
8 dis. s. Joan de Mata.
9 diu. sta. Apolonia.
10 dill. sta. Escolàstica.
11 dim. Los 7 s. de Maria
12 dime. sta. Eularia.

á las 11 y 42 m. del mati. Vents.

13 dij. s. Benigne.
14 div. s. Valentí.
15 dis. s. Fausti.
16 diu. s. Honest.
17 dill. s. Rómulo.
18 dim. s. Simeó.
19 dime. s. Mansuet.
20 dij. s. Nemesi.

á las 11 y 32 m. del mati. Revolt.

21 div. s. Secundi.
22 dis. s Abili.
23 diu. s. Pere Damiá.
24 dill. s. Mateu Ap.
25 dim. s. Tarasi.
26 dime. M. de D. de Guadalupe. Cda.
27 dij. s. Leandre.

á las 3 y 31 m. del mati. Plujas.

28 div s. Ruff.

MARS.

Aquest mes té 31 dias.
Los dias s' allargan 1 hora 43 ms.

1 dis. s. Rosendo.
2 diu. s. Simplici.
3 dill. s. Hemeteri.
4 dim. s. Casimiro.
5 dime. s. Gerasim.
6 dij. s. Olaguer bisb.

á la 1 y 34 m. del mati. Vario.

7 div. s. Tomás de A.
8 dis. s. Joan de Deu.
9 diu. s. Paciá b. de B.
10 dill. s. Meliton.
11 dim. s. Constantí.
12 dime. s. Gregori.
13 dij. s. Roderich.
14 div. sta. Matilde.

á las 5 y 37 m. del mati. Nuvols.

15 dis. sta. Madrona.
16 diu. s. Heribert.
17 dill. s. Patrici.
18 dim. B.° Salvador d' Horta.
19 dime. s Joseph.
20 dij. s. Nicet.
21 div. s. Benet. *Prim.*ª

á las 10 y 28 m. de la nit. Vents.

22 dis. sta. Deogracias.
23 diu. Beato J. Oriol.
24 dill. s. Timolau.
25 dim. ✠ LA ANUNCIA.
26 dime. s. Brauli.
27 dij. sta Lidia.
28 div. s. Sixto.

á la 1 y 3 m. de la tarda. B. t.

29 dis. s. Bertoldo.
30 diu. *Passiós.* Climach
31 dill. s. Marcial.

ABRIL.

Aquest mes té 30 dias.

Los dias s' allargan 1 hora 10 ms.

1 dim. sta. Venasia.
2 dime. s. Franc. de P
3 dij. s. Benet de P.
4 div. s. Isidoro.

á las 6 y 45 m de la t. Plujas.

5 dis. s. Vicens Ferrer.
6 diu. *Rams.* s. Celestí.
7 dill. s. Epifani.
8 dim s. Albert mag.
9 dime. sta. Casilda.
10 dij. *Sant.* s. Ezequiel
11 div. *Sant.* s. Lleó.
12 dis. s. Víctor.

á las 10 de la nit. Revolt.

13 diu. *Pasqua de Resurrecció.*
14 dill. s. Telm.
15 dim. sta. Anastasia.
16 dime. sta. Engracia.
17 dij. La B.ª M.ª de J.
18 div. s. Eleuteri.
19 dis. s. Hermogenes.
20 diu. sta. Agnés de M. P

á las 5 y 56 m. del matí. Vario.

21 dill. s. Anselm.
22 dim. s. Cayo.
23 dime. s. *Jordi* p. de C.
24 dij. s. Fidel.
25 div. s. March.
26 dis. s. Cleto.

á las 10 y 51 m. de la n. Vents.

27 diu. La divina Past
28 dill. s. Vidal.
29 dim. s. Robert.
30 dime. s. Peregrí.

MAIG.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' allargan 1 hora 10 ms.

1 dij. s. Segimon.
2 div. s. Atanasi
3 dis. sta. Creu.
4 diu. sta. Mónica.

á las 12 y 42 m. de la t. Bon t.

5 dill. s. Pio.
6 dim. s. Joan Ante-Portam latinam.
7 dime. s. Estanislao.
8 dij. La A. de s. M. A.
9 div. s. Gregori Nac.
10 dís s. Antoni.
11 diu. s. Pons.
12 dill. s. Pancrás.

á las 11 y 20 m. del m. Nuvols.

13 dim. s. Pere Regalat.
14 dime. s. Bonifàs.
15 dij. s. Isidro.
16 div. s. Joan Nep.
17 dis. s. Pasqual Bail.
18 diu. sta. Claudia.
19 dill. s. Ibo.

á las 11 y 9 m. del m. Plujas.

20 dim. s. Baudilí.
21 dime. s. Secundi.
22 dij. ✠ *L' Asenció.*
23 div. s. Basileo.
24 dis. sta. Afra.
25 diu. s. Gregori.
26 dill. s. Felip Neri.

á las 9 y 29 m. del matí. Vario.

27 dim. Lo V. Beda.
28 dime. s. Just.
29 dij. sta. Teodosia.
30 div. s. Fernando.
31 dis. sta. Petronilla.

JUNY.

Aquest mes té 30 dias

Los dias s' allargan fins al 21, 27 ms.

1 diu. *Pentecostés.* san Fortunat.
2 dill. s. Erasme.
3 dim sta. Clotilde.

á las 9 y 28 m. del m. Vents.

4 dime. s. Francisco Caracciolo.
5 dij. s. Sanxo.
6 div. sta. Càndida.
7 dis. s. Sabiniá.
8 diu. La Trinitat.
9 dill. s. Prim.
10 dim. sta. Margarida

á las 10 y 10 m. de la n. Nuvols

11 dime. s. Bernabé.
12 dij. ✠ *Cospus.*
13 div. s. Anton de P.
14 dis. s. Basili.
15 diu. s. Modest.
16 dill. s. Quirse.
17 dim. s. Ismael.

á las 3 y 43 m. de la t. Calor.

18 dime. s. Arnaudo.
19 dij. s. Gervasi.
20 div. s. Silveri.
21 dis. s. Pallari. *Estiu.*
22 diu. s. Paulino.
23 dill. sta. Agripina.
24 dim. s. *Joan.*

á las 9 y 21 m. de la n. Vario

25 dime. s. Guillem.
26 dij s. Joan y s. Pau.
27 div. s. Ladislau.
28 dis. s. Lleó papa.
29 diu. ✠ s. *Pere* y s. *P.*
30 dill. s. Marcial.

JULIOL.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' escursan 1 hora.

1 dim. sta. Leonor.
2 dime. La Visitació.

á las 11 y 19 m. de la n. Bon t.

3 dij. s. Trifó.
4 div. s. Laureano.
5 dis. s. Miquel del S.
6 diu. s. Isaías.
7 dill. s. Fermi.
8 dim. sta. Isabel.
9 dime. s. Zenon.
10 dij. s. Cristofol.

á las 6 y 42 m. m. del matí. Calor

11 div. s. Abundi.
12 dis. s. Félix.
13 diu. s. Anaclet.
14 dill. s. Bonaventura.
15 dim. s. Enrich.
16 dime. M. D. del Car.

á las 9 y 7 m. de la nit. Plujas.

17 dij. s. Aleix.
18 div. s. Frederich.
19 dis. s. Vicens de P.
20 diu. s. Elias.
21 dill. sta Práxedes.
22 dim. sta. Maria Mag.
23 dime. s. Libori.
24 dij. sta. Cristina.

á las 10 y 42 m. del m. Vents.

25 div. ✠ S. Jaume.
26 dis sta. Ana.
27 diu. s. Pantaleó.
28 dill. s. Nassari.
29 dim. sta. Marta.
30 dime. s. Nen y Non.
31 dij. s. Ignaci de L.

AGOST.

Aquets mes té 31 dias.

Los dias s' escursan 1 hora 36 ms.

1 div. s. Pere y s. Félix

á las 2 y 38 m. de la t. Calor.

2 dis. M. D. dels An.
3 diu. La I. de s. Este.
4 dill. s. Domingo.
5 dim. M. D. de las N.
6 dime. s. Just y Past.
7 dij. s. Gayetà.
8 div. s. Ciriach.

á las 2 y 1 m. de la t. Vario.

9 dis. s. Roman soldat.
10 diu. s. Llorens.
11 dill. sta. Filomena.
12 dim. sta. Clara.
13 dime. s. Hipolit.
14 dij. s. Eusebi.
15 div. ✠ La Asunció.

á las 4 y 30 m. del matí. Vario.

16 dis. s. Roch.
17 diu. s. Lliberat.
18 dill. s. Joaquim.
19 dim. s. Mariano.
20 dime. s. Bernat.
21 dij. sta. Joana F.ª
22 div. s. Sinforià.
23 dis. s. Felip Benicio.

á la 1 y 30 m. del matí. B. t.

24 diu. s. Bartomeu.
25 dill. s. Genìs.
26 dim. s. Ceferino.
27 dime. s. Joseph de C.
28 dij. s. Agustì.
29 div. sta. Sabina.
30 dis. sta. Rosa de L.
31 diu. s. Ramon N.

á las 3 y 57 m. del m. Borrs.

SEPTEMBRE.

Aquest mes té 30 dias.

Los dias s' escursan 1 hora 46 ms.

1 dill. s. Llop.
2 dim. s. Antoli.
3 dime. s. Nonito.
4 dij. sta. Rosalia.
5 div. sta. Obdulia.
6 dis. s. Fost.

á las 9 y 18 m. de la n. Plujas

7 diu. sta. Regina.
8 dill. ✠ Lo naixement de la Mare de Deu.
9 dim. s. Gregori.
10 dime. sta. Pulqueria
11 dij. s. Jascinto.
12 div. s. Leonci.
13 dis. s. Eulogi.

á las 3 y 49 m. de la t. Vents.

14 diu. s. General.
15 dill. L. d. de Maria.
16 dim. s. Cornell.
17 dime. s. Pere Arbues
18 dij. s. Farriol.
19 div. s. Genaro.
20 dis. s. Eustaqui.
21 diu. s. Mateu evang.

á las 6 y 00 m. de la t. Trona.

22 dill. s. Maurici.
23 dim. sta. Tecla.
24 dime. ✠ M. D. de M.
25 dij. sta. M.ª del S.
26 div. sta. Justina.
27 dis. s. Cosme.
28 diu. s. Wenceslau.
29 dill. La D. S. M. Ar.

á las 3 y 5 m. de la t. Vario.

30 dim. s. Geront.

OCTUBRE.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' escursan 1 hora 48 ms.

1 dimc. s. Remí.
2 dij. L. Angel.
3 div. s. Gerart.
4 dis. s. Francesch.
5 diu. s. Placit.
6 dill. M. D. del Roser

á las 5 y 41 m. del matí. Revolt.

7 dim. s. August.
8 dimc. sta. Brígida.
9 dij. s. Denís.
10 div. s. Fr.º de Borja.
11 dis. s. Nicasi.
12 diu. M. D. del Pilar.
13 dill. s. Eduart.

á las 6 y 35 m. del matí. Bon ts.

14 dim. s. Calixt.
15 dimc. sta. Teresa.
16 dij. s. Galo.
17 div. sta. Eduvigis.
18 dis. s. Lluch ev.
19 diu. s. Pere de Alca.
20 dill. sta. Irene.
21 dim. sta. Ursula.

á las 11 y 4 m. del matí. Vario.

22 dimc. sta. María. S.
23 dij. s. Pere Pasqual.
24 div. s. Rafel.
25 dis. s. Crispí.
26 diu. s. Evarist.
27 dill. sta. Cristela.
28 dim. s. Simó y Judas

á las 12 y 19 m. de la n. Plujas

29 dimc. s. Narcís.
30 dij. s. Claudi.
21 div. s. Quintí.

NOVEMBRE.

Aquest mes té 30 dias.

Los dias s' escursan 1 hora 16 ms.

1 dis. ✠ Tots sants.
2 diu. Los morts.
3 dill. s. Armengol.
4 dim. s. Carles Borr.

á las 3 y 57 m. de la t. Frets.

5 dimc. s. Sacarías.
6 dij. s. Sever bisbe.
7 div. s. Florenci.
8 dis. Los 4 m. coronats
9 diu. Lo P de M. D.
10 dill. s. Andreu Avel.
11 dim. s. Mena.

á las 12 y 57 m. de la n. Gebra

12 dimc. s. Martí.
13 dij. s. Estanislau.
14 div. s. Serapi.
15 dis. s. Eugeni.
16 diu. s. Elpidi.
17 dill. sta. Gertrudis.
18 dim. s. Maxim
19 dimc. sta. Isabel R.
20 dij. s. Felix de V.

á las 3 y 46 m. del matí. Vents.

21 div. La Presentació
22 dis. sta. Cecilia.
23 diu. s. Climent.
24 dill. sta. Flora.
25 dim. sta. Catarina.
26 dimc. s. Conrat.
27 dij. s. Primitiu.

á las 8 y 22 m. del matí. Gels.

28 div. s. Gregori.
29 dis. s. Saturní.
30 diu. s. Andreu.

DECEMBRE.

Aquest mes té 31 dias.

Los dias s' escursan 10 m. fins al dia 22.

1 dill. s. Eloy.
2 dim. sta. Bibiana.
3 dimc. s. F.º Xavier.
4 dij. sta. Bárbara.

á las 4 y 29 m. del matí. Vario.

5 div. s. Sabas.
6 dis. s. Nicolau de B.
7 diu. s. Ambrós.
8 dill. ✠ La Purísima
9 dim. sta. Leocadia.
10 dimc. M. D. Loreto.
11 dij. s. Damàs.

á las 10 y 3 m. de la n. Plujas.

12 div. s. Sinesi.
13 dis. sta. Llucia.
14 diu. s. Pompey.
15 dill. s. Eusebi.
16 dim. sta. Albina
17 dimc. s. Llatzer.
18 dij. M. D. de la O.
19 div. s. Nemesi.

á las 6 y 58 m. de la nit. Bon t.

20 dis. s. D.º de Silos.
21 diu. s. Tomás. *Ivern*
22 dill. s. Senon.
23 dim. sta. Victoria.
24 dimc. s. Delfí.
25 dij. ✠ Nadal.
26 div. s. Esteve.

á las 4 y 14 m. de la t. Neus.

27 dis. s. Joan ap.
28 diu. Los Ignocents.
29 dill. s. Tomás C.
30 dim. La T. de s. Jau.
31 dimc. s. Silvestre y sta. Coloma.

BONS RECORTS.

Comensant est article, com tenim acostumat, parlant de las obras que's son publicadas, devem ferho donantnos l' enborabona. Lo erudit y scient bibliotecari de aquesta Universitat, lo mestre en gay saber En Marian Aguiló, ha comensat á publicar sa *Biblioteca catalana* d' obras triadíssimas que han de ser molt profitosas per l' ensenyança dels joves y entreteniment de savis filólechs. Ja de temps s' esperava est bell aplech en lo quin devia figurarhi *lo ja may com se déu alabat Tirant lo blanch*, que diu Cervantes en son inmortal Quixot; y ab lo dit llibre de cavallerias, lo *Génessi d' escriptura* (aquest baix la direcciò d' En Miquel V. Amer), los *Feyts d' armes de Catalunya*, de Bernat Boades, y la *Crónica del senyor rey En Jaume lo conquéridor*, ab ests quatre llibres s' es comensada la publicació.

Sabém que darrera d' aquests ne vindrán d' altres almenys tan estimables y, potser, menys coneguts. No 'ns cap gens de dupte de què la publicació de ditas obras ab l' importancia que ja tenen d'ellas mateixas y la que ademés li donarán las eruditas notas y comentaris judiciosos que ben segur las il-lustrarán, serán prou per esvahir moltas preocupacions qu' encara viuhen entre certa gent sobre la veritable válua de nostra literatura, y que, ademès, ajudarán ben be á fer creixe l' amor á estudiarnos que ja comensan á tindre los de fora casa. La mes coral enhorabona, donchs al director y al editor (*) d' tal publicació.

(*) La estampa es á carrech del conegut editor N' Alvar Verdaguer, y encara que tractantse de dit senyor, sia per demès parlar del bon gust y acert de la ediciò, ab tot volem dirli que á nostre judí, es de lo millor y mes propiament apariat que ha eixit á Barcelona.

Tambè han eixit *Lo Rondallayre* (segona sèrie), d' En Francisco Maspons; *Lo Coronel d' Anjou*, d' En F. P. Briz; *Las Orfanas d' mare*, d' En J. d' Argullol; lo volum dels *Jochs florals; Los camps y 'ls prats* (traducciò del francés) y *Un pomet de margaridas* y lo *Niu d' abellas*, aplech d' epigramas donat á llum per En Constànti Llombart (Valencia.)

Ademès estan per surtir *Las venjansas del rey Pere*, d' En F P. Briz; un aplech de poesias d' En F. Ubach: *Cants de ma terra*, d' En J. F. Sanmartin, (de Valencia;) un «Llegendari» per Maspons, una col-lecció de poesias de Na Maria de Bell-lloch titolat *Salabrugas*, y una *Revistá* publicada per un lletrat que al present s' ocupa travallant en una escullida biblioteca.

Tambè à la Habana s' ha estampat un volum de poesias catalanas del difunt poeta En Franciscc Camprodon.

Y ara que parlem de revista, nos oblidavam d' esmentar que segueix publicantse *La Renaixensa*, y qu' enguany ha eixit á Mallorca un periódich bilingüe ab lo titol de «Revista Balear.» En lo nombre XIII d' est darrera havem vist un notable travall del catedrátich y mestre en gay saber En J. Ll. Pons sobre las poesias d' En Bartomeu Ferrá, travall del quin nos prenem la llivertat de tradubir los següents trossos:

«Condémpnel en hora bona (á En Ferrá) l' esprit erróneo d' unitat hispánica, condémpnenlo las escolas cosmopolitas; feréscanlo 'ls idólatras de la maltractada llengua de Cervantes; ni uns ni altres farán cosa que contribuesca á esborrar las narracions poéticas, los sentits cants lirichs que ou y apren embadalit lo poble de Catalunya, ni á enfonzar en l' oblit lo teatre verament nacional allí fundat, ab sos dramas, sos actors y son públich cada cop ab mes dalé per aplaudir sos costums y passions rectament interpretats.»

. . . .

«Mes no podia tradubir en un idioma *extranger* (permetis la frase) los sentiments íntims nascuts al escalf de sa llar, las observacions locals, los costums típichs dels barris de Palma. Tot açó posat en castellá semblaria tan exótich com los acudits del *Perxel* de Málaga expresats en francés, ó com Quixot ó 'ls Romansos del Cid en frases mallorquinas.»

. . . .

«Ideas y frases naixen plegadas: plegadas deuhen florir. Per ço 's coneix la dislocació en las obras literarias concebudas, diemho axis, en un idioma y expressadas en altre: defecte que 's veu en los versos llatins de nostres avis: causa de la fredor poética dels que componia vint anys enrera en castellá, pocas vegadas castis, la joventut estudiosa de las Balears y Catalunya.»

Mes ne tradubiriam si no 'ns manquès espay; y aixis recomanem l' article á nostras llegidors com á cosa que 's mereix posarhi esment.

Los il-lustrats critichs francesos MM. Pau Meyer y Gastó Paris, que tantas vegadas han tractat ab detenció del nostre mohiment literari en las columnas de la *Revue d'histoire et de litterature*» d'algunas obras catalanas, entre ellas las *Cansons de la terra, Lo llibre dels poetas* y algunas altras, enguany en la nova revista que baix sa entesa direcció veu la llum á París ab lo titol *La Romanía*, tambè s' han ocupat ab favor de *Lo Rondallayre* d' En F. Maspons.

Tambè en la revista provençala que surt á Montpeller ab lo titol *Revue des langues romanes*, s' ha parlat sovint de nostres escriptors y fins d' algun de nostres poetas se 'n sòn publicats apreciables travalls en vers.

Aixis mateix en una nova é interessantissima publicació italiana *Canti e raconti del popolo italiano, pubblicati per una di D. Comparetti ed A. D' Ancon*, se fa cita y relació moltas vegadas de la obra del Sr. En Manel Milá «*Romancerillo*» y de las ja citadas «*Cansons de la terra*».

En los teatres s' han representadas moltas comedias catalanas ja vellas las unas, y bona cosa de novas que han sigut qüasi totas ben aplaudidas. Contents ne som de lo que hi ha; mes, pensant que no 's fa tot lo que 's podria, almenys, en lo nombre d' obras, á causa del exclusivisme de que sempre 'ns havem plangut, no podem menys, d' exclamar: ¡llástima que certs homens estimen mes sa personalitat que l' art y la patria!

II.

Los Jochs florals s' han celebrat en lo saló de la Llotja comensant ab un discurs d' En J. de Letamendi, president del consistori, al quin seguí la memoria del Sr. segretari En J. Coroleu, desprès s' obri 'l plech que acompanyava la poesia mereixedora de la flor natural, y llavors fou cridat En Frederic Soler sòn autor, qui feu regina de la festa á la senyoreta Na María Humbert, sa cosina. Los títols de las poesias premiadas y 'ls noms de sos autors, son los següents:

Flor natural: «*Lo Baster del Esquirol,*» d' En F. Soler.—*Englantina d' or:* «*La jornada del Bruch*», d' En F. Ubach.—*Primer accéssit:* «*La naixensa d' En Jaume de Aragó, dit lo conqueridor*», d' En P. d' A. Penya.—*Segon accéssit:* «*Lo compte Bara*», d' En F. Pirozzini.—*Viola d' or y argent:* no s' adjudicá.—*Medalla d' argent oferta per la Deputació de Girona:* «*A Marian Alvarez*», d' En J. Martí.—*Medalló d' argent ofert per la Deputació de Tarragona:* «*Fruytòs en las arenas, ó 'l martre de Tarragona*», de N' Antoni Bofarull.—*Medalla d' argent oferta per la Deputació de Lleyda: Romans novament tret del tercer siti que sofrí la ciutat de Lleyda l' any 1646*», d' En F. Corbella y Ramos.—*Accessit:* «*La gran defensa de Lleyda*», d' En J. Marti.—*Medalla d' aram oferta á la millor novela per l' Ateneo Catalá:* no s' adjudicá.—*Accessits:* «*Las Orfanas de mare*», d' En J. d' Argullol.—«*Lo Caragirat*», d' En J. Marti.—*Brot d' olivera ofert per* «*La Jove Catalunya*» y *medalla d' or á la millor memoria sobre l' oratoria catalana sagrada, ofrena d' un Sr. Prebere:* no s' adjudicaren.

Per acabament de la festa, lo Sr. mantenedor En Wenceslau Querol llegí una bella poesia, que 'ns recordá la magnífica *Valencia y Barcelona* d' En Teodor Llorente, en la que parafrassejá molt be los tres mots de *pátria, fé y amor*, que son lo lema del consistori. Donem l' enhorabona á dit Sr. per aquesta innovació tan felisment comensada, desitjant que tots los qui 'l succehirán en aquest encárrech ho fassan tan be com ell.

Una cosa hi hagué en la festa d' enguany que 'ns admirá molt: l' escut d' Espanya junt ab altres de torras y lleons dis-

tribuhits pel saló. ¿Qúé hi tè que veure açó ab la nostra festa? ¿Perqué tal innovació? ¿Qué 's tractava d' alguna cosa castellana? Si algú 'ns diu qu' es espanyola, li aconsellarém que la generalise mes fentla europea ó millor cosmopolita, y, en aquest cas, posis al mig de la sala la bola del mòn.

Pér lo demés, la festa s' es feta ab major lluhiment, si es possible que 'ls altres anys. Llástima gran que no s' hajan pogut otorgar totas las joyas: mes això que no es res nou, no 'ns admiraria tant, si no fos que no s' ha trobat cap poesia digna d' accéssit a la *Flor natural*. Y es d' estranyar tant mes, quant lo mateix *Consistori* ne menciona dos per quasi mereixedoras de premi; donchs si ab unas pocas esmenas mereixen premi l' any vinent las poesias *Bell viure* y *Guttemberg* ¿com se pot compendre que no hajan merescut enguany ni accéssit? ¿Per ventura en la secció hont hi concorren mes obras, hi ha hagut menys inspiració? ¿Es probable que se n' hajan trobat mes de bonas entre quaranta, trenta ó vint que no pas entre duas centas? Nosaltres respectant lo juhí del consistori, tenim de creure que si, per mes que açó sia pressagi trist, tristissim per l' escola y causa novella catalana.

Y, ara que ve á tom, no podem menys de rospondre encara que sia ab pocas paraulas á lo que deya *La Imprenta* lo dia 28 de juriol del present any: se queixa de que 'ls poetas catalans no canten lo present ni l' esdevenidor y si sols lo passat. En això no está acertat lo diari. Se canta lo passat mes que altra cosa ¿perque? Perqué tot poeta catalá canta á Catalunya mentres Catalunya fou independenta, il-lustre y tinguè vida propia. De Felip V ensá, ¿qué significa aquest nom barrejat, confós, petjat per lo nom d' Espanya?

Empero ab tot y això, encara no es veritat lo dit per *La Imprenta*. Llegesca l' autor del article en qüestió los volums dels Jochs florals, é hi trobará alguns travalls en vers y prosa que no cantan lo passat solament, alguns travalls que fins han merescut malas ulladas de certs esperits rutinaris y centralisadors.

Nosaltres creyem qu' encar se canta poch lo passat: may un

poble es mes valent y temible que quan cerca la justicia ó revenja de greus antichs, armat d' un bon recort de sa passada historia. Per altra part l' esdevenir que podrian cantar los poetas catalans, tampoch los hi deixarian cantar los mantenedors ni la mateixa *Imprenta*.

Han celebrat son certámen l' *Academia bibliográfica mariana* de Lleyda y l' *Associació artistica y literaria* de Girona, donant per resultat duas poesias catalanas agraciadas ab premi y algunas altras ab accessits y mencions honorificas, que guanyaren los Srs. Amer, Forteza, Martí y Llansó, Mateu, Molins, Palau, Flaquer, Pastor, Aicart, Pi, Roca y Ubach.

La societat d' *Amichs del país* de Valencia, ha celebrat son acostumat certámen anyal, en lo quin se dona una *flor de taronger* al autor del millor romans históricl sobre algun fet de la terra valenciana, guanyant enguany la joya en Francesch Pelay Briz ab son romans «*Dalmau Cruilles*».

Tambè (mes que algú hi donga interpretaciò de mala lley) volem que consté un fet, y es la decadencia marcadíssima que s' observa en los volums dels Jochs florals y aixís mateix en los d' altres certaments que 's fan fora de Barcelona. ¿Es que la sava poética s' estronca? ¿Es que 'ls consistoris no 's compongan de personas (totas ellas digníssimas) empero cegadas tal volta per un gust literari no com cal? Son preguntas aquestas que nosaltres dexarem sens respondre, contentantnos ab planyens dels resultats que avuy donan los certámens açí á Catalunya, resultats que, sino cambian, durán la mort á la nostra renaixensa. ¿Qué fan, donchs, los que poden rejovenir aquest estat malaltís de nostra literatura patria? ¿Qué fan, donchs los joves de mes profit, entussiasme y catalanisme, que no se 'ls veu eixir gayre? ¿Es que no lluytan? ¿Es que no tenen sort? ¿Es que ja desenganyats se retiran? Si aixís fos, nos atreviriam á pregarlos que no 's donessen per vençuts: los vents cambian, y 'l llevant d' avuy, demá por ser tramontana. Dèu no 'ls ha donat l' enginy per satisfer son amor propi; cal que contra vent y maror travallen y ab fe lluyten. No sempre 'ls mes afortunats sòn los millors. Aixís, donchs, es-

perem d' ells lo reviscolatge d' aquest ensopiment que s' es, per dissort, amparat de nostra bella renaixensa. ¿Quí sòn aquests? Molts que no han sigut llorejats encara: molts que fa temps han rebujat la lluyta.

Tambè devem consignar, tractant dels certámens, que *La Jove Catalunya,* doná una vetllada literaria en obsequi dels poetas premiats en lo dels Jochs florals. Ab esta y la que acostuma á fer per sa inauguraciò, sòn duas las festas que ab molt lluhiment celebra dita societat de la que 'ns creyem ab dret d' esperarne grans cosas, atés l' entussiasme per la patria y l' art que domina en la majoría dels joves que la componen.

Y á propósit de Jochs florals, l' any 1867 sent president del Consistori 'N Marian Aguiló fou aprobada una reforma de llur reglament: semblava del cas que tots los adjunts haguessen un exemplar d' aquella reforma, tant mes quan los votants no constituian pas la totalitat, ni majoria dels adjunts (cosa que deuria ser observada y disposada, donchs no es pas gayre regular que vint ó trenta imposin la lley á 200), ab tot com no hi ha article que fixe lo nombre indispensable per ser majoría. tots los adjunts acceptaren sens protestar tal reforma, y quedaren esperant lo dia en que 'ls fora coneguda. Fa 5 anys que s' esperan y aquesta reforma no s' es publicada encara, per mes y que 'ls adjunts han acordat ja dos vegadas sa publicaciò inmediata. ¿Están destinats donchs los adjunts á veures regits per lleys desconegudas? ¿Se deixará de publicar, contribuint y no poch al desconcert que alguns cops s' ha apoderat del bon régimen de la instituciò? ¿Es que 's va fer perque 'ls segretaris de tots los Consistaris s' hi recreessin llegintla á casa seva á la bora del foch en las llargas vetlladas d' hivern? Resposta voldriam á tot aixó: mes si triga tan á venir com la publicaciò del trevall de que 's tracta, no l' esperem fins l' any 78.

Aquest es lo primer any en que 's te de donar lo premi quin-

quenal, á la millor obra catalana ja estampada: lo actual consistori será donchs lo primer en posar en planta una de las reformas mes importants de las que 's notaren l' any 1867. Sent d' aquell consistori algun dels set mantenedors actuals esperem ab motiu just y fundat la tan desitjada publicació de las reformas.

III.

Barcelona ha celebrat per espay de vuyt dias las festas de la Verge de la Mercé. Molt bellas sòn estadas y molt utilosas, mercantívolament parlant, per nostra ciutat; empero, sens voler fer greuje á la sobirana Regina del Cel y terra, creyem que hauria sigut mes propi celebrarlas per la verge martre la catalana Santa Eularia, vertadera patrona de la nostra ciutat: per lo demés, sols tingueren de catalanas la col-locaciò del retrato d' En Viladomat, los chors del nostre primer músich verament catalá En Joseph A. Clavé y la copla del inspirat ampurdanés En Joseph Ventura.

¿Quin dia 'l poble de Catalunya y sas corporacions tindrán prou amor patri per vestir totas las cosas al estil de la terra?

MORTS.

Lo sabi catedrátich de metafísica en esta Universitat En Xavier Llorens y Barba, es mort. Era un catalá de cor com no 'n corran avuy dia, y modest com vertader savi; menyspreá tot lo que podia donarli fama, com es lo pertanye á corporacions, y publicar escrits; ab tot, son ver catalanisme triomfá de sa modestia, fentli acceptar lo cárrech de mantenedor en los Jochs florals de 1871.

Tambè ha passat á millor vida En Marcial Busquets autor d' algunas comedias catalanas.

¡Dèu los tinga en sa santa Gloria!

LA CANÇÓ DELS MARINÉRS.

Be porá dir alegre
Que te un tresór
Aquell qu' haurá la filla
Del vell patró!

Los anys de la donzella
Son quinze flors
Que coronan sa testa
Vessant olors:

Sos cabells que lluhexen
Ferits pe 'l sol
Son negres com les ales
De vell voltór:

Del blau del cel prengueren
Sos ulls color;
Sos ulls com la mar blava
No tenen fons.

Donzella marinera
De cantar dolç,
No vullas á la cala
Dexarnos sols;

No fuges de la platja
Ni per un jorn,
Que perdrém si t' allunyas
L' estel del Nort.

Si moros may venian
No tengas por,
Que prou sabrán salvarte
Los pescadors:

T' amagarém, si venen,
Com un tresór
Dins la cova mes fonda
De Formentór;

Ardits contre 'l morisme
Lluytarém tots
Mentres pe 'ls cims lo güayta
Hi encendrá fochs;

Llaugérs cap á la cala,
Sonant lo corn,
Viláns vendrán depressa
Bronzint pe 'l rost.

Com serán fuits los moros,
¡Ay, ab quin goig
Te traurán de la cova
Los pescadors!

—«Ja qu' heu salvat ma filla,
Dirá 'l patró,
Marinérs de la cala,
Jo la vos don.»—

Y á la platja fent rotllo
Tirarém sorts....
Qui guanyará la joya,
Deu meu, quin bot!

Be porá dir alegre
Que te un tresór
Aquell qu' haurá la filla
Del vell patró!

Ramon Picó y Campamar.

Juny 1872.

———

ACUDIT.

Lo tren d' un camí de ferro anava á tota forsa.

De cop lo fogonista veu plantat al costat de la via á un pagés que feya senyas. Creyent que hi havia perill, atura la máquina.

—¿Que hi ha, bon home? pregunta al pagés.

—No hi ha res, no tinguéu por; no mes vos he cridat perque 'm deixesseu encendre la pipa á la fogaina.

PLANYS D' UN' OMBRA.

(*Traducciò d' una poesia de Cárles Lafont.*)

Del negre fons de ma presò,
des de la tomba hont ficat só
dessus l' herbey, mut, traspostat,
ombra invisible ne sò eixit,
cap al dols lloch vaig tot seguit
hont ne deixi lo mes aymat.

Jo 'm vaig ficant per las dresseras
plenas de sahuchs y gavarreras,
de violetas y de menta;
la lluna surt al horisó
de ple donant á ma maysó
que cada jorn m' es mes plascenta.

Parets y clossos sòn coberts
d' euras y de gessamins verts
de los quins jo arreglí las brancas;
y tot passant, lo ventet fi

de la nit, al herbey d' aqui
llansa munió d' estrellas blancas.

Entre las vigas del teulat
los aucellets hi han niat:
jo los hi trob', que 'ls salve Dèu!
Agua, jo passo poch á poch
aquest llindar, ja trobo 'l lloch,
vetam aquí als peus del llit teu.

Tú dorms en pau: per tos ulls closos
fan giravolts somnis joyosos:
be ho diu lo teu rioler dormir.
Ay trist de mi! feslos marxar
per poder veurem y escoltar
totas las cosas que 't vull dir.

Recórdat be del jorn traydor
en que, ab lo cor brusant d' amor
en los teus brassos vaig morir,
tú vares dirme: «Mon dols be,
si tú te 'n vas, jo me 'n iré;
faig sagrament d' ab tú seguir.»

No cregui pas lo jurament;
emperó ab tot menys tristament
l' ánima meva alsá son vol;
jo 'm deya aixis: «Ella viurá,
pero á plorar sovint vindrá
sobre ma tomba lo seu dol.»

Y be, tres mesos sòn passats
que los meus ossos frets, glaçats
jauhen en lloch que ningú evita;
y, havent passat tanta jornada,
no has vingut sols una vegada
á mon carner á fer visita.

Mentres que mos astruchs vehins

á damunt seu tenen jardins
hont mils de plantas hi floreixen,
jo aquí llanguintme en l' oblit som,
y ja las lletras de mon nom
las follas herbas las cobreixen.

Y qu' esdevè? Ay! que admirat
d' aixís trobarme menyspreat,
tot hom qui passa me 'n insulta.
«Est mort d' aquí, me van dient,
no deguè aymar de son vivent,
perçó sa tomba n' es inculta.»

Digas, est reny me 'l sò guanyat?
Tú que saps be la veritat,
tú 'ls la deurias fer entendre.
A baix al mon quin home ha nat
que tant com jo n' haja estimat?
Hi ha hagut un cor que fos mes tendre?

Jo prou d' amichs molts n' he tingui;
pero ben just es que de mi
tota memoria hajan deixada:
del jorn que ab tú me vaig casar
ma pensa tost los va deixar
per ser de tú sols ocupada.

Ells tenen dret, donchs, d' oblidar;
mes perque tú 'ls has d' imitar,
tú, mon sol be, la flama mia?
Recort piadòs de tú esperi
sols per qui ets tú, desprès per mí,
per mí que á tots prefert t' havia.

Viu ben felissa, ja 'm sap be;
pero ¿algun cop no pots tambè
visitar esta creu d' açi?
¿Vindre no pots qualque vegada

á ferli entorn una enramada
de gayas flors de mon jardí?

Cor generòs Dèu t' ha donat;
may á los planys del malhaurat
es la teva ánima tancada:
podrá ser que aquest noble cor
sols sia fret per la tristor
del espós de qui ets tant aymada?

No cregas, no, que al vas ficats
los morts hi dorman deslligats
de vostres llassos y fal-leras;
ells ploran ço que 'ls han llevat,
ells han dret á la caritat
de recordansas y pregueras.

Morta la carn, resta l' esprit,
no es pas tot fet, no es pas tot dit
quan la llosa damunt se 'ns tomba.
Vinam á veure, que ab ton pas
mon cor glaçat de mort farás
batre d' amor dins de la tomba.

Lo jorn que ve fresch y rioler
me crida sota mon xiprer,
esta es pels morts l' hora darrera.
A Dèu, maysò, lloch adorat!
A Dèu, ángel idolatrat,
se 'n va qui t' ayma y qui t' espera!

ANTONI CARETA Y VIDAL.

ESGLAY.

Un pagés s' está sentat dins d' un teatre veyent la comedia. De sopte sent tronar.

Després cáu un llamp.

Lo pagés se senya.

Torna á tronar.

Lo pagés rondina tot barbotegant:

—Mal temps s' es girat!

Veuse aqui que surt un comediant y tot fent lo seu paper crida.

—Déu del cel! quina tempesta mes desfeta... llamps! trons! y fins pedregada!

Sentir aixó, fer lo pagés un bot, y eixir fora 'l teatre fet una furia tot cridant:

—Déu meu ¡Pobre cullita! Jo que tenia los rahims tan avansats..

Fou obra d' un moment.

Mes quina es la seva sorpresa quan á fora 's troba ab un cel seré y una lluna mes clara que un crestall.

—Valgam Déu! No só guanyat pel esglay! diu llavors. Prou diu be lo senyor rector quan diu, que lo teatre es una mentida que fa perdre 'l seny á qui no 'n te!

Des de llavors ensá prou ha estat á vila, mes perçó jamay ha tornat á posar peu en cap teatre.

TRACTE DESFET.

Mestre Mer casa la noya
ab l' hereu de Mestre Pau
y s' han citat avuy vespre
per tractar y contractar.

En una espayosa cambra
ab calaixera, mirall,
llibrería molt petita
y arca antiga molt gran,
als dos estrems d' una taula
s' están arrepantigats,

cada hu xucla sa pipa
y parlan poch y molt baix.
Las prendas que te la noya
son amables; las del *Gran*
millorarlas no podria
qui las volgués millorar.
S' han avingut los compares
sobre aquest punt y han parlat
ab los breus mots necessaris
d' altras prendas personals.
—La noya es molt bona cristiana.
—Lo noy es molt bon cristiá.
—La noya es treballadora.
—Lo noy no sossega may.
—Estalviadora n' es ella
y fa molt goig de mirar.
—Ell es xicot qu' estalvia
fins una engruna de pa.

En quan á saber si 's portan
los dos bona voluntat
ab un xich, xich que se 'n tingau
ni ha prou per ferlos casar.

—

En Mer fineix la pipada,
acaba la seva en Pau,
y al pla de la ma las tustan
giradas de cap per vall.
Y picantlas y endressantlas
al infern torsent l' bras
l' un compare 's mira al altre
ab ulls de belitre gat.
—Y be Pau, ara digáume
¿vostre fill heu ja heretat?
—Y be Mer, la vostra noya
lo que li especta tindrá?
—Jo no vull que l' noy se m' casi
sens saber si s' pot casar,

ferlo hereu es cosa fácil
desferlern Mer, no ho es tant.
—Ben dotá un pare á sa filla
es cosa enllestida aviat,
rescatar lo dot es cosa,
Pau amich, que costa en gran.
—Vaja... parlem ab franquesa.
—Teniu rahó... siguem franchs.
(Una estona de silenci
que dura prop de mitg quart).
—Tornanthi: al meu fill no hereto
sens estar ben enterat
del dot que tindrá la noya
que casa meva ha de entrar.
—Tornanthi: l' dot de ma filla
no vull dir, ni diré may,
sens que sápiga si troba
lo que pot y deu trobar.
—Es á dir que de la noya
no se sap lo que tindrá.
—Es á dir que del fill vostre
si es ó no hereu no se sap.
—Poséus á la rahó.
—En tinch massa,
y... lo pactat no es pactat.
—No es pactat: que se m' endona.
—Algu se 'n penedirá.
—Lo meu fill es lo qu' hi guanya.
—La noya es qui fa bon guany.
—Sobre si ella es ó no llesta
hi hauria molt que parlar.
—Sobre si ell es llest com sembla,
jo no ho juraria pas.
—Ella sembla molt devota
mes... te pardalets al cap.
—Ell may entra dins la Iglesia,
sempre oheix missa al entrant.
—Ella sembla estalviadora

y sempre 's sol descuidá
dels estalvis á la cuyna
quan porta á taula 'ls menjars.
—Ell si la casa 's torsia
no crech que l' adressés pas,
perque 's fa ab jovent que dupto
que ja may n' adressin cap.
—Deixem corre la palestra.
—Si, podria acabar mal.
—Conservéuvos, amich Mer.
—Passéuho molt be, amich Pau.

—

Se separan dotze passos.
Y un á l' altre repensats
s' escometan casi á l' hora
y dihuen casi al plegat:
—Si l' heretéu en cap modo
direu, y sortim del pas?
—Lo dot que pensáu donarli
voléu tenir amagat?
(Altre estona de silenci
mirantse dels peus al cap)
—Jo de lo dit no m' retracto.
—Jo tampoch... y adeu siau.
—Feu la filla desgraciada.
—Feu vostre fill desgraciat.

—

Quans pares poden mirarse
en aquest pobre mirall,
si casan los fills, no 'ls casan
sino que 'ls posan á guany.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

REGLAS DE LA NOMBRA.

—

Trobávas una partida de soldats en un poblet pres per forsa y un sargento ensenyava la nombra á un soldat.

—Te, li deya, en aqueix compte, dihem: set y vuit fan quinze ¿veritat? Donchs poso cinch y 'n porto un.

Mentrestant entra á la cambra hont eran, un capó y lo soldat clavantli la má sobre:

—A veure si ho faig be: poso cinch, diu.

Y torcentli 'l coll y ficansel al morral, afegeix:

—Y porto un.

L' AUCELLET.

Cassador se 'n ve á cassar,
cassador de terra estranya,
cassador se 'n ve á cassar
á la terra catalana.
Oydá!
quin mal temps que feya!
Oydá!
quin bon temps fará!
Ja n' ha vist un aucellet,
aucellet que molt li agrada:
las dos telas amaneix,
la munta fa moure d' alas.
Oydá! etc.
L' aucellet es tot ell groch
mes llistat de quatre bandas;
si te 'l groch de color d' or,
las llistas son com la grana.
Oydá! etc.
Lo reclam canta tant be
que l' aucell s' hi deixa caure;
joganer piula damunt
del reclam que hi ha á la gabia.
Oydá! etc.
Des de allí n' ha vist los grans,
grans de mill que hi ha á la trampa:

tot saltant y refilant
al mig del engranall baixa.
Oydá! etc.
Com las telas s' han tombat
l' aucellet s' hi empresonava.
Cassador que l' ha cullit
ab las dugas mans l' aguanta.
Oydá! etc.
Ja de lluny li era plahent,
d' aprop ara mes li agrada.
Perque de perdrel' te por,
tot seguit que 'l te l' aixala.
Oydá! etc.
Li compra una gabia d' or
y á dins presoner li tanca,
perque no fugi, ell mateix
bufa 'l gra y li muda l' aiga.
Oydá! etc.
De primer tot son pinyons,
fins alguna nou picada,
tot es parlar del aucell
als de dins y fora casa.
Oydá! etc.
Quan ja 'l te prou conegut
li dol que millor no canti,
perque millori de cant
un rossinyol li comprava.
Oydá! etc.
Devora del rosinyol
li fa apendre las tonadas,
mes al pobre moixonet
mes las sevas li agradavan.
Oydá! etc.
Del rossinyol no 'n fa cas,
y 'l cassador se n' esclama.
Perque son voler no creu
lo posa en gabia de plata.
Oydá! etc.

L' aucellet s' es posat trist,
trist de pena y anyoransa.
Una escletxa n' ha trobat,
cap á fora estèn las alas.
Oydá! etc.
Sas alas no estendrá pas
que se las troba aixaladas.
Cassador 'l torna á cullir
en gabia de ferro 'l tanca.
Oydá! etc.
Han passat hiverns é istius
novas plomas te á las alas:
Si li escapa ara altre cop,
prou fará llarga volada.
Oydá! etc.
No vol que l' hi fugi may
perque 'l que li fa no escampi;
si per cas torna á fugir
fins ha pensat en matarlo.
Oydá! etc.
Ay pobre aucellet del bosch
perque 't dava Deu tals gracias!
¿Perque 'l cassador que 't te
tan malament ara 't tracta?
Oydá! etc.
No 't deixa passar tos cants
sino tonadas foranas;
ni corre per los teus camps
camps de Deu richs de flo' y grana.
Oydá! etc.
Cassador d' enginy dampnat,
de mal cor y mancat d' ánima,
Deu fassi que trobi jo,
la porteta de la gabia.
Oydá! etc.
De bat á bat la obriré,
ne trauré l' aucell que hi salta;
li daré la llivertat,

la llivertat que li manca.
Oydá! etc.
Tornará á cantar pel bosch
sa tonada casolana
y li ensenyarè á mal dir
de las que tu li ensenyavas,
Oydá! etc.
Cassador, mal cassador,
que li fas malas passadas
Deu t' arrenqui de la boca
la llenga ab que tú 'l mal tractas.
Oydá!
ja vindrá lo dia!
Oydá!
prou qu' arribará!

1870. F. P. Briz.

SÓFOCLES.

Sofocles, essent ja molt vell, encara escrigué tragedias. Com l' afició al estudi li fes descuydar un xich los quefers de sa casa, fou citat per sos fills á judici, perá que, los jutges privessen á son pare, que era tingut per boig, del maneig dels negocis de la familia. Se diu que llavoras lo vell recitá davant los jutges la faula d' Edip Coloneu que portava dessobre y que acabava de compondre, diéntloshi que 's fixessen be en aquells versos del boig. Los jutges sentenciaren tots á favor seu.

LLAHORS Á LA VERGE (1),

Cantem á María
cantemli galanas

(1) De las *Cansonetas del mes de Maria*, per un chor de noyas bisbaencas.

cansons, catalanas,
de glória y amor;
qu' es font d' alegría,
salut, sort ditxosa,
y es.... FLOR AROMOSA,
dels bálsams del cor...!

¡Oh Verge...! ¡Regina
d' un cel que 'ns encanta
Vos sòu pura y santa,
piadosa, clement,
consol, llum divina,
lo port de bonansa,
la bella esperansa
que alena al creyent...!

¡Cantem...! que retrunya
lo cant que pregona
de nostra Patrona,
la del Principat;
que, en tot Catalunya,
n' es sempre adorada
la PERLA SAGRADA
DEL BELL MONTSERRAT...!

JOAN SITJAR Y BULCEGURA.

La Bisbal, maig de 1872.

LO FORT FARELL.

Damunt de la termal vila de Caldas, dreta y espadada se aixeca la montanya del Farell, al cim de la que hi campeja la casa que nom li dona. L' ampla estesa de teulada que desde lluny s' ovira, los grossos corrals que á centenars los caps de bestiar contenen, los sellers ab sas portas foranas pera las ti-

nas, en las que quan ve 'l temps de la vrema tenen de fer des cans llarchs renchs d' empicarolats matxos, la capelleta, lo ample barri, las corts y porxos tots amples y espayosos, mostran be qu' es grossa pagesia. Allí es lo reclau del Vallés. Per l' un costat las montanyas de Sant Feliu dit del Pinyó pe 'ls pinyonaires que hi feinejan, de Sant Miquel del Fay, Berti y Puiggraciós, vessant totas cap á la riera de Tenas que espumosa y saltant sempre, ompla de riquesa los plans de Bigas y Santa Eularia; mes enllá clohent per aquella part lo semicircol, lo encrespat Tagamanent ab lo bullidor congost pe'l seu dessota y per últim lo Montseny ab sa riera de Cardedeu, que dretament va al Besós. Per l' altre costat, lo puig de la *creu*, ahont lo comte Jofre donava mort al drach de Sant Llorens del Mont, mes lluny eixa montanya, pariona del Montserrat que de tot arreu s' ovira; ab las industriosas Sabadell y Tarrasa, las vilas dels panyos á sos peus y la riera del Ripollet que tanta vida dona ab sas fábricas de paper á Barbará, y després clohent per aquell cantó 'l semicircol los serrats que desde Sant Culgat del Vallés van á parar á Moncada la del arrunat castell dels gloriosos conquistadors de Mallorca. Y al bell mitg, allí dins, fent las ondulacions que los peus de las montanyas forman, la estesa plana rica y verda sempre, ab la riera de Caldas que la travessa.

En aquell cim y en sa casa, dominant la mar y estenentse á sos peus lo Vallés, ab sa frescor, hermosura, recorts y antigallas hi vivia 'l fort Farell, home honrat y valent, ple de cristiá zel y d' amor á sa terra y tan fornit y gros, qu' era company del Xich de Vacarissas, qui trobant un dia per son camí una carreta de bous, corulla de garbas, per no eixirse d' ell, ab una sola ma, agafá bous y carreta y la posá al seu darrera seguint ell lo seu camí, com si tal cosa. Tots dos alts y valerosos, encara lo Farell era mes forsut, y quan tenia de fer algun llarch camí, no feya mes que anarsen al bosch, arrebassava de cop y volta un pi dels mes grossos, li esqueixava la brancada y ab ell com á bastó anava á fer son viatje.

Axó si, era pacífich y no feya cap mal á ningú, ab tal no obstant que no toquessin á la seva terra á qui tan aymava. axó no ho consentia may, ni tampoch baladronadas en contra

d' ella. Veus aquí que un dia, mentres s' estava llaurant ab sa parella, 't vejé un soldat de rey, que allavoras eran forans per tal que aquí no hi havia quintas, que per cercar la direcció que duya, á tots los pagesos que trobava, agafant lo fusell per la culata allargava tot lo bras envers los indrets que veya, preguntántloshi quin tenia de seguirse. Preguntant, preguntant, fent sempre la mateixa bravata, arribá al fort Farell, á qui ab la culata á la ma y 'l bras allargat, preguntá lo camí que cercava, y 'l Farell, agafant ab forta ma la esteva y alsant ab ella arada, parella de bous y gleva, posantho tot á la mida del seu bras, lo estirá mostrantli lo que menester li feya. Lo soldat n' hagué brau sorpresa y feu son camí á pas llarch y avergonyida testa.

Per lo demés era 'l fort Farell, home alegroy y campetxano, plé de fé, potser un xich supersticiós, honrat sobre tot y amich de casa seva, que la feya anar sempre en augment y benandansa. No per aixó quan per algun quefer, se li esqueya tenir que deixarla, deixava de ferho y escursant la sortida tan com podia, per son bon carácter no gens se feya desplaure de la terra ahont passava. Era poch amich d' hostals ni gatzaras; de dret á dret se 'n anava y caminant, caminant, veus aquí que un dia, travessats molts plans y boscos, sens trobar cap casa, ab la xardor y sol que feya se li esdevingué una set que l' abrusava; era precisament á dalt lo pla de la Calma, continuació del Tagamanent y pe'l bell desota passava 'l Congost ple de frescosa aigua. A l' altre cantó s' alsava 'l pla de Berti y ell que sens pensarshi gens ni mica, d' una camada posa un peu al bell cor d' eixa montanya y sens moure l' altre peu de la Calma, s' ajup á beure en aquella estreta é inmensa fondaria, deixant admirats á quants desde la Garriga, Figaró y Aiguafreda, ho van veure.

Avuy d' aquella forta nissaga dels Farells já quasi res ne queda, 's diu si de sos descendents fins n' hi ha que l' almoyna demanan; solzament la casa passada á mans estranyas allí dalt ne resta, esguardant á sos peus la plana y á son enfront lo Besós que corrent ab ratlla horisontal d' un cap de Vallés al altre, recull l' aigua de las cinch rieras qu' aquest regan per anarsen per Moncada á la mar. Per lo forat que ab son gayato

un pastor hi feu, quan tot allò era un estens llach que tenia eixida per sota lo gloriós y antich monestir, joya del art, San Culgat del Vallés.

F. Maspons y Labrós.

(*Del llibre inédit «Tradicions y llegendas del alt Vallés.*)

EN LO NAIXEMENT DE MON FILL ENRICH.

I.

De la lluna 'l brill s' apaga,
Los serrats ja daura 'l sol;
Del bosch en la fresca ubaga
Festiu canta 'l rossinyol.

II.

La rosada 'ls prats remulla,
Las fonts lliscan dolsament,
Una perla en cada fulla
De las flors que gronxa 'l vent.

III.

Plé lo mon n' es d' armonía,
De bellesa 'l novell jorn,
Y en los brassos de m' aymia
Un infant sonriu al mon.

IV.

Angel bell, vas de ternura,
Pur brotó de mos amors,
Clar estel de ma ventura
En aquest vall de dolors.

V.

Sols tenia una assutzena,
Y ja tinch un clavellet;

¡Com s' estreny, ay, la cadena
M' aymia, de mon coret!

VI.

Mercés que 'l cel nos envia
Fan girar los ulls á Deu,
¡Bé n' haja, amor meu, lo dia
Qu' enllassi mon cor al tèu!

Antoni Molins y Sirera.

Petjada de pagés
no fa mal á res.

Poca polvora y molt plom
ne treu la caça del mon.

LO TAM-PA-TAN-TAM.

Mentres Maria bressava y vestía
son ros y tendre fillet que no dorm,
per endolsirli sos pits y adormirlhi,
dolsa li canta dolseta cansó.
No ploris no, manyaguet de la Mare,
no ploris no, que jo canto d' amor.
—Si l' aconsolo l' Infant que bressolo
que li darém que li sápiga bo?
pansas y figas y nous y olivas
y una plateta de mel y mató.
No ploris no, etc.
Cada gronxada 't daré una abrassada,
cada abrassada un beset amorós;
mas rossas trenas serán las cadenas,
niu y arcobeta las alas del cor.
No ploris no, etc.
Que n' es de bella ta galta en poncella!

Que'n son de dolsos tos llabis en flor!
Son una rosa que 'ls meus han desclosa
pera xuclarne la mel del amor.
No ploris no, etc.
Feuli orenetas cansons de amoretas,
fesli musica gentil rossinyol;
si t' es poch fina ma falda de nina
baxen los Angels del cel un bressol.
No ploris no, etc.
Sian sas alas glasser de tas galas,
sian sos brassos coxins de ton cos,
jo per tos polsos ne tinch de mes dolsos
per embolcarte las telas del cor.
No ploris no, etc.
Sia ta faxa, si 'l cel no'te 'n baxa,
quatre palletas de sech poliol,
quatre palletas tot just floridetas
pera servirte de faxa y llensol.
No ploris no, etc.
Guarniumel Angels, bressaumel Arcángels
d' ayre bon ayre tot fentli l' amor,
mística bresca lo cel li servesca
si en llet de Verge no troba dolsor.
No ploris no, etc.
Dels Reys l' estrella clarissima y bella
n' es baxadeta á posarse en ton front,
quan ells te miran gelosos se 'm giran.
«Quina faldada de perlas y flors!»
No ploris no, etc,
Totas s' esfloran las flors que t' anyoran,
féyalas naxer ton riure tan dols;
tornan reviure si 'ls tornas á riure,
mes ay! sols beuen rosada de plors.
No ploris no, etc.
Quan se'n adonan, los Angels entonan
cántichs de festa que 's tornan de dol:
«Ab Tú avans d' hora clareja l' aurora
ab Tú avans d' hora s' ha de pondre'l sol.»

No ploris no, etc.
Mentres Maria 'l bressava y vestía
veu sas manetas creuadas al Cor,
prou l' endevina d' amor la joguina
que Fill y Mare barrejan sos plors.
No ploris no, manyaguet de la Mare;
qu' en la creu dura morirém tots dos.

JASCINTO VERDAGUER.

BON VESTIT.

Veuse aquí que en una certa vila hi havia una certa dama que feya escruixir á tothom per lo descarregadeta de roba qu' anava. Pit, esquena, brassos, tot ho deixava descobert mes del convenient y acostumat.

Arribá 'l dia del seu sant y l' criat li va entrar una capsa molt ben apariada, qu' en aquell punt acabavan de durli.

Ella tota contenta.

—¿Qué será?

—¿Si será 'n fulano?

—¿Si será un vestit de preu?

Obra la capsa y ¿may diriau que hi troba?

¡Una fulla de figuera!

DESESPERAMENT.

CANÇÓ.

Llevan l' áncora y ressona
del canó la ronca véu,
la fragata
fendeix l' ona

y llarga estela de plata
va deixant derrera séu.

—

Als sorrals de la marina
fits los ulls brau mariner,
trist se queixa
d' una nina,
y un sospir son llabi esqueixa
que pel mar vola lleuger.

—

Quan la boyra calitjosa
embolcalla l' horizó,
mes no aguanta
ja, ni gosa
á aufegar la pena, y canta
dret á popa una cançó.

—

—Adéu, Maria galana,
blanca flor del taronjer;
Adéu costa
catalana;
adéu sol, qu' ab tú, á la posta
se' n va lo meu goig darrer.

—

Sort irada se me' n mena
nova volta enllá del mar;
may com ara
fou ma pena:
perqué no som rich, son pare,
l' amor meva no 'm vol dar.

—

Per negarme la Maria,
m' han dit que 'm la donarán
quan jo tinga
barco y sia

capitá; vinga 'l que vinga,
tornar capitá 'm veurán.

—

¿Ells ho volen? Donchs en banda
sentiments, y á guanyar or;
tantost puga
pendre tanda,
y 'l dimoni se me 'n duga
si no sé ferme un tresor.

—

Si res val ja l' honradesa
ni dels pares la virtut...
¡via fora!
nauixer resa
qu' ha arribat ta darrera hora,
que vull l' or qu' á bordo has dut.

—

No ha de mancarme coratje
ni contra un barco de Rey;
l' haig de pendre
al abordatje,
y la gent m' aniré á vendre,
que 'l qui guanya 's fa la lley.

—

Ja que sols de la riquesa
al jou se rendeix l' amor:
malehida
l' honradesa!
Jo m' he de jugar la vida
per ferme un navío d' or.

—

Y desprès, quan de tornada
vinga per tú, prega á Déu,
vida meva,
que befada

no veja l' honra que 'm lleva
ton pare avuy, davant méu.

—

Puig la destral que per ferme
lo meu dot m' ha de valer,
també bona
podrá serme,
per tallarte una corona
de núvia á tú, de xiprer!

F. Ubach y Vinyeta.

—Mala ortiga
sempre espiga.

—¿Hont anirás bou que no llaures?

NA MARGARIDA.

Jesus autem dixit discipulis suis: amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cœlorum.

Et iterum dico vobis: facilius est camelum per foramen acùs transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum.

S. Mateu, c. 19.

Encare no trenca l' auba quan na Margarida sobre la márfega se lleva, per comensar la feyna.

Morí son pare fá mitx any; sa mare es vella, y no tenen res per viure mes que lo que guanyan.

L' anyada ha estat dolenta perque no plogué; y quan no hi ha verema per les vinyes, no hi ván veremadores; y quan no hi ha olives, tampóch ván á cullir per les marjades.

Per ço na Margarida s' en vá ran dels camins ab un martell de fèrro á trencar pedres. ¡Pobra al-lota!

Uns gonellons texits de llana amparan la roäda á sa cabellera rossa, però sos péus descalsos, coloret de cera, se banyan y se gèlan cuant fan cruixir l' herba tota brufada de gotetes blancas.

Dins un paner hi pòrta un tròs de pá molt negre. De pá y figas secas dinará á mitx dia, perque no té verdures, sal ni òli per fer sopes. ¡Pobre al-lota!

Després d'una hora de camí, cuant el sòl guayta entremitx de les boyres, arriba allá ahont trencan. Les altres jovensanes companyones ja l'esperan; y los carros que treginan rebble, en fán uns caramulls alts, que se tocan.

S'escaufan un poquet á una flamada encesa ab quatre rames d'olivera que el mestral tomá, y per aquí y per allá, mentres venien les han replegades; y llavòres comènsan son jornal, assegudetes sobre un tròs de estora.

Cualcuna d'elles canta, axí com trenca, peró, á na Margarida que sòls ha una setmana que vá ab elles, may la senten, y á estonetes plòra. ¡Pobre al-lota!

¿En qué deurá pensar? ¿Tal vegada, s'enamorat la deixa per una altre? Oh! no, la jove encare no festetja.

Cuant son pare vivia, ja may vá trencar pedres; ell era un traginer que guanyava bastant per mantenir sa filla, y per axó cosia dins cá seua.

Una vegada la s'en portá á ciutat, ferá vint mesos, cuant sols tenia catorze anys, y anà á veure una cosina seua que estava per cambrera á cá una senyora. De llavors en-çá, lo desitx l'encalsa de tornar á ciutat; pero, ¿com es possible dexi sa mareta trista y tota sola? Ab axó pensa mentres tant que trenca pedres. ¡Pobre al-lota!

Passant una carrossa que hi tiran quatre mules y l'esquitxen de fanch, tal vólta axí enrahona:

«A mi no m' bastará tot un jornal per ensatar les pedres que caben dins un clot, y quan lo tendré plé, tant sols hauré estalviat una sodrogada á la carrosa que tresca un camí llarch de moltes llegües. La gent que hi vá dedins, vá agombolada y jo estich adolida; derrera els vidres no tenen gens de fret, y á

mí l'oratje, que del puig major devalla axumorat de neu, me té gelada. Cuant sian á cá seua, entrarán dins les cambres que vatx veure, arreu encatifades y encalentides per foganyes de márbre. S'assèurán á taula per menjar calent sustanciós y podrán alsar sos brassos, perque no estarán esbrahonades......»

Y na Margarida que s'havia aturada cap baix y concirosa, cop en sech se posa á riure; alsa els ulls fits al cèl y torna á picar pedra. ¡Pobre al-lota!

Ses companyeres cantan y s'afanyan per fer retre sa tasca que 'ls han de mesurar á l'hora baxa; però á na Margarida no la senten; somia de despèrta y moltes martellades pega en vá perque no engrunan.

«Y si no plòu, se diu ella mateixa, y passa l'hivernada, y la conró del camp no ha menester dones; y si s'en vé l'estiu y sobran segadores y espigoleres, jo hauré de venir sempre á trencar pedra viva, y suaré ab el sol del mes d'Agost, puis que no hi haurá ombres; y passarán los carros tot lo dia uns derrera els altres alsantne polsaguera... aquella polsaguera que s'en entra dins els uys y estorba l'alenar... Pero, ¿y no es possible que pás un carruatje y que de mi s'adonin dues senyores que d' estiu viatjan?... Dirán al seu criat que atur les mules y que óbrie la pòrta. Y á mi me cridarán perque les agrada la meua fesomía; y me ferán ofèrtas per si vull viure ab elles que no tenen cap filla. Y jo hi voldré romandre juntament ab ma mare; y me ferán hereua de tota s'hacienda. Y ja aniré vestida de senyora ab robes de vellut y seda; y aniré pentinada á passetjar y á les iglesies. Y s'enamorará de mi un senyor jove, que es molt rich; y jo m'casaré ab ell, y viurem junts á una casa com aquella que vatx veure plena de miralls, coxins y salomons. Y tendré tres criades per servirme; y si cualcuna s'torba á obehir...»

¡Pobre Margarida, que s'ha pegat ab lo martell demunt el dit de sa ma bauba!

Mentres sos ulls li llagrimetjan, recòrda y li apar sentir la veu del bòn vicari del seu llogaret esplicant l'Evangèli dels diumenjes:

«¿Qué valen tots los bens d'aquesta tèrra cuant la salut nos manca?»

«Qui tè diners no pòt dormir may ab sossech, perque la pòr de que los lladres los hi prengan, lo despèrta.»

«No hi ha cap pler que dúr si no prové d' una conciencia neta.»

«Ningú té ditxa sino aquell que res enveja.»

«Benaventurats los qui pateixen set y fam, perque un dia estarán farts.»

«Benaventurats los pobres, perque un dia serán richs de bòn-de-veres.»

«Los qui s'humilian serán ecsaltats, y los qui s'ecsaltan serán humiliats.»

«Aqueix mon es un destèrro que dura una roäda: no viurem á cá nostra fins á l'altre vida.»

«Mes fácil es que una gumera pás per un cosset d'agulla, que no el entrar un rich dins el regne de los cèls.»

«Deu, á tots nosaltres, en lo dia del Juy ferá justicia.»

«Benhajin los qui tenen fé y esperansa, puis son conhòrt, abans de morir, los fá ditxosos.»

«No vos fieu dels homes que son falsos, y benehiu á Deu que es font de amor y caritat.»

Ja no sent pus el dolor; sos ulls s'han axugat mirant al cèl, aconhortada riu y trenca pedres.

Si arribás are la carrossa ab les senyores que ha poch ensomiava de despèrta, ja no s'aniria ab elles. Dins lo seu pit hi sent un benestar que no té préu.

May en sa vida les jovensanes que la sort afalaga, haurán gosat tan dols consòl.

Los plers y alegries d'aqueix mon tenen veri que 'ls enmatzina: los dòls y las fatigas que sofrexen los còrs justs, confortan l'ánima y l'umplan d'un goig pur y vertader.

Na Margarida canta y trenca pedres. ¡Deu li ajuda!

BARTOMEU FERRÁ.

Setembre de 1871.

———

LA PRIMAVERA.

Ja arriva 'l flayrós abril
Ab sa ufana y sas floretas.
¡Ay, com se alegran los cors
Quan sonriu la primavera!

—

Porta l' sol novella vida
A las planas y á las serras
Que se encatifan de vert,
Com si 's vestissen de festa.
En los pichs se fon la neu,
Y de timba en timba s' llensa
Lo torrent de frescas ayguas
Per frondosas salzaredas,
Arruixantne enjugassat
Gallarets y campanetas
Que trabocantse en los marges
Ja fá dias que l' esperan.
Y al alé del ventijol
Que en las contradas se bressa,
Las pahorosas boyradas
Lliscant pels esqueys se esqueixan.
¡Ay, com se alegran los cors
Quan sonriu la primavera!

—

Als tous nius que antany deixaren
Retornan las orenetas,
Que son pels taulats peyrals
De bon temps faels missatjeras.
Já refila l' rossinyol
Dins del bosch sas cantarellas,
Ab que á sa aymanta enamora
Y que ls' ecos repeteixen,
Y al amor apar que n' alsa
Misteriós concert la terra,

Dantli balsámichs olors
Las satinadas floretas,
Y frescor las marinadas,
Y ubaga las castanyedas,
Y l' vent del bosch dols remor,
Y la font sos glops de perlas.
¡Ay, com se alegran los cors
Quan sonriu la primavera!

—

Lo jovenet de masía
De bon grat ja matineja
Y cantant se'n vá á la vila
Y en cert lloch la veu aixeca;
Que entre testos de clavells
Veu que s' obra una finestra
Y pera regar las flors
Se recolza una nineta
¡Si n' es de hermosa la nina!
Sembla la tendra poncella
Que se oreja axis que esclata
Ab las auras matineras!
Lo sol ab sos primers raigs
Aquella boqueta besa,
Prenent son llabi porprat
Pels clavells de la finestra.
¡Ay, com se alegran los cors
Quan sonriu la primavera!

—

Si es lo abril de nostra vida
La esplendenta jovenesa,
¿Qué estrany que glateixi l' cor
Quan renaix la primavera?
Los ubriachs pensaments
Dels aymants, se persegueixan
com joganeras se buscan
un vol de papallonetas;
Y ell la mira ab dols dalé,
Com lo roure á la tendre eura

Que tan bon punt alsa l' cap
Ja sols d' ell ventura espera;
Y ella 'l guayta embadalida,
Com vers al sol, quan se aixeca,
Se gira la satalia
Perque de llum la vestesca.
¡Ay, com se alegran los cors
Quan sonriu la primavera!

—

Es lo amor lo rey del mon,
Suspira amor quant alena.
Tot quant se veu y se sent
Per lo espay, bells y glatits semblan
De inmens amor, que n' exhala
La gaya naturalesa.
Ayma la abella á la flor,
La flor al vent que la bressa,
Y l' vent al riu hont se banya,
Y est al mar hont tomba cerca.
Ayman los ecos del bosch
Al colom que amors gemega;
L' áliga ayma al nuvolet
Que cami del sol la aixeca.
¡Be canta lo trovador
Quan lo abril sas flors rumbeja!
¡Ay, com se alegran los cors
Quan sonriu la primavera!

JOAN B. FERRER.

Girona 20 *de abril de* 1872.

VIU Ó MORT.

—Ves, Roch, y digas al esmaginayre que 'm fassa un Sant Sebastiá.

Y surt lo sacristá y entra á la botiga del que feya sants de fusta.

—¿Qué hi ha de nou, Roch? diuli aquest.

—Lo senyor rector diu que li feu un Sant Sebastiá.

—Be, ¿y com lo vol? ¿Viu ó mort?

—Oh! respont tot gratanse 'l clatell en Roch. No se... no m' ho ha dit.. Bah! feulo viu, que si per cas lo volgués mort... ja 'l matarem!

LO RETORN DE MALLORCA.

¡Deu no ho vol!

A Tarragona ja arriba
l' alt En Jaume d' Aragó;
de conquerir vé á Mallorca,
d' hont va eixirne fa tres jorns.
Tant bell punt les naus entravan
campanes llançan al vol,
y nins, vells, homes y dones
los carrers umplen á gom.
Gent de Lleyda y Barcelona,
De Montpeller y Aragó,
endiumenjats y confosos
á rébrerlo corren tots.
Trist arribá 'l Rey En Jaume,
qu' á Porrassa de retorn
males noves li han donades
del Rey N' Anfós de Lleó.
Perçó en mig de tanta festa
va dient lo Rey á En Ramon
de Plegamans, que cavalca
á frech d' ell un poltro roig:
—«Males noves me 'n heu dades,

Plegamans, mala es ma sort!
que ja per ben meu me 'l creya
d' aquella Na Sancha 'l dot.
«A saberho, be Mallorca
podia esperarse uns jorns...
¿Mas... sou ben cert de la nova,
Plegamans?—Ben cert, senyor.
Gent de Castella vinguda
de Barcelona fa poch
me l' ha duyta, y n' hi ha lletres
vingudes d' esprés perçó.
—Y aquestes lletres, ¿qué diuhen?
—Qu' al mori lo Rey N' Anfós
ab ses arts lo de Castella
guanyats ja havia als barons
lleonesos y l' alçavan
per son Rey y son Senyor.
—¡Castella!... sempre Castella!...
diu lo Rey, y en aquí 'l só
de flautes y cornamuses
de trompetes y de corns,
li fan esmentar que 'l poble
galaneja son retorn,
y li apar que la recansa
va allunyantse de son cor.
Per entre aquell mar de vides,
savanes, mantells rodons,
jupes de vellut y seda,
collarets, sivelles d' or
y capes enribetades
d' argent y daurats botons,
lo Rey y 'ls de sa companya
atravessan poch á poch
Y ja 'l Rey mig oblidava
lo de Lleó, y sonreya ab goig,
quan d' uns castellans la parla
lo fan capficar de nou.
—«Digáu, Plegamans; ¿sabriau

quanta gent tindrá Lleó?...
—Es un regne dels famosos,
y té viles de gran nom!
—¡Pensá qu' á casá' ab Na Sancha
seria meu tot alló!...
—Qui ab armes guanyá Mallorca
pot guanyar tot lo que vol...
—No, Plegamans, no hu voldria
lo bon Deu lo que dir vols;
Mallorca l' he presa als moros
y de cristians es Lleó.
No perqué 'l Rey de Castella
nos hagi á Nos fet un tort
hem de torce 'l lliure arbitre
d' aquells que vassalls no 'ns son.
—Cert, senyó', 'n Plegamans deya:
cert, Senyor—Y á son entorn
anavan passant los gremis
ab banderes y penons
guarnits ab cintes y randes,
ab plomes, sarrells y flors,
y ab les imatjes de plata
d' aquells sants que 'ls son patrons.
Los ollers, mestres de cases
—qual bandera de drap roig
mes alta es que la bastida
de la Séu que fan de nou.—
Daguers ab sa llonga espasa,
boters y assahonadors...
tots quants ne té Tarragona
surten á fe al Rey la cort.
Per finestrals y porxades
qu' ab draps rasos y florons
son guarnits, les damiseles
llançan mirades de foch.
Y 'l Rey sonreyent les mira,
y al veurho diu En Ramon
de Plegamans:—Ja no 'l punxan

de Na Sancha los recorts...
Arribant al antich foro
trova 'l Rey á sos Barons
ab dalmatiques y plomes
senyeres y gonfanons.
Donant mostres d' alegria
besan la má á son Senyor,
si be pochs son quins l' esperan
que 'ls mes á Mallorca son.
De sant Pau fora la porta,
ab llurs creus de plata y d' or
les comunitats esperan
entonant cants al Criador.
Les de Poblet, Barcelona,
Santes Creus, Escornalbou,
y tots, clergues, monjos, frares
renglerats en processó;
bisbes y abats mes enrera,
l' arquebisbe al mig de tots,
allí Tarragona tota
feya un crit que sembla un tró:
—¡Visca nostre Rey En Jaume!
¡Visca 'l Rey Conqueridor!
Y ventejavan banderes,
vels, mantells y mocadors,
y brandavan les campanes,
y als peus del Rey queyan flors;
y cullintne ell meteix una
qu' en caygué d' un mirador
digué :
—Ja nostra es Mallorca
y mon poble 'm tira flors:
¡en bonhora el de Castella
coronat sia en Lleó,
que si ab or compra ell corones
jo les guany' ab mon valor!
Y al temple ja 'l Rey entrava
y encara cridavan tots:

—¡Visca nostre Rey En Jaume!
¡Visca 'l Rey Conqueridor!!

Felip Pirozzini.

Març 1872.

MORT DE CICERÓ.

Ciceró, lo gran orador y defenedor de la república, fou manat assesinar pel triunviro Antoni á 7 desembre, deu dias desprès d'establert lo triumvirat, als 710 anys de la fundació de Roma. Tenia 64 anys. Li tallareu cap y mans, y Popili s'encarregá de presentar á Antoni en lo Forum tan tristas despullas, rebent com á premi una corona d'or y una gran quantitat. Degué oblidar que devia la vida á Ciceró!

La testa, desprès que Fulvia, muller d'Antoni, li haguè picada la llenga ab una agulla d'or, fou posada entre las mans dalt de la tribuna, en lo lloch mateix hont ell havia admirat al poble, bregant per la llivertat de la república.

Pero d' esmentar es que 'l bosch hont arrancaren la vida al gran orador fou visitat pels viatgers ab un respecte, que quasi 's confonia ab la devoció; lo seu nom omplia la patria, y, ab tot, no 'n fan esment ni una sola vegada Horaci, ni Virgili. La injusticia es vella.

Virgili mateix, desconsiderat per la patria, li posa al davant la Grecia com á mare de l' art y la eloqüencia, com se veu en lo cant sisé de sa *Eneida*, hont diu d' esta nació que te oradors mès eloqüents, oblidant que, si Demóstenes vencia al orador romá en la tribuna política, ningú l' igualá en la tribuna del foro.

No era aixó enveja, pus Virgili no n' hi podia tenir. Regnava August, y August era qui havia entregat Ciceró á la venjança d' Antoni, y tant Virgili com Horaci, poetas áulichs, no s' átrevian á elogiar al gran orador per no caure en mal grat del emperayre.

Tito Livi, menys poruch ó mes independent, desprès de pin-

tar las admirables qualitats de Ciceró, afegeix que *per ferli lloansas dignas d' ell fòra menester possehir sa propia elqüencia.* Y del mateix August se diu que una vegada atrapant á son net llegint una obra de Ciceró, y veyent que 'll se l' amagava sota la toga, li prengué, va llegirne algunas ratllas, y li torná, dient: —«Era un gran home, fill meu, era un gelós defensor de la patria.»

Parlava sa conciencia.

La ciencia en certas mans es un ceptre y en altras un bastó de polixinel-la.

La paraula ha sigut dada al home per disfressar sos pensaments.

L' ÁNIMA CONDEMPNADA.

I.

—¿Qué 'n teniu moreta, amor,
que n' estéu tan enujada?
—M' han dit que vos ne anéu
mon marit á la cassada
pels boscos de Montsoliu,
y en son castell hi ha una dama
que me 'n roba 'l vostre amor,
que 'm te de vos allunyada.
—Demá de bon dematí
jo aniré á la gran cassada;
no ploreu moreta, amor,
que no es cert vulla tal dama:
si per cas menteixo jo
que 'n perdi 'l cel la meva ánima
y avans de torná abrassarvos
mort quedi ab la Castellana.—

Lo endemá de bon matí
lo compte al castell trucava
troba 'ls brassos de l' amor
del amor que l' esperava.

II.

Sola la dama ha quedat
plena de dol y esperansa.
Ja hi arriva un pelegrí
que ve de la Terra Santa
ab un vestit tot negrench
y la cara mig tapada.
—¿Que 'n teniu la dama vos
que sembléu tan enujada?
—Mon marit á Montsoliu
se 'n va anar ahí á la cassada.
—Deu m' envia ara á ne mi
perque jo vos hi acompanye.—
La dama 's vesteix de dol
y en camí se n' es posada.
—Válgam Deu bon pelegrí
sento tocar las campanas.
—Tocan pel vostre marit,
tocan per la Castellana
que han finat al mateix punt
que ell ha entrat dins de sa cambra
¿que faréu la dama vos
que tan jove heu enviudada?
—M' en aniré á un monestir
á ferne vida ben santa
perque li perdoni Deu
las grants penas que m' ha dadas.
—No ho fassáu, Comtesa, no,
que 'n tinch l' ánima dampnada:
com mes prech fesseu per mi
mes pena tindria encara.

Maria de Bell-lloch.

———

VERA AFICIÓ.

Contan d' un cavaller italiá que 's va batre catorze vegadas per sostindre que 'l Dant valia mes que l' Ariosto.

Y tambè 's conta que á l' hora de la mort se 'l va sentir esclamarse dihent:

—Catorze vegadas me so esposat la vida per dos compatricis, y pensar ¡Deu meu! que no he conegut ni á l' un ni á l' altre.

LA LLENGUA PATRIA.

¡Tan bella y no ho volen creure!
¡Tan amorosa y gentil,
Y 't vol negar l' hermosura
Qui no 't coneix ni t' ha vist!
Ben cert, ben cert, dolsa aymia,
Que fort enutjat n' estich:
Mes ¿ets per ço menys hermosa?
¿Ets menys dolsa pera mi?
Bé poren ferte 'n d' agravis,
Bé los fòlls t' en poren dir,
No per ço ta gentilesa
Menysprean tos paladins
Si un jorn perderes lo ceptre
T' en restan de cors á mils;
En ton bressol me gronxares,
Vull en tos brassos morir.

Hont trobar tendre donzella
Qui tan el còr me delict;
Qui allunye las ombras negras
Qu' entenebran mon fat trist;
Quant ab tú pas sol las horas
¡Que n' es de dols lo que dich,
Sens que mes que Deu ho senta
Y 'l cor may ho torne á dir!

Quant ab tú pas sol las horas,
¡Cóm se fon mon esperit
Pujant parfum en tas onas
Dels estels al paradís!
Si dels llavis t' arrancassen,
¿Oh, qu' en seria de mí?
En ton bressol me gronxares,
En tos brassos vull morir.

Si he de parlar de ma patria,
¿Qui com tú me doua el crit
Que scalfa en lo front la pensa,
Que mòu el còr de sos fills?
¿Qui com tú la veu me dona
Per contar del temps antich
La gloria, la fé, 'l coratge,
Los recòrts de que vivim?
¿Qui 'l brugit de l' host m' ensenya?
¿Qui 'm ret lo sò del clarí?
¿Qui 'l colp de la spasa nua
Quant l' escut fassia bossins?
¿Qui vest de cuirasse y ferre
Mos pensaments atrevits?
En ton bressol me gronxares,
En tos brassos vull morir.

Si he de parlar de mon Deu,
Tú 'm donas los sòns divins
Ab que l' esparça s' en puja
Ab son vòl de xerafí.
¿Hi ha flauta mes tendre y dolsa,
Quant, ab la fé ab que m' inspir,
Los prechs del ánima cantas
Dins la mar del infinit?
¿Hi ha trompeta espaventable
Qui tan faça estremordir,
Quant de Deu ne cantas l' ira,
Quant son flagell ne predius?
¿Qui á ma fé las alas dona?

¿Qui á m' esperansa lo briu?
En ton bressol me gronxares,
En tos brassos vull morir.

Si amor los dictats inspira
Sos plers, sos jòys, son sentir,
¡O que 'n tens de suáus paraulas!
¡O qué 'n tens de colors vius!
¡Qué n' ets de gaya llavoras,
Quant t' exhalas en suspirs,
En quexes tendres, en súpliques,
Qu' esplayan los corts ferits!
¿Qui com tú per captivarne?
Ab las flors que n' has cullit
¿Qui mes adorm les sofrenças?
¿Qui mes contenta el desitx?
¿Qui com tú sap los misteris,
Per voluntats conquerir:
En ton bressol me gronxares,
En tos brassos vull morir.

Jo del mon cerch' l' armonía,
Y m' assech devora 'ls vius;
Vaig á escoltar las tronadas,
Y el vent com xiula en los pins.
Aug los rossinyols el vespre,
Dintre els torrents mes ombrius;
Y escolt' les flors com se dihuen
Llurs amors tota la nit.
Mes si sent ta veu llunyana,
Cantant lay joyós ó trist,
S' ompl' mon cor de ta dolsura
Y etsisat lo mon olvit.
Y m' adorm tot suspirante
Y encare te parl' dormint;
En ton bressol me gronxares,
En tos brassos vull morir.

GERÓNI ROSSELLÓ.

PENSAMENTS POLÍTICHS (1).

Si, com s' ha vist en los anteriors y quedará confirmat en algun dels veniders, en la *familia* (qu' es lo fonament de la societat civil) resideix lo *poder natural* ú *originari*, y si la propietat inmoble no sols es *familiar*, sino que l' administració y disposició de la mateixa son objecte de facultats inherents á dit *poder;* clar resulta que tot lo essencial, fins que tot lo important, en la organisació de la familia y de la propietat, tè un carácter especialment *polítich.*

—

Dech expressar una nova rahó per la qual lo matrimoni no es convenció civil, sino únicament contracte sagrat ó religiós.

Lo conveni matrimonial, solemne y essencial constitució de la familia, no pot quedar degudament *autorisat* ab l' intervenció d' un funcionari del estat; ja que aquest últim exerceix autoritat *delegada* y que, per aixó, ni per si ni per medi de sos representants li es possible comunicar, en aquell acte, á cap dels *contrayents*, dit poder *originari*, *delegant*, *constituyent*, que 's troba resident en la familia com á societat *fundamental.*

Semblant poder sols lo tè y pot concedirlo Dèu; y, per esta causa, correspont exclussivamènt als sèus ministres l' autorisació del contracte matrimonial queda, ensemps, evidenciada la naturalesa purament religiosa del mateix.

—

Per altra part, precis se fá dir que l' anomenada Lley de Matrimoni civil es *socialista*, ja que ataca directament la familia, despullantla de sas *qualitats essencials.*

En efecte, per tot lo anteriorment manifestat y á causa de ser una vritat generalment regoneguda, no pot dubtarse de que la familia, la *vera familia*, es una societat *originaria*, *element* y *basa* de la comunitat civil. Mes, si l' estat, prevalgut de l' abusiva forsa que vuy dia li donan las institucions unitarias, comet la nova ussurpació d' arrogarse la constitució de la ma-

(1) Continuació dels que, comensant en lo de 1876, cada any s' han estampat en aquest Calendari.

teixa; evident se presenta que no es, ja, lo que ara s' en diu familia, ni una societat originaria, perqué á conseqüencia d'esta ussurpació naix ab dependencia de la civil ó per voluntat y disposició del estat, ni tampoch *basa* de la societat civil que no 'n tè aixis altra que l' *estat*, ni menos *element* d' ella, perqué en est cas ho queda l' *individuo*.

—

Demostra, per últim, la certesa del carácter socialista de aquella pretesa lley de Matrimoni lo evident de la conseqüencia de la mateixa ussurpació, que de seguida s' expresa.=«Si la familia *naix ab dependencia de la societat civil*, ó *per voluntat y disposició del estat*, notori es que ést, *cambiant sa voluntat y disposició*, podria *suprimir la familia.*»

—

Com ja s' ha vist, la propietat que recau en bèns inmobles, no pot ser *individual*, sino *familiar:* mes, ara devem anyadir, que sols la familiar es *vera propietat;* perqué la que 's diu corporativa, no es altra cosa que *comunitat*.

En efecte: aquell qu' exerceix lo gobern en la familia, ja sia l' inmediat ú originari que pertany al Pare, ja lo que aquest li delegá, per' desprès de sa mort, ab lo nombrament d' hereu *(hæres);* es lo qui, no com un *dret individual*, sino com una *facultat inherent al mateix poder*, tè la de disposar, en actes *entre vius* y per *causa de mort*, dels bens d' aquella y de son produhit. Per só, los romans donaren, ja, á aqueixa facultat lo nom de *domini* (*dominium*); y per só, la lley de las *Dotze Taulas* reconeixia (2) en lo cap de familia la llibertat de testar, no sols

(2) Lo poble romá, tan autonómich, tan digne y honest en son principi, á causa de la robusta constitució de sa familia (encara que, per lo *precat de la conquesta*, per la continua invasió d' altres pobles que, valentse de *la forsa*, subjectava á son poder, arribá á sér lo mès *unitarista*, *mès esclau*, *mès corromput*); instintivament conegué, á las horas, que la font de la *propietat* era l' *autoritat del pare de familia*; aixís es que nó sols doná als drets de propietat la denominació de *dominium* y als predis sobre que ést recavia la de *patrimonium*, sino que, en sa rudesa y per la *comunitat d' origen*, confongué la facultat de *dirigir la familia* y la de *disposar* de la *propietat*, tenint per *cosa (res)* tot lo qu' estava baix lo poder del Pare ó Quefe de familia.

sobre *sos bèns*, sino sobre *aqueixa («super pecuniæ tutelavæ suæ rei.»)*

Emperó, quant qualsevol altra societat posseheix bèns, tots los que la componen, *tots los socis*, tenen *un dret* á la administració y disposició dels mateixos; de tal manera, que si per esser mòlts ó per absència d' alguns, no poden tots exercirlo, han d' encarregar mediant *conveni*, exprés ó tácit, á un ó mès d' entre ells, l' exercici d' aqueix *dret de tots*, d' aqueix *dret comú*, d' aqueix dret sobre bèns que per lo mateix los hi pertanyen en *comunitat*.

En tant es *familiar* la propietat, com que l' *individuo*, aquell que 's troba en lo mòn aislat, aquell que no tè familia, y si *medis sobrats de subsistencia ;* reuneix ab aixó un impuls mès, que 'ls que naturalment móuben als altres, per' constituir familia natural ó adoptiva : fins la nominació d' hereu que, en altre cas, haja fèt en testament déu considerarse com una veritable *adopció* póstuma.

—

Aixis es que, quant mor algú sens familia ni parentela, qu' es la extensio de la familia, y al mateix temps sens disposició, sense lley succesòria expressa ; no deuria en cap manera succehirlo l' *estat*, sino aquella autonomia *inmediata* á la familia, en mitj de la qual visqué y rebé auxilis en las necessitats de la vida , ahont tenia sos afectes, y que per tot aixó substituí respecte á ell, en cert modo, á la propia familia : á saber ; *son municipi*.

—

Las actuals lleys sobre successió intestada *disolen* la familia, *no traspassant* á algun dels que sobreviuhen al Pare (ó al cap d' ella) la autoritat que aquet exercia (ja que eix poder es la basa essencial de sa existencia) y *repartint*, conseqüents, tots los bèns que foren de la mateixa.

Aixó no es de cap modo, conforme ab la voluntat *presumpta* del expressat Pare, *intestat;* ni tampoch, ab lo qu' exigeixen lo bè y drets de la familia ; ni tan solament, ab la conveniencia de la mès extensa comunitat política, de que eixa societat es lo ver *element:* comunitat que, per altra part, naturalment está y *déu estar* sempre en armonia, en totas sas relacions , ab aque–

llas que la constitueixen, ó que la componen sens que, com originarias y fundamentals, pugan pérdrer sa *personalitat* (3).

—

Destruida la *familia* y ab ésta *necessariament* la *propietat*; no restaria una societat veritablement *política*, perque hauria mort y no podria renáixer *en ella* lo *ver poder*, la *potestat natural;* sino una comunitat del tot y en tot *socialista:* qual *administració*, (4) á conseqüencia del pecat original de sa despótica naturalesa (usurpadora de tota classe de dret) y com á instrument providencial pèl cástich d' aquella tremenda iniquitat envers la familia, per uns *comesa* y péls altres *suferta*, portaria á tots los *individuos* de tan monstruosa comunitat á la mès extremada degradació y barbarie.

¡La *Familia*, la santa *Familia*, filla inmediata y estimada de Dèu; la reintegració de la mateixa en *tots sos drets*, dintre de la societat *política;* es, sols, lo que pot lliurarnos d' aqueix terrible *diluvi* moral!

(*Ultims de* 1871.)

—

¿QU' ES LA PATRIA?

—

Inspirantme en un magnifich treball del gran Bisbe Dupanloup, diré que la patria es la casa payral, ahont encara ressona per nosaltres la suáu remor del bressol en que 'ns gronxava nostra Mare: ahont hi ha, encara, la cambra en que tan dolsa-

(3) Clar es que ab això, encara que fá exclusiva referencia á la nació (tal com se troba actualment organisada en lo Miljorn d' Europa y á las familias, en cap manera so concedeix que l' estat puga disóldrer lo municipi, ni la provincia, *historichs;* que son també, per la sua naturalesa y orígen, societats politicas mes inmediatament *fundamentals* y *constitutivas* respecte de dita nació, que aquell per delegació representa.

(4) Com los *individuos* no poden delegar l' *autoritat* ó poder que no tenen, l' estat en lo socialisme *no gobernaria*, tan solament *administraria*: tot seria administració, res política: l' estat vindria a sér *únich y universal administrador*. Per la mateixa rahó, tampoch hi hauria *lleys*, y sí, sols, interminables y áfogadors *reglaments*.

En lo camí qu' hem anat fent, ab lo unitarisme, avi, y ab lo individualisme, pare, del socialisme; massa experiencia tenim, ja, de quant desesperant y aniquiladora es la forsa del *despotisme administratiu*.

No puch acabar esta nota sens observar que l' *autoritat* suposa *llibertat* (es garantia d' esta); axí com las *lleys*, *drets*.

ment ella 'ns parlá de Dèu, mostrantnos lo cel y despertant la caritat dormida en nostre cor d' ángel; l' escorn en que 'l Pare, davant l' encesa llar, portá ab tant amor al nostre enteniment las primeras ensenyansas; y 'l pati hont jugavam, en los primers anys, ab nostres estimats germans y tendres amichs. Es l' Esglesia en que, al rébrer l' aygua del sant Baptisme, 'ns daren nom entre 'ls homens, en que 's beneheix solemnement nostra unió ab l' elegida del nostre cor, y ahont ab los convehins donam públich cult al Omnipotent: lo clos sagrat de vora d' ella, que guarda la tomba de nostres passats: també, lo camp del treball que, ab sos produhits, dòna manteniments y porta comoditats é independencia á la familia; y, fins, tot aquell extens territori que, poblat de rassas agermanadas, fou defensat en comú, per nosaltres ó nostres ascendents, d' una extranya invasió.

Sòn la patria, donchs, gojosas y tristas recordansas de familia, d' amor, d' amistat: d' una familia mès extensa que s' en diu poble, provincia; d' altra familia mès gran que s' en diu nació; ardorós afecte á totas ellas, tendre carinyo arrelat dins del pit desde nostra infantesa; pero, afecte y carinyo que, escalfantse al foch del sagrat amor de Dèu, del Pare de la humanitat, en res minva sino que, ans aumenta en nostre cor la santa caritat envers tots nostres semblants.

JOAQUIM SITJAR Y BULCEGURA.

(*Diada de Corpus de* 1872.)

INSOMNI.

En vespras de véurala.

¿Será vritat? ¿Veuré demá sa imatje?...
La feixuga cadena de l'absencia
se trencará?... Trist aucellet que plora,
de ma gavia veurè rompre 's las vergas
y ab llivertat mas decandidas alas
estendre per l' espay podré lleugeras?...

¿Qu'es lo que passa en mi?.. Dalit m' anima,
quan llort un roch sobre del pit m' ofega?...
Sech lo mèu cor: de tant plorar exánim,
encar la flor de l' esperansa ostenta?...
Negrenca tomba en cementir tancada,
¿perque del sol al primer raig s' alegra?

—

Perdut del mon en la foscuria trista,
temps ha qu' entaulo ab mil fantasmas brega:
lo dol me punxa; la tristor me migra:
los bells recorts ab crudeltat tormentan
mon esperit. Ja moro. . . . .
. . . . Al cel, de sopte
brolla un estel. Se fonen las tenebras!

—

¿Será vritat?... ¡Oh si! Mon cor te mira...
Mon cor que ahir agonejanta 't veya,
are 't contempla de un dols somni en brassos
pura y suau com del mati l' estrella,
en tos llabis tancant com la flor púdica
de un bés d'amor la delicada esencia.

—

¡Oh nit! Qué tarda lo tèu negre róssech
á passarne pél cél, sobre la terra
llansant la sombra que al mortal acotxa
en lo llit del descans, y que desvetlla
al qui ferit d'amor, plé de frisansa
tos passos llèus per l' ample espay esmenta!

—

Al menys escampa la rosada á dojo
sobre las flors que entre l' herbey s' aixecan:
bátne las alas sens remor, dolcíssimas
y al ventijol del demati desperta
perque ab blanura dintre 'l niu se fique
á darne 'l bés á la dormida aucella.

—

Y aixis que l' auba á despuntar comense
pèls darrers plechs de ton mantell, riatllera

engarlandant lo mon d' encesa porpra,
jo ma presò ne deixarè deserta.....
y—¡avant!... ¡avant!...— diránme tots á l'hora,
l' aucell, l' oreig, la flor, naturalesa.

—

¡Alas del cor, la llivertat ja es vostra,
estenéuvos, voláu, voláu sens trèva!
Ans de que 'l sol agullonant tramonti,
de ma aymada portaume á la presencia:
sos ulls son los clars sols de la mèva ánima,
y es l'astre rey sóls una espurna térbola!

J. Roca y Roca.

Barcelona 6 *Octubre de* 1872.

LO RELLOTJE D' ARENA.

Duas ampollas enganxadas pels brochs, es una mena de rellotje en lo quin, per un foradet que tè en lo coll, l' arena que hi ha en lo vas de dalt passa poch á poch al de baix, amidantse aixis un cert espay de temps.

Aquest estrument, que 's deya Clépsidra quan era d' ayga en lloch de sorra, era 'l rellotje antich, y tan antich que 's pert en la nit del temps. En un baix relleu descobert de poch, ahont hi ha representadas las esposallas de Thetis, s' hi troba Morfeu ab una ampolleta en la ma esquerra.

Avuy dia ne fan us en las naus, en los parlaments y també en las aulas pera marcar los minuts que dura una prédica, un exámen, ó l' espay de temps que un taquigraph esmersa escribint.

L' ampolleta ab duas alas es símbol de mort, volent dir que 'l temps vola, y perçó 's veu representada en tombas y portas de fossar. Ab rahó 'l Llibre de la Saviesa considera la vida com ombra que passa, lo correu que corra, la nau que viatja ab vela estesa, l' aucell que talla l' ayre ab son vol, la sageta llansada pel arch, la pols que 'l vent aixeca, l' escuma que 's desfá ab lo retop de la onada, lo fum qu' esbargeig lo vent.

L' ampolleta ab sas alas simbolisa tot aixó.

L' ERMITA.

A dalt del puig hi ha una ermita
que senyoreja la vall
y recolzat sobre l' herba
un pastò' entona un dols cant.

Las campanas de l' ermita
de sopte á morts van tocant,
lo pastor á la vall mira
tot deixantse de cantar.

D' aquells que en la vall habitan
un ne portan á enterrar.
¡Ay! pastor de la montanya
que tambè t' hi portarán!

Enrich Franco.

CORRÉU NOU.

Contan de Voltaire que veyentse perseguit sempre per un jove admirador seu que no deixava de enviarli cada dia una carta, li escrigué.

«Molt senyor meu: he mort, per lo tant ja no podré respondre d' avuy en avant á cap de vostras cartas.»

Al endemá reb una altra lletra del mateix, ab aquest sobre: «*Al Sr. Voltaire, en lo altre mòn.*»

L' AVAR Y SON TRESOR.

FAULA.

De rondalles ne sabia
moltes quant era petit,

puig que contarmen solia
l' avieta, quant ja 'm tenia
ben acotxadet al llit.
Y en lloch de venirme son
com ella s' ho figurava,
la rondalla 'm desvetllava;
y després fent la *non-non*
la rondalla somiava.
Les que mes á mi 'm plavian
eran les d' encantament,
les d' aquells reys que tenian
tres fills y tots se morian
de mal d' enamorament.
Pero després m' han ficat
dins mon cervell tantes coses
que ja tot se m' ha oblidat;
els rosers no tenen roses
quant el fret els ha tocat.
Mes avuy per bona sort
una me 'n ha recordada
de molt trista y endolada;
jo 'n deya *la d' aquell mort*
que per faula 'm ve ajustada.
Una vegada un avar
(que ho era mes que una rata)
fent un badall va finar;
dins del clot l' or y la plata
no se 'n ho pogué emportar.
Allá á las portes del cel
sa pobra ánima trucá:
en sa balança fidel
la pesá l' ángel Miquel
y ¡mesquina! no hi entrá.
Y per cástich lo seu cos
á dintre la sepultura
tampoch hi trobá repós,
puig que del fúnebre clos
exia en la nit obscura.

Al caure la batallada
primera de mitja nit,
la llosa era al punt alçada;
y donant un sech cruxit
sortia la blanca ossada.
Y en sa mortalla abrigat
ja consumida y terrosa,
per les parets arrambat
entrava dins la ciutat
com un' ombra vaporosa.
Y essent davant del portal
de sa casa s' aturava
y com si 's fongués entrava
y se 'n pujava cap dalt
fent un trepitx que glassava.
A dins sa cambra corria
dexant la mortalla enrera;
y encés de folla dalera
ab una estrevada obria
la corcada calaxera.
La bossa á les hores treya
y allá damunt la vuydava
y quant l' or y plata veya
les dues barres badava
y reya ¡bon Deu! com reya...!
Mes de sopte s' alegría
en tristesa 's trasmudava,
puig cada jorn advertia
que 'l tresor qu' allí hi havia
s' abaxava, s' abaxava.
Ho tornava repassar
una, dues, tres vegades,
y en sas mans brutes pelades
fregava y feya dringar
les monedes rovellades.
Y anava fent pilonets
lo mateix que quant vivia
ben afilerats y drets;

y 'ls desfeya, y repetia
els seus comptes y comptets.
Y ell compte que comptarás
y 'l tresor baxa que baxa,
¡may havia vist tal cas!
y cada jorn ab trist pas
se 'n tornava vers sa caxa.
Una nit ple de tristesa
veyent mimvá' 'ls dinerots
caygué una llágrima encesa
dels dos buits y negres sots
de sos ulls, y ab gran prestesa,
Prengué la bossa engrutada
y estrenyent lo grapat d' or
en son pit quedá agafada
la bossa en sa costellada
en el lloch mateix del cor
Y fent lo sostre croxir
ab ses farestes petjades,
quant l' alba començá á exir
se 'n torná á n' el cementir
mes fexuch que altres vegadas.
Y en arribant ¡*ah*, *ah*, *ah*!
lo rebé tot lo fossar
ab una infernal rialla
y amagantse en sa mortalla
dins sa tomba s' enfonzá!

JAUME COLLELL.

Vich, Febrer de 1872.

De la Confraría de la casa del Sr. Rey apellada de Madona Sta. Maria, ab novas y mostras dels llibres manuscrits pera son regiment.

(1333-1432)

La fé y devoció dels pobles cristians en lo misteri de la Concepció sens mácula de la Santíssima Verge, Mare de Dèu, avuy

ja dogmáticament definit per nostre pare sant, l' inmortal Pio IX, pot afirmarse qu' es tan antiga com lo mateix cristianisme. Axis nosho proban alguns moniments artistichs de divers genre, deguts á la pietat dels feels de l' esglesia primitiva tant del Orient com del Occident y anteriors al segle V en que fou cel-lebrat lo concili general d' Efeso (431) contra la herética doctrina de Nestori, qui disputava la maternitat de Maria y al qual combaté, fent una bellissima invocació á la Verge, lo gran pare de l' esglesia grega Sant Cirilo, patriarcha d' Alexandria y president de aquell, en nom del papa Sant Celesti.—Nostra patria, Catalunya, qu' á malgrat del tiránich jou del paganisme romá, havia també estat evangelisada ab la *bona nova* aportada per tres dels apóstols del Dèu humanat, fent náixer un innombrable plantell de Sants y mártres, no restá tampoch enderrerida en acceptar com á cosa de fé la hermosa creensa de la puritat de la Verge. Aixis nos ho proban alguns datos que breument indicarém y son: la fundació de Santuaris dedicats á Maria, en los primers segles de la era cristiana; l' aprobació per 10 perlats catalans en lo concili IV de Toledo (633), del breviari de Sant Isidoro que conté l' ofici de l' Inmaculada Concepció, lo que 'ns fá conjecturar qu' á partir al menys d' aquella data, degueren celebrarlo en llurs respectivas diócesis; lo senyalament d' aytal festivitat pera lo pagament d' una pensió en rahó de cert alou, que consta, en un conveni firmat entre 'ls monastirs de Gualter y de Ripoll (S. XIII), devia aquell prestar á aquest; la membransa que de la propia festa se troba feta en un dels 4 martirologis de l' esglesia de Vich, qu' es del segle XIII; y á mes una poesia anterior al mateix segle, titolada: «*Complanch de Santa Maria Verge,*» y existent entre los preciosos pergamins de l' arxiu de la col-legiata d' Ager.—Tantost llumena l' aubada del segle XIV quan, universalisada ja tan hermosa creensa: la fecunditat y gran talent del filosoph mallorquí En Ramon Lull escriu succesivament en Montpeller uns poétichs col-loquis intitulats: «*Alabansas á la Verge Maria,*» y en Avinyó altre llibre nomenat: «*De Inmaculata Beatissimæ Virginis Conceptione*»; la diócesis de Gerona instituheix per decisió capitular en 1330 la predita festa ab ofici propi; y per fi los reys d' Aragó, volguent acotxar dins llur casal la fé

en tant maravellós misteri, aixis com deféndrerla per totas las terras sotsmesas á son paternal regiment, estatuhiren la confraría dalt nomenada: (*En Pere III lo Ceremoniòs*, essent infant als 8 Maig de 1333,) de quals llibres d' ordinacions anem á parlar un xich en aquest senzill análisis bibliográfich.

Gracias á l' amabilitat de nostre bon amich lo Reverent Prebere En Joan Detx, capellá de dita confraría, vuy existent en la Santa basílica catedral de la present ciutat, podém fer conexer á nostres llegidors un curiós manuscrit del segle XV, continent, com veurém, part d' altre del XIV y nomenat: «*Libre de la Confraría de la casa del senyor Rey intitulada sots invocació de la Sagrada é pura Concepció de Madona Santa Maria Verge é Mare gloriosa.*» Del estracte y mostras que subsegueixen se desprenen algunas novas pertanyents á aquesta associació religiosa, qual manera d' esser no descriurém per menut á fi de no allargar aquest article. Forma dit llibre un volum de 47 fóleos escrits á 2 columnas en cada plana, que contenen, á saber: primerament, aprés del titol dalt copiat la taula dels 46 capitols que 'l composan, la qual es d' aquest tenor:

RUBRIQUES.

DEL ROTOL DELS MAIORALS.

DEL ROTOL DELS VISITADORS.

DEL ROTOL DE OYDOR DE COMPTES.

ROTOL DELS ANDADORS.

DEL ROTOL DE ÇO A QUE ES TENGUT CASCUN CONFRARE.

A seguiment ve lo prólech que diu axis: «Com moltes de les coses açustumades, e necessaries al Regiment de la Confraria de la Casa del Senyor Rey, apellada de Madona Santa Maria, e constituida sots invocació especial de la sua Santa e molt pura Concepció, no fossen posades en scriptura, e moltes de aquellas qui eren scrites fossen mudades, e praticades en altra orde, e manera, que no eren posades en scrit per la qual rahó lo exercici del dit Regiment era moltes vegades posat en confusió; Perço ab sollemna, e gran Capitol celebrat en Barcelona en lo Palau Maior del Senyor Rey en lany de la Nativitat de Nostre Senyor MCCCXXVIII (1) Regnant lo Senyor Rey en Marti. En lo qual capitol foren lo maior nombre, e les pus notables Persones dels Confrares de la dita Confraria, aixi d'aquells qui eren siguents la Cort, com d'aquells qui eren residents en Barcelona, fo concordablement acordat, conclos e ordonat; Que per traure Confusió lo dit Regiment, e per posar aquell en ordonada distincció, e en distincta, clara, e luminosa ordinació fossen ordonats certs Officis, et cert nombre de Officials entrels quals fós compartit tot lo regiment de la dita Confraria. E perço que cascun dels dits Officials fós plenament

(1) Elxa data está manifestament errada habent de dir MCCCXCVIII (1398) pus en aquest any y no en lo de 1328, era rey en Marti, lo qual governá de 1396 á 1410, com es ben sabut.

certificat de son càrrech, que fossen fets aytants Rotols, ó Quaerns de pergami com fossen los dits Officis; En los quals Rotols fós scrit largament e distincta tot ço, et quant cascun Official hauria á fer per rahó de son Offici, e que á cascun dels dits Officials fos donat lo Rotol on la ordinació de son offici seria posada e scrita. E mes avant fo ordonat perçó que de les dites ordinacions, romangués memorial perpetual com fort facilment, e leugera se poguessen perdra los dits Rotols, ó algun d'aquells; que fos fet lo present Libre en lo qual fossen registrats tots los Rotols dessus dits, e que en lo comensament del dit Libre ans de la continuació dels dits Rotols fos posat, continuat e scrit quant ne per qui fó començada la dita Confraria, e apres com es stada conformada, e continuada, aixi per lo Senyor Rey en Pere de bona memoria, qui al comensament de aquella havia dada sa auctoritat stant Infant, com per lo Senyor Rey en Johan de digna memoria, qui Regná apres del dit Senyor Rey en Pere, qui fo pare seu; com encara per lo Senyor Rey en Marti per la gracia de Deu ara Regnant Frare del, Senyor Rey en Johan dessus dit. Registranthi tots los Edictes e altres provisions fetes per los dits Reys e Senyors tocants la dita Confraria, e les solemnitats de les festes de la Gloriosa Verge e Mare de Dèu Madona Santa Maria.»

Finit aquest prefaci, comensa lo text dels 46 capitols dalt indicats, dels quals ne copiarém alguns pochs per via d' instrucció. Lo pus interessant es lo 1.er que conté trelladat lo respectiu prólech y comensament del primer capitol del «Llibre antich de la confraria» manuscrit del segle XIV (com á coetá de la fundació d' aquella: 1333) que sentim no coneixer original. Véusel aqui dit capítol:

«Del començament de la Confraria. e de la aprovació, e ratificació daquella, e primerament de la aprovació feta per lo Senyor En Pere stant Infant: E de la ratificació quen feu apres stant Rey e Senyor.

I. Fo comensada la dita Confraria per alguns Officials de casa e de merçé del Senyor Infant en Pere, Primogénit del Senyor Rey Namfós, ab Concell, voluntat, é aprobació del dit Infant en la Ciutat de Çeragoça en lany de Nostre Senyor MCCCXXXIII; E aprés com lo dit Senyor Infant en Pere per la

gracia de Deu fos Rey, e regnás apres óbit del dit Senyor Rey Namfos Pare seu; Ratificá lo dit Senyor Rey en Pere la dita Cónfraria, posant aquella ensemps ab los Confrares en certa ordinació segons que les dites coses appar per lo Prólech del Llibre antich de la dita Confraría, e encara per lo primer Capítol en lo dit llibre contengut, la tenor del qual Prólech es aytal: «Com en bona, e be ordonada Confraría se complescha lo manament de Deu, qui diu: «Diliges proximum tuum sicut te me ipsum» ço es a dir que lom am son proisme aixi com si mateix; E de bons Confrares sia e deya esser ço que es scrit dels apostols, e dels Deixebles de Jesuchrist, qui diu: «Erat eis cor unum, et anima una» ço es que eren tots dun cor, é duna voluntat; E perçó á comendació de confraría diu lo Profeta Daviu Rey de Jerusalem «Ecce quam bonum et jucundum est habitare Fratres in unum,» Ço es que molt es bo, e de gran alegría confrares habitar ensemps en bona volentat complida. Perque los Officials alguns de Casa e de merçé del Senyor Infant en Pere, Fill del molt alt Senyor Rey Namfós Primogenit, e General Procurador seu cobeiants ab gran voluntat esser, e viurer en amor e caritat aixi com los dits Apóstols e Deixebles de Jesu-Christ, entenents, que per Santa Mare Esgleya, es aprovada é loada confraría, e per dret comú ratificada. A honor é á gloria de tota la Santa Trinitat, Pare, é Fill é Sant Espirit, e de la gloriosa Verge Madona Santa Maria, e de tots los Sants de Paradis, e á be e a profit de lurs animes, e de totes altres feels deffunctes ab consell, e ab voluntat del dit Senyor Infant Ordenaren Confraría intitulada de Madona Santa Maria, la qual confraría fo comensada en la Ciutat de Çaragoça Dissapte ques comptava *VIII° Idus Madii* en lany de la Incarnació del Fill de Deu Jesu-Christ *MCCCXXXIII*;» E la tenor del dit primer Capítol es aytal: «E car lo senyor Infant dessus dit apres óbit del alt Senyor Rey Namfós Pare seu per gracia de Deu fo en successió sua elet al Regiment de sos Regnes, a retificació de la dita Confrarîa innovaren la ordinació dels Capitols adicions, e permutacions profitoses etc.»

ANDRÉU BALAGUER.

Seguirá en lo Calendari del any vinent.

EN JUSEPET.

Tot vestit de roba negre
Y trencada la color
Jugant ab quatre fustetes
N' está lo pobre minyó.
Se 'n ha portat á sa mare
Avuy lo cotxo dels morts:
Sa mare era jove y bona,
¡Ay, fill meu, quina dis-sort!
Lo nen al mirarla estesa
N' ha esclatat en tan greu plor
Que hauria partit les pedres
Quant y mes romput los cors.
¡Mes ay, valga 'ns l' innocencia!
Desde les hores tot sol
Com si tal cosa hagués vista
Está distret ab lo joch.
¡Tant de bó que 'u oblidesses
Angel de Deu, tant de bò!
Que n' es molt triste la vida
Si l' amarga un tal recort.
Jusepet, ¿á ne qué jugas?
Surt fillet d' aquest recó.
—Jo no juch, lo nen contesta,
Ni ganes ne tinch tampoch.
Jo 'l que vull, ferne una caixa
Ab aquestes quatre posts,
Y aprés d' estirarm' hi dintre,
Que vinga 'l cotxo dels morts.
¿Per qué dins la caixa grossa
No 'ns hi aficaren tots dos?
Ma mare sempre me 'n duya
Y al punt m' hauria fet lloch.—
Y en Jusepet altre volta
Esclata en doloròs plor,

Que hauria partit les pedres
Quant y mes trencat los cors.

VICTORIA PENYA DE AMER.

Barcelona, 28 *d' Agost de* 1872,

—Viu aqui 'l senyor Cavall?

—No senyor; mes aquí 'l costat hi está lo senyor Poltro. Es un home alt, ros, borni...

—Vaja 'l mateix, sí, sí... Com que fa tan temps que no l' he vist... Es dir que encara 's fa dir Poltro com quan era cadet? Vaja, vaja, vol fer lo jovenet per lo que 's veu!

Á LA JOVE CATALUNYA.

Tal exemplar traben los nets dels avis.
AUSIAS MARCH.

Joventut, esperansa catalana,
Rassa de Fivaller y d' Ausias March,
Si algú 't demana ahónt vas, responli sempre:
«Ahónt volgueren mos avis arribar.»

Á l' igualtat devant de la justicia
Qu' es la mare dels pobres y dels richs,
Á l' amor al prohisme qu' es la regla
De llivertat que per tothom s' ha escrit.

Á ferne un temple sant de la familia
Y lo traball en ell santificar,
A traure de tot cor y tota pensa
L' esperansa del fruyt de malvestat.

A exalsar ab los cántichs del poeta
L' art y la ciencia y l' esperit del bé,
Herencia qu' ens dexaren nostres avis
Y de la nostra gloria fonament.

A enmotllar en l' antiga Catalunya
La Catalunya jove y dir al mòn:

En ma casa payral jo he après á colre
La senyera de *Pátria, Fe* y *Amor.*

—

Sens fe y amor tan sols cova de lladres
Fora la pátria hon tots havem nascut;
La justicia, la pau, la poesia
Son de la Pátria, Fe y Amor lo fruyt.

—

La forsa ab lo punyal, la mort, l' incendi,
Lo dret abatre en tota Europa vol;
Mas de Deu é inmortal nostra bandera
No la podrá remoure may la mort.

—

Joventut, esperansa catalana,
Rassa de Fivaller y d' Ausias March,
Si algú 't demana ahònt vas, responli sempre:
Ahont volgueren mos avis arribar.

MIQUEL VICTORIÁ AMER.

—D' alzina y dona
de cent una de bona.
—Dona y alzina
de cent una de fina.

—

—Per San Pere, pagés, ves á l' olivera
si 'n veus una ensá, un' altra enllá
tórnaten á casa que prou n' hi ha.
—Per San Lluch sembra, moll ó aixut.

RECORTS.

(TRADUCCIÓ DE D. G. NUÑEZ DE ARCE.)

I.

¡Tantes recordanses *vives!*
¡tantes esperançes *mòrtes!...*
Enjamay lo huit pot ferse

ab el ánima dels hómens.
Naix una ilusió y es mòrta,
y deixa el cadavre vores
desoterrát en el ánima
clavat en lo cap é inmòvil:
Molts anys per aixó esperançes
que jo ab mi mateix vos pòrte
sonrientme falagueres
desde jich fins á ser jove;
hui, que sota 'l pes tèrrible
em plany del cadavre vòstre,
hui, que naixcut may haguereu
desitjara, quant vos plòre

II.

¿T'en recòrdes?...baix d' un arbre,
en lo jardi desta casa,
parabes la dòlsa fruita
de ton vestit ab la falda;
nuvolant nostra alegría
de pronte es trojá la brancha,
llansaste un ¡ay! y jo en tèrra
vaig caure besant ta planta.
Pergui el sentit; pero en sòmits
em paregué qu' escoltaba
ton desconsolat gemech,
ta dolsa y tèndra paraula;
y quant jo torni á la vida,
viu qu' ab una sola ullada
tons ulls y els meus se besaren,
ton ánima s' uni á mon ánima.

III.

Ja fá sis anys. ¿T'en recòrdes?—
quant per la volta primera
etern amor se jurarem
y fidelitat etèrna;
¡Ay, qu' eixes hores ditjoses
pasaben ab llaugerea!

Un destij, una esperança
nòstra vida llabors era.
Un jorn l' encant va turbarse
de la nostra passió tèndra,
de la sòrt lo vent contrari
me portá á lluntana tèrra,
y tú, del meu coll penljada
ab plòrs molts amarchs desfeta,
torna, me digueres, torna,
que mon còr t' en dus en prenda.—
Torní..... te trovi casada;
y un ángel de gran bellea
en los teus brassos dormía
lo somit de la inocencia.
Besi ab tremolosos llábis
son front, sos cabells de seda,
et mirí..... y viu qu' estabes
com una mòrta groguencha.

IV.

Despues aturdit y sego,
quant me ferí el desengany,
ab tes volgudes *memories*
l' agravi volguí ventjar.
Foll, agarrant la madeixa
de los teus cabells castanys
qu' en la darrer despedida
tú me donares plorant;
frenétich vaig dir, que muira
lo record de un còr ingrat
y el vent arrastre les cèndres
del qu' era inutil regal,
y mut y suspens mirante
m' ofegá de pronte el llant
y en conte de durla al fòch,
als llábis la vaig portar.
¡Ay! vullga Deu que no vetjes
pres ab un amorós llas

á eixe fill de tes entranyes
plorar, como estich plorant.

V.

T'en recordes qu'en los dies
de mes secretes angusties,
quant ductant de mi mateixa,
y desitjant ser ilustre,
olvidat, oscur y póbre
ab tes caricies volgudes,
secant mon llant me digueres,
—Ten fe... serás gran... no'u ductes;
los teus llorers partirem,
jo triumfaré quant tú triumfes
y nostra passió y ta fama
tot lo mon òmplirán juntes.—
Hui, mon nòm escòlta el pùblich,
mes obres son conegudes,
del ruido de los aplausos
turbat y trèmol disfrute.
Com tú estás llunt y devaes
es que te cride y te busque
crech qu' eixe ruido retròna
dins de lo vuyt d' un sepulcre.

Jascinto Labaila.

LO CABO.

Un cabo estava ensenyant alguns quintos: posat al cap de la renglera observava atentament si á la veu de mando aixecavan tots al plegat la cama esquerra, pera marxar al pas regular.

—*De frente, paso rrgular, marchen.*

Un quinto treu lo peu dret: lo cabo veyent de perfil duas camas en l' aire y molt juntas, cridá furiós:

—¿Qui es aquest animal que romp la marxa ab las duas camas al plegat?

LA FILLA DEL REY (1).

(Cant popular.)

Tres fillas ne tè 'l bon rey—totas tres com una plata.
Se n' enamora de l' una—Margarida 's nomenava.
—Margarida, Margarida—tu has de ser ma 'namorada.
—No'u mana lo Deu del cel,—ni la Verge Soberana,
de ser muller de mon pare,—madrastra de mas germanas.
—Depressa los meus criats—tancáula dins d' una cambra,
que no veja sol ni lluna,—ni tampoch naixe l' aubada:
per menjar li donaréu—sols tonyina y carn salada,
y per beure li daréu—ayga de la mar salada.—
Passa un dia, passan dos,—passa tota la setmana.
Ella de set que tenia—per la finestra guaytava:
va veure sas germanetas—que un coixinet d' or brodavan.
—Germanetas, mas germanas,—donáume una tassa de ayga,
que la boca se m' asseca,—y ma gola es una brasa.
—No la beurás, malehida,—no la beurás tu malvada,
si creguesses á ton pare—no te 'n mancaria d' ayga.—
Margarida torna á dins—tristeta y desconsolada.
Ja baixa un angel del cel—y li obra un'altra *ventana*
y de alli vèu sos germans—qu' ab pilotas d' or jugavan.
—¡Oh, germans, los meus germans!—donáume una tassa d' ayga,
que la boca se m' asseca—y ma gola es una brasa.
—No la beurás, malehida—no la beurás tu malvada:
si creguesses á ton pare—no te 'n mancaria de ayga.—
Margarida torna á dins—tristeta y desconsolada.
Ja'n baixa un angel del cel—que li obra un' altra *ventana*
des d' alli vèu al seu pare—qu' ab forquilla d' or menjava.
—Ay pare, lo meu bon pare,—donéume una tassa d' ayga

(1) De la colecció qu' ab lo títol *Cansons de la terra* 's va publicant ja fa anys, lletra y música recullida directament del poble pel colecclonador: transcrita aquesta darrera, pels mestres de música senyors Vidal *de Lleyda*, Saltó, Carreras, Candi, Roca y altres. Formará part del quart volum que está en preparació.

que la boca se m' asseca—y ma gola es una brasa;
mentras jo me la beurè—de *Dios* serè enamorada.
—Depressa, los meus crials,—pujéuli una tassa d' ayga,
no li pujéu ab la d' or,—ni tampoch ab la de plata,
sino ab la de crestall—que l' ayga será mes clara,
lo primer que será allí—tè una corona guanyada.—
Quan son al cap de la escala—Margarida ja finava:
dos angels li feyan llum,—la verge l' amortallava.
Y en la cambra del seu pare,—los dimonis hi ballavan.

¡VADE RETRO!

Havent anat á ordenarse un estudiant un xich dur de cascos, va respondre com Deu va esser servit á las preguntas que per son prelat li foren fetas. Mes donantli luego aquest á tradubir un tros de llatí en que hi havia las següents paraulas «passus sub Pontio Pilato» lo ordenat traduhi sens escrupol: «Passá sobre lo pont de Pilat».

—¡Jesus!—esclamá l' bisbe posantse una ma al cap.

—Passá sota lo pont de Pilat.—Diguè rectificant lo traductor.

—¡Vade retro!—afegi sa Ilustrísima posantse al cap las duas mans.

—Ilustrissim Senyor, replicá lo examinando, tot desconcertat, si no passá per sobre, ni tampoch per sota, no se per ahont podia passar.

MORT D' EN MAXIMILIÁ.

Obrí l' traydor la porta
Del castell ab clau d' or á la nissaga
D' indis colrats; rendi sa espasa forta
Lo Rey venut: cobrá l' traydor sa paga.

¿Sents? los timbals redoblan;
Ab toch de morts los campanars tritllejan;
Per la plana 'ls soldats tristos s' encoblan,
Y á solixent los núbols vermellejan.

—

Devant de la filera
Que abans lo galejava ab sa cridoria
Passa l' Emperador, la mort l' espera,
La mort del just serena com la gloria.

—

De sa esposa l' imatge
Trau de son pit y ans de morir la besa;
Perdona al mejicá son felló ultratje,
Pensa ab son Deu y sa pregaria resa.

—

Com á martir s' inmola:
Ab la sagrada creu, cayent s' aferra...
Lo fum que son cadáver ennuvola,
Alsa inmortal son esperit de terra.

. . . .

—

Mal fat pel 's que arrencaren
Ton tendre cor dels boscos d' Alemanya,
Y ab falsa má á ton front enrevoltaren
La corona imperial de Nova Espanya.

—

Allí per tú del-lira
Perdut lo seny ta malenada esposa;
Aquí l' selvatje trossejat te mira,
Gaudirne espera llivertat y gosa.

—

Mal fat, fill bort del poble,
Triunvir sense pietat, August de Fransa,
Cayguia sobre ton front la sanch d' eix noble,
Fonguia ton sceptre l' llamp de la venjansa.

—

JOSEPH LLUIS PONS.

Juriol de 1867.

LOS TRES GALLEGOS

Tres gallegos que després d' haverse ocupat per molts anys en las feynas baixas que en las ciutats del centre d' Espanya se 'ls destina, havian arreplegat una pila de diners, tractaren d' entornarsen á la seva terra á disfrutar d' aquells, y avans d' anarsen, algú que be 'ls volia, 'ls hi doná per consell, que no enrahonessin gaire pel camí ab la gent que trobessin, ni diguessin á ningú que duguessin diners, ni ahont anavan.

Ab tan bon consell y la bossa plena emprengueren camí y camina que caminarás, se 'ls feu nit en un bosch en lo quin aixis que hi hagueren entrat sentiren fressa d' homes y per la conversa conegueren qu' eran lladres. Tots assustats s' enfilaren cadescú á dalt d' un arbre y arribant 'ls lladres, encengueren un gran foch y comensaren á contar diners.

Veus aquí que 'n contaren tants y tants qu' un dels gallegos admirat de veure tant d' or, no pogué contenirse y tot d' un plegat digué:

—¡Quánt or!

Los lladres tots admirats, refets del sust, agafaren al gallego y perque no 'ls descubris lo mataren. Lo pobre home tenia una sanch molt negre y 'ls lladres tots admirats no paravan may de dir: «¡y quina sanch mes negre!» Tant y tant ho digueren, que per fi un dels altres gallegos veyent tanta estranyesa, y que no savian esplicarse la causa, ell que diu:

—Es que havia menjat moras.

Los lladres alsaren lo cap y 't veyeren al gallego, lo feren baixar y 'l mataren.

Veus aqui que mentre 'l matavan estavan dihent:

—Y quins gallegos mes bestias, qui 'ls feya parlar y aquest últim sobre tot, veyent qu' havian mort al altre perque havia parlat ell, també ha tingut de ferho.

Y 'l tercer gallego qu' estava enfilat dalt del altre arbre, al sentir alló, ell que diu:

—Per aixó jo no dich res.

Los lladres lo agafaren, lo mataren també y 's feren ab los diners de tots tres.

PATRIA. FIDES. AMOR.

I.

D' un plech d' exes montanyes, d' un dels casals que'ls roures
Volten en les garrigues dels Pirineus veins,
Sis setgles fá els meus avis, durs fills de l' aspra serra,
Surtiren quant en Jaume alçá 'l penó de guerra,
Esglay dels sarrahins.

II.

Y al devallar dels singles vers les flayroses planes,
Per l' or del sol cambiantne l' argent pur de les neus,
L' escalf sant de la patria duyen al cor mos avis,
Los lays d' amor dels poetes catalans en los llavis
Y en los escuts les creus.

III.

Jo que una breu estona vinch á seure á esta antiga
Sagrada llar hont crema lo foch del avior,
Com els soldats d' en Jaume, net d' ells y germá vostre,
Los tres mots per divisa encara ab ergull mostre
De Patria, Fe y Amor.

IV.

Fill so de la joyosa vila que al sol escampa
Tot temps de fresques roses brodat son mantell vert;
La coronada ab pámpols y fruyts que la llum dora,
La que la seda fila, la que remembra y plora
L' alarb en lo desert.

V.

Fill so de la que guaytan com dos gigants cativa
D' un cap Penyagolosa, de l' altre cap Mongó;
De la qu' en l' aygua juga, de la qui fou per bella
Dues voltes desposada ab lo Cid de Castella
Y ab Jaume d' Aragó.

VI.

Be prou que n' ensomnian d' aquell llarch maridatge
De trescents anys les glories avuy sos fills darrers;
Be prou que ab mut coratge veém com les gralles negres
Volen p' els cims hont feyen sols en jorns mes alegres
Llurs nius los esparvers.

VII.

Llavors tu, oh Barcelona, á un temps soldat y náuxer,
La espasa als lloms cenyida y per ceptre el trident,
Per tos vaxells vetllavas del mar blau á la vora
Junt á Monjuich que s' alça com una inmensa prora
Navegant vers l' Orient.

VIII.

Y llavors tú, oh Valencia, palaus y temples góticbs
Basties y els rius feyes esclaus empresonar
Pera regar les hortes que avuy son ta bellea,
Y els rims de tos poetes anavas, Galatea,
Cantant prop de la mar.

IX.

L' Amor, la Fe y la Patria foren tres bones fades
Que'l breçol dels meus pares varen trenar llavors,
La Fe ab les verdes paumes del martyri y la gloria,
La Patria ab los que guarda llorers eterns la historia
Y ab la murta els Amors.

X.

¡La Patria...! En corts ó en lluytes, ab sanch ó ab veu valenta,
Contra els estranys la terra, los Furs contra el dret real,
Be els defensá Valencia ab clar seny y ab mans fortes,
Per ço el punyal d' en Pere gravá dalt de ses portes:
Dues voltes lleal (1).

XI.

¡La Fe..! Del humil frare mestre Vicents encara,

(1) Divisa de la ciutat de Valencia.

Ressó dels antichs setgles retruny l' ardenta veu
Que 'n lo Concili als Papes, als Reys devant sos nobles
Y per les amples places cridá als estols dels pobles
«¡Honra y temor á Deu!» (2)

XII.

¡L' Amor...! L' ombra de N' Ausias á tan bell mot axeca
Lo front del llit de marbre, ficsant los trists esguarts,
Y plany de nou les trobes de sa inmortal ferida,
Ell per qui fou la dona entre els dols de la vida
Com un *llir entre carts...* (3)

XIII.

Jovent de Catalunya, nous trobadors, del nostre
Sagrat avior siaune, jo us prech, custodis feèls.
Si l' arbre boscá axeca fins al cel blau les branques
Hont los aucells s' aturen y esclaten les flors blanques,
Es perqué enfonza raèls.

XIV.

May com avuy qu' Espanya ovira envergonyida
Trencats corona y ceptre, brut son mantell de fanch,
Sos fills en lluyta infame, y 's veu menyspreada y sola,
May com avuy n' es digne qui el gonfanó tremola
Ab les barres de sanch.

XV.

May com avuy qu' el Dubte glaça los cors y brollen
Per tot fonts d' impuresa hont beu lo poble á doll,
May com avuy n' es digne qui diu la oració tèndra
Y en les desertes ares cubert lo fron de cèndra
Dobla el cap y el genoll.

XVI.

May com avuy que 'l Odi esmola els ferests glavis
Y ven al encant l' anima sos sentiments per l' or'
May com avuy n' es digne qui l' olivera planta

(2) Divisa de Sant Vicens Ferrer.
(3) » » Ausias March.

Y coronat de ròses al mon, trobadors, canta
La dolça lley d' amor.

Valencia, maig 1872. VICENTS W. QUEROL.

LO SEGRETARI.

«Ditxosos temps y segles ditxosos foren aquells en que sens andrónimas de judicis de concilió y verbals y sens altres mals de cap que la voluntat del Senyor batlle, se posaba terme á las quistions per lo que est resolia en dreta y bona lley després de oidas las parts agraviadas, y los testimonis, si n' hi habia, y consideraba aquell que era menester. Llavors se passaban anys y panys sens los vehins barallarse; llavors totas las rahons que entre vehinas solen promourers, acababan dientse quatre paraulados y fentse mala cara una setmana ó quinze dias, ó fins que l' una á l' altra s' habian menester; llavors si las cosas arribaban al punt de dalt y á tirarse los plats pel cap, un parell de dias á pa y aygua ó set ó vuit horas de cama al cep, ho arreglaban tot, servint de escarment per tres ó cuatre anys. Mes densá que hi ha jutges de pau y segretaris y papeletas y paper sellat, la pau s' es tornat guerra: per un tres y no res la gent se baralla: tot son disputas, y plets y primeras diligencias, y desseguida cap á la presó, ahont s' hi pudreixen y mentres tant, si l' home es lo pres, á casa ningú guanya y balla tothom los goig de Sant Prim, y si la presa es la dona, las criaturetas abandonadas y l' home desatés, están pitjor que aquella á la presó.»

Aixis s' esplicaba en certa ocasió,—ja fa d' axó vuit ó nou anys, com que jo encara feya de l' ofici, (advocat) com diu la gent,—En Jaume Gallart, rich pagés de aquesta encontrada, de mes prop setanta que seixanta anys, lo qual en companyia de sa muller y d' un cunyat, habia vingut á demanarme parer sobre un fet que li estaba passant.

—Qualsevol diria, li respongui, vehentlo tant desatinat, que agravis propis vos fan parlar aixis.

—Y s' equivocaría, perque gratsia á Dèu, en ma vida he tingut d' anar per justicia y avans que tenir un plet me deixaria tallar un dit.

—Home fins á tal punt...

—Cla y net: tinch ó no tinch rahó: no la tinch, donchs donarla á qui sia sèva; la tinch jo, donchs veurer si 'l pillo que 'm busca ronya al cove se contenta ab un, ab dos, ó ab tres, ben segur de que sempre n' eixiré guanyant, puig, de lo contrari me exposo á que lo jutge se las calse al revés, y sortintne ben lliurat, los gastos y los mals de cap ningú me 'ls trauría del demunt.

—Voleu que os diga la veritat? Si tot hom pensaba aixís, los advocats hi foran de mes.

—Y que vol dir que s' hi perdría gaire?

—No es sols això sino que los dolents aprofitantse de semblant manera de pensar, en compte de eixir al cami ral á demanar los diners ó la vida, cosa que ofereix los seus inconvenients, puig poden trobar qui 'ls torne 'l cambi etgegantlos un tir, amenassarian ab mourer brega á las gents honradas, pera pescarne un ó dos ó tres, com vos dieu. Dèu vos lliure de que conegan las vostras opinions.

—¿Veus, com lo Senyor es de mon parer? digué en est punt la dona. Jo prou li dich, que si ho saben no s' entendrá de feyna; mes lo mateix cas ne fa y aixís m' escolta com are plouhen figas.

—Es veritat, y per això m' esclamo, y per això renego dels jutges de pau y del paper sellat y dels segretaris, y del qui 'ls inventá. Llástima de mal de ventre quan semblant idea l' hi esdevingué. Quan no n' hi havia, los pobles eran una bassa d' oli: d' ensá que 'n tenim, no 's passa una setmana sens judicis y rahons. Y es net: com lo sou que l' Ajuntament los dona no arriba pera fer bullir la olla y anar ben vist, tenen de buscar feina del ofici, y ab tal de tenirla, capassos foren, me dona de parer, de fer barallar al pare que 'ls engendrá ab la mare que 'ls va parir.

—Vamos que exagereu. A mes de que no deuhen esser tots d' aquest calandá.

—Home, fasses compte que es una pila de patatas que s'

haja escalfat: per una que 'n trobe de bona, ni ha cent de podridas.

—¿Pero no veheu que 'ls temps s' ho portan?

—Veten aqui un altra que no ha filat d' avuy. ¡Que 'ls temps s' ho portan! Axió prou fora de bon dir; mes si 's tinguès de demostrar ja foren figas d' altre paner. Quan al ivern fa fret m' engipono 'l gambeto, perque 'ls temps s' ho portan y vaig mes ben regit; quan ab lo sol d' Agost suan las pedras, penjo ls habits y no tinch tanta calor: axió ho fas jo y ho fa tothom, perque los temps s' ho portan y fentho aixis estem millor. Mes quinas ventatges nos han pervingut d' aqueixa nació dels segretaris que vostè diu que 'ns han portat los temps?

—En primer lloch evitar que 'ls batlles obren á impuls de son capritxo, y que guiats per l' odi, per las malas volensas, ó per la ignorancia, castiguen á tort y á dret.

—Si, encara que sobre axió hi ha prou que dir.

—Desprès evitr que la mala fe puga triunfar de la honrades, puig quedant escrit lo que s' ha convingut, no hi ha perill que 's torne la paraula enrera.

—Per axió si que no hi passo: avans sobre la promesa d' un home hi podia pujar de peus, que per esta rahó deyan l' home per la paraula y lo bou per la banya; y are densá que hi ha segretaris he vist trencar mes paraulas, ab tot y haberse escrit, que cabells tinch al cap, y no so calvo.

—En tercer lloch no castigar á ningú sens forma de judici, y sens que s' haja esbrinat tot lo succehit.

—¡Y que fa axió de bon dir! Com se coneix que no viu vostè en un llogarró com nosaltres perdonam. Segretari hi ha que es capas de probar en blanch y en negre que lo sol se pon á las deu del mati, y per si no ho vol creurer vaig á contarli un fet. Vostè ja coneix al Ton de las Llambardas.

—Prou, home, que l' any passat tragué la grossa dels empedrats.

—Aquest mateix. ¿Que ja sap de lo que vuy parlarli?

—No.

—Com ha parlat de la rifa.

—Perque sé que la va traurer.

—Es que d' axió li pervingué tot. Com es mes bocamoll que

un caragol de Setembre 's fen llenguas pera que tothom sabès la sort que l' hi havia esdevingut; mes com també es tant generós com un cerca pous, per mes que li donaren enhorasbonas y li tiraban indirectas pera que pagás un berenar, ell ferm que ferm, y vaja ja pots xiular quan l' asa no vol beurer: no n' hi ha de fets. Lo qui mes se 'n agraviá de tanta ratería fou lo Segretari que jurá per sos deus que l' hi havia de pagar, y miri quina se 'n va pensar per eixirsen ab la sèva. Quan un home hi pensa, vaja li dich que n' hi ha pera tornarse boig.

—Mes que fou?

—Fasses compte que la estrafularia major del mon. Estaba lo pobre Anton, aixó era per l' Advent, sopant molt tranquil en companyia de la quitxalla, quan trucan á la porta y coneixent la veu, no vascilá en obrir. Era 'l clavari del poble que d' ordre del Sr. Batlle li manaba que comparegués á la casa del comú. Per no cansarlo: se instruian primeras diligencias per furt de rabassas, y se l' acusaba com autor del fet. Ja pot contar com se quedaria lo minyó; mes com haventli preguntat lo Segretari si era ó no cert que al entrar á casa seva treginaba tres ó quatre rabassas, digués que era veritat, 's disposá que anassen á cercarlas y las portaren allí ahont era 'l Batlle, dientli al Anton que ja se 'n podia tornar. No havia passat encara mitja hora que ja era á casa seba 'l malvat del Segretari dientli «Anton, tens mala pessa al teler; mes si 'ns enteném no deus temer poch ni gens.» Com que qui mal no fa, mal no pensa, lo minyó ho prengué á xansa, enviá en hora mala al Segretari dientli que ell no tenia cap seba que li fes courer, los ulls, y... vaja ja te rahó 'l ditxo que per enemich un mosquit es prou: desprès de passar tres mesos á la presó li feren creu.

—Francament no ho entench, ni puch creurer, que per portar tres ó quatre ceps fiquen á ningú á la presó.

—Y si son furtats?

—Ah, si eren furtats ja es punt diferent, be que no fora tan grossa la pena.

—Donchs no eran furtats y ho fou. Are l' hi diré com. Prop de la pessa del Anton, n' hi te una 'l Sech de la Cameta, y aprofitant la sahò que hi havia, puig ja recordará que pel Novembre d' antany plogué com si may ho hagués fet, arrencá la

vinya y essent cap vespre, emportassen á casa seua una carretada de ceps, deixantne á la pessa una bona pila per l' endemá L' Anton plegá mes tardet y trobant en lo cami, aqui un cep, mes enllá un altre y després un altre, 'ls arreplegá y tot dihent ja 'n tenim per fer foch vuit dias, puig rata ho es, carregat com un ase arribá á xupluch. No falta qui ho vegé: prou, com que hi havia interés; innovaren al Sech, que 'l Ton de las Llambardas l' hi havia robat una carga de rabassas; lo Sech, que no hi corra molt be, 'n dona part á la justicia; lo guarda termes confessá que l' havia trobat portant aquells ceps, y encara que ell s' exclamaba que 'ls havia trobat pel camí, no li valgueren rahons: lo guarda termes digué que l' havia vist sortir de la pessa del Sech, y es veritat, puig passant per ella l' Anton feya dressera: los esperts declararen que 'ls ceps eran iguals als de la vinya que s' havia tallat y com he dit avans, no 's pogué escapar de la presó per mes que juraba que era ignocent.

—Fins aqui las apariencias estaban en contra d' ell: fou una desgracia...

—Una desgracia? Una murriada que no te perdó de Deu. Lo que fou, y aixó 's sabé desprès, es que 'l Segretari mes viu que la tinya y mes astut que una guilla, comprenent de quin peu coixeja 'l pobre Anton, tant bon punt com plegá 'l Sech, se 'n aná á la seva pessa; agafá 'ls tres ó quatre ceps; 'ls deixá caurer en lo cami, fora de la pessa, y presumint que véurerlos y agafarlos l' Anton tot fora hu, avisat com tenia al guarda termens pera que vigilás per aquells voltants, pogué declarar que l' havia vist eixir de la pessa d' ahont s' havian tallat los ceps, y encara que ell digué que 'ls havia trobat pel cami; com lo carreter declará, y era la veritat, que no 'n caigué cap del carro, y lo Segretari manegaba las cireras, no tinch mes que dir que á bon entenedor, ja sap lo demés.

—Be, mes aixó ho presumiu. Com sabeu que no fou mes que una manegada del Segretari?

—No sap que per fondo que 's fassa 'l foch ve que respira? No 'm fassa dir com s' averiguá: lo que puch assegurarli es que es tant cert com que ara som al dematí, que encare no han tocat dotze horas.

—Peró convindreu ab mi que aixis se posan de manifest moltas malesas que d' altra manera restarian sens castich.

—Si convé al Segretari prou; mes si no li convé, ó be s' ha posat oli á la corriola pera que no grinyole, ja es punt diferent. Vol que li diga la veritat? Los pecats grossos may se descubreixen; mes en tractanse de malesas que no valen una pessa de dos, com furts de fruita y hortalissas, y altres per l' estil, qu' avans d' haberhi Segretaris al mon si 's descubrian se castigaban ab quatre amenassas y vuit reganys, y tot lo mes fent treballar un parell de jornals al autor per compte d' algun pobre malalt, sempre s' esbrinan y se castigan y 's fan mes despesas en paper, que no te de valua lo que s' ha pres.

—Aixis se respecta la propietat.

—Si, just: per cada malesa qu' avans s' escometia are s' en cometen cent. Y es clar, com los segretaris...

—Prou, home prou: sentintvos á vos...

—¡Ay sant cristiá! si 'm posaba á contarli casos, no acabaria d' aquí á demá. Y per no cansarlo y perque 's convence que fins en las mes insignificants accions mostran sa dolentaria no 'm cal sino recordarli alló del Replega.

—No sé pas que voleu dir.

—Ay caratsus ¿no ho sap?

—No.

—Vingué el cas de tenirse de fê lo padró. Lo pobre Replega que 's guanya la vida anant á cercar ab son carretonet los sachs de gra que 's deuhen portar al molí, que per aixó l' anomenan de motiu Replega, y ningú 'l coneix per altre nom, com no sap d' escriurer y ab prou feinas de llegir, se 'n aná al Segretari pera que li omplís la fulla.«—Com te dius, li preguntá—Joseph Casals, álias Replega—¿Cuans anys tens?—Tants—¿Quin ofici?—Cap—¿Y donchs que vius de renda?—Si, de tirá un carretó.» Y sap com umplí la casilla al gran estrafulari? Escribint *burro:* de manera que resultaba en lo padró que 'l Replega era burro. Quan ho llegiren en la casa del Comú 's feren un panxó de riurer, que no li dich res.

¿Vol que li diga la veritat? L' hi dono tots los segretaris per lo que 'm costan. Dèu lo lliure de sas mans y á mí també. Y

ab aqueixa, que á vostè y la companyia los guarde Dèu molts anys.

Després se 'n anaren lo Gallart y la dona y lo germá de aquesta, deixantme mitg cavilós lo que aquell havia dit d' una classe que tinch jo per molt honrada y respectable, sisquera hi haja en ella, com en totas, algunas escepcions, puig jo no 'ls fas carrech de certas travessuras que 'ls solen acumular relativas á eleccions d' Ajuntament, negocis de quintas, comptes municipals, gastos del comú, etcétera, etcétera, de las quals tal vegada no 'n tenen ells la culpa, sino certas lleys y certas exigencias de las quals no devem parlar, puig com molt be havia dit aquell bon home, pel bon entenedor mitja creu val per deu.

Ab tot volguí averiguar si lo Gallart tenia algun motiu especial pera mirar de tant mal ull als segretaris, y aprofitant la visita que 'm feu son cunyat, pera recullir lo parer que devia donarli per escrit, com li dirigís una pregunta encaminada á semblant fi, 'm respongué:

—No ho estranye, no 'ls pot veurer ni pahir densá que un d' ells li feu una mala passada.

—Y qué fou?

—Res: que havent sabut la seua deria de no pledejar, anassen lo del seu poble, que per cert no era 'l mateix de qui contá lo fet de l' Anton de las Llambardas, anassen dich á trobar á un dels seus germans y li omplí 'l cap de lluquets dientli que li demanas la llegitima. Digueli aquest que ja la tenia rebuda: observali lo Segretari que podia demanar suplement de ella, puig no li havian donat lo que corresponia, y després d' haver convingut en que ell lo dirigiria ab tal que li donás la meitat, com que l' altre no arriscaba res, puig aquell mala pessa l' hi oferí bestraurer lo que fos menester, tant bon punt com se vegé mon cunyat amenassat ab un plet li doná tres unsas, ab lo qual quedá lo germá mes content que un cá ab un os. Qué mes volía 'l Segretari? vehent que la cosa l' hi havia reeixit, hó digué als demés germans y germanas... Per no cansarlo ab mas rahons: basta dirli que 'l negoci li valgué set unsas y mitja com un llum; esser lo guía y consultor de tots los desesperats; y veurers malheit per mar y terra de tota las gents de be, que

quan n' hagueren esment, volian ferni una com un cove; be que no hi foren á temps, puig tementse la que l' hi esperaba, una nit arreplegá 'ls trastos, y entregant al Alcalde un paper que contenia la renuncia, y dient per aquí passan los nostres, deixá á los del poble, com sol dirse ab un pam de nás.

Desprès de esta esplicació, comprenguí la mala voluntat que en Jaume Gallart portaba als Segretaris de poble petit, y lo mal concepte que de ells format tenia.

Consti que lo que es nosaltres, no participam de semblant opiniò.

GAYETÁ VIDAL.

Vilafranca, Septembre de 1872.

NA FRANCINETA.

(Balada mallorquina).

I.

A la nit, hi haurá gran ball
Vuy á la vila:
Hi anirán tots los fadrins
Y las fadrinas.
Guitarras y violins
Farán musica,
Glosadors hi cantarán
Cansons pulidas.
Pels carrers ja han escampat
Murta florida;
Y á la plassa hi ha festers
Y banderinas.
Fluviols y tamborins
Y xirimías
Van sonant, y tot lo mòn
se regositja.

II.

La collada dels fadrins
Tresca la vila:
—¿Francineta vas al ball
Ab tas amigas?
—Hi aniré, si Deu ho vòl.
—Bé; donchs, fes via
Que ja anam á comensar
Dins d' hora y mitja.—
Na Francineta ja s' vest
De ballarina,
Ja li posa oli d' olors
La seua dida
Y 'ls cabells rossets com l' or
Ja li pentina.
Sabatetas ab floquet
Y blancas mitjas,
Giponet ben ajustat
Y faldellinas
D' escambray ab entornpeu
De musselina;
Volantet brodat de punt
Y randas finas,
Cordoncillo de vint palms
Y joyas ricas
Que sa mare li llegá
Quant se moría.
Se passa al dit un anell
De ventulinas,
Que tot l' any ne te estojat
Dins capsa fina;
Al mirall s' hi mira un poch,
S' hi veu bonica,
Y contenta cap al ball
S' en va ab sa dida.

III.

Del vell compte l' fill major

Baixa á la vila
Per veure l' ball dels fadrins
Y las fadrinas.
Na Francineta s' en vé
Quant ell arriba;
D' ella n' queda enamorat
Quan se la mira.
—Glosadors, los glosadors,
¿Qui es la nina
Qu' are acaba d' arribar
Tan enllestida?—
—Francineta s' diu, senyor,
La mes bonica,
La que 'n porta d' escambray
Las faldellinas.—
Ja s' hi acosta l' jovencell
A la fadrina:
—¡Sonadors, sonau, sonau!
¡Vols ballar, nina?—
—¡Ah! senyor, jo ballaré
Si ho vol la dida.—
—¿La dideta, voleu vos
Que ball' la nina?—
—¡Ay! senyor, massa bona es
La companyía.—
Ja li pren la blanca ma,
Voltan y giran;
Y sens que s' en adonás
La ballarina,
Del ditet li treu l' anell
De ventulinas.

IV.

—¿Francineta, per qué estás
Plorosa y trista?—
—L' anell d' or ahí en el ball
Vaig perdre, dida.
Passa un dia, 'n passan dos,

Y al tercer dia,
Del vell comte l' fill major
Content arriba.
—Francineta, Deu te guard';
¿Per qué estás trista?
—Un anell vaig perdre al ball,
Que molt valia.
—¿Al qui are te 'l tornás,
¿Qué li darías?
—L' unsa d' or que n' va pagar
La mare mia.
—No n' vol, no l' preu en diners
Lo que desitja
Ferne prest l' anell nuvial
De tú y ell, nina.
—Donáume n' rahó, senyor,
De aquí l' tendría.
—Fill major d' un comte n' es
Lo qui t' estima.
La donzella baixa 'ls ulls
D' empagahida.
—¿Francineta, vols esser
La esposa mia?
—¡Ay! senyor... per mí... no sé...
Si ho vol la dida.
—¿La dideta, voléu vos
Que m' aym la nina?
—¡Ay! senyor, passat demá
Jo 'us ho diria.

V.

Com antany, hi haurá gran ball
Vuy á la vila;
Hi anirán tots los fadrins
Y las fadrinas.
Glosadors hi cantarán
Cansons pulidas,
Guitarras y violins

Farán musica.
Na Francineta també
Baixa á la vila;
Mes, miráu que no va al ball
Sola ab sa dida;
De brasset va ab son marit,
Aquell qu' un dia
Li va pendre l' anellet
De ventulinas.

MATEU OBRADOR BENNASSAR.

Septembre.—1872.

DON QUIXOT.

CAPITOL II (*).

COM SORTÍ PER PRIMERA VEGADA DE SA TERRA L' ENGINYÓS D. QUIXOT.

Tenint aço aparellat no volgué trigar á metre en obra lo qu' ell tenia al magí, tant mes quan l' esperonava á ferho la falta qu' ell, á son modo de veure, en lo mon feya la sua tardaneria, pus molts eran los agravis que hi havia per desfer, torts per adressar, injurias per corretgir, mal usos per millorar y deutes per satisfer. Y aixi fou, com sens dir res y sens que vist fos per ningú, una matinada d' un dels pus calurosos dias del mes de juriol, aparellás de totas armas, colcá son Rocinans, posás sa mal forjada visera, prengué son escut, empunyá sa llansa, y per la tanca d' un corral ixqué al defora ab molt de plaher y gaubansa al veure qu' havia dat comens á son bon desig sens trobar cosa que 'l ne destorbès. Emperó tantost se trobá al ras, li vingué un negre y terrible pensament, tal que per poch no li fa deixar ja la sua comensada ventura; y fou que 's recordá de no haver rebut encara l' ordre de la cavallería, y essent aixís á dreta lley no li era permés, ni devia mesurar sas armas ab las de cap altre cavaller; y si l' hagués rebuda, devia portar armas blancas á semblansa de cavaller novell, y escut sens empresa, fins á tant que per mérits propis la conqueris. Moltas arrels clavaren en son magí aquests duptes y aprop estigueren de desvaneixe sa fal-lera: ab tot poguent mes en ell la sua fo-

(*) Dem aquest bocí de traducció del Quixot, com à mostra de una que se 'n està fent ja fa temps.

llia que no pas altra cosa, pensá ferse ordenar cavaller per la primera persona que trobás, com aixís fet duyan molts altres segons ell havia llegit en los llibres que d' aço tractan. Per lo que toca á las armas blancas, pensava netejarlas tan bell punt quan hagués temps, fins que ho fossen mes que l' armeli: aço 'l va sossegar y sossegat que fou aná fent son camí que no era altre sino 'l que plavia á son cavall, creyent qu' en fer alló estava la font de las venturas. Aixís y seguint via lo nostre flamant venturer ab ell mateix parlava y deya: «¿En los esdevenidors temps, al traure á llum la vertadera historia de los meus alts fets, lo savi qui 'ls escriga, quan á contar sia aqueixa ma primera sortida, tant de matinada, quin dupte te de que ho posará aixi? Tot just havia lo molt ros Apolo estés damunt l' ample de tota la terra los daurats brins de sos hermosos cabells é tot just los pintats aucellets ab sas dolces llengues saludat havien ab tendre y melosa cantarella la vinguda de la rosada aurora, qu' havent deixat lo llit tou de son gelòs espós per la porta e balcons del manxego horizó dels mortals se deixava veure, quan lo pros cavaller Don Quixot de la Manxa, leixant los llansols colcá son famós cavall Roçinans é emprenguè son camí pèl conegut y antich camp de Montiel» (y era cert que per ell anava) é hi afegí dient: «venturosa edat é segle benahurós aquell en lo quin sortirán á llum les meues maravelloses proeses dignes d' esser posades pel cisell en bronzo, de relléu en marbre é en pintura sobre taules, per memoria del esdevenidor. ¡Oh tú, lo fetiller savi, sia qui vulles, qu' has d' esser lo cronista d' esta gentil historia, te prech que no t' oblides pas de mon pobre Roçinans, companyó etern meu en tots mos camins é anades.» Aprés com si verament enamorat fos, deya tornanthi: «Oh princesa Dolçinea, senyora d' est cor catiu, molt agraviat m' haveu foragitantme lluny vostre y adolorintme ab l' exprés é rigurós manament de no poder á presença vostra vindre; membráuvos, jo 'us ho demano, senyora, d' est cor tot vostre que tant pateix per la vostra amor.» Altres disbarats anava dihent al ensemps d' aquests, tots á semblança dels que l' hi havian ensenyat sos llibres, estrafent tant com podia llur llenguatje; y ab aixó tan poch á poch feya lo seu camí y 'l sol venia tan depressa y ab tan dalé, que gens li haguera costat á n' aquest lo fondrelhi 'l cervell si poch ó molt n' hagués tingut. En desig anava d' ensopegar tost ab qui poder fer prova del poder de son esforçat bras y aixís era que neguitós n' estava y mólt, perque havent caminat tot aquell jorn ni la mes petita cosa digna d' esmentar pervingut li havia. N' hi ha d' autors que dihuen que la seua primera ventura fou la del congost del Lápice; d' altres creuhen que fou la dels molins de vent, mes lo que jo he pogut traure en clar y 'l que he trobat per escrit en los anyals de la Manxa, es que tot aquell dia altra cosa no va fer que pasarlo caminant y que 'n sent al cap vespre

tan ell com son roçi afadigats y morts de fam estavan; y aixís esguardant per tot arreu si s' ovirava quelcun castell ó pleta ahont passar aquella santa nit y minvar las suas penurias, vejé no gaire lluny del camí que feyan un hostal, qual hostal fou per ell com si hagués vist una estela, que si no l' encaminava al palau de sa redempció, al menys als portals d' ella 'l duya. Va afanyarse en caminar mes depressa é hi va arribar al vespre. Per atzar s' hi trobavan á la porta dos galants jovas, d' eixas que s' en diu de *bona vida*, las quals anavan envers Sevilla en bona companya d' uns traginers, y aquella nit de pura pensa feyan parada en l' hostal. Com á n' el nostre venturer tot quan pensava, veya ó esmaginaba li aparia esser fet y posat á la manera de lo que havia llegit, tantost vejé l' hostal li semblá esser un castell torrejat dels quatre cayres, ab sos barrets de brillador argent, ab lo seu pont llevadís y ampla vall y demés ab que 's solen pintar castells d' aquesta mena. Atansás poch á poch al hostal (que castell li paria) y quan á xich tret fou estrebá á Roçinans fent temps á fi de que isqués quelcun nano per entremig dels marlets á dar ab so de corn lo seny de que cavaller al castell venia. Mes semblantlhi que trigavan massa y que Roçinans presa portava en anarsen cap á l' estable, s' avehiná á la porta del hostal y llavoras fou quan hagué esment de las duas distretas jovas qu' allí s' estavan. Quals jovas á ell li paregueren duas hermosas jovencelas ó agraciadas y gentils damas que á la porta del castell prenian los vint y un plers. Mentres tant volgué l' atzar que un porquer que hi anava aplegant d' uns rostolls una (ab perdó sia dit) manada de porchs soná un corn, com aixís es cosa acostumada quan volen fer plega d' ells, lo qual tot seguit feu creure á D. Quixot esser posat per obra lo que tan desitjava, ço es que quelcun nano feya la senyal de la sua vinguda. Y així fou com, plé d' un estrany contentament, va arribarse fins á l' hostal y ahont eran las damas; las qui tantost vegeren com s' atansava un home talment armat y ab llansa y escut, esporoguidas anavantse á metre dins. si no fos que D. Quixot endevinant la sèva por per lo modo de fugir, s' alsá la sua visera de cartronet y mostrant sa aixuta y polsosa cara, ab gentil continent y reposada veu, així l's dix: «Les vostres mercés no fujen ni temen pas cap descomediment, car á l' ordre de cavallería que seguesch no pertoca, ni pertany ferne á ningú, molt menys á jovenceles tan altes com son les vostres mercés á jutjar pèl seu posat». Esguardávanlo las jovas y ab los ulls tractavan de descóbreli la cara que la mala visera 'ls destorbava de veure: emperó ohintse dir *jovenceles*, á qual cosa no hi estavan fetas, lo riure no 's pogueren deturar y de tal modo esclafiren que D. Quixot fins pertorbantse 'ls hi digué: «Mòlt be escáu lo comediment en las beyles, de stoltes es riure per tan poch; ço no 'us ho dich perque vos enujets e mostrets mal continent

car sols es mon desig lo podervos servir.» Eix llenguatge no comprés de las damas y 'l mal portant de nostre cavaller feyen creixe en ellas lo riure y en ell l' enujament, com que d' alló n' hagueran vingut altras cosas si per sort en aquell punt no hagués eixit l' hostaler, home gras y com á tal calmós; qual hostaler veyent aquella estrafeta figura coberta d' armas tan desapariadas, com eran la brida, llansa, escut y esberch, de poch li vingué com no acompanyá á las jovencelas en las senyals de la sua gaubansa. Mes ab tot fentli por la máquina de tots aquells arreus, resolguè parlarli ab molta de cortesía y aixís li va dir: «Si la vostra Mercé cerca posada, hi trobará en eix hostal tot quan vulla y açó en molta abundó, com no sia llit; car aquí de llits no 'n tenim pas cap, senyor cavaller». Veyent D. Quixot l' humiliesa del castellá, que per tal va pendre á l' hostaler, resposta li 'n feu dihent aixi: «Per mi ab qualsevulla cosa ni ha prou senyor castellá, pus mos arreus son les armes, mon descans lo lluytar etc.» Al sentirse dir castellá, creguè lo bo del hoste, que aquell l' havia pres per fill de Castella, encar que fos andalus y dels de la platja de Sant Lucar, tan lladre com Caco y tan disbauixador con un estudiant ó un patge. Y així li va respondre dihent: «Llavoras, penyals serán los llits de la vostra Mercé y sempre vetllar lo seu dormir, ab açó descolcarne pot ab la certesa de que trobará en esta barraca .peu y ocasió no tan sols per vetllar una sola nit, sino fins tot un any de carrera». Y dihent eixas rahons aguantava l' estreb á D. Quixot qu' ab molta pena y fadiga baixá de cavall com qui en tot aquell jorn no hagués tastat cosa. Apres encomaná al hostaler sa colcadura, en rahó d' esser la millor menja pa del mòn. Lo bo del hostalé 'l contemplá y no li aparegué ni á mitjas que fos aytal com deya D. Quixot; y metentlo á l' estable vingué de nou á posarse al manament de son hoste al qui en aquell punt las donzellas (que ja ab ell havian fet las paus) estavan desarmant, quals donzellas si be ja l' havian despullat del pitrer y l' espatller en cap manera pogueren ni menys sapigueren desencaixarli la gola, ni treurelhi la estrafeta sota visera que duya lligada ab unas cintas verdas, per tal que no podentlashi desfer los nusos, arrivá 'l cas precís de haverla de tallar; mes ell no s' hi avingué y aixís fou com tota aquella nit restá ab la sota visera posada, venint á esser la pus estranya y graciosa figura del mon. Mentres lo desarmavan (com qu' ell se creya que aquellas presas y deixadas donas que las armas li llevavan, eran senyoras capdals y damas d' aquell castell) las dix molt gentilment:

«Ja may ne fou cavaller
De dames tan ben servit
Com ho va ser D. Quixot
Quan de son burch va venir;

Donzelles cuidaven d' ell,
Primpceses del seu roçí.

Rocinans qu' eix é no altre, Senyores mies, es lo nom del meu cavall, essent lo meu D.-Quixot de la Manxa. Proposit tenia fet de no descóbrem fins y á tant que les meues gestes fetes en servey é profit vostre, me mostrassen; emperó lo voler lligar ab l' objecte present l' antich romans de Lançarot, causa es estada de que mon nom sabesseu avans d' hora: mes ja vindrá temps en que les vostres mercés me manarán é jo obehiré é á les hores l' esfors del bras meu mostrará 'l desig que de servirvos tinch.» Las donas aquellas no gaire fetas á sentir consemblants rethóricas, paraula no responian, sols si li demanaren si era servit de pendre boçí. Respongué D. Quixot y dix: «com qué á lo que 'm sembla 'm pararia be, qualsevol cosa fora de mon grat.» Per sort aquell jorn s' ensopegava á esser divendres y en tot l' hostal solzament hi havia quelcunas raccions d' un peix qu' á Castella s' anomena badeju, y á la Andalucia bacallá y en altres parts estocafix y en altres penca. Preguntárenli si per ventura li plauria á sa mercé menjar penca, pus altra mena de peix no hi havia per darli. Respongué D. Quixot: «mes d' una penca ja arribará á fer un peix, y á mí poch me fa que 'm duguen vuit rals senzills ó be una pessa de vuit, tant mes quan podria molt ben esser qu' estes penques fossen com la de vadella que es mes bona que 'l bou, y com l' anyell qu' es millor que la cabra. Emperó sent vertader que 'l pes y fadiga de les armes no 's pot aguantar si 'l ventre no va ben arreglat, siga lo que 's vulla lo que pensáu donarme portaumho tost.» Parárenli la taula á la porta del hostal perque hi feya fresca y l' hoste li va dur quelcom del mal remullat y pitjorament cuit bacallá acompanyat d' un pa tan negre y seuhòs com ho eran las armas. Cas era de riure véurel menjar, pus com duya posada la sota visera y alta la visera, de tot punt impossible li venia á esser lo dur ell mateix per sas propias mans boçi á la boca, si d' altras no li feyan eix servey; y per ço una d' aquellas damas li 'n feu eixa mercé. Ab tot quan fou al beure l' hostaler tingué d' empéndresho pél seu compte y ho fiu foradant una canya, lo qual per un cap revia 'l vi y per l' altra 'l deixava en la boca del cavaller, lo qui per no rompre las cintas de la sota visera, sens moures gota ho anava prenent. Esdevingué qu' en aixó arrivá á l' hostal un capador de porchs y tantost hi fou, féu sonar son xiulet de canyas per quatre ó cinch voltas, cosa que feu creure del tot á D. Quixot que 's trobava en quelcun famòs castell y que 'l servian ab só d' esturmens, y qu' era 'l badeju peix del pus saborós, de xeixa lo pa y las bagassas damas, y l' hoste castellá del castell y aixís per ben prés dava son determini y sortida. Emperó lo que pus lo agrenjava era 'l no veures encara armat cavaller,

donchs creya que á dreta lley, sens rebre l' ordre de cavallería, no li era pas en cap manera permés lo cercar venturas.

EN OCTUBRE.

A...

¿Veus eixes oronetes
que, sense niu,
crehuen l' espay en busca
d' etern estiu?
¡Així tu y yo,
etern l' escalf tornárem
de la ilusió!

Darrer d' elles vingueren
á la montanya
que huy ab sa primer plutja
la Tardor banya:
¿Que m' aconcelles?
¿Anémsen á altra terra
darrere d' elles?

Anem: mes si 'l carinyo
sents que 's refreda,
farem niu com la tórtora
qu' ahon naix se queda.
¡De hivern y estiu
es el mes dolç, volentse,
l' escalf del niu!

R. Ferrer y B.

¿QUI TENIA RAHÓ?

Un jove ateniés aná á trobar un mestre retórich dels qu' en l' antiga Grecia hi havia, los quins á mes de las reglas de aquest art, ensenyavan d' aprimar y pulir conceptes, dema-

nantli que l' ensenyás de produhirse be en la paraula, à fi de poderse defensar qualsevol hora que fos cridat davant d' un tribunal. Feren preu; mes lo jove digué que no 'l podria pagar fins que haguès guanyat lo primer plet; á lo que 's convinguè lo mestre, y 'l va ensenyar.

Passá molt temps y 'l retórich no cobrava. A la fi cridá al deixeble á judici, lo quin responguè á la acusaciò:

—Vaig prometre á n' aquest home que 'l pagaria en havent guanyat lo primer plet. Donchs be: aquest es lo primer que só tingut, y si 'l perdo, no 'l tinch de pagar, y, si guanyo, tampoch, donchs se te de complir vostre fallo.

—De totas maneras m' ha de pagar replicá 'l mestre: si pert, per' complir vostre manament, y, si 'l guanya, per' complir lo seu tracte.

LA COMPLANTA D' EN GUILLEM.

I.

Planyeuvos, camps de Dela, serra d' Espill!
La vostra flor mes bella no la teniu;
L' arbre de verdes branques caigué y morí!

II.

Los dos barons pugnaven de temps antich:
Tronava la tempesta per valls y cims;
Un jorn l' arc de bonansa vérem lluir.

III.

Era Guillem de Dela gallart fadrí,
En arts de pau y guerra fort y subtil,
Y 'ls cavallers li deyen lo rey dels nius.

IV.

Serventa de la Verge, Blanca d' Espill,
Era conort de pobres y pelegrins,
Per tots anomenada la flor de llir.

V.

«D' Espill pubilla y dona, obra 'm ton pit;
Coneixes al de Dela, lo rey dels nins:
¿Per senyor le voldries?» —«Oh mare, sí!»

VI.

«Hereu de mon llinatje, Guillem mon fill;
Be sabs quina es Na Blanca, la flor de llir;
¿Per fembra la voldries?» —«Oh pare, sí!»

VII.

Reberes als de Dela, palau d' Espill!
Ensemps Guillem y Blanca foren açí;
Que un sol mot se diguessen no 's va sentir.

VIII.

Mes semblá que la sala de llum s' omplí,
Y que olor se movia de Paradís,
Y ella 's torná mes bella, ell mes gentil.

IX.

Ay! de la sort de l' home qui sab la fi?
Vingué una torrentada de sarrahins,
Trencant castells y pobles y monestirs.

X.

Del pont major de Dela ja son al mitj:
Guillem surt ab sa massa forment ferint,
Mes tremolant sageta sen hi va al pit.

XI.

«Adeu, vassalls de Dela, feels amichs!
Adeu, pare, adeu, Blanca, pregau per mí,
Que cap á Jesús vola mon esperit!»

XII.

Ara, ben lluny plantada de sa rabil,

Adins d' ombrívol claustre benedictí,
Al cel son perfum llansa la flor de llir.

XIII.

Planyeuvos, camps de Dela, serra d' Espill!
La vostra flor mes bella no la teniu;
L' arbre de verdes branques caygué y morí!

M. Milá.

ABNEGACIÓ.

(quento indi.)

Heus aquí que una vegada hi havia un jove qu' es deya Rurou y era fill de un pare virtuós. Un dia qu' anava á la ventura va trobar una jove de maravellosa hermosura: tantost va saber qui lo seu pare era, va anarli á demanar en matrimoni y lo seu pare li va donar.

Lo dia avans del casament la noya se passejava per lo seu jardí, quan una serpent sota l' herba amagada, li va picar lo peu. Desseguida la seva cama esdevení blava y va sentir lo fret de la mort. Alguns moments després ja no existia. Rurou s' entregava á son dolor quan ohí una veu del cel que li deya:

—Si vols recobrar á la teva promesa pots ferho: dónali la meytat dels teus dias y tornará á la vida.

Y Rurou li va donar la meytat dels seus dias.

La jove va tornar á la vida y siguè la esposa de Rurou.

Vivian ditxosos quan vingué la peste á rebassar la vila. Rurou sigué tocat del mal y anava á morir, quan la seva muller que ni un instant lo deixava sentí una veu del cel que li deya:

—Dona, si vols donar la teva vida per la del teu Rurou, viurá; pero després de la teva mort escullirá un' altre esposa.

La jove va respondre:

—Rurou es lo meu espós y lo meu amo, lo meu segon pare. No 'm cal donarli la meva vida perque seva es ja, prenla y que salvat siga ¿pero perque Deu meu m' havéu revelat que desprès de mí esculliria un' altre esposa?

Llavors la veu del cel esclatant com un tró respongué:

—Dona, no acusis al amo del cel y de la terra! He volgut tentarte y no has caigut. Lo teu espós viurá y tú viurás ab ell y no tindrá may altra esposa que tú.

LA PERLA DEL VEYNAT.

Com senzill .peró afectuós obsequi á la mòlt apreciable y agraciada senyoreta T. G. y F.

¿No coneixeu la nineta,
moreneta,
Que 's nomena... *Trinitat?*
Donchs... aqueixa noya hermosa,
candorosa,
n' es..... LA PERLA DEL VEYNAT.

¿No l' haveu vista, aixerida,
ben vestida,
y eleganteta, en un ball,
ó en los Archs, ab sas paysanas,
tan galanas,
passejant amunt y avall?....

Donchs... aqueixa gentil noya,
n' es la joya
que 'us retrataré aviat,
y..... (ja hi ha qui se la mira,
qui suspira
per la nina enamorat!..)

Tè una cara... moreneta,
¡mès maqueta!..
ulls negres, purs y brillants,
y en sa boca, una sonrisa.....
¡qué 'us encisa!..
sas maneras, elegants...

Mes... senzilla, y agradable,
tan amable.....
que 'l jove que la coneix,

diu: «Aquesta senyoreta,
modesteta,
tè un cor... que tot ho mereix.»

Ella 'us parla, carinyosa,
ruborosa,
y ab una veu tan suäu.....
que 'us dirá 'l cor, qu' eixa nina,
que 's diu *Trina*,
com mès va, mòlt mès li plau.

Y es ben cert, perqué 'us agrada
la mirada
que n' expressa aqueix candor...
de la nineta qu' es pura,
la ternura
qu' ella guarda dins son cor.

¿No n' haveu vist bella rosa
que, flayrosa,
son grat perfum n' espargeix?....
Donchs, com aqueixa floreta,
la noyeta,
per son bell cor, m' apareix.

Quant veuréu eixa donzella,
maca... bella...
així com vos he pintat;
sentiréu que..... (ja no estava...
¡no pensava
ab lo jove enamorat!....)

Lo jove que se la mira,
la suspira.....
y es tan gentil aymador,
que 'm sembla... que ma paysana,
tan galana,
no li negará son cor.

Perqué 's diu... qu' ell... la *festeja*...
la rodeja...
y... que sos prechs no sòn vans,
y, si 's tenen simpatía,
jo voldria
la ditxa dels dos amants.

La ditxa de la nineta,
moreneta,
que 's nomena *Trinitat*;
pus, *ho mereix tot*, la hermosa
bondadosa,
qu' es?.. LA PERLA DEL VEYNAT.

JOAN SITJAR Y BULCEGURA.

Fou escrita aquesta poesía á invitació del galant jove aymador de *la Perla del veynat*, ma gentil y apreciable paysana, precisament ara mateix fá *cinch* anys, en un dia del mes d' Octubre de 1867; lo que, sens dubte, haurá estat *de bon auguri* pèls amants, en aquesta diada del arcángel San Rafel, patró d' aquell galant jove, á qui ha donat, avuy, son cor y sa má d' esposa, la que de tant temps n' era sa estimada. Apar, donchs, que ab eixa sort, bè podrán dir abdos, y ab complacencia, *alló* de que: «Quant fá *cinch*, l' amor hi tinch».

Y, pus, s' ha complert tan satisfactoriament per' ells, per sas familias y 'ls sèus amichs, aquell mèu bon desitj expressat en eixa poesia; tinch un pler en felicitar, de bon cor y de bon grat, als amants nuvis, pregant al Senyor que 'ls hi vulla concedir mòlts anys de goig y de ventura. ¡Dèu ho fassa!....

Y ab la esperansa de que 's veja complert mon prech d' ara com ho fou aquell desitj, trameto la poesía y aquestas ratllas al mèu ben volgut amich Sr. Briz, pregantli que—si es qu' encara hi tingan lloch, y bè li plau,—sian estampadas en lo *Calendari* del any vinent, per bona recordansa dels esposos y de son afectíssim,

SITJAR.

La Bisbal, 24 *d' Octubre de* 1872.

UN XICH DE GRAMATICA.

Ara qu' entre 'ls lletrats novensans ó principiants s' es feta moda lo us de las *e* pels plurals femenins, creyem del cas posar aquí las següents quatre paraulas tretas d' unas breus observacions que sobre 'l mateix assumpto sabem estampa á la fi de sa última obra: «*Las venjansas del rey Pere*» en Francesch Pelay Briz.

«Alguns pochs, empero, usan la *e* pels plurals femenins: no creyem acertat aquest us. Encara que no sia sino per no confondre temps de verbs, cal no acceptar aquesta resurrecció de uns quants anys ensá; si aixi no 'u fessem vindriam á parar á una confusió tal d' indicatius y subjuntius, que ningú fòra capás d' entendres: confondríanse tambè tots los plurals de noms mascles termenats en *e* en lo singular y 'ls pronoms possessius, y'ns separariam del tot del nostre bres literari *lo provençal* que no conegué semblants terminacions (1), y tal volta la nostra llenga pendria (si 's fes lley eixa contra-costum) una fasomia massa afrancesada.

Los que l' usan donan varias rahons en defenement de sa manera d' escriure. Diuhen en primer lloch:

«*Que en los segles XV y XVI y darrerias del XIV, se usavan las* e.»

A n' aixó hi respondrem dihent, que llavors tampoch fou regla constant y que tambè 's troban en los autors d' aquell temps las dos termenacions. A mes á mes de que no 's poden citar aquells segles com patrons de perfecció ortográfica, com se pot veure passant los ulls per qualsevol manuscrit ó imprès d' aquellas centuriás.

(1) Ditz hom: *ella, cella, autra, aquesta, la, sa, ma;* et en totz los cas plurals ditz hom: *ellas, cellas, autras, aquestas, las, sas, mas, autras.*

(*Razos de trobar* de Ramon Vidal.)

Y es d' esmentar que aquesta regla l' han seguida y respectada tantas quantas gramáticas catalanas han arribat á nostras mans.

La mateixa paraula pren devegadas diferentas formas en un mateix capitol y fins en una mateixa plana, un cop qu' altre.

Altra de las rahons que donan es:

«*Que los femenins plurals se tenen d' escriure ab* e *perque la* a *del singular quan es plural sona com una* a *muda, devent per tant esquivar en la pronuncia lo so de la* e.

Tenim que se sustitueix una *a* per una *e* que tampoch se pot pronunciar: llavors tan se valdria posarhi una altre lletra qualsevol.

Y si aquesta *e* te de pronunciarse *a* muda ¿perque cambiar l' *a* ab *e*? ¿no fora mes natural dir: «Las *a* de fi de paraula breu son mudas y aixis mateix las dels plurals femenins?»

¿No es mes lógich espllcar una modificació de un só de una lletra sens alterar la forma de la mateixa, que no cambiantla per una altre que tampoch se te de pronunciar tal com s' escriu? ¿Perque eixir del camp de la realitat per entrar en lo del convencionalisme, que sempre ha estat, es y será una ficció?

Ultima rahó que donan los enamorats de las *es*.

«*Encara avuy dia á la montanya* (no per tota) *s' usan.*»

Es cert: mes allá hont parlan las *es* dels plurals, son mes lógichs que 'ls autors que las escriuhen, donchs tambè usan la *e* en lo singular. Aixis lo valenciá diu minyone y minyones y 'l mateix fan los de Tortosa y Lleyda, hont diuhen *xiquete* y *xiquetes*.

Una observació y prou: sapigut es que tambè existeixen dos classes d' o, d' obertas y de mudas. ¿Com no se 'ls ocorre als partidaris de la modificació dels plurals femenins, inventar una nova vocal per fugir de la confusió que 'ls causa un mateix signe per dos diferents sons? Se 'ns dirá tal volta que per evitar aixó, ab un accent ni ha prou. Llavors 'ls respondrem ¿perque no adoptan lo accent pels femenins plurals?»

MORT DE NERÓ.

La terra, desprès d' haver aguantat per espay de catorze anys, á un princep com Neró, á la fi vingué que feu sa deguda justicia. Julius Vindex, qui com á propretor comandava llavoras las Galias doná la primera senyal, aixecant la seva provincia. Los astrólechs havian ja avans predit á Neró, que arribaria un dia en que fora despossehit de son trono; lo qual li havia fet pronunciar aquella célebre frase: *L' artista viu per tot.....* Era á Napols quan va saber la sublevació de las Galias lo dia mateix qu' havia donat mort á sa mare! Va rebre la nova ab tanta tranquilitat é indiferencia, que s' arrivà á sospitar si veya ab gaudiment la ocasió de despullar per lo dret de la guerra las mes ricas provincias del imperi. Mogut á la fi per las freqüents é injuriosas proclamas de Vindex, va escriure al Senat exortantli á venjar al Emperador y á la república, escusantse ab un gros mal de coll per no anarhi personalment á queixarse. Y lo que 'l va ofendre mes de tot lo que deyan las proclamas, era que el motejessin de mal cantador , preguntant á tothom si coneixian á algú que tingués millor veu qu' ell.

Lo seu primer afer, al preparar la espediciò contra 'ls revoltosos, fou lo escullir los carros pera 'l trasport de sos instruments de música, no obstant com corregués la veu de que s' havian revoltat tambè los altres exercits, resolgué esperar fins á l' endemá pera pendre un partit. Haventse despertat á á la nit, va saber que totas las sevas guardias li havian fugit, va saltar del llit ahont dormia y va enviar á casa tot los amichs seus, mes no rebent resposta, se 'n va anar ab molt poch acompanyament á cercar refugi d' algun d' ells. Totas las portas li foren tancadas y ningú li va respondre. Llavoras se 'n va entornar á sa cambra: los centinellas havian fugit, enduyentse fins lo cobrellit que tapava 'l llit seu y la capsa d' or ahont hi guardava 'l verí. Semblá que cercava un amagatall. Phaon, son llibert, li oferi sa masía á quatre millas de Roma, entre la via Salaria y la via Nomentana. Neró pujá á cavall,

ab la túnica y 'ls peus descalsos tal com se trovava. Duya per abrich un vell manto tot destenyit, lo cap cubert, un mocador devant de la cara y per acompanyament quatre personas, entre las quals se trovava Sporus. Al sortir veyent caure un llamp, y sentint tremolar tota la terra, s' esporoguí; quan va passar per lo camp dels Pretorians, va oure sos crits; eran imprecacions contra d' ell y llahors á Galba! Arrivat á un camí travesser, feu entornar als cavalls y caminant per entre mig de punxas y malesas, per un cami cobert de canyas en lo qual no pogué donar un pas mes, sino fent estendre mantells dessota sos peus nusos, arribá no ab poch travall al detrás de la masia. Van obrir un forat á la paret á fi de que pogués entrar segretament y tot arrossegantse, aixi va ficarse en una cambra en la que 's va ajeure damunt un vell matalás, cobert d' un pobre cobrellit.

Tots los qui l' havian seguit li donavan pressa pera que s' amagués lo mes prompte possible á fi de lliurarlo dels perills que corria. Va donar ordre d' obrir una fossa al seu devant, de la mida del seu cos, la feu rodejar dels trossos de marbre que van trobarse y posarhi també aprop, aiga y llenya pera tributar los darrers honors al seu cadavre. Plorava á cada ordre que anava donant y no parava may de dir: *¡Qnina mort per un tant gran artista!* Mentres s' estavan fent tots aquets preparatius, va arribar una lletra pera Phaon. Neró li va pendre de las mans y va llegir *que l' Senat lo havia declarat á n' ell enemich de la patria y 'l feya buscar pera castigarlo segons las antigás lleys:* va preguntar quin era aquest cástich y li van respondre que consistia en despullar al criminal, ficarli 'l coll dins una forca y pegarli ab varas fins á matarlo. Tot espantat, agafá los punyals que se 'n havia endut y 'ls hi va probar la punta; mes desseguida los va tornar á la veina, tot dient: «la hora fatal no ha arrivat encara.» Tan aviat exortava á Soprus á queixarse y á plorar, com pregava á algú que 's matés pera donarli valor pera morir. Algunas vegadas també 's tirava en cara la seva cobardía y ell mateix se deya: «¡duch una vida vergonyosa y miserable!»—y afegia en grech:—«Això no es propi pas de Neró, no es digne d' ell: desperta!»—

S' acostavan ja los que tenian ordre de agafarlo y quan ell

los va sentir, tot tremolant, va pronunciar aquest vers grech:

De los lleugers corcers, sento ja 'ls seguits passos.

Y desseguida, ajudat de son segretari Épaphrodit, va clavarse 'l punyal al coll..... Va morir ab los ulls oberts y fixos, sent objecte per tots quants lo miravan, d' horror y de feresa.

NITS D' AMOR.

Tocan dotze campanadas
en la llunya catedral:
la dama espera la cita,
no déu mancarhi 'l galan.

—

Fosca es la nit; mes no dista
lo sèu castell marletat.
¡Que n' hi ha de cambras y cambras!
¡Que n' hi dormen de vassalls!

—

Y es tan bona castellana,
que, á tota hora 'l sèu portal
obra als bons romeus que hi trucan
y als que d' ella han flestomat.

—

Alguns no gosan mirarla;
altres tremolan d' esglay,
y altres la troban tan bella
com una albada de Maig.

—

¡Oh! si lo vel que-'ns l' amaga
volgués per tothom alsar,
quants que la créuhen feresta
romandrian sos amants!

—

Jo trobador, á sa reixa
vaig cada nit á cantar:

mentres tothom creu que dormo
nosaltres dos festejam.

—

Com volan dolsas las horas
per dos cors enamorats,
á la claror melancólica
del cadavre del espay!

—

¡Aymía, ma tendra aymía,
que 'm triga la nit nupcial!
¡quan dará el consent d' unirnos
aquell, del qui som vassalls!

—

Ell sap ¡ay! que jo llensava
pródich los bens que 'm doná,
y sols firarte podria
de pedras falsas y estany.

—

Mes, si tú 'm vols, malla á malla
arreconant d' are envant
te daré anells y arrecadas
y collarets y brillants.

—

Pero quan los tinga crídam,
ans que me 'ls torni á jugar,
y allavors, ¡ay! aparia
nostre llit de marbre blanch.

Poble Nou de San Martí de Provensals.

DAMAS CALVET.

LO PRIMER DOL.

—

En Sebastiá, que li diuhan lo Tianet, es lo petit hereu del Mas del Rabalet; aixerit com un pesol, ros com un fil d' or, y

bonich com un Sol, es la alegria del Mas y la diversiò de tothom.

Sa mare hi delira y 'l seu pare l' estima que mes no pot: li diuhan que pels Reys li portarán una germana, petita, petita, molt mes que no pas ell, que ja hi treballan á Barcelona, que ja l' acaban de fer y 'l noy sempre pregunta, si portan la germaneta, cuan arriba la noya qu' ell sempre la vol.

Ja va vestit d' home, y porta barretina vermella, gech y calsas de pana, armilla de bions, y espardenyas ab beta blava qu' ell mira y remira y diu que hi va mes lleuger que cap llebra: també conta y reconta 'ls botons de llautó de l' armilla, 's treu y 's posa la barretina, y si no fos pel coll del gech que li enseta una mica la pell, y las mánegas que li tapan las mans aniria ell mes content ab son trajo de festa, que no pas ab sa casaca daurada cap general.

Be te prou feina ab la baldufa que may para d' encordillar y llensar, mes la baldufa no balla perque en Tianet encara no 'n sap; pero no pert la paciencia y hi torna y hi torna y deixeulo que prou ne sabrá.

La baldufa jau arreconada sota la tramuja de passar farina y es que de la fira li han portat un fluviol, y ell sona que sona qu' aixorda á tothom. 'L qui mes s' hi enfada es 'l pobre Colom, qu' antich guardiá de la casa, de la que n' es molt mes vell que 'l noy no pot sofrir que 'l destorbin en sa feina que 's dormir sempre al peu de l' escon.

Tant y tant per fi l' amoina, que abandona son estimat sitial y tot roncant surt á defora y també hi vá 'l noy y allí 'l mastí vell y ple d' enteniment juga ab l' hereuet de la casa y pren ab paciencia tots los improperis, perque coneix que no hi há malicia y sols juventut y pochs anys.

No te tan bon geni 'l Moreu, que bufant é inflant 'ls mostatxos ha donat una arpada al hereu que li ha fet sanguejar las mans.

Heus aquí donchs en Tianet, que encara no ha vist 'l mon per un forat, y lo poch que talaya per la estreta escletja de l' infantesa, tot ho veu bonich, tot hermós, tot de color de rosa, tot es riallé, tot es ceré, blau, pur, sens broma ni boira

ni res que li embruti la netedat del estret paissatje que s' ofereix á sos ulls de noy.

De la baldufa, al fluviol, del fluviol á la pilota, de la pilota, á las cartas: del Moreu al Masti, de la cuina al barri y de l' era á la cuina, passa en Sebastiá de la matinada al vespre, passant de l' una cosa á l' altre, sens pena, sens anyoransa, sens greu, sens que 'l mes petit núvol sombreiji son felis estat d' ignoscencia.

Li parla 'l seu pare de que li comprará un paló y fará fangada: li diuhan las donas qu' anirá á estudi á la vila á apendre de lletra: lo del paló li agrada, lo del estudi no hi pensa perque encara li diuhan d' aqui á un any, y un any en la edat de 'n Tianet es espay del que no se 'n veu lo terme.

Mes l' hereuet del Mas Roura, no está per baldufas ni per pilotas, y 'l fluviol esquerdat no sona y sempre vá á la eixida y de l' eixida torna y porta llavor de cánam, y de bon matí, desperta y encar no es dia crida: ¿que te donchs en Tianet? ¿qu' es lo que tant l' assorolla?

Te un verdum, groch com un canari, manso que li pren la llavor de cánam dels dits, canta y xiula y en Tianet n' está encantat. Li donaren uns cassadors, lo te dins una gavia y en Tianet l' estima y no pensa mes que ab lo verdum: si te aygua ó no te aygua, si li faltará menjar, si canta ó si no canta. De nit se 'l fica dins de sa cambra y de dia tot lo dia 'l contempla.

Pobre Tianet, quin dol t' espera! ¿Perque crida, perque plora? deyan un matí 'ls seus pares sentint los plors del noy.

Es qu' havia deixat la gavia damunt d' una taula; lo Moreu durant la nit havia trencat los salichs y com podeu pensar va fer cassera. Al ser 'l matí trová en Tianet la gavia trencada y per terra lo cap y las plomas del verdum.

Greus llágrimas plorá l' hereuet del Mas Roura, per la mort de son aucell estimat. Fou son primer afecte, fou son primer dol.

¡Pobre Tianet quans te 'n esperan si passas algun temps en lo mon!

15 *de Novembre de* 1872.

JOSEPH D' ARGULLOL.

MOS AMORS.

(Imitació d' Anacreon.)

Si pots contar las onas
y tambè las estrellas,
conta 'ls amors que niuhan
en mon cor de Poeta.
Cent amors conta, Musa,
per l' ayrosa Figueras;
altres cent per Girona
la de torradas pedras,
la que d' hosts enemigas
ha deumat las rengleras;
per Tarragona antiga,
la que 'l mastral oreja
cent amors no hi abastan,
pus contan dos centenas,
un miler no t' oblidis
per la boyrosa Lleyda
la que lo Estiu abrusa,
la que lo Hivern congela.
¿Prou? No. Per Igualada
dos mostras ben complertas,
que passi cada mostra
ben be de cinch dotzenas.
Quinze y cent mes per l' altra
la enlayrada Manresa,
la que pot contá' 'ls cayres
de las runas mes vellas
de la hermita mes alta
qu' en Montserrat punteja.
De tantas altras vilas
per las que jo 'm daleixo
de mos amors gran nombre
ja 'ls hi pots dar á mans plenas;

mes per quina tinch pit
de darte molta feyna
al contar dels amors
la munió mes espessa,
n' es per la meua dolsa
Barcelona la bella,
que á la bora del mar
passa jorns y serenas!
Y aixís no 'ls contis, Musa,
que pels amors d' aquesta
que 'm roba 'l cor, no hi bastan
ni ton enginy, ni ta pensa,
per mes que contar sápigas
espurnejants estelas
onadas rondinayres,
y de isardas rouredas
las retalladas fullas
que á tot vent tremolejan.

B.

TIRANT LO BLANCH.

Com á mostra d' estil y llenguatge de las obras que véuhen novament la llum en la *Biblioteca catalana* publicada per En Marian Aguiló, estampem eixos dos capitols del *Tirant lo blanch*, segurs de que 'ns ho han d' agrahir los llegidors del *Calendari*.

CAPITOL CCCXCIIII.

Com lembaxador de Tirant sentorna ab la resposta del Emperador: e de la princesa.

—

Apres pochs dies que lembaxador hague splicada lambaxada. Lemperador dellibera que prestament deliuras lembaxador

de Tirant: e feu fer resposta á la letra: e embaxada d' Tirant. Narrant ala dita letra largament lo punt: e la disposicio en que estava: e tot lo seu Imperi. E feu se venir lembaxador davant: e dona li la letra: e apres lo prega molt afectadament: que ell volgues molt sovint solicitar á Tirant que fos en recort dell. E que hagues compassio de la sua senectut: e de tans pobles qui staven en perill de renegar la fe de Jesucrist: e de tantes dones: e donzelles qui sesperaven esser desonrades si donchs lo divinal auxili e lo seu no havien. E molt ben instruit lembaxador per la Imperial magestat licencia pres dell besant li lo peu: e la ma: e per semblant de la Emperadriu. Apres lembaxador ana al monestir hon era la princessa. E dix li com tenia licencia de la magestat del Emperador: e venia asa altesa si li plahía manar alguna cosa. Respos la princessa: e dix que tenia molt singular plaer de la sua presta partida. Car confiava tant de la sua bondat e gentilea que faria son poder d' fer venir prestament á Tirant per liberar los de la gran necessitat: e perill en que staven. E pregal molt que aço fes ab suma diligencia com per art de cavallería hi fos obligat. E donali la letra que trametia á Tirant. E finit lo parlament Lembaxador besa la ma a la princessa e pres son comiat. E la princessa lo abraça: e li feu molta honor. E molt ben certificat lembaxador d' totes les coses de que Tirant li havia dat carrech recullís en la nau: e feu dar vela per complir son viatge. Acís lexa lo libre parlar del Emperador e torna a Tirant.

CAPITOL CCCCXXIX.

Lo vot que feu lo Rey d' feç per ell é per tots los altres barons.

—

Acabant de parlar lo Rey de sicilia tots los altres princeps: e barons dreçaren les paraules lurs al Rey de Feç suplicant lo volgues per tots parlar confermant e aprouant tot lo que per lo Rey d' sicilia era stat dit. E posat scilenci en lo consell apres hun poch spay se leualo Rey d' feç: o dix tals paraules en semblant stil. Continua speriencia de greus mals: e treballs: moltes voltes demostren con se deu hom guardar d' aquelles coses que rahonablement noure porien. E de les coses ben fetes: e

ab deliberacio: tart ve lo penediment. E per ço capitá virtuos é senyor ami no fretura replicar en les coses que per vostre senyoria son stades ben vistes: e ben dites. Mas per tant com per les senyories de aquests magnanims senyors per lur molta virtut me ha volgut dar carrech que fes la resposta per tots considerada la breuitat del temps ques mereix en retre la resposta als embaxadors. No vull mes dir per no tenir prolixitat: sino que loe: e aproue la resposta feta per la senyoria del Rey de Sicilia qui es que será molt ben fet que la magestat del senyor Emperador ne sia consultada á fi que vostra senyoria reste sens carrech: e nosaltres per ço com los fets son de gran importancia e es la fi de tot son be: o mal: en lo cual tots nosaltres havem aparticipat e vera merce no restaria sens culpa. E yo ab veu de tots aquests senyors e germans meus vos concelle que prestament hi trametáu vostra embaxada: perque per ço prest se puga retre resposta als embaxadors del solda e dit Turch: e feu fi á son parlar. E lo virtuós Tirant dix queu posaria en execucio. E axis partiren e torna cascu en son aleujament.

Á LA LLUNA.

No estranyes que mas miradas
te busquen, quan mor lo dia,
companya de mas vetlladas:
¡m' has fèt llum tantas vegadas,
quan l' ánima no 'n tenia!..

M' encanta, dès dels turons,
mirar ta groguenca flama
pintant la mar de vions,
fent dins l' áygua saltirons
com un cabridet quan mama.

¡Qu' es bonich lo blau cristall
de la mar, quan tú hi fulguras!..
Cap donzella, á punt de ball,
remirantse en lo mirall
n' ha fèt may tantas posturas...

Mentres sota rica aranya
brinda, l' home de fortuna,
lo pobre que 'l pa s' afanya,
del llindar de sa cabanya
prega á la llum de la lluna.

Y en fe de que 'l prech del fiel
Dèu l' acull, en sa grandesa,
que, en lo gran altar de Abel,
deixá aqueixa llántia encesa
penjada al bell mitj del cel.

¡Ay lluna!.. ¡quántas vegadas,
mirant ton fanal rodó,
jo he pensat en mas vetlladas:
«¿Quí sab si èts una presó
d' ánimas enamoradas!..»

Perqué 'ls juraments d' amor
que 's murmuran á l' orella,
y que, sense fèr remor,
entran, calant foch, al cor
de la virginal donzella;

Sols la lluna es la que 'ls óu,
sols la lluna es la que 'ls véu;
la noya qu' estima, prou
calla, escolta y 's conmou,
y 's conmou... sols perqué 'ls créu.

Y, si al mitj de sa jornada,
quan l' amor al cor li crida,
una mort inesperada

trenca l' estam de la vida
d' una nena enamorada;

¿Qui sab si es lley de difunts,
que, en aquell tránzit crüel,
quan dos cors foren comuns,
no puga entrar l' un al cel
fins que hi entren tots dos junts?....

Y, desprès que 'l cos s' enterra,
¿qui sab si se la desterra
per cástich del seu amor,
y espera en la lluna 'l cor
que s' ha deixat en la terra!..

¿Quí sab si l' ánima plora
anyorant millor fortuna,
y, á la nit, surt á deshora
á la be...lla vora, vora...
del cércol que fá la lluna?

Y, ab lo cor aletejant,
s' está allí de centinella,
mirant, sempre, y mès mirant
si ovira, de dalt estant,
algú que 's recordi d' ella?..

Y, gelada com la neu,
quan se retira al matí,
mirantse aqueix mòn, ab greu
s' en vá, dihent: «¡Válgam Dèu!
¡ningú 's recorda de mi!....»

Jo no 'u sè... mes, á la nit,
lo cert es que quan la miro,
jo 'm sento 'l cor oprimit,
s' entristeix mon esperit...
y al mirar sa llum... sospiro!..

Y aqueix sospir volador
que dret al espay s' eleva,

crech que, dès d' un mòn millor,
me 'l xucla, de dins del cor,
algun' ánima qu' es meva!..

† Francisco Camprodon.

Tossa, 11 d' agost de 1868.

La següent poesieta del inspirat Camprodon, fóuli demanada, com un recort, pèls sèus amichs de La Bisbal, y la escriguè, improvisantla, moments avans de pendre comiat d' aquesta vila, la primera vegada que la visitá, en agost de 1865.

¡Dèu li pach al malaguanyat trovador!..

L' adeu á La Bisbal.

Bona vila ben volguda,
Dèu te guard';
per mon mal t' he coneguda
massa tart!..

T' abandono ab la recansa
mès crüel;
del color de la esperansa
tens lo cel...

¡Que 'm doldria que no 'm dessis
un recort!..
Quan de mí no l' obtinguessis.....
serè mort!

M' en allunyo ab un xich massa
de calor;
Dèu tan sols sab lo que passa
dins d' un cor!..

Los sospirs que 'l cor esquerdan,
no 'ls dich may;
los mès purs, sòn los que 's perdan
per l' espay.

Com filoja que s' esqueixa
bri per bri,
bocinets l' ánima 's deixa
pèl camí.

De mas flors de primavera,
que l' hivern se las endú
sols me queda la derrera....,
y es per' tú.

† **Francisco Camprodon.**

RECORT DE LA INFANTESA.

Per mès que brins de nèu lo temps esbulla
per mos cabells castanys,
quan vaig á Montserrat ó á Puig-l'-agulla,
no tinch mès que quatr' anys.

La sálvia, 'l romaní, la sajolida,
ab sas fragants olors,
rejuvenintme, apar que 'm fan la crida:
«*¡Sòm las mateixas flors!*»

L' avi, quan jo era xich, m' hi conduhia
ab un ram á la má:
«*Vès á ofrirlo á la Verge*, 'm repetia,
qu' Ella 't benehirá.

Si quan èts gran, la terra t' atropella
y 't persegueix la sort,
quan te vejas perdut, acut á n' Ella,
y arribarás á port.»

Y al aixecarme, ab sas dos mans de ferro,
me sostenia dret,
y estirantme, ficava dins d' un gerro
lo mèu humil ramet;

Y 'm feya dir desprès l' *Ave, Maria*,
y 'm besava desprès,

y un cert perfum de cel que allí sentia,
no l' he sentit may mès.

No sè si era del cor la pura esséncia
ó si era il–lusió;
llavors, era jo un ángel d' ignocencia,
y ara..... no sè 'l que sò.

. . . .

Sò un pelegrí que l' ombra necessita
perque acaba 'l dalit,
y torna á visitar la santa ermita,
com quan era petit;

Sò un cor tot fet malbè, que solitari
arriba, cap al tart,
á respirar l' olor del sanctuari,
y á dirli: «*Dèu vos guard'!*»

Las amplas tombas que la terra enllosan,
me semblan llit suau;
y, fins los morts, me sembla que hi reposan
ab un somni de pau.

Y 'm ressona, al entrar, dins de l' orella,
la veu del avi, mort:
«—*Quan te vejas perdut, acut á n' Ella,
y arribarás á port.*»

Jo 'ls hi diré á mos fills; no vull que acabi
aquell santíssim zel;
jo 'ls faré dur son ram, com lo mèu avi
que Dèu lo tinga al cel...

† Francisco Camprodon.

AL CÁURER LAS FULLAS!..

D' anyorament y d' enuig
jau la nina enmalaltida:

tè en lo cor una ferida
per hont la vida li fuig.

Del vespre fins al matí,
com un fret marbre, s' está
ab lo front sobre la má
y 'l colze sobre 'l coixí.

Y es jove... mòlt jove encara,
y, no obstant, de dins del pit,
l' esperansa li ha fugit...
y... no sab hónt es ni hont para!

Se li posa als ulls un tel,
y no crech errar de gayre
si dich, que 'l mirar en l' ayre,
busca l' esperansa al cel.

Sa cara... quasi s' ha fòs;
y al preguntarli, que tè,
respon á tothom: «*No 'u sè;*
tinch... una mica de tòs...»

¡Bon Dèu!... ¿Hónt van las despullas
de aqueixa flor tan galana?.....
¡Ja 'ns ho dirá una campana
allá... *pèl cáurer las fullas!..*

† F. Camprodon.

(*Tramesas per En Joan Sitjar de la Bisbal.*)

FI.

